

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Phil. 300

Phil. 300

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

STATE R A
PHILOSOPHIÆ
CARTESIANÆ

qua

Principiorum ejus falsitas , & do-
gmatum impuritas expenditur ac
castigatur .

Et

Ad virulentam Epistolam , præ-
fixam selectarum Disputationum
ADRIANI HEERBOORTII volumini
primo , respondetur .

Auctore

JACOBO REVIO SS. Theol. Doct.
& collegii Theol. Ill. Ordd. Hollan-
diæ ac Westfriſiæ Præfecto.

LUGDVNI BATAVORVM
Ex Officina , PATRI Lesseni

Digitized by Google

REVERENDO, CELEBERRIMO, DO-
CTISSIMO, AC OPTIMO, VIRO

D. JACOBO TRIGLANDIO,
Ecclesie Lugduni in Batavis pastori fide-
lissimo, SS. Theologiaz ibidem Do-
ctori ac Professori primaria, &
Rectori p. t. Magnifica Sa-
lutem in Christo.

Non Reverende, & eximie Christi serue,
Quod in vaticiniis dilecti Apostoli legitur,
V. et m. abit, ecce venient adhuc duo V. et
id merito cuiquam in mentem veniat,
considerant res nostrates. Abiit Arminia-
nismus, gliscit ejus loco hanc paulo deterior Carte-
fianismus. Cui nisi diligentius quam hactenus fa-
ctum est occurramur, nihil boni studii theologicis, at-
que ipsis exinde ecclesiis angurari possum. Contulsi
ad eam rem quantum Dominus dederat, & nihil
preter odia & contumelias reportavi. Cumque ho-
minibus minime malis videretur, hunc morbum qui-
ete & silentio fortassis curari posse (juxta dictum, εἰ
πειρί μεν των οστην,) eorum judiciis cessi, ac lin-
guam & calamum continui, in eventum intentus:
quam ecce ex intervallo satis longo is qui primus i-
gnem huac in Academiam vestram conjecit, eum, ut
videbatur, sopitum, veluti gladio denuo fodicare, &
scintillas ejus longe lateque coepit spargere. Ita non
semper est fidelis tuta silentio merces. non apud hosce
unique homines, qui si loqueris fremunt, si taces in-
sultant. Unde nisi & famae propriæ, & juventutis
mihi commissæ, & ecclesiistarum periculi negligens
andire vellem, ad lineas mihi vidi esse redeundum.
& Dei O. M. in quem unum hic respicio, auxilium
comprecaus, hoc quicquid est rescripti adornavi.

Qb-

D E D I C A T I O.

Oblècrans interim Te & omnes bonos, ut mihi prò
coelesti veritate in arguimento supra quam dici po-
test invidioso, certanti manus tendere ne grauemini
languent circa hoc negocium plerique philosophi, &
& inter capitali sua, quasi prolati rebus feriantur: ut
mihi sape subeat cogitare:

pudet hæc opprobria robis
Et dici potuisse, & non potuisse refelli,

De Theologis nihil querar. peto tantum nē quæ dixi
flocci faciant. neve à sollicitudine sua ea aliena pu-
tent. Utut res porro ceciderit, & conscientiam
meam hoc scripto magno onero levavero, & siquid
sequius (quod avertat Deus) ecclesiae nec opinant
acciderit, idem apud omnes testabitur, me muneri
meo hac in parte non defuisse. Vale, magne Tri-
glandi. & quo animi robore Pelagianismum debel-
lasti, eodem novam hanc hydram, antequam vires
summat compesce. *Ascende mecum in fortissima meam,*
*racissim ibo ego quoque (si res ita tulerit) recum in for-
tem tuam. Deus te ecclesiae suæ & hujus Acadentia
bono diu in columem servet. Ex Museo nostro
Lugd. Bat. Anno anno Christianæ M.DC.XXV.
HAL. OCTOB.*

Tuus in Domine Iesu

JACOBUS REVIUS.

STATERA
PHILOSOPHIAE CAR-
TESIANÆ.

Qua

*Principiorum ejus falsitas, & dogmatum im-
puritas expenditur accastigatur.*

Et

*Ad virulentam Epistolam præfixam
disputationibus Adriani Heereboortii
respondeatur.*

Bennium est, & quod excurrit,
postquam Adriani Heereboortii
Sermo extemporaneus, cum anne-
xis *Epistola & Specimine inscitie*,
simul lucem vidit, simul decreto Nobb. &
AA. DD. Curatorum Acad. Lugd. Bat.
suppreflus est. qua calamitate etiam no-
strum quoddam tunc schediasma involu-
tum fuit, consilio quidem Curatorum
non improbando, ut qui censerent scri-
ptis Eristicis in Academia consultius ab-
stineri, sed in quo meæ multo duriores
essent partes, cum, ut in prælio qui novissimi
campæ excedunt, ita in concerta-
tionibus literariis, qui ultimi scribunt vi-
ctores vulgo habeantur. Neque neglexit
Heereboortius hac veluti cuiusdam præ-
roga-

A

roga-

xogativæ specie se ac suos tanquam vento ad tempus pascere , donec repente in eum ea tempestas , è dissidio doméstico incubuit, è qua necdum ei datum est eluctari. Non statui unguis in hoc ulcere esse, aliud nunc agimus, hoc unum nobis visi sumus animadvertere, excitatam hominis conscientiam θηλάτη χαράδ, & velisse ei aurem justificum Numen , ad revolvendas apud se atrocissimas injurias . quibus me in scriptis illis affecisset. Id ànde collegi , quod animo corporeque æger ad me allegavit virum Ampliss. ac Nobiliss. cui non ego modo , sed Academia hæc imo Christianus orbis universus omnia debet , petitum ut mecum sibi liceret in gratiam redire. Et ego quidem nonnulla in chartam conjecteram , super quibus satisficeri mihi , ac existimationem laesam reparari æquum censebam, quæ tam omnia , in gratiam tanti parari , atque etiam ne afflictio afflictionem adderem . penitus tandem omisi , & homini , quem facti , ut videbatur , pœniteret , animo Christiano ignovi . decumbentem quoque ultro accessi & solatus sum. Vide quid possit (ut Laberianum hoc opportune hic usurpem)

*Viri excellens mente clementer edita
Submissa placide blandiloquens oratio*

Et.

*Etenim ipsi Dii cui negare nil potuerunt,
Hominem me denegare quis posset pati?*

Illi ergo viro maximo Heereboortius facilitatem hanc meam acceptari ferat. Ex hoc tempore nec facto, nec dicto, nec gestu, nec nutu, hominem offendit. Unde spes erat cum quieteturum, & placide quod suarum erat partim deinceps curaturum. Sed multum me fecellit ex expectatio, toto enim biennio post, idem pus, quod semel ejectum putabam, rursus erupit, edito primo ejus Disputationum volume, cum praefixis Sermon & Epistola. Ubi denuo Cartesius ad cœlum extollitur, tanquam veritatis ex caligine servitute emergentia promotor unicus, Heros, Philosophorum maximus, Veritatis, Philosophia, libertatis in Philosophando startor, assertor, vindex &c. qui vero vel minimum ab eo dissentient exquisitissimis probris, tanquam grandine, lapidantur, quæ excusaturus, non dubitat eos cum Iudea fure at proditore comparare. Quasi (inquit) non lideat scapham scapham, sicut dicere: non qui dicit, cum vere dicit, sed qui facit culpandus est. IUDAM furari malum erat, at furem dicere non item. Non parcitur synedrio ecclesiastico, non senatui Academico, non illis Qui sceptra Leyda sacra Musarum gerunt, Rectoribus

inquam Magnificis. è Theologicâ facul-
tate Triglandius & Spanhemius, è juri-
dica Scotanus, è medica Heurnius, è
Philosophica Steuartus, in ordinem co-
guntur. Ut mihi s̄epe in mentem vene-
rit ex illis quærere: Quæ tandem gra-
vissimi vestrī collegii futura est auctori-
tas, si huic homini & quod libet licet, &
quod licet potest, & quod potest audet, &
quod audet facit, & quod facit vobis mole-
stum non est? Mira vero fœlicitas maxi-
mi viri Constantini l'Empereur, qui &
vivus & morruus, hactenus quidem, ejus
dentes evasit. quem tamen & nobis con-
stat, & clariss. ejus collega Triglandius
in Oratione sua funebri testatur, alienissi-
mum fuisse (verba ejus sunt) à nova qua-
dam Philosophia, qua de omnibus dubitan-
dum esse statuitur, omniaque ex animo eli-
minanda prejudicia, qua proinde subverti-
tur argumentum ab Apostolo ad convincen-
dos gentiles usurpatum in Epistol. ad Rom.
cap. i. adeoque via sternitur ad Atheismum.
Quin & ipse defunctus noster (addit) aliquo-
ties mihi testatus fuit, se novisse Iuvenem
quendam, qui per philosophiam istam, aut
illius principia, in plenum planumque A-
theismum inciderit. Mihi sane tam beato
esse non licuit, qui nomen meum princi-
pibus hisce eruditionis divinæ & huma-
næ

næ permistum statim deprehendi, quem non contentus communibus iis quibus in illos fertur convitiis impetere, præ reliquis omnibus **INSCITIA & PERFIDIA** notis insignem velut in triumpho dicit, &, quod caput est, *Illusterrimo ac Celsissimo Principi ac Domino, Domino Gustavo Adolpho, Duci Megapolitano, Principi Vandalia, Episcopo Ratisburgensi postulato, Comiti Suerinenſi, Terrarum Rostochii & Stargardia Domino*, hoc opusculum & se sacrum facit. Una videlicet operâ, & nostrum (ita arbitratur) dedecus, & novæ sectæ deliria per tot populos sparsurus. Nec video per quod hic posticum possit elabi. nisi forte (nam aliquid ex cogitandum est in re creperâ) à se in typographum totum hoc factum transmoverit, illum Disputationibus suis hæc præliminaria addidisse, se ægrotum, se absentem earum rerum penitus ignarum &c. quo ipso lacerâ tegete se adversus imbreu involvet, cum Leges non illos modo qui famosis libellis, inimicis suis veluti venenatum telum injecerint, sed eos etiam, qui famosam seriem scriptionis, impudenti agnita lectione non silico discerpserint, vel lectorem cognitum prodiderint, pœnas subjiciant, quid dicturæ de eo, qui illam scriptis suis conjunctam Principi viro obtulerit,

letit, & quaqua versum vulgarit? 2. Ne-
mini hoc facile persuasurus est, quum ea
huic editioni impressæ sint notæ, quas
non ab alienâ sed ipsius authoris manu
esse quivis intelligit. Nam à *Sermone* suo
quem *Extemporaneum* prima editione in-
scripsérat, vanissimum, & quod ab omni-
bus ridebatur, epithetum amoyit, & ser-
monis *Academici* titulum substituit. De-
dicationem, qua eundem AA. de Curato-
ribus consecrata, & in qua *extempora-*
nei plane sermonis mentio repeatebatur,
tanquam pœnit udine ductus, totam su-
stulit. Circa calcem ejusdem sermonis,
ubi quædam se vidisse ait, non sine vel pudore
vel impudenteria, quum sero animad-
verteret iis se verbis sibi *impudentiam*
ridiculè tribuisse, hac editione adjectit
vocem *multorum*. in fine Epistolæ, ubi
ad Specimen inscitie amicissimi sui capi-
tis, lectorem remittit, mahuit tamen ipsum
allud *Specimen* ab hoc editione amputare.
quas interpolationes, si non suas, sed ty-
pographi esse ausit dicere, certus sum,
cum non sine vel pudore, vel impudentia id
dictum esse. Immo quicquid tandem
faerit commentus, *Brevius erit stratum*
quam ut pretendat se, & *stragula angustior,*
quam ut colligat se. Jes. 28, 20.

Hicce ita se habentibus, quilibet videt,
ne-

necessitatem mihi impositam esse & famam meam, & ipsam divinam præcipue veritatem alacriter defendendi. Initium autem ducam ab illa pagina in qua Cartesianaë Philosophiae laudes adversarius e-buccinare incipit, ut postea non sine magna ratione in me, qui illam vellicare ausus, incurrire videatur. Ait ergo Epistolæ pag. 71. *Renatus des Cartes, genero ac familia nobilis, sed ingenio longe nobilior, à multis jam annis totus in id incubuit, ut methodum quandam quæsiverit & invenerit, indagandi veritatem rerum certam in natura ac scientiis, eaque usus fuit, atque utitur etiamnum, in Ratione sua ac mente dirigendâ. Postquam enim vulgari scholærum philosophia animo suum imbuiisset, ac nihil hic certi, sed disputationibus & dubitationibus eam repleri universam deprehendisset, ad Mathemata se applicavit, quod illa majorem evidenter & certitudinem firmiorem polliceri vulgo dicerentur.* Hæc ille. quæ nihil admòdum habent ad quod non aliquoties responsum sit. Breviter tamen; *de nobilitate generis Cartesii quod ait credere malo, quam investigare. in quo nec ultum operæ pretium est. neque enim nobilitatem generis sequitur veritas doctrinæ, præsertim cum Causa Dei & Religionis agitur v. 1 Cor. 1, 26. neque*

siquis terræ filius idem diceret quod Cartesius , inde doctrinam ejus ex vera falsam reddi Heereboortius , ut opinor , concedet. De ingenii nobilitate faterer , si ea in solo acumine consistenter , verum haud ita est , nam *judicio sano & recto* insuper opus est , quæ multum à Cartesiano ingenio abfuerunt. De Methodo quam invenit visum in *Consideratione*. *Disputationes* ini phlosophia vulgari , mirum est Heereboortio displicere posse , quas Oratione de utili ac recta disputandi ratione p. 5. ita probavit , ut *publicis disputationibus* , magis quam tacitus MEDITATIONIBVS (notet Meditator Cartesius) proficere philosophia studiosos palam affirmat. dubitationes etiam quomodo hic aversatur ? cum Cogito , dubito primum principium Philosophiae Cartesianæ esse non ignoret . & in Disp. *ad meias* etiam Aristotelem in ejus partes pertrahere conetur , non utique contumeliam sed laudis cauſā ; Sed de studiis Cartesii Mathematicis videamus.

In hisce(inquit)excolendis ita versatus est, ut nihil impervium ingenio suo invenerit . & post multa : Quin (si artifici credendum est de sua arte) Narravit mihi non semel vir celeber . D. Iacobus Golius , Mathematicum apud nos professor , D. Cartesium veterum

rum omnium ac recentiorum ingenia hic
subvertisse, & id in Mathesi præsum de-
disse, quod vires ingenii humani videretur
superasse, & dissoluisse quod alius fuisset
habitum. Postquam vero D. des Cartes tam
feliciter versatus esset in Mathematum exer-
cicio, num pari felicitate sibi succederet sua
Methodus in aliarum Philosophia partium
controversis & difficultatibus evadandis,
tentare voluit. Hactenus Heereboortius.
Qui i. recte facit, quod, cum Mathematicarum
scientiarum protus-expers sit,
artifici insigni D. Golio in his credendis
putet. cui ego addo D. à Schoten, qui
nisi magui faceret Mathemata Cartesia-
na, Geometriam ejus in latinam linguam
non vertisset, & adjectis diagrammati-
expolivisset. illis ergo artificibus & ipse
libenter accedo. Quamquam non ignoro
ab aliis etiam inter suos, Cartesiana Ma-
themata fuisse impugnata v. Ep. ejus ad
Dinet. pag. 144. Digbey de nat.corp.&c.
variis in locis. 2. Recte & hoc, quod
eum *insolubilia dissoluisse* ait, neque qua-
niam ea sint ostendit, id enim cum igno-
rare facile credo. 3. Minus recte, quod
eum Mathematicis in sua arte eredat,
Theologis in sua credere gravetur, sed
eos, si sea adversus ejus opiniones defen-
dant, conviciis onustos dimittat. 4. Ne-

A . 5

que-

que ullo modo consequi putandum, ut si quis subtilis sit Mathematicus, solidè ideo de reliqua philosophia, ne dicam Theologia judicare possit. qua de re aliqua ex parte egi Consid. pag. 32. Adjiciam iis quæ ibi dicta sunt sententiam Kenelmi Digby, summi de cætero Cartesianarum opinionum admiratoris. Is ergo Observ. in lib. de Relig. Medici pag. 9. affirmat (ex conterraneo suo Rogerio Bacon) *secundum* accuratestimos Mathematicos, qui assidue versantur inter lineas, figuræ, & differencias quantitatis reliquæ, raro fuisse deprehensiones eminore in Metaphysicis, aut speculativa Theologia. 5. Siqui Theologi simul & Mathematici res divinas ad modum Mathematicarum tractare tentarent, eos apparetoleum plerunque & operam lusisse. Sumatur exemplum ab insigni sui ævi theologo Thoma Bradwardino, qui cum summus esset Mathematicus (verba sunt Savilij præfat. ad ejus lib. de causa Dei) in theologicis tractandi non recessit ab arte. Itaque primum, quod sciens, & solus, hanc viam tentauit in theologicis, scilicet mathematico theologica consenseret, ponendo scilicet primo loco duas hypotheses, quasi principia. Ex iis proxima quaque demonstrando & corollaria deducendo, petitis etiam ex Euclide probationibus. deinceps ex-

by.

PHIL. CARTESIANÆ. II
hypothesibus & prædemonstratis, reliqua omnia perpetua serie ad finem usque operis attexendo. quo fit, ut conclusiones ejus cuiam fortasse nimis alte petita videantur. Quod si in lemmatibus & propositionibus non semper æxemplar illam mathematicam potuit usquequaque assequi, meminerit lector, non id auctori imputandum, sed subiecta, quam tractat materia. Nam ut rectissime docet Philosophus, παντεύθρα ἐπί τῷ ἀκεράβῃ εἰπεῖσθαι καθέκαστον οὐκον, εφ' οὐκ ἡ τῷ πεδίῳ φύσις ἐπιδέχεται. Πάρεταλόσον γδὲ φαίνεται, μαθευκήκη πιστολογιῶν διπλέζεται καὶ ἥπτεται διπλέξεις ἀπαιτεῖν. hæc Savilius. 6. Neminem indecentius atmussim Mathematicam adhibuisse rebus philosophicis, & naturali theologiae quam Cartesium, ita clarum reddam, ut non nisi ab homine nullius mentis aut frontis negari possit. Proferantur ergo in medium ex Meditat. Metaphys. pag. 181. ipsius

P O S T U L A T A.

Primum, ut advertant lectores incerta esse omnia iudicia sensibus superstructa.

Secundum, ut considerent mentem propriam, cum quaque ejus attributa.

Tertium, ut propositiones per se notas

diligenter expendant. ut : *Quod idem non possit esse & non esse.* *Quod nihil non possit esse causa efficiens ullius rei.* & similes.

Quartum, ut examinent ideas naturarum, in quibus multorum simul attributorum complexio continetur. qualis est natura trianguli, natura quadrati, vel alterius figuræ. Itemque natura mentis, natura corporis, & supra omnes natura Dei, sive entis summe perfecti.

Quintum, ut considerent in omnium quidem naturarum ideis essentiam possibilem, in Dei autem idea, essentiam omnino necessariam contineri.

Sextum, alienum esse à ratione, propter sola sensuum præjudicia ea quæ ab intellectu clare percipiuntur in dubium revocare. his subjungit.

A X I O M A T A , sive Communes notiones.

1. Nullam rem existere, de qua non possit quæsi quænam sit causa cur existat.
2. Tempus præsens à proxime præcedenti non pendere.
3. Nullam rem posse habere nihil, si te rem non existentem pro causa suæ existentia.
4. Quicquid est realitatis in aliqua re, esse.

esse formaliter vel eminenter in prima ejus causa.

5. Realitatem objectivam idearum nostrarum requirere causam, in qua ipsa ea realitas non tantum objective, sed formaliter vel eminenter continetur.
6. Diversos esse gradus realitatis, in substantia majorem quam in accidente vel modo, & in substantia infinita quam finita.
7. Rei cogitantis voluntas fertur voluntarie quidem & libere, sed nihilominus infallibiliter in bonum sibi clare cogitum.
8. Qui potest efficere id quod majus est, potest etiam quod minus.
9. Majus est creare vel conservare substantiam quam proprietates substantiae, non autem majus est idem creare quam conservare.
10. In omnis rei idea continetur existentia, contingens in conceptu rei limitata, necessaria rei summe perfectae.

Cogor querere: si haec omnia *præsupponenda* sunt, quid amplius *demonstrandum* restat? *præsupponit enim* notitiam mentis, corporis, Dei, omnium figurarum mathematicarum. at haec omnia ut incerta, imo falsa antea abjecit, nunc vult veritatem eorum *præsupponi*, solummodo.

do quia ipse ita Postulat. satis profecto pro imperio. Et quis quæso apud se invenit definitionem trianguli, & omnium figurarum mathematicarum? quis realitatem formalem, eminentem, objectivam? quis substantiam, accidens, & modum? non Cartesius certe, qui diserte accidentia negat, hic vero eorum cognitionem inter communes notiones recenset. itane bardos. & stupidos suos lectores putat, ut hoc non animadvertant? sed nimis igitur ignorandum fuit homini occupato: ipse enim fatetur pleraque ex his potuisse melius explicari, & iustat theorematum potius quam axiomatum propoeni debuisse, si (inquit) accuratior esse voluisset. Profecto accuratum esse oportebat, qui demonstrationes Mathematicorum aequare, aut etiam superare contendit. Pergamus in Heerebodrio.

Studet ergo, (inquit) eam & certitudinem & evidentiam in rebus cognoscendis tam Physicis, tam Metaphysicis, accipere, quam in Mathematicis demonstrationibus deprehenderat: itaque annos aliquot indagat in res Physicas & Metaphysicas cognoscendi PRINCIPIA, tam IMMOTA ac SOLIDA & CERTA, quam sunt Mathematicarum demonstrationum: nec inquirendi laborem defraudavit eventus: quippe quod

qua-

PHIL. CARTESIANÆ. 15
quaesivit invenit: Et Methodi sua admini-
culo, NON MINORI si non MAIORI &
CERTITUDINE & EVIDENTIA cognoscere
coepit ex PRINCIPIS CERTISSIMIS & E-
VIDENTISSIMIS res Metaphysicas & Phy-
sicas, quam Mathematicas, &c.

Lubet exclamare: O loquacum senem, si
quas memorat rimures habent! sed, quem-
admodum in Consideratione Methodi
Cartesianæ Principia ejus circa primam
Philosophiam multo fecus constituta de-
prehendimus ita circa res Physicas idem
ei evenisse luce clariss., & ex ipsius qui-
dem verbis evinceamus. Dicimus ergo in-
ter quadam vera, qualia apud omnes au-
tores occurunt, non pauca demonstra-
tionum Cartesianarum Principia, ipso fa-
ciente reperiri.

F. F A L S A.

Nam princ. pag. 89. in marg. ait: Sa-
bie (in doctrina de creatione mundi) hy-
potheses nonnullas assumuntur, quas
CONSTAT ESSE FALSAS.

P. 93. hinc nihil erroris ex Falsa sup-
POSITIONE effundendum.

P. 190. in marg. FALSA hypothesis,
qua iam ante insus sit, ESSE RESTINEN-
DAM, ad veras rerum naturae explicandae.

LI. IMA-

II. IMAGINARIA, FICTITIA, CREDIBILIA.

Princ. pag. 188. *Quippe cum IMAGINEMVR omne spatium, quod jam à primo cœlo occupatur fuisse olim divisum in quatuor vortices, in quorum centris erant illa sidera, que nunc conuersa sunt in planetas, FINIGERE non possumus illorum omnium siderum axes versus easdem partes fuisse conuersos; hoc enim cum legibus natura non conveniret. Sed valde CREDIBILE est materiam primi elementi, qua in terra sidus confluebat, ex iisdem fere partibus firmamenti venisse, quas nunc adhuc ejus poli respiciunt &c, nota id quod credibile vocat, idem esse acsi id credibilius fingi dixisset, quam illud alterum. Utrumque enim versatur circa subiectum imaginarium, ut ipse profitetur.*

III. HYPOTHESES, NON VERITATES.

Princ. pag. 89. *Ne nimis arrogantes esse videamur, si de tantis rebus philosophando, genuinam earum VERITATEM à nobis inventam esse affirmemus, malim hoc in meo relinquare, atque OMNIA que deinceps sum stripeurus, tanquam HYPOTHESES proponere &c.*

Diopt. pag. 73. ait se de luce aut lumi-

ne loquendo, non inquirere quenam GENINA sit ejus NATURA, sed comparationes aliquot afferre &c. Non aliter quam in Astronomia, ex HYPOTHESBVS etiam FALSIS & INCERTIS, modo iis omnibus que in caelo observantur accurate congruant; multa conclusiones, circa ea qua non observata sunt, verissima & certissima deduci solent.

Hyotheses porro non esse principia, agnoscit Meteor. pag. 208. Quoniam hanc rerum cognitio pendaet ex PRINCIPIS generalibus natura, nondum satis bene, quad ego sciam, in hunc usque diem explicatis, HYPOTHESBVS initio quibusdam utendum erit, quemadmodum & in Dioptrice, sed adeo planas & faciles illas reddere studabo, ut FORSAN etiam NON DEMONSTRATAS facile sitis admissuræ. Primo igitur suppono &c. Secundo suppono &c.

IV. VERISIMILIA, LI- CET NON VERA.

Princ. pag. 173. de ejusmodi peculiaribus effectis, de quibus satis multa experimenta non habemus, sufficere debant VERISIMILES causa, licet ea forte NON sint VERA.

V. QVÆ

v. QVÆ DEMONSTRANT
NON QVID SIT, SED QVID
FORTE ESSE POSSIT.

Princ. pag. 303. At quamvis FORTA
hac parte intelligatur, quomodo res omnes
naturales fieri POTVERINT, non tam
ideo concludi debet, ipsas REVERA sic factas
ESSE, Nam quemadmodum ab eodem ar-
tifice duo horologia fieri POSSUNT, que
quamvis horas aquæ bene indicent, & ex-
trinsecus omnino similia sint, intus tamen
ex valde dissimili rotundarum compage con-
stant; ita non dubium est, quin summus re-
rum opifex, omnia illa qua videmus, plurimi-
bus diversis modis. POTVERIT efficere.
QVOD equidem VERUM esse, libentissime
CONCEDO, satisque à me prestitum peta-
bo, si tantum ea scripsi, quæ talia sint, ut o-
mnibus naturæ phenomenis accurate respon-
deant. Hocque etiam AD usum VITA
sufficiet.

Hic apparet 1. eum non demonstrare
quid verum sit, sed quid forte esse possit.
Non ergo Methodum invenit veritatis in-
scientiis investigandæ (qualem pollicebat-
tur illius libelli titulus) sed tantum posse-
bilitatis, & quidem conjecturæ tantum,
quod adverbio forte significatur. 2. illa
tantum ab eo tradi quæ ad usum vita suf-
ficiant.

ficiant. At opiniones falsissimas ad enra
usum sufficere , alibi contendit , sed ad
theoriam nihil admitti debere , nisi quod
absolute certum sit. hæc nullo modo co-
hærent.

Ad hoc incertum & lubricum opinio-
num Cartesianarum spectant mœdi lo-
quendi quibus eas astruit. verbi gratia
Hec mihi methodus in eo præcipuo placebat,
quod per illam VIDERER esse certus in om-
nibus me uti ratione , si non perfecte , sal-
tem quam optime ipse possem , Meth. p. 19.
putandum est. Princ. p. 209. metcor. p.
249. pusemus. princ. p. 259 videsur. p.
267. si natura ejus sit talis. p. 294. nihil
aliquid esse , vel saltem non à nobis deprehendere. p. 304. vix posse contingere , ut tam mul-
ta simul cohererent , si falsa essent. p. 309.
In numerum eorum qua absolute vera sunt
fortassis hæc sua recipienda esse. ib. & seq.
que de mundo & terra scripsit , saltem ge-
neralia , vix aliter quam à se explicata
sint intelligi posse videri. ib. ac dehinc ,
nihil se affirmare. ib.

Quod unquam mendicabulum preca-
tum est tam multa sibi gratis dari , quam
hic homo ? Et quis unquam tam magni-
fica pollicitus est ; qui tandem NIHIL
dederit , ut ipse ? Et tamen hæc , quæ ni-
hil aliud habent quam si , & saltem , &
vix

vix, & forte, & supponi, & videri, & putari,
& tandem nihil pro oraculis habentur.

Sed ne lector ulla in parte hæreat, ex pendendum est nonnihil id quod è Dioptricis citavimus. in quibus sibi licere vult, ut incertis & falsis principiis utatur, quia idem factitent Astronomi, qui è falsis & incertis verissima & certissima eliciant. Audacissimum post homines natos facinus! quod si admittatur, nihil pensi habebit Cartesius vera au falsa nobis obtrudat, modo ex iis (ut fieri solet) aliquid veri possit concludere. Verum talis conclusio sophistica est, mi vir, non demonstrativa. Audiant studiosi (nam Cartesium frustra eo invitem) Aristotelem qui i. Post. c. 2. *scire autem (inquit) putamus unam-*
quamque rem ἀλλὰ μὴ τὸ φίσικὸν τρόπου,
τὸ κατὰ συμβεβηκός, non sophistico modo.
id est ex accidenti, cum putamus causam co-
gnoscere, propter quam res est. καὶ μὴ οὐ-
διχοῖ τὸ τοῦτο ἄλλος ἔχει. Nec posse eam ali-
ter se habere. An igitur sit etiam alijs sciendi modus postea dicemus, sed scire dicimus etiam per demonstrationem cognoscere. &
mox: si igitur scire est ut posuimus, necesse
est etiam demonstrativam scientiam. Ex VE-
RIS esse, & primis, & immediatis, & no-
tioribus, & prioribus, & CAUSIS conclusio-
nis. Sic enim erunt etiam PRINCIPIA PRO-
PRIA.

PRIA ejus quod demonstratur. Nam SYLLOGISMUS quidem erit etiam sine hu: DEMONSTRATIO vero non erit, quia non sufficiet scientiam. VERA igitur esse oportet, quia quod non est, sciri nequit. οὐ , οὐ $\in \Delta\mu\pi\epsilon\tau\circ\Delta\mu\pi\epsilon\tau\circ$. veluti, diametrum habere communem cum latere mensuram etc. Hoc profecto ex pendendum fuit Cartesio, qui perperuo demonstrationes Geometricas crepat. Nam si Geometra verbi gratia pro medio demonstrationis, diametri symmetriam cum latere rem falsissimam sumat, quid inde veri, nisi forte ex accidenti in ferre possit non video. Per accidens autem verum è falsis deduci constare potest ex hoc syllogismo (& mille talibus)

Omnis lapis est animal,

Omnis homo est lapis. Ergo

Omnis homo est animal.

Atqui hoc accidentarium esse ex eo patet, quod iisdem vestigiis falsum possit inferri. Sic:

Omnis lapis est arbor,

Omnis homo est lapis, ergo

Omnis homo est arbor.

Unde apparet conclusionem utramque cum præmissis quidem cohærente, sed vera an falsa sit aliunde notum esse debere.

Quia autem ad Astronomos provocat

Car-

Cartesius, sumamus duas contrarias hypotheses, alteram Ptolemaei de motu cœli, alteram Copernici, de motu terræ. uterque è sua deducit multæ phænomena vera, & necessaria. Sed altera, cuius hypothesis falsa est (neque enim ducere contradictoriam, ut hæ sunt, simul veras esse possunt) ex accidenti, altera cuius vera est, per se & demonstrative. & hic quidem quid vere sit, illo autem quid esse possit, quamquam & possit non esse. Sumamus aliud exemplum è Theologia naturali: Demonstrat Thomas Aquinas Deum esse, multis ac variis rationibus. probat idem Cartesius ratione unica. rationes Thomæ falsas putat, suas veram. tandem uterque concludit rem verissimam non potest evadere quin rationes Thomæ dicat ex accidente & sophistice probare, suam per se & demonstrative (quam vere jam non disputo). Quod si liceat falsum sumere ad demonstrandum verum, quod hic sibi concedi postulat, cur hoc improbat in Thomâ? cui in nova ratione invenienda usque adeo desudabat? verbo concludam: Non sufficit, in demonstratione verum inferri, sed oportet id inferri ex reno. Quia enim conclusio nem ampliabitur propter principia, ipsi principiis magis assentiri necesse est: quan-

quandoquidem propter quod unumquodque est tale, illud magis est tale. Aristot. loco citato. Maxime c. 6. ubi accurate hanc rem pertractat.

Facessat ergo cum hoc suo responso Cartesius; Licet principium sis falsum, tamen conclusio potest esse vera; reponemus enim, potest & esse falsa. unde argumentum tuum non ~~λέγεται~~ sed τούτη πηγή τρόπων juxta Aristotelem procedit, & lectorom æque incertum dimitit ac ana- tea fuerat.

Vidit hoc insignis astronomus Christophorus Clavins, ex eo hominum genere cui tantum tribuit Cartesius quantum alii nulli, id est Jesuita, qui de eccentricis, epicyclis, & motu terreni agens, postquam sibi objicentem fecit adversarium, ex falso verum sequi, quomodo hoc dictum intelligendum sit monast. ubi inquietus, ex vi forme syllogistica verum ex falso colligitur. Vnde COGNITA VERITATE aliquis propositiones possunt disponere, premissa falso in tali forma, ut necessario ex vi syllogissimi proposicio illa vera, concludatur. Ut, quia ergo Scio, animali esse sensitivum, possum confidere talern syllogismum, Omnis planta est sensitiva. Omne animal est planta. Igitur omne animal est sensitivum. Quod si de conclusione aliqua.

Dv-

DVBITEM, nunquam ex falsis premissis acquiram certitudinem illius, etiam si ex vi syllogismi recte colligatur: quia alioquin omnia facile hoc modo concluderem; Vt, si ambigam, num omnis stella sit rotunda, licet ex vi hujus syllogismi: Omnis lapis est rotundus: omnis stella est lapis: igitur omnis stella est rotunda, recte illud inferam ex falsis premissis, nunquam tamen certus reddar de predicta conclusione mihi dubia. v. locum tetum Comment. in Sphaeram Io. de sacro Bosco. c. 4.

p. 77. Dum in iis (fundamentis) jacendis occupatur; gravissimas ex omnibus questiones, in titulo promissas, dissolvit duas, solideque, & Deum esse, & Mentem à corpore distinctionem docet. Quod ita fecit ac perficit, ut scepticismum omnem, Atheismum, (velint nolint adversarii) radicibus evellat, & ex imis subruat fundamentis. hæc ille.

De prima quæstione, puta de existentia Dei, & quomodo in ea demonstranda se gesserit Cartesius, abunde suo loco actum fuit. Alteram, de distinctione animæ à corpore, non inter gravissimas, sed omnia levissimas merito rejicimus. quod enim momentum habet ad tollendam scepticismum &c. si anima sit distincta à corpore? sed aliud agebat Cartesius. Animæ immortalitatem demonstrare, aliter

gliter quam quisquam hactenus fecisset, aggressus, vadimonium deseruit, & solam ejus à corpore distinctionem, de qua nemo admodum dubitabat, afferuit. Age, rem hanc ex ipso indagemus:

Animam sive mentem nostram *substantiam esse*, docet Princ. p. 4. § xi. Notandum est, inquiens, lumine naturali esse notissimum, Nihil nullas esse affectiones sive qualitates; atque ideo, ubiunque aliquas deprehendimus, ibi rem, sive SubSTANTIAM, cuius illa sunt, necessario inveniri; Et quo plures in eadem re sive SUBSTANCIA deprehendimus, tanto clarum nos eam cognoscere. Plura vero in mente nostra quam in ulla alia re à nobis deprehendi ex hoc manifestam est, quod nihil plane efficiat ut aliquid aliud cognoscamus, quin idem etiam multo certius in mentis nostra cognitionem nos adducat. &c.

Discipulus ejus Regius rem quidem ipsam confitetur, sed eam lumine naturali notam esse, nedum notissimam, quod Cartesius afferit, nullò modo concedit. Physics p. 246. Quod autem, inquit, mens nihil aliud sit quam substantia, sive ens realiter à corpore distinctum, Et attus ab eo separabile, Et quod seorsim per se subsistere potest, id in sacris literis clarissime nobis est revelatum. probat hoc multis scripturæ

locis, que evidentissime, inquit, docet anima à corpore separationem, quâ illa, à corpore separata, seorsim & per se subsistit. Atque ita, quod PER NATVRAM DVBIUM quibusdam esse posset, per divinam in sacris revelationem jam est indubitatum.

Libello cui titulus *Brevis explicatio mentis humanae plenius se declarat*, ita enim ait p. 7. §. 2. *Quantum ad NATVRAM rerum attinet, ea videtur pari, ut mens possit esse vel substantia, vel quidam substantia corporeæ Modus. vel non obstat quo minus mens possit esse ATTRIBUTVM quoddam eidem subiecto cum extensione in homine conveniens, quodque (ut adjicit p. 8. lin. 15.) substantia corporeæ tantum ACCIDENS sit.* p. 9. §. 4. ait, effatum hoc, (animam nihil aliud quam substantiam esse) per NATVRAM, si accuratam, & non moralem, rerum veritatem & cognitionem queramus, Dubium sive INCERTUM QUBVS DAM, imo vel OMNIBUS esse potest.

Quid videtur, Cartesi? an discipulus iste tuus, lapidem aliquem ædificii cui labefactat, an non totum quantum quantum est concutit? quid enim Meditacionibus tuis polliceris præter hæc duo: te Dei existentiam & anima humana à corpore distinctionem demonstraturum? in priore te infeliciter versatum esse supradocuit,

euit, in posteriore nihil omnino præstis-
se jam docet. Noli quiritari nihil cum
tuorum dogmatum intellexisse, refutare
cum oportet, non contumeliis proscinde-
re, præsertim cum omnes rationes tuas
in contrarium convellat, totis tribus pa-
ginis 7. 8. 9. ubi non modo ERROREM,
sed magnum, ex terminorum logicorum
IGNORATIA ortum PARALOGISMUM tibi
objicit. ab illo te, si potes, libera. Ni fa-
cias, causam dicere non potes, quin tu
ipse discipulum tuum in errorem præci-
pitaveris. qui enim omnes aliorum de-
monstrations explodit, & ipse multo
deteriores affert, is in causa est, ut pro
suspecto, imo pro falso habeatur id quod
se probaturum promiserat. Hoc te fecisse
Cartesi, docebit te tuus Discipulus, si
pagellas quas citavimus vel limis inspi-
cere fueris dignatus. Quibus adde, te
ejusmodi de anima nostra phrasibus uti,
quæ ad opinionem discipuli tui vehemen-
ter accedunt: Nam Princ. p. 20. §. LIII.
Cogitatio, inquis, *constituit naturam sub-*
stantia cogitantis. At p. 15. §. XLIV. *cogita-*
tionem dicas sumi posse pro modo *substan-*
tia cogitantis. atque hæc locutio propria
est, ut cuiilibet patet. Unde sequitur, si
accurate loqui velit Cartesius, modum
esse qui *constituit* naturam *substanciæ co-*

S T A T E R A

gitantis. atque ita animam esse modum. Scio quid respondeat, nempe, cum cogitatio spectatur ut constituens naturam substantia intelligentis, non aliter concipi debere, quam ipsa substantia cogitans. §. XLIII. sed vide quam bellum hinc acroama oratur; nempe hoc: *substantia cogitans constituit naturam substantia cogitantis.* mitto quod Medit. p. 490. ait. *Mentem, et si re vera substantia sit, nihilominus corporis cui adjacet QUALITATEM dici posse.* quibus si subjciat Regius, qualitates nihil aliud esse quam modos, atque ita animam non miuns Philosophice dici posse Modum corporis, quam à te *QUALITATEM*, non video quid illi quod solide reponas habiturus sis. præsertim cum ipse hæc pro eodem sumas. Princ. p. 21. §. LVI. Et quidem (verba tua sunt) hic per MODOS PLANE IDEM intelligimus, quod alibi per attributa. vel *QUALITATES.* sed cum consideramus, substantiam ab illis affici, vel variari, vocamus MODOS; cum ab ista variatione tallem posse denominari, vocamus *QUALITATES;* ac denique cum generalius spectamus tantum ea substantia inesse, vocamus ATTRIBUTA. si modus & qualitas, Cartesi, tibi plane sunt idem, tu qui anima qualitatem appellasti, non potes evadere, quin eam modum quoque vocari permittas. Et vide quam

quam in lubrico destitutas tuum discipulum. Ille per Philosophiam non stare ait. quodminus anima sit modus, sed redarguit hoc ex scriptura quæ ejus separationem à corpore docet. Tu vero ipsos modos per divinam potentiam absque substantia ponî posse ait. quod si verum est, nec per naturam, nec per scripturam constabit animam esse substantiam. scriptura enim separationem tantum ei tribuit, quæ (per Cartesium) non substantiis tantum. sed & modis potest contingere. ne Cartesio injuriam facere videamus, repetemus que ex ejus Medit. p. 285 &c. alibi notavimus: *Ex eo (inquit) quod dixerim modos absque ulla substantia cui insint non posse intelligi, non debet inferri me negasse illos absque ipsa per divinam potentiam ponere posse, quia plane affirmo, Et credo, Deum multa posse efficere que nos intelligere non possumus.* Neque solus Cartesius hoc affirmat & credit, sed & Redemptus Baran-Zanus sacerdos &c. eo inclinat Nov. Opinion. Phys. Di gladiat. 16. Theorem. 8. ubi *Quod modi possint creari* (inquit) *res dura, aspera, Et difficilis, defendi tamen usunque possit.* concedit autem, imo confirmat hanc axiomam. *Si possent creari, possent etiam conservari sine re modificata.* His, inter alias, rationibus: *Si modus potest habere omnem-*

*influxum ad sui conservationem necessarium
à solo Deo , cur non poterit sine suo modifi-
cato remanere ? item : Licet tunc non rema-
neret ille modus , ut formaliter fungens suo
munere , posset nihilominus remanere ut ta-
le ens ; quia non est necesse ut sit essentialiter
actus talis , sed tantum potentiam ; quemad-
modum albedo non est essentialiter deal-
bans , sed tantum dealbativa , quare potest
esse separata à subjecto sine ulla dealbificatio-
ne. item : Actiones ipsa immanentes possunt
separari à suis potentiis , & poniri in subjectis
inanimatis , licet illarum munus sit facere
subjectum capax taliter operans : ergo eodem
modo poterunt separari supradicti modi. v.
cætera. concludit autem : tuum sit resol-
vere , an velis admittere communem senten-
tiam de identitate modali , & excludere
creationem ; an à communi recedere , & di-
cere , creabiles esse (ex quo etiam sequitur
posse conscrivari sine re modificata) an
omnes modos (essentialibus & constitutivis
exceptis) negare. Non defugies si sapis Car-
tesii , auctoritatem libri ab Episcopo Ge-
bennensi , aliisque tuæ religionis defen-
soribus approbati , Allobrogum subalpi-
norumque Principi inscripti , privilegio
Regis Galliæ muniti , qui que patronum
habet non Deum tantum (id enim vobis
perineptum videtur) sed multos divos ,
sum-*

PHIL. CARTESIANAE 31
summis, medios, & patellarios. His
enim verbis opus suum concludit auctor
ille:

Deo. Virginique matri, sanctis Paulo,
Bruno, Alberto, Redemto, Francisco, Cla-
ra, Ioanna, Catharina Senensi, Divisque
omnibus, quos peculiari cultu honorare de-
sidero, omnis meus labor consecratus sit.
Tot Deos sibi iratos habere nolet Carte-
sius, itaque in sententiam Baran-Zani po-
tius ibit, quod & fecisse eum ostendimus.
Quo ipso tam operesam suam demon-
strationem, de animæ substantia, præ-
qua omnes alias contemnit, ipse fundi-
tus evertit. Si enim per divinam omnipo-
tentiam modus à substantia separari pos-
sit, vacillat, imo ruit illa proposicio: quic-
quid à substantia separari potest, est sub-
stantia. atque ita (secundum id quod in-
fert Regius) nulla datur naturalis demon-
stratio (ne Cartesiana quidem) qua pro-
betur animam esse substantiam. & secun-
dum id quod in illum retorquere potest
Cartesius, ne scriptura quidem id docet,
utpote quæ nihil præter illam separatio-
nem astruït, quæ tam modis quam sub-
stantiis convenire potest. Videt, ut opi-
nor, attentus lector, pro fulgore meros
à Cartesio fumos excitatos, per quos non
Philosophiæ modo circa nobile hoc ar-

gumentum , sed & Theologiæ , quantum in illo est , Spiritus intercluditur.

De animæ porro immortalitate ita variat Cartesius , ut diligentí sane indagine opus sit , ad liquido cognoscendum quid de ea sentiat. Inscriptio Meditationum ejus ex editione Parisiensi talis est : *Rena-
ti des Cartes Meditationes de prima Philo-
sophia,in qua Dei existentia & ANIMÆ IM-
MORTALITAS DEMONSTRATVR.* Hoc , qua-
si se recolligens , in Amstelodamensi editio-
ne mutavit in hæc verba . *In quibus Dei e-
xistentia & ANIMÆ HUMANÆ A CORPO-
RE DISTINCTIO DE MONSTRATVR.* Ob-
jectionibus . & resp. sept. p. 124. ait immor-
talitatem animæ à se probatam esse . audi
ejus verba : *Et quia non eodem modo ipsi
(Scepticis) apparet Deum existere , MEN-
TEMQVE HUMANAM ESSE IMMORTALEM ;*
*ideo his , nequidem in praxi tanquam veris-
utendum putant , nisi prius sibi probata fue-
rint , rationibus magis certis , quam sint ul-
le exiis ob quas apparentia omnia ample-
duntur.* *Quæ cum A ME SIC PROBATA
sint , & A NEMINE ANTE ME , saltē quod
sciam &c.* At Medit. p. 169. fatetur , se DE
IMMORTALITATE ANIMÆ NIHL SCRIPSIS-
SE. addit , se distinctionem ejus ab omni
corpo satis probasse. objicienti autem ,
ex ea NON SEQVI ejus immortalitatem ; quia

ni-

nihilominus dici possit illam à Deo talis natura factam esse, ut ejus duratio simul cum duratione vita corporea finiatur, fatetur id à se REFELLI NON POSSE. quia immortalis illa à libera Dei voluntate dependeat. nullum quidem haberi argumentum quod persuadeat mortem ejus sive annihilationem, idque sufficere, ut concludamus mentem, quantum ex naturali philosophia cognosci potest, esse immortalem, sed, si de absoluta Dei potestate queratur, an forte decreverit ut humana anima iisdem temporibus esse desinat quibus corpora qua illis adjunxit destruuntur; SOLIVS (inquit) EST DEI RESPONDERE. Cumque jam ipse nobis revelaverit, id non futurum, nulla plane, vel minima causa est dubitandi. Summa est, non posse quidem ex Philosophia probari mortalitatem animæ, sed nec immortalitatem, deque ea solam scripturam nos edocere. Egregia vero probatio adversus Scepticos! illis scilicet magni quid est scriptura, qui omnia, etiam quæ ante pedes sunt in dubium vocant! Immortalitatem animarum è natura hauserunt philosophi, s. scripturæ prorsus ignari: inter quos Pherecydes, Pythagoras, Diogenes Thucydides, Thales Milesius, Zoroaster, Anaxagoras; Aratus, Plato, Plotinus, Porphyrius, Proclus, Nume-

nus Longinus, Theophrastus, Cicero & alii, quos longa serie refert Nic, Faventius lib. i. de immort. anim. c. ii. & Euguinus de perenni Philosophia lib. 9. Philosophi quoque Christiani multis ac validis rationibus è natura petitis eam demonstrant. quas hic recensere longum foret. At heros Cartesius, qui majus quid his omnibus se præstitum recepit, lumen illud naturæ extinguit, & posse animæ immortalitatem probari negat nisi ex supernaturali revelatione.

Scio quid respondeat, nempe posse quidem animas *absoluta potestate Dei* una cum corporibus destrui, sed eas *ex natura sua esse immortales*. prius habetur Medit. pag. 170. posterius Synops. pag. 4. quæ in se licet verissima, in Cartesio tamen sunt meræ prævaricationes. Nequæ enim objiciebatur, per *absolutam Dei potentiam* animam posse destrui, sed *eam à Deo talis NATVRÆ factam dici posse*, ut ejus duratio simul cum duratione vita corporea finiatur. idque quantumvis ea sit à corpore distincta, in quo probando Cartesius sudaverat, atque ita nullum in hoc operæ pretium is fecisse convincebatur. quid hic agit Cartesius? palam adversario vitiorum tradit. FATEOR, inquit, (hoc) **A ME REFELLI NON POSSIT.** id est, fatetur,

tetur, non obstante mentis à corpore distinctione, eam tamen esse posse NATVRA mortalē. Idq; ex Synopsi colligere promtum est. pag. 2. & 3. ubi postquam omnia quæ de anima egit in Meditationibus edisseruit, nihil aliud concludit, quam mentem & corpus esse revera substantias à se mutuo distinctas. Nec ulterius eā de re in hoc scripto se egisse; tum quia hac sufficiunt ad ostendendum, ex corporis corruptione mentis interitum NON SEQVI, atque sic ad alterius vite SPĒM mortalibus faciendam, tum &c. Ubi sole clarus est, è distinctione corporis & animæ non sequitur hujus immortalitatem, licet nec sequatur interitus, sed rem totam veluti suspensam ac incertam manere, ne civitate alterius DEMONSTRATIONEM ea contineri, sed tantum SPĒM ostentari, non spēm illam quę non confundit Rom. 5. quæque ex verbo Dei hauritur, sed spēm dubiam ac falacem, ut quæ nullā necessariā consequiā è p̄missis Cartesii eliciatur.

Hoc cum videret Cartesius, ne plane nihil in hanc rem afferret, duas addidit demonstrationes, quæ animæ immortalitatem, evidenter, ut quidem ipse arbitratur, probent. eae tales sunt, Synops. p. 3. Primo, ut sciatur omnes omnia substantias, sive res, quæ à Deo creari debent ut existant.

stant, ex natura sua esse incorruptibles, nec posse unquam desinere esse, nisi ab eodem Deo concursum suum iis denegante ad nihilum reducantur. ac deinde, ut advertatur, corpus quidem in genere sumum esse substantiam, ideoque unquam etiam petire, sed corpus humanum, quatenus à reliquis differt corporibus, non nisi ex certa membrorum configuratione. aliisque ejusmodi accidentibus esse conflatum; mentem vero humanam non ita ex ulla accidentibus constare, sed puram esse substantiam: et si enim omnia ejus accidentia mutentur, ut quod alias res intelligat, alias velit, alias sentiat, &c. non idcirco ipsa mens alia evadit: humanum autem corpus aliud sit ex hoc sola quod figura quarundam ejus partium mutetur: ex quibus sequitur, corpus quidem per facile interire; mentem autem ex natura sua esse immortalē. Hæc sunt illa quæ Cartesius, quantum memini, in omnibus suis scriptis pro immortalitate animæ humanæ attulit, & per quæ se ita eam demonstrasse jactat, ut nemo unquam alias. Excutiamus ea non nihil. Primum ejus argumentum est: Omnes substantia sunt incorruptibles; Anima humana est substantia, ergo est incorruptibilis. qua ratione & de bestiis concludam: Omnes substantie sunt incorruptibles; Anima canis (verbi
gra.

gratia) est substantia, ergo est incorruptibilis. Major est Cartesii. Minor ex eodem probatur, sic : Omne corpus est substantia, Anima canis est corpus; Ergo est substantia. Major est extra controversiam. Minor desumitur ex Cartesio, epist. ad Voctium pag. 238. Dicitis (inquit ibi) nihil juvare ad probandam anima humana immortalitatem, quod ostensum sit eam per extraordinariam Dei potentiam absque corpore esse posse, quia de anima canis idem etiam dicens potest. quod nego, cum enim anima canis sit corporis, sive sit T E N V E quoddam CORPVS, repugnat eam à corpore separari. Ubi satis clare dicitur animam canis esse corpus, & consequenter substantiam, atque ideo ex prima Cartesii propositione incorruptibilem. Risum porro mihi movet hæc ratio; anima canis est tenuis corpus, ergo à corpore separari non potest (videlicet à corpore cui inest, nam hoc unum. queritur) cur enim corpus tenuis non possit separari à crasso? Et sic fuit primum Cartesii argumentum, Animam. videlicet incorruptibilem esse, quia est. substantia. Secundum est petitum ab ejus simplicitate, hoc modo : Pura substantia, sine accidentibus est immaterialis. Anima. humana est pura substantia sine accidentibus; ergo est immaterialis. Hoc argumen-

tum.

tum ita adversus ejus auctorem retor-
queo : *Pura substantia sine accendentibus est
immortalis : corpus humanum est pura
substantia sine accidentibus ; ergo est im-
mortale.* Major est Cartesii : minor ex
eodem probatur, quia nulla dantur
accidentia. Si dicat se per accidentia
intelligere attributa aut modos, reponam ei, & attributa & modos eam in ani-
ma quam in corpore esse, ideo nullam
rationem apparere cur corpus moriatur
iis mutatis; anima vero minime. Possum
hic alia, quæ videat, si placet, lectqt Cl.
Schoeckii Admirandæ Mèthodi pag. 194.
sed sufficit premere adversarium suis te-
litis, quæ nunquam, ut confido, salvis suis
hypothesibus declinabit.

Habemus ergo duas rationes Cartesia-
nas pro immortalitate animæ. ex quarum
priore sequitur etiam brutorum animas,
ex posteriore, etiam corpora humana es-
se immortalia. Judicabit, opinor, pru-
dens lector, quanto consultius illi fui-
set inhærere eis quæ circa hoc argumen-
tum ab aliis doctissimis viris pridem di-
sputata fuere, quam ut illis rejectis tam
fuculri nasnugas substitueret. Videat Car-
tesius inter inumeros alios præceptores
suos Jesuitas, Conimbricenses tractat. de
anima separata Disp. 1. art. 3. Leop. Lef-
sum.

sium. de Provid. Numinis & immort. anim. lib. 2. Ant. Sirmondum de eadem adversus Pomponiatum & affeclas. quibus addere poterit Tractatum Fortunii Liceti de eadem quæstione. Sin ad tam multa evolvenda ei otium non suspergit (ut homo negotiosus est) discat saltem à discipulo suo Heereboortio, qui præcipua suis disputationibus inseruit. verbi gratia. Disp. habita Anno 1642. m. Jul. thes. 5. Anno 1643. 19. dec. thes 4. Anno 1644. 21 Mart. th. 2. Anno 1646. in Martio per totum. Anno 1647. 2 Nov. Quæst. 2, & nisi cum sui admiratio & aliorum contemtus prorsus excæcaverint, iis quæ ipse commentus est, multo veriora ac solidiora est reperturus.

Pergit Heerebortius. ib. *Quin mentem humanam, ex sui ac Dei notitia ad reliquarum extra se rerum notitiam duos, ac dirigit modo ac medio infallibili. v. reliqua, in quibus speciose hanc suam assertionem persuadere conatur. quibus nos ex ipso Cartesio, in gratiam eorum qui veritatem, & non fucum amant, hæc opponimus:*

Methodus Cartesii talis est: Primo supponit omnia falsa esse. inter ea & mentem, & quæ extra mentem sunt, & Deum ipsum, 2. Quærit argumenta quibus Dei

existentia probetur, ea in iis quæ extra se sunt non invenit, inter alia, quia potest fieri ut circa ea à NESCIO QVO deceptio-
ne fallatur. 3. in illo deceptore assignan-
do alternat inter Deum & malignum ge-
nium. illam difficultatem non invenit in
cognitione animæ suæ, quia, posito quod
fallatur, tamen necessario est, neque e-
nim posset falli si non esset. 4. ex mentis
suæ cognitione per ideas quas in ipsa in-
venit progreditur ad cognitionem Dei. 5.
in illius natura quam reperiat cum falle-
re non posse, jam demum recognoscit,
revera dari etiam alias res extra Deum.
6. & ex illis quasi per circulum tandem ad
Dei cognitionem regreditur.

Hac methodo nihil est vitiosius. 1. e-
nim supponit quod in quæstione est
quæritur an Deus sit, supponit eum non
esse. 2. supponit contrarium ejus quod
probare vult. vult probare partem affir-
mantem, supponit negantem. 3. proba-
tionem affert hypothesi repugnantem.
supposuit nihil esse in rerum natura, præ-
cipue nihil eorum quæ extra se sunt, pro-
bat hoc ex eo quia à NESCIO QVO circa
illa falli potest. At ille NESCIO QVIS fal-
tem est aliquis. ergo statuit aliquem esse.
& quidem extra se. 4. Illum nescio quem.
Supponit GENIUM aliquem esse. statuit.
ergo.

ergo genios, id est angelos, esse posse, etiam non sit Deus. 5. Genium illum
MALIGNVM vocat, atque ita dum nec
 Deus nec ulla creatura datur, Diabolum
 esse posse arbitratur 6. ex altera parte
 deceptorem illum Deum ipsum esse fin-
 git, atque ita rursus supponit quod in
 quæstione est, idque contrariam in par-
 tem quam ante fecerat. Quærit enim ad-
 huc an Deus sit, & se à Deo fingit decipi,
 nemo autem decipit nisi sit, nemo deci-
 pere fingi vel credi potest, nisi fingatur
 vel credatur esse. 7. Maligno genio tri-
 buit quod solius Dei est, nempe quod sit
 summe potens & creator. 8. Deo autem
 quod maligni genii est, nempe deceptio-
 nem talēm *qua non conveniat fonti veri-
 tatis.* 9. (de cognitione mentis ac Ideis, ne
 quæ alibi quantum salis est excussa sunt
 repetamus) postquam Deum esse invenit,
 & *eum fallere non posse*, inde concludit
 alias res revera esse, cum non solum hoc
 ei probandum esset, sed etiam **MALIGNVM**
GENIVM *fallere non posse*. quod cum face-
 re nequeat, & ne tentet quidem, illa ex
 parte difficultatem quam sibi nexuit non
 solvit. atque ita, si vel tota ejus reliqua
 ratiocinatio concedatur, manet tamen
 de omnibus rebus dubitatio, imo om-
 nium negatio.

Jana.

Jam paulo penitus inquiramus in infallibile hoc, tantopere ab Heereboertio decantatum medium. id constitit in hoc **Cartesii syllogismo**, qui est fundamentum reliquæ ipsius philosophiæ, post inventam Dei existentiam :

Si non darentur creaturæ, Deus nos deciperet.

Atqui fieri non potest ut Deus nos decipiat: ergo dantur creaturæ.

Majorem passim etiam applicat suis opinionibus & hypothesis, hoc modo : Nisi hoc vel illud verum esset, Deus me deciperet. Hanc majorem jam destruximus, ostensa insufficienti enumerationem potest etiam malignus genius ipso fatente, nos decipere. Addo, deceptionis originem nos in nobis ipsis habere, videlicet mentem in pœnam peccati excoecatam, sensus infirmos &c. Unde Major ista nihil habet solidi.

Minor etiam magnam considerationem meretur. Non potest fieri, inquit, ut Deus me unquam fallat. Meditat. pag. 50. Deus est summe verax, & dator omnis luminis; adeo ut plane repugnet ut nos fallat, siue ut propriæ & positive sit causa errorum, quibus nos obnoxios esse experimur. Princ. pag. 11.

Ut hoc refellatur, age prodeat Cartesi.

sii discipulus Henr. Regius. is in Explicacione mentis humanæ pag. 10. §. 9. ita differit: *Cum mens nostra corpori arctissime in unam substantiam unita, ejus sit natura, ut corpore satis bene disposito, diversimode affici, & à variis motibus varia perceptionum & judiciorum cogitatio ipsi possit excitari &c.* cumquo illi motus non tantum à corporibus veris, sed etiam à causis imaginariis, & à potentissimo directore, per summam eius potentiam tantum imaginario productis, menti offerri querant: hinc videtur manifestum, quod mens aque ab imaginariis, atque à veris, in perceptione affici queat: quodque ideo, non moralem, sed exquisitam & accuratam veritatis cognitionem quarenti, per naturam dubium & incertum sit, an ulla corpora à nobis vere percipientur, ulla ve de iis vera an imaginaria sint judicia. (Et mox) Nec obstat si quis dicat, per naturam constare Deum esse, cumque non posse fallere; cum hoc infinita ejus perfectioni videatur adversari: quod tamen fieri posset, si ea qua à nobis percipiuntur, non vera corpora, sed tantum res imaginaria esse possent. Respondeo enim primo, Deum pro summa sua, quam in omnia habet potestate, fallaciā posse uti, primo innocuā, & sapienti, quali medici & prudentes patresfamilias utuntur: & deinde pœnali.

qua:

qua Deus utitur in improbis puniendis, quod testatur scriptura, cum dicit, & tradidit ipsos in sensum perversum.

Deinde respondeo, Deum non fore deceptorem, si efficaret, ut res certo modo hominibus apparerent, qua tamen talia corpora forsan revera non cessent, qualia aliqui illas esse ex ista apparentia fortassis colligerent. Nam vera nihilominus illa talium rerum esset apparentia, vereque illi res sibi ita apparere cogitarent. Atque hoc totum esset verum, non fallax in hac re Dei effectum, cum divina ejus veritate optime congruens. Et si homines hinc fallerensur, quod illas tales res corporeas revera esse judicarent, qualis ex apparentia ista, per nimis praeceps iudicium, colligerent; certe non Deus homines istos, sed isti homines se ipsoe, per pravam judicis decisionem, etiamem judicandi consuetudinem, fallerent: cum aliter judicare vel judicium suspendere, et ita errorem evitare possent. Atque ex his jam patet, quod Deus jam non sit deceptor, quod ex circumrotatione telluris, circum axem sessecircumvolventis, solem faciat secundum apparentiam oriri et occidere; quia plerique, fallaci iudicio sese decipientes, soli verum ortus et occasus motum telluris vero quietem tribuunt. Hæc Regius v. ejusdem Phys. pag. 248, 249. ubi eadem, sed strictius attin-

attinguntur.

Quæ si vera sunt, nec Cartesius omnibus suis voluminibus quæ edidit, demonstrare potuit ullum corpus esse in rerum natura, nec Regius ipse in physicis suis physicum quicquam existere probavit. Si absurdam, si in Deum & naturam contumeliosam hanc discipuli sui opinionem exclamat. Cartesius, age, refutet ejus argumenta, salvis suis hypothesibus, nam ratio à potentissimo directore, &c. petita, est ipsius Cartesii: ut & illa quæ desumitur à rotatione telluris, cui addere potuisset similem ab apparente brutorum vita ac sensu. & quæ porro dicit de prudenti, innocuâ, & pœnali deceptione, negari non possunt, quoties enim Deus oculis aut auribus hominum ea in speciem objecit, quæ revera talia non erant, sive in bonum ipsis, sive in pœnam? v. 2 Reg. 6. 18. Luc. 24. 16. Vidit idem ante Regium auctor sextarum Objectionum, unde affirmat: Deum id facere posse absque injuria & iniquitate, cum sit supremus omnium Dominus, deque suis absolute possit disponere; presertim cum id efficeret queat ad deprimendam hominum superbiam, & illorum punienda peccata, vel propter peccatum originale, aut alias ob causas nobis occultas.

Hic

Hic , ne tota rerum universitas in
ancipiū relinquatur , & verissimus inve-
hatur Scepticismus & Pyrrhonismus ,
asylum ad quod confugiat invenit Re-
gius , nempe S. Scripturam . Verum , in
quiens qui intellectum habent , nec sunt ad
fidem ut mulier & equus , ius etiam hoc
dubium tollit divina in sacris revelatio , qua
indubitatum est , Deum cœlum , & ter-
ram , & omnia que iis continentur , creasse
& etiamnum conservare , hominemque ad
imaginem suam fecisse , eumque intellectu
& voluntate donasse . Atque ita magna illa
dubitatio , que in animis recte philosophan-
tium per naturam necessario utramque pa-
ginam etiam in evidentissimis ficeret , per
verbum Dei penitus evertitur . hac ille . Ex-
plic. mentis . p.10 , II. Phys , p.249 .

In quibus , Scepticos , qui omnia vo-
cabant in dubium solos recte philosophatos
fuisse aperte profiterur , per natu-
ram enim philosophantes necessario de
omnibus rebus , etiam evidentissimis , du-
bitare afferit , solam autem Scripturam
(qua illi carebant) nos magna illa du-
bitatione exalvere . Id vero quanti es-
timandum sit , vel ex eo patet , quod
Scripturam in iis quæ de motu solis &
quiete terræ , item de vita & sensu bru-
torum commemorat , non ex rei veri-
tate

tate, sed ex vulgi opinione loqui putet, quo dato, quis illum certum reddet, ea quæ de cœli & terræ creatione &c. in eadem docentur, non ejusdem esse naturæ? & quomodo potest Scripture credere, qui oculis quibus eam legit, & auribus quibus eam audit non credit? Non potest ergo, stantibüs hisce opinionibus, Scriptura cum ē barathro dubitationum liberare. Multo etiam minus Cartesium, qui Papista cum sit, Scripturam pro naso cereo, in quemvis sonsum flexibili habet, & quod deterius est, censet Deum per Prophetas VERBALE aliquod MENDACIVM proferre posse. Medit. p. 158. Quo dato, quid vetat, quominus omnia Prophetarum scripta sint mera congeries mendaciorum? saltē nullum verbum Propheeticum erit, cui ruto credi possit. Non liberant ergo Cartesium à dubitatione Prophetarum scripta, nec Deus qui per eos locutus est, utpote cui MENDACIVM ausit attribuere, verissimum diaboli opus Joh. 8. 44. à Deo autem quam alienissimum. Num. 22. 23. 1 Sam. 15. 29. Heb. 6. 18. Contremiscant cœlum & terra ad tantam blasphemiam, siquidem hominibus ejus rei cura non est.

Postquam & demonstratio Cartesii eversa est à Regio, ac ipsa seī veritate, & Scir

Scriptura cum ejus opinionibus in reali
dem sede morari cœnuit, quid remediū
superest, quo is à Scepticismo liberetur?
Evidem nihil video, nisi hoc consilium
placeat, ut à pontifice Romano (is enim
falli nequit) supplex petat decretum con-
di, quo is homines certos reddat, esse
cœlum, esse terram, esse canes, esse
feles, &c. Id enim magno cum applau-
sa quaquaversum excipietur, quum ho-
mines id hactenus, scilicet, ignorarint.
Sed prius ex eadem cathedra affirmans
dum erit, esse papam, esse ceram, esse
bullam, esse calatum & atramentum,
esse membranam cui hoc decretum sit
inscriptum. Et ipsum papam talem esse
qui VERBALE MENDACIVM profere non
possit, in eoque Deum exuperet. Hæc
nisi fiant, nihil habebit Cartesius quo
ex abysso dubitationum emergat.

Nos quod attinet, licet absolutam
Dei potentiam, quod Cartesius facit,
in arctum cogendam esse non possemus;
novimus tamen eum per meram clemen-
tiam, sensus nobis reliquisse integros,
ac præterea judicium mentis, per quæ
admirabiles ejus creaturas possemus co-
gnoscere, & ex illorum cognitione ad
notitiam sui tanquam omnipotentis ea-
rum conditoris ascendere. **Quod si quan-**
do

do ob peculiares causas, ordinem illum miraculo interrupt, id ad exiguum tempus factum fuit, & mox manifestatum, neque ordinarium rerum naturalium cursum in dubium debet vocare.

Atque hæc quidem Methodo & Meditationibus ejus præcipue debemus. quæ sequuntur, è Principiis ejus, illimi videlicet fonte, derivabuntur.

In hisce (ait Heereb. p. 81.) per solam materiam & motum, principia simplicissima & omnibus notissima, explicat rerum omnium naturas, proprietates, operationes, rejectis formis omnibus (præter rationalem animam) substantialibus, qua in recepta Philosophia merum sunt ignoransia asylum. & mox: Et hoc de formis substantialibus commentum, ante Aristotelis tempora fuit ignoratum, & postea multis disflicuit (quod utrumque iv Disputationibus habitis clapsa septimana ostendimus.)

Hic duo enucleanda: Prima, quam egregie rerum omnium naturas è principio suis eduxerit Cartesius, deinde de rejectis formis, non solum substantialibus, sed & accidentalibus omnibus, & solo motu eis substituto, peculiare instituendum examen. De primo ante edita sua Principia, tam magnifica prædicavit, ut mirum non sit, ea ab hominibus

credulis impatientur fuisse expectata, & importune (qui pollicitatoris unicus erat seopus) flagitata. veniamus ad rem.

De Methodo. p. 38. *Ausim* (inquit) dicere , me non solum reperiisse viam , qua brevi tempore mihi satisfacerem , in omnibus precipuis questionibus que in Philosophia tractari solent : sed etiam quasdam leges observasse , ita à Deo in natura CONSTITVTAS , & quarum ejusmodi in animis nostris notiones impressit , ut postquam ad eas satis attendimus , dubitare nequeamus , quin in omnibus que SVNT aut FIVNT in mundo accurate OBSERVENTVR. Deinde legum istarum seriem perpendens , animadvertisse mihi videor multas majorisque momenti veritates , quam sint ea omnia qua annexa didiceram , aut etiam discere posse speraveram. Sed quia pricipias eorum peculiari tractatu explicare sum conatus , quem ne in lucem edam rationes aliqua prohibebo , non possum quanam illa sint commodius patefacere , quam si tractatus illius summam hic paucie enarrerem. (hoc postquam fecit) Quinetiam (inquit) ut aliquis huic omnibus UMBRAS insicerem , & LIBERIVS quid de iis sentirem dicere possem , nec tamen receptas inter doctos opiniones aut sequi aut refutare tenerer : totum HVNC MVNDVM disputationibus ipsorum relinquere decrevi , & tancke deiū qua in NOVO

contingent tractare, si Deus nunc alicubi
in spatiis imaginariis sufficientem ad eum
componendum materia copiam crearet, va-
rieque & sine ordine diversas hujus materia
partes agitaret, ita ut ex ea aque confusum
CHAOS atque poëta fingere valeant compo-
neret; deinde nihil aliud ageret, quam NA-
TURALEM suum CONCVRSVM natura ac-
commadare, ipsumque secundum leges à se
constitutas agere sineret. Ita porro hanc
materiam describit, ut expresse supponat,
nullas in ea ejusmodi formas aut qualitates
esse, quales sunt ea de quibus in scholis
disputatur. Et tales à Deo constitutas esse
leges ait, ut etiam si Deus plures mundos
creasset, nullus tamen esse POSSET in quo
non accurate observarentur. Postea, inquit,
ostendi, quomodo maxima pars materia
istius CHAOS secundum has leges ita se di-
positura esset, ut NOSTRIS Cœlis similes
evaderet. Quomodo interea aliqua illius
partes Terram compositura essent, quedam
planetas & cometas, & quadam alia solem
& stellas fixas, &c. adeo ut me satis multa
dicere putarem, ad ostendendum, nihil in
hujus mundi cœlis astrisque observari, quod
non DEBERET aut saltem non POSSET simi-
liter in mundo quem描绘 apparere.
Inde ad tractandum de terra progressus sum.
ostendique, quomodo, etiam si, prout expresse

supposueram, Deus nullam gravitatem materia è qua composita erat indidisset, atque omnes ejus partes accurate ad centrum tenderent. idem de fluxu & refluxu maris, montibus, maribus, metallis, plantis, &c. se demonstrasse ait, & postea transiisse ad animalia, & speciatim ad hominem (p. 41. in fine) Sed quia, inquit, nondum tantam istorum adeptus eram cognitionem, ut de iis cùdem qua de ceteris methodo tractare possem, hoc est, demonstrando effectus per causas, & ostendendo ex quibus seminibus, quoevere modo natura ea producere DEBEAT, contentus fui SUPPONERE, Deum formare corpus hominis, &c. addic- eadem pag. paulo superius:

Nolebam tamen ex his omnibus inferre, Mundum hunc eo quem proponebam modo fuisse creatum. Multo enim VERISIMILIVS est Deum ab initio talem qualis futurus erat fecisse. Verumtamen certum est, & vulgo inter Theologos receptum, eandem esse actionem qua ipsum nunc conservat, cum ea qua olim creavit: ita ut, etiam si nullam ei aliam quam Chaos formam ab initio dedisset, dummodo post natura leges constitutas, ipsi concursum suum ad agendum, vt SOLLET commodaret, sine ulla in creationis miraculum injuria credere possit, eo solo res omnes pure materiales, CVM TEMPORE, que-

*quales nunc esse videmus effici potuisse. Na-
tura autem ipsarum multo facilius capi po-
test, cum ita paulatim orientes conspiciun-
tur, quam cum tantum ut absolute & per-
fecta considerantur. Hactenus Cartesius.*

Ubi primo expediet anquirere, quis sit ille tractatus de quo hic loquitur, quemque tum cum Methodum suam daret, nondum ediderat. non dubito autem, quia sit ille quem multo post in lucem emisit sub nomine Principiorum Philosophiae, licet fortasse in quibusdum mutatum. Eo enim omnia illa diffuse tractat, quorum hic summam proponit. Rationum quae prohibebant cur tractatum illum tum temporis in lucem non ederet, una insignis ab ipso refertur Methodi p. 54. verba ejus sunt: *Tertius au-
tem nunc agitur annus, ex quo perveni ad
finem Tractatus quo iste omnia continentur,
incipiebamque eum recognoscere, ut possea ty-
pographo traderem; cum rescivi, viros qui-
bus multum defero, & quorum auctoritas
non multo minus in meas actiones potest, quam
propria ratio in cogitationes, opinionem quan-
dam Physicam improbasse, pau'lo ante ab alio
in lucem editam; cui nolo dice me adhesisse,
sed tantum nihil in illa, arte ipsorum cen-
suram, observasse, quod suspicari possem aut
religioni aut reipublica noxiuus esse; nec pri-*

*de quod me impediturum fuisset ipsam tueri,
si ratio veram esse persuassissem; hocque mihi
metum incusasse, ne pariter inter meas ali-
qua inveniretetur in qua à vero aberrasset.*

Non est conjectu difficile, quænam sit illa opinio, & quinam viri illi auctoritate apud Cartesium pollentes qui eam improbarunt. Loquitur enim proculdubio de opinione Copernicana, super motu terræ & quiete solis, quæ à Congregatio- ne quinque Cardinalium, qui Indici librorum præpositi, Anno clc. Iccxvi his verbis condemnata fuit:

*Quia ad notitiam sancte Congregationis pervenit, falsam illam doctrinam Pythagorica-
m, divinaque Scriptura omnino adversan-
sem, de mobilitate terra, & immobilitate So-
lis, quam Nicolaus Copernicus, de Revolu-
tionibus orbium cœlestium, & Didacus A-
founica in Job etiam docent, jam divulgari, &
a multis recipi, sicuti videre est ex quadam
epistola impressa cujusdam P. Carmelita, cuius
titulus: Lettera del Rev. Padre, Mae-
stro Paolo Antonio Foscarini Carme-
litano, sopra l'opinione d'i Pythago-
rici, è del Copernico, della mobilità
della terra, è stabilità del sole, è nuovo
Pythagorico systema del mondo. In Nea-
poli, per Lazaro Scortiggio, anno 1615.
In qua dictus Pater ostendere conatur.*

pre-

prefatam doctrinam de immobilitate solis in centro mundi, & mobilitate terra, consonam esse veritati, & non adversari Sacra Scriptura: ideo, ne ulterius hujusmodi opinio in perniciem Catholicae veritatis serpat, censuit, dictos Nic. Copernicum de Revolut. orbium, & Didacum Astunica in Iob, suspendendos esse, donec corrigantur. Librum vero P. Pauli Foscarini Carmelita omnino prohibendum. atque omnes alios libros pariter idem docentes prohibendos: prout praesenti decreto omnes respectivè prohibet, damnat, atque suspendit. In quorum fidem praesens Decretum manu & sigillo Illustrissimi & Reverendissimi D. Cardinalis S. Cecilia Episcopi Albanensis signatum & munitum fuit. Die v. Martii, anno MDCXVI. refert hoc edictum, & de eo multis agit Libertus Fromondus Ant-ari-
starchi c.4.

Quum autem post aliquot annos eandem opinionem vindicare comperiretur Galilæus de Galilæis, quæ insecuta fuerunt ex eodem Fromondo, præfatione ad Vestam, operæ pretium est audire: Superveniunt, inquit, Bruxellâ literæ ab Illustriss. & Reverentiss. D. Fabio de Lagonissa, ex Marchionibus Montis Herculei, Archiepiscopo Compsano, in Belgio & Burgundiæ Comitatū Nuncio Apostolico, ad Exim. D. Cornelium Jan-

senium S. Theol. Doct. & Scripturæ sa-
cræ h̄ic Professi. Regium, quarum tibi co-
piam & conscientiam facere subiecto ex-
emplari, pro bono existimavi:

*Admodum Reve Domine. Ab annis jam
aliquot Tractatus Nic. Copernici de Revolu-
tionibus orbium cœlestium, qui terram, non
solem, moveri, mundi tamen centrum esse
contendit, à S. Congregatione Indicis libro-
rum suppressus est, eo quod hanc sententiam
sacra pagina prorsus repugnare conset. Quā
etiam opinionem cum Galileo Galilei Floren-
tino, tam scripto quam voce docere postmo-
dum prohibuisset S. Officii congregatio, eo
non obstante idem Galilaus libellum quem-
dam, qui Galilaus Galilei inscribitur, qui-
que Copernici doctrinam redolet, prelo man-
dare ausus est. Verum hic in S. officio Inqui-
sitioni exhibitus, carcerique mancipatus, er-
ronei dogmatis pravitatem penitus abjurare
coactus est: in custodia illâ eosque detinen-
dus, donec Eminentissimis DD. Cardina-
libus sufficientem egisse penitentiam vide-
bitur. Atque hoc Academis Belgicis signi-
ficari predicta S. Congregatio voluit, ut huic
veritati se conformare omnes velint. Ideo
ceteros quoque istius Universitatis Professo-
res à Dominat. sua de hoc admoneri cupi-
mus. Vale. Bruxella Kal. Sept. CICLOXXXIII.*

Hinc concludit Fromondus, iterum
Ro-

Romæ per Eminentiss. Cardd. damnatam
erroris illo anno Pythagoræ & Copernici
sententiam , & omnes sedis Apostolicæ
subditos ab istâ doctrinâ jam arceri.

Quod cum ad Cartesii aures accidisset,
metum illi , ut ipse ait , incussum , ne pari-
ter inter suas opiniones aliqua invenire-
tur , in qua , à viris illis , qui tantæ apud
ipsum auctoritatis essent (Cardinalibus
videlicet , librorum censoribus) aliquid
inveniretur , in quo à vero aberrasset , at-
que ita , ne scripta sua inter prohibita re-
ferrentur , &c. Interim non negat se ei o-
pinioni adhærere , sed tantum ; *nolo* , in-
quit , *dicere me ei adhaesse*. nec abnuit se
suspiciari eam religioni aut reipublicæ no-
xiā esse , sed tantum , id se *ante ipsorum*
censuram observasse negat. Nec dicit ab-
solutè nihil se *impedire posse* , quo minus
eam tueretur , sed nihil *impediturum fuisse*.
Videlicet ante editam censuram . ne-
que hoc simpliciter , sed , *si ratio veram*
esse persuasisset: Ex hisce , si potest , divi-
net quispiam , quid de hac re Cartesius
sentiat. dicas te Pythiam illam Terentia-
nam perplexantem audire:

Scio, nescio, abiit, audiui, ego non adfui.

Sed de hoc jam satis , quæ enim hic at-
tulimus eo tantum spectant , ut quis sit
ille Tractatus cuius in Methodo mentio-

nem facit, & qua de causa eum ad tempus suppresserit nos ignoraretur. id quod ad sequentia intelligenda prorsus necessarium erat.

Jam quopacto in eo se gesserit, ipsum differentem audiamus. Postquam se, pietorum instar, quædam in eo soli obvertisse, cætera opacasse dixit, addit: Quinetiam ut aliquas hui ~~in~~ mibus VMBRAS injicerem, & LIBERIVS quid de iis sentirem dicere possem, nec tamen receptas inter doctos opiniones aut sequi aut refutare tenerer, totum HVNC MVNDVM disputationibus ipsorum relinquere decrevi. & tantum de iis qua in Novo contingent tractare si Deus &c.

Hic admirandum se prodit Cartesii stratagema. quia enim videbat in ea rerum naturalium descriptione quam commenetus est multa occurrere quæ cum s. literis pugnant, finxit se non de hoc nostro mundo agere, sed de alio quopiam si is à Deo conderetur. Id enim si datur, nemo ei molestus esse debet, quod in sua *εφελεγχοντια* se oblectet, id est in eo mundo qui nunquam fuit, & nunquam futurus est. Sed vicissim, ipse philosophis tam vetustis quam hodiernis negocium faceisse non debet, quod aliter de mundo quam ipso fuerint philosophati. de mundo.

do enim in quo erant locutí sunt , qui ad Cartesii mundum imaginarium nihil attinet. Hoc ago,inquit. *Relinquo mundum hunc eorum disputationibus.* Itane vero ? qui passim clamitas nihil eos in eo vidisse, te solum quomodo is se haberet repe-
risse ? Sed pulchre ipse cavit , ne quis , nisi
qui decipi vellet , hac sua fraude capere-
tur. palam enim hanc suam agendi ratio-
nem eo profitetur tendere , ut aliquas his
omnibus (quæ de mundo dicturus erat)
VMBRAS injiceret. item , ut LIBERIVS quid
de ius sentire dicere posset . Id est , ut licaret
sibi de iis garrire quicquid in buccam ve-
niret , nec tamen in censuram Patrum Ro-
manorum incideret. mera ergo hac in re
viro regnos est.. Nec agit revera Cartesius
de alio mundo quam hic noster est. prout
vis veritatis ei aliquotes expressit. v. Prin-
cip. pag. 70. ubi incipendum sibi ait à ge-
nerali totius Hvivs mundi ASPECTABILIS
constructione. & p. 94. 95. Iam itaque duo
habemus genera materia valde diversa , que
duo prima elementa Hvivs mundi ASPE-
CTABILIS dici possunt , p. 190. Etsi credi-
nolim corpora Hvivs MUNDI ASPECTA-
BILIS genita unquam fuisse illo modo , quæ
supra descriptus est , &c. debo tamen eandem
hypothesim adhuc retinere ad ea QVAE SV-
PRA TERRAM. SVNT explicanda , &c. v-

& p. 297. Reliquorum eadem est ratio.
Non moramur ergo tuas umbras & lar-
vas Cartesi, de hoc, de hoc, inquam,
nistro mundo, te ipso teste, scripsisti,
quod quale sit jam indagemus.

Mundum hunc suum novum extitum
ait, si Deus nunc alicubi in spatiis imaginariis
sufficientem ad eum componendum materiam
copiam crearet. varieq; & sine ordine diver-
sas hujus materia partes agitaret, ita ut ex
ea aequi confusum CHAOS atque poëta fingere
valeant, componeret; deinde nihil aliud age-
ret, quam NATVRALEM suum CONCVRSYM
natura accommodare, ipsamque secundum
leges à se constitutas agere sineret.

Hic primo ad fabricam mundi sui no-
vi præsupponit spatiū *imaginarium*,
deinde requirit ut Deus in eo sufficientem
novo mundo componendo materiam creet.
Atqui neutrum est necessarium, Cartesi.
Docuisti enim Princip. p. 44. dari spatia
non *imaginaria modo*, sed & *realia*, in
definite extensa, & *substantiam corpoream*.
(quæ nihil aliud quam ea de qua agis
materia esse potest) in iis *contineri*, idque
locum habere non in mundo aliquo *no-*
vo, possibili, sed in *hoc mundo*, sive sub-
stantiæ corporeæ universitate afferuisti.
Iudis ergo nos hic, 1 Cum spatia ima-
ginaria vocas, quæ realia esse credis.
2 Cum.

2 Cum materiam mundi novi in spatiis illis creari vis ; quæ tamen materiar jā repleta sunt , ita ut nusquam locus sit novi mundi materiæ. Neque eam creari necessarium sit , ut quæ ex materia jam existente , & in infinitum extensa desumi possit. Ipsa tua verba hic recognosce, ne sit effugio locus. Princ.p.45.ais *Si mundi essent infiniti, non posse non illos omnes ex una & eadem materia constare, nec proinde plures, sed unum tantum esse posse: quia perspicue intelligimus illam materiam, ac cuius natura in eo solo consistit quod sit substantia extensa OMNIA omnino SPATIA imaginabilia, in quibus alii isti mundi esse deberent JAM OCCUPARE.*

Atque hic opportunus quærendi locus est , Cartesi , an spatium illud , & materiam eo contentam , creata esse serio credas ? De spatio nusquam id doces , de materia aliquid hic submurmuras , sed per SI , quod nihil ponit in re. Ego vero demonstrabo , te nihil tale credere. Nam Princip.p.8. §.xxxix. Propositionem hanc FIERI NON POSSE UT EX NELHO ALIQVID FIAT , vocas VERITATEM AETERNAM , qua (inquis) in mente nostra sedens habet , vocaturque communis notio , frue axioma. Cuius generis sunt : IMPOSSIBILE EST IDEM SIMVL EISSE ET NON ESSE.QVOD EAM

FACTVM EST INFECTVM ESSE NEQVM,
 &c. ita & p. 32. §. LXXV. aīs, prae*ter* notio-
 nes Dei & mentis nostra, esse etiam in nobis
 notitiam multarum propositionum. ÆTER-
 NA VFRITATIS, ut, quod Ex NIHILO NIHIL
 FIAT, &c. Exempla similiūm axiomatum
 quæ priori loco adhibes, earum rerum
 suntquæ ne per divinam quidem poten-
 tiā fieri possunt, ita ut nulla sit exce-
 ptionis latebra. Credis ergo produ-
 ctionem materiæ ex nihilo (nullo au-
 tem alio modo ea fieri potest), ac proin-
 de *creationem* propriæ dictam simpliciter
 impossibilem, ac proinde falsam esse, qui-
 quid tandem hinc inde de fide, & revela-
 tione cui adhærendum sit, &c. intermis-
 ceas, id enim dicas tantum cauſa fieri o-
 mnes iudicabunt, qui sciunt fidem nobis
 nihil credendum præscribere quod im-
 possible, quod contradictorium, quod
 in veritatem æternā sit injurium. Hisce ad
 lucem sequentium prælibatis, videamus
 jam quomodo hanc materiam describat.

Fingit, Deum varie & sine ordine hu-
 jus materiae partes agitare, ita ut ex ea a-
 que confusum chaos, atque poëta fingere va-
 leant, componeret. Et mox supponit, nul-
 las in ea materia ejusmodi qualitates esse,
 quales sunt ea de quibus in scholis disputatur.

Hic primo contradictionem notamus.

Näm

Nam ponere chaos poëtico simile, & nullas tamen in eo qualitates, est $\pi\acute{e}\alpha\sigma\gamma\pi\acute{e}\alpha\tau\alpha$ $\chi\lambda\omega\sigma\tau\alpha$ $\chi\lambda\omega\vartheta\epsilon\tau\alpha$. Chaos enim illud (prout describitur ab Ovidio) continebat

*Non benè junctarum discordia semina re-
rum. iaque eo.*

*Frigida pugnabant calidis, bumentia sic-
cu,*

*Mollia cum duris, sine pondere habentia
pondus.*

Non ergo nullæ in eo qualitates erant, sed omnes, licet confusæ, id quod à materia mundi Cartesiana dīs dīs $\mu\alpha\omega\mu$, differt. Secundo observamus hic inconstans Philosopi nostri. nam de chao illo Princ. p. 91. dubitat; & omnimodam materiæ æqualitatem præfert. *Etsi enim forte* (inquiens) *etiam ex Chao per leges natu-
ra, idem ille ordo qui jam est in rebus de-
duci posset, idque olim (nota) suscepimus
explicandum; quia tamen confusio minus
videtur convenire cum summa Dei rerum
Creatoris perfectione, quam proportio vel
ordo, & minus distinctæ etiam à nobis per-
cipi potest; nullaque proportio, nullusve or-
do simplicior est, & cognitus facilior, quam
ille qui constat omnimoda equalitate: siccir-
co hic suppono omnes materia particulas ini-
tia fuisse tam in magnitudine, quam in mo-
tu inter se aquales; &c.*

Quia

Quia vero suæ doctrinæ periculosum esse videbat, si in Methodo sua se errasse fateretur, utramque opinionem retineri posse putat, sive vera, sive falsa sit. Omnino, (inquit ibidem) parum refert, quid hoc pacto supponatur, quia postea juxta natura leges est mutandum. Et vix aliquid supponi potest, ex quo non idem effectus (quamquam fortasse operosius) per easdem natura leges deduci possit: Cum enim illarum ope, materia formas omnes quarum est capax, successive assumat, si formas istas ordine consideremus, tandem ad illam qua est hujus mundi poterimus devenire: adeo ut hic nihil erroris ex FALSA SVPPPOSITIONE sit timendum. p. 90. Omnium mundi corporam ait unam & eandem esse materiam, &c. At quam magna sint ejus partes, quam celeriter moveantur &c. non possumus inquit sola ratione determinare; quia potuerunt ista INNUMERIS modis diversis à Deo temperari &c. Iamque idcirco nobis liberum est QVIDLIBET de illis assumere, modo omnia qua ex ipso consequuntur, cum experientia consentiant. Itaque Si PLACET supponemus, omnem illam materiam &c. p. 89. ait: Veruntamen, ne nimis arrogantes esse videamur, si de tantis rebus philosophando, GENVINAM eorum VERITATEM à nobis inventam esse affirmemus, malim hoc in medio.

medio relinquere, atque OMNIA QVÆ DEINCEPS SVM SCRIPTVRVS tanquam HYPOTHESES proponere; qua quantumvis FALSA esse existimat, satis magnum opera pretium me fecisse arbitrabor, si emnia que ex ipsa deducentur cum experimentis consentiant. Ita enim ex ea tantum utilitatis Ad VITAM, atque ex ipsis VERITATIS cognitione percipiemus. Eadem pag, ait se causas rerum naturalium altius repetore, quam ipsas UNQUAM EXITISSE existimet. p. 90. ait eas sic oriri POTVISSE, quamvis ipsas NVNQVAM SIC ORTAS ESSE probesciat. p. 91. non putat PROBABILIORA rerum principia posse excogitari. p. 190. ait: *Etsi CREDI NOLIM corpora hujus mundi aspectabilis genita unquam fuisse ille modo qui supra descriptus est &c.*

Consideremus primo vim rationis Cartesianaæ, cur nihil referat, an ex chao, an materia omnimo æquali originem creaturarum deducat. ea in hoc consistit, quod, quia Deus innumeris modis hic possit operari, nobis integrum sit quemlibet ex illis modis, pro libitu assumere, modo omnia quæ ex illo consequuntur cum experientia consentiant. ponamus exemplum, & res liquidior erit. Innumeris modis potuit Deus primum hominem producere. Potuit ex nihilo, potuit ex terra,

è terra, è lapide, è metallo, ex arbore, & cum harum (ut & reliquorum quæ re-eensiimus) diversa genera sint, potuit ex quercu. ex ilice, ex abiete, &c. Hic (juxta phantasiam Cartesianam) ex innumeris hisce modis, licebit nobis assumere quem volumus, & quamvis Deus apse modum quo formavit hominem, videlicet ex limo terræ, in sacro codice expresserit, licebit eum modum floccipendere, & assumere formationem hominis v.g. è quercu, omnia enim quæ ex illo formandi modo consequuntur cum experientia consentiunt, homo enim sive è limo, sive è quercu factus sit, manet homo ejusdem naturæ, & quiequid de illo, quem scimus ex limo coagmentatum esse, dicitur, idem dñe potest de illo quem Cartesianus quispiam finget è quercu dolatum. Ubi & illa ratio se offerat, qua parum referre ait, quid hoc pacto supponatur, quia postea juxta naturæ leges est mutandum, id enim tam in quercu comparatè ad limum, quam in chao comparatè ad æquabilem materiam procedit. Utrovis enim modo hominem extitisse affirmes, post mutationem omnia eodem redeunt; ita ut nihil erroris (juxta Cartesium) è falsa hac positione sit metuendum. Quasi qui falsa prin-

principia in Physicam inducit, non erret aut errare faciat. Maxime ubi novit Theologiam è diametro repugnare. sed de hoc mox. Jam videat lector, quomodo hic pollicitator debito se exolvat. Promisit methodum pervenienti ad VERITATEM in scientiis, dicit se per eam multas VERITATES invenisse. Ait se Deo injuriam facturum, si causas rerum à se inventas FALSAS esse suspicaretur. Principia sua vocat evidentissime perspecta, & nihil nisi per Mathemáticas consequentias se ex eis deduxisse, &c.v. Princ. p.88. &c. & tamen cum ad rem ventum est, nil nobis dat nisi hypotheses quæ non solum falsæ esse existimantur, sed quas ipse falsas esse probesciat, & putat sufficere, quod ex iis tantum ad vitam utilitatis, suo iudicio, quam ex ipsius veritatis cognitione percipiatur: quod & falsum est, maxime in vita Christiani, quem nihil quod S. literis aduersetur oportet recipere, & nihil ad rem facit. Nam in methodo sua hæc duo discriminat, 1. Quæ faciunt ad scientiam rerum. 2. Quæ ad vitæ præsum. & in his quidem sufficere certitudinem moralem autumat, in illis vero tantam requiri, ut nunquam quicquam quod non indubitate verum sit admittere oporteat. Hic ista duo confundit, ut quilibet videat.

Jam

Jam lectorem meum rogo, ut hæc duo effata (quorum prius habetur Princip. p.88. N. XLIII. in marg. posterius p.91. N. XLVIII.) inter se componat, videlicet :

1. *Vix fieri posse, quia causa ex quibus omnia phænomena clare deducuntur, sint vera.* &c.
2. *Vix aliquid supponi posse , ex quo non idem effectus per easdem nature leges deducatur possit.* Inde enim necessario sequitur, vix fieri posse ut non verum sit quod supponimus , quicquid illud tandem sit , quia idem effectus , atque ita , ut ante loquutus est , eadem phænomena , ex qualibet nostra hypothesi , sequantur. Verum ergo creatorum principium erit chaos, verum etiam , materia æquabilis & uniusmodi , nam ex utroque Cartesius eas deduxit, atque ita duo contradictoria erunt. simul vera verum hogninis (ut ad nostrum exemplum revertamur) principium erit limus, verum etiam quercus, imo & lapis, & metallum, & infinita alia, omnia enim illa supponi possunt , & idem effectus ex illis deduci. simul etiam verum erit sistema mundi Brahmanum & Copernicanum, quia EODEM MODO PHAENOMENIS SATISFACIVNT teste Cartesio Princip. p.75. §. 17. Atque ita simul terra quieter & movebitur , foliabit & rotabatur. Tam autem à ratione alienum est quodvis à nobis .

nobis excogitatum principiū, & quemvis rei producendæ modum esse verum , ut contra. invento vero rei principio &c. reliqua omnia necessario sint falsa. v. g. habemus in divino codice modum quo quæque producta sint , is quum verus sit indubitate , quæcumque extra illum supponuntur, (& inter ea Principia Cartesiana) manifestò & necessario falsa sunt.

Consideret etiam , quod Cartesius, ne arrogans videatur . si genuinam veritatem se invenisse jactet , malit omnia quæ deinceps scripturæ est tanquam hypothesim proponere , quæ quamvis falsa esse existimetur , sufficere ei , si omnia quæ ex ipsa deducentur cum experimentis consenserint. Ne repetam hic quæ de postremi hujus enunciati absurditate jam sunt dicta , observet , & mecum miretur lector hominis in scribendo supinitatem. neque enim hoc vel illud principium à se adhibitum pro falso haberi permittit , sed omnia quæ deinceps scripturæ est. Unde subbit mirari , quæ sicut illa omnia quæ ex eis deducentur , quæquo experimentis consenserint , vel enim ea nunquam scripturæ est , vel & ipsa falsis hypothesibus annumerari per ipsum licebit. profectò male ominatur hic Cartesius de iis quæ deinceps

cepit scripturus, quæ tam vili elogio proscribit.

Denique secum expendat, quomodo inter se consentiant quæ jactat de principiorum suorum probabilitate. taceo, quod is qui meras *demonstrations* crepat, & *necessariis*, non autem *probabilibus* philosophari debebat, sed inconstantiam & contradictiones hominis tantum noto. In Methodo enim, ubi creaturas deducit ex Chaos, i. materia confusa & inordinata, se ita eam descripsisse, & eo modo depingere conatum ait, ut NIHIL, ipsum quidem sententia, CLARIUS aut INTELLIGIBILIUS sit IN MUNDO, exceptu illius que de Deo & anima dixit. pag. 39. At in principiis pag. 91. ait per Chaos FORTE id quidem fieri posse, sed CONFUSIONEM ejus minus convenire videri cum summa Dei rerum Creatoris perfectione, &c. Et aliud principium commentus, nempe materiam omni modo æqualem, ait NON putare se, PROBABILIORA principia POSSI EXCOCITARI. Denique velut è lethargo evigilans, & reminiscens quid hac de re tradant S. literæ MVLTO VERISIMILIVS esse fatetur, Deum ipsum (mundum hunc) ab initio salem qualis futurus erat fecisse. idque modo à se excogitato directè opponit. Method. p. 41. Imo Princip. p. 89.

MNN-

Mundum cum omni sua perfectione creatum esse, non solum FIDEM CHRISTIANAM docere ait, sed & RATIONEM NATURALEM PLANE PERSUADERE. Qui haec tria ita conciliare potuerit, ut non

Dentibus & gladius in mutua funera curvant. Is mihi ipso heroë Cartesio major erit. sed sat scio id nunquam futurum,

Videamus jam, quomodo ortum mundi à se confictum à pugna adversus Christianam Theologiam conatur extricare. Nolebam tamen (inquit Method. p. 41.) ex his omnibus inferre, Mundum hunc eo quem proponebam modo fuisse creatum &c. Veruntamen certum est, & vulgo inter Theologos receptum, eadem esse actionem qua ipsum nunc CONSERVAT, cum ea qua olim CREATURAM: ita ut, etiam si nullam ei aliam quam Chaos formam ab initio dedisset, dummodo post natura leges constitutas, ipsi CONCURSUM suum ad agendum, ut solos, commodaret, sine ulla in creationis miraculum injuria CREDI POSSIT, eo solo res omnes purè materiales, CVM TEMPORE, quales nunc esse videmus effici posuisse.

Argumentum tale est: Si Deus mundum, eadem actione conservat, qua creavit, ergo, posito quod Chaos creavit, solo ordiario ejus concursa accedente res materiales fieri potuerunt; sed verum illud, ergo & hoc.

PRO-

Profecto Chaos non est Chaos præ hoc syllogismo. quis enim non videt maiorem propositionem ita , ut aliquid concludat , instituendam : *Si Deus mundum eadem actione conservat qua creavit, ergo posito quod Chaos creavit, id quoque eadem actione qua creavit poterit conservare.* Hoc autem nemo inficias ibit. At nunc, cum in protasi , seu prima propositionis parte, unum idemque subjectum posuissest , nempe *mundum*, in apodosi seu altera parte duo subjecta ponit, videlicet *Chaos*, & *res materiales quales nunc sunt*. Et cum in protasi posuissest *conservacionem*, in apodosi ei substituit *concursum*, quasi is cum *conservatione* idem esset, vel eadem utriusque esset ratio. Pudet me, ita me Deus amet, pudet rursum Cartesi inscitiae. Tene tantum Philosophum inter *Conservationem* & *concursum* distinguere non didicisse ? Actiones illæ contrariae prorsus naturæ sunt , cum *conservatio*, non minus quam *creatio* , actio sit solius cause primæ, *concursum* autem, illius coefficientia cum causa secunda. Nos quæram jam quomodo causa prima efficiens possit concurrere cum secunda materiali, cum *concursum* sit inter causas ejusdem ordinis ; neque quomodo ille *concursum* sit ad agendum , ut loqueris , cum in materia-

teria nulla vis agendi sit: tantummodo quero, quomodo sine ulla in creationis miraculum injuria statui possit causa secunda in conservando, atque ita in creando quoque concurrere cum prima? Eodem errore, Princ. p. 19. §. li. dicis omnes substantias (præter Deum) non nisi ope CONCVRSVS Dei existere posse. ib. §. lii. substantiam corpoream creatam definis esse rem, quæ solo Dei CONCVRSV eget ad existendum. quid est è concursu creationem, & ex creatione concursum facere, si hoc non est? Taceo jam de honestamenta latinæ linguæ, istius chaos, & chaos formam, quorum Cartesius interpretari suum, tautus doctor, commonefacere debuisset, & pergo ad materiæ Cartesianæ essentiam. De qua ita loquitur Princ. p. 69

Plane profiteor, me nullam aliam rerum corporearum materiam agnoscere, quam illam omnimodo divisibilem, figurabilem, & mobilem, quam Geometra QANTITATEM vocant, & pro objecto suarum demonstrationes assumunt; ac nihil plane in ipsa considerare, præter istas divisiones, figuræ, & motu,

Diopt. p. 205. secundum meam (opinione) tota illorum (corporum) essentia, & natura, saltem inanimatorum, tantum in magnitudine, figurâ, sive, & metibus partium consistit.

D

Qui

Qui Geometræ *materiam* pro objecto suarum demonstrationum assumant, vellem Cartesius nobis indicaret, nam haec tenus eos à materia abstrahere creditum fuit. quod si materia, & omnium corporum essentia (nam cur animata excipiat, nulla ratio reddi potest) in magnitudine (videlicet mathematica) figura, situ, & motibus, consistit, sequitur nihil in ea substantiale esse, sed ex meritis modis eam componi, & eorum quandam congeriem esse. Materiam corpus esse, nec Mathematicum sed Physicum, negam non potest, nec modos illos ei accidere inficias quisquam it, quos etiam sola ratione ab ea differre (quod Regius ait Phys. p. 2.) haud invitus dabo, sed subjectum eorum modorum qui negat, & extensionem v. g. *sine subiecto & per se subsistere posse* (quod idem ibidem facit) affirmat, quamquam è locis Cartesianis supra citatis id hausit, tamen repugnat illis quæ idem rectius tradidit Medit. p. 489

FIGVRÆ, INQUICAS, CORPORIS, & MOTVS,
sunt TANTVM MODI, qui per nullam, possent sive ipso possint existere. Si ergo stultum esset dicere, in animali nihil aliud esse quam stationem, sessionem, cubationem, &c. Et modos illos subiecto carere ac per se subsistere, sive idem de hisce mate-

materiæ modis judicandum est. Neque tantum in naturam, sed & in religionem injuria est hæc opinio. sequitur enim ex ea, Virginem Deiparam non corpus naturale, sed Mathematicum, & lineas tantum ac superficies peperisse, neque Christi corpus in cruce fuisse *extensum*, sed ipsam *extensionem* sine subjecto crucifixam esse. Quod sane quiddam deterius est quam pontificiorum doctrina de accidentibus (sive modis, ut Cartesius multo loqui) sine subjecto in Eucharistia, ad enim miraculo illis fieri autumant, at ex hac sententia id *naturale*, quippe materiæ & omnibus materialiis commune esse statuerunt.

Ad proprietates hujus materiæ, pertinet cum primis ejus & hæc ex ea mundi Infinitas, quam nunc de latebris suis educemus.

Princip. p. 44. *Cognoscimus*, inquit, *hunc mundum, sive substantie corporea universitatem*, *NVLLOS extensiones sue fines habens. ubique enim fines illos esse FINGAMVS*; *semper ultra ipsos aliquaque spatia INDEFINITE extensa non modo IMAGINAMVR*, *sed etiam VERE imaginabilia, hoc est, REALIA ESSE percipimus, ac proinde, etiam substantiam corpoream indefi-*

Pag. 70. In generali totius hujus mundi constructione, duo observanda ait, unum ut attendentes ad INFINITAM Dei potentiam & bonitatem, ne vereamur nimis AMPLA, & pulra, & absoluta ojus opera imaginari; sed è cont: i caveamus, ne, si quos forte limites, nobis non certo cognitos, in ipsis supponamus, non satius magnifice de creatoris potentia sentire videamus.

Alterum, ut etiam caveamus, ne nimis superbè de nobis ipsis sentiamus. Quod fieret si quos limites nobis nulla cognitos ratione, nec divina revelatione, mundo vellemus affingere.

P. 81. inquit: *Cum mens nostra talis sit natura, ut NULLOS in mundo LIMITES agnoscat. quisquis ad IMMENSITATEM Dei, & sensuum nostrorum infirmitatem attendit, aquius esse judicabit, SUSPICARI, ultra illas omnes STELLAS FIXAS, quas videamus, FORTE esse alia corpora, quam suspiciari, nulla Posse talia esse.*

Et sequutus ejus vestigia Hogelandus Cogit. de Dei exist. &c. p. 5. Materia, inquit, ut universum hoc spatium INDETERMINATUM, septe experientia (ut alibi offendetur) complens, etiam INDETERMINATA esse intelligitur; ita & ÆTERNVM AC OMNIPOTENTEM suum cretorem, omnium

mnum auctorem, etiam NULLIS localibus TERMINIS vel FINIBVS determinabilem, sed INFINITVM esse demonstrat.

Nec ablutus ab hac opinione Io. Chrysost. Magnenus, Democriti reviviscentis p. 336. ubi interroga ait Democriti, infinitum in magnitudine propugnari. ille enim infinitum admissit aerem, quem inane, & vacuum appellabat.

H. Regius Phys. p. 49. Ad quemlibet, inquit, in mundo longissimum terminum cogitatione proiecti, semper spatium longum, latum, & profundum QVOD REVERA ESTE CORPVS, ut superius docuimus. ULTERIUS INVENTIVS, atque ideo illum (Mundum) INDEFINITVM quidem, non tamen INFINITVM affirmamus. Potest enim aliquid esse finitum, quamvis humana ratio nullum in eo finem inveniat.

Quae ultima petitae sunt ex Cartesii Principi, p. 10. Ubi, Nos autem, inquit, illa omnia, in quibus sub aliqua consideratione nullum finem poterimus invenire, non quidem affirmabimus esse INFINITA, sed ut INDEFINITA spectabimus. Ita quia non possumus imaginari extensionem tam magnam, quin intelligamus adhuc majorem esse POSSIBILEM, dicimus magnitudinem verum possibilium esse INDEFINITAM. Et quia non potest dividis aliquod corpus in tot partes, quin

D 3. singu-

singula adhuc ex his partibus divisibilis intelligantur, patabimus quantitatem esse indefinite divisibilem. Et quia non potest singulans stellarum numerus quin plures ad hoc à Deo creari posuisse credamus, illarum etiam numerum indefinitum supponemus, atque ita de reliquo: Hacque INDEFINITA potius dicemus, quam INFINITAE tum ut nomen INFINITI soli Deo reservemus, quia in eo solo omni ex parte, non modo nullos limites AGNOSCIAMVS, sed etiam POSITIVAS NULLOS ESSE intelligimus, alias res alio quia ex parte limitibus carere, sed NEGATIVAE tantum eorum (f. carum) limites, si quos habeant, inveniri à nobis non posse confitemur. hæc Cartesius ad quæ sequentia observamus:

Qui spatia imaginaria in quibus Deus sit extra mundum excogitarunt, ita explicant, ut talem Deo attribuant modum existendi, seu talem dispositionem substantie sua (ut modo nostro loquamur) qua ex parte sua ita existat, ut sine sui mutatione possit intimè & realiter esse in quacunque re, si illam velit creare. Et hunc (ajunt) modum essendi babet Deus ex visu immensitatis, quia vero nos non possumus hanc dispositionem in substantia spiritali conceperem, nisi per ordinem ad spatiū, eo quod Deus ex ipsa predicta dispositione de se aptus est.

est ad existendum in quibuscumque corporalibus spaciis, etiam si in infinitum protendantur, ideo non possumus illam divina substantia dispositionem & immensitatem concipere, nisi per modum cuiusdam extensionis, quam necessario explicamus per ordinem ad corpora. Et quando vel re ipsa, vel mente realia corpora separamus, necessario apprehendimus volunti quoddam spatum aptum repleri corporibus, cui tota divina substantia sit praesens, & tota in toto, & tota in singulis partibus ejus; per quam præsentiam nihil aliud significamus, quam prædictam divina substantia dispositionem. Præsentia ergo illa, licet, ut concipiatur, Nihil sit, & mera relationis, illud tamen absolutum, quod per hanc relationem nos volumus in divina substantia declarare, vera est aliquid in ipso Deo, quod IMMENSITATEM ejus appellamus. Et sic immensitatem Deus habuit, antequam quicquam aliud existeret. Hæc petita sunt ex Suarezio Disp. Met. xxx. sect. vii. t. 16. 17. 19. qui addit. tt. 29. 30. 31. 32. 36. 38. 39. Ex actione Dei immediate infertur actualis præsentia in rebus factis, mediate vero, seu consequenter, potentia, seu aptitudo ex parte Dei ad existendum in omnibus rebus quas in infinitum facere potest, & in hoc constitit immensitas ejus. Nam, si Deus concludere-

deretur hoc mundo , non esset immensus , cum mundus infinitus non sit , si , in quam , ita concluderetur , ut in ampliori nec actu esset , neque esse posset , in eo ergo immensitas ejus consistere non potest . Atque ita sit , ut ex actione , quamvis de facto veretur circa res finitas , colligatur tota immensitas , ampliando seu extendendo illam ad actionem possibilem . Et hoc sensu dicitur , Deum sua immensitate presentem esse etiam extra hunc mundum , etiam in S.S. literis . Iob . II . 3. ALTIOR est altissimis cœlis . 9. LONGIOR terrâ mensura ejus & LATIOR mari . cap . 22 . II . Nonne cogitas quod Deus EXCELSIOR cœlo sit , & SVPER stellarum verticem sublimetur ? 1. Reg . 8 . 27 . Etenim , an revera habitaret Deus in terra ? Ecce , cœli ipsi , & cœli cœlorum NON CAPIUNT te . Ratio sumitur ex dictis : Quia Deus potest operari extra mundum , sineulla mutatione sui , ergo ita actu est extra mundum . Et c . non ut in aliquo loco , sed in seipso . (item) Sicut aeternitas est in omnibus finitis temporibus , & infinite excedat illa , ita immensitas est in omnibus finitis locis , & infinite superat illa . Et sicut ratione aeternitatis dicere possumus , Deum extetisse ante reale tempus , in omni TEMPORE IMAGINARIO , ita ratione immensis dicimus , eum esse in omnibus SPATIIS IMAGINARIIS .

RIIS. Ex quo etiam intelligitur, quid indi-
cent illa adverbia temporalia & localia,
cum dicimus, Deum fuisse ab aeterno Hic,
ubi nunc creatus est mundus, vel IBI ubi-
cunque creari potest, aut TUNC fuisse quan-
do potuit a Deo creari antea totum tempus
reale prateritum. Nam scit illud TUNC
non significat aliquam durationem qua actus
extiterit, distinctionem a Deo, sed ipsammodum
durationem Dei, ut aptam ad coexistendum
tempori vel instanti, quod antea esse posset;
ita IBI aut HIC non indicat locum REA-
LEM actu existentem, sed solam presentiam
Dei per immensitatem, ut de se aptam ad
coexistendum localiter cuiuscunq; corpori rea-
liter ibi existenti.

Hæc Suarez, recte omnino atque ora-
thodoxè, quanquam nostro judicio, re-
probe, ut ab illo explicatur, intellecta,
ea quam fingit imaginatione non sit o-
pus, ut alibi monuimus.

Quod si tale quid scriptis suis inseruif-
set Cartesius, non esset, quod illum car-
peremus: nunc vero ponit spatia nullo
fine extensa, non modo per imagina-
tionem, sed REALITER, & corpoream
etiam substantiam eodem modo exten-
sam quæ eis contineatur. qui fines in
universo agnoscunt, eos FINGERE ait,
INFINITÆ Dei potentiaz fraudem facere.

D. 5. &c.

& ea per superbiam affirmare ; quæ ipsis nec ratione ulla nec revelatione cognita sint. vide duo ejus loca primo à nobis citata : . & plus cum dicere , quam jam recensuimus agnoscet.

Vellem autem iste homo in litteris ipsa professione hospes & peregrinus, parcius de revelatione divina loquetur. manifesto enim in S. Scriptura terminus universi statuitur cœlum beatorum , quod ~~magis natus~~ ~~magis~~ esse sciscit Paulus Eph. 4.10. ac proinde sub se concludit omnes STELLAS FIXAS , quæ ~~magis~~ circa infinitum multiplicari non possunt , nisi cœlum ubiquitarium nobis comminiscatur , quod non includat, sed pervadat omnia. optarem & cum paulo concinnius argumentari quam facit , qua enim ~~magis~~ ex immensitate Dei , imminutatem creaturæ deducit ; hac ratione Deum quendam alteram ex mundo facere adigitur. Et quid sibi vult , quod mentem nostram talis naturæ esse velut è tripode pronunciat , ut nullos in mundo limites agnoscat ? ita enim adversus hoc attentus lector ratiocinabitur : mirum esse de quo mentis statu Cartesius loquatur : Nam in statu integratissima mundum qualis revera est intellectus . 2. *Finitum* ; in statu corruptionis multi-

Phi.

Philosophi, & inter eos Aristoteles, agnoverunt infinitum actu non posse dari: in statu renovationis novimus mundi limitem esse cœlum beatorum, in statu gloriae idem etiam propria experientia sentiemus. Ita quod de mentis naturam confidenter afferit, in merum ludi-
brium abit.

Vidit hæc, ut arbitror, Cartesius, ideo ne infinitus hic suus mundus, una cum innumeris mundis Metrodori, Anaximandri, Anaximenis, Archelai, Aristarchi, Xenophanis, Diogenis, Leucippi, Epicuri, & Anaxarchi (cum quibus magnam affinitatem habet) erroribus in fide accenseretur, ea commentus est, per quæ vel perspicacissimis oculos configere se posse speravit. Nam loco quem tertium citavimus, pro *substantia corpora* *re universitate*, supponit *stellas fixas quas videmus*, pro *percipere nobis obtrudit suspicari*, pro *esse dicit posse esse*, imo, to *verè mutat in fortè*; quod profecto hominis est posticum sibi quærentis quo elabatur. si quando hanc suam sententiam contigerit examinari.

Sed præcipue eam involvit texu quem ultimum attulimus, idque tanta arte, ut qui eum solum legerit, non collatis aliis, facile hominem ab omni erroris suspi-

cione absoluturus sit. Nostrum ergo erit eum serio expendere, quo facto videbimus nihil cum continere præter meas tergiversationes, prævaricationes, & propriæ opinionis eversiones. age videamus.

Primum ejus *κεντροφύγης*, est in distinctione *infiniti* & *indefiniti*. *infinitum* ei est in quo omni ex parte nulli limites sint: *indefinitum*, quod non habet extensio nem tam magnam, quin majorem habere possit (id quod vulgo dici solet infinitū *ευγνωμονικάκκας* sive potentiale) & vult videri hoc unum mundo tribuisse. non autē illud. Alterum est in distinctione intellectio nis *positiva* à *negativā*, illam esse, cum in re aliqua intelliguntur nulli limites esse, hanc qua rei alicujus limites si quos haberet, inveniri à nobis non posse confitemur, & hanc se, non alteram menti nostræ asscripsisse videri vult.

Sed hæc omnia falsa sunt. nam locis ante citatis, non de eo quod esse possit egit, sed quod revera sit; mundum inquam nullos extensionis suæ fines HABERE, in eo spatia REALIA indefinitè extensa ESSE, & substantiam corpoream indefinite extensam in iis. CONTINERI. Regius spatium illud ait REVERA ESSE CORPVS, &c. at *indefinitum* illud (quod impro-

impropriæ ita vocat). hoc est infinitum potentiale, nunquam actu HABETVR, nunquam EST aut EXISTIT. exemplo sit divisio continui in infinitas partes, nunquam ad illas pervenitur, sed tantum earum numero semper aliquem addi Possit significatur, & hoc modo mundum non ita magnum esse fatemur, quin major à Deo fieri Possit: sed & habere eum, & in illo quoque casu habiturum extensis- nis suæ limites contendimus. Nec ex hac potentiali infinitate, ulla Mundi AMPLITUDO sequitur, cum eadem vel minimis corpusculis conveniat, nullum enim tam parvum est, quin minus, ut nec tam magnum quin majus fieri possit in infinitum. Perperam etiam huc trahitur distributio cognitionis in negativam & positi- vam. Neque enim dixerat, mentem nostram mundi limites quos habet inve- nire non posse sed eam cognoscere mundum limites non habere, & ubicunque fines illos fingamus (non putat ergo eos verè dari) semper ultra ipsos spatia realia es- se eam percipere, Regius dicit invenire, & Hogelandus. experientiam in testem vo- cat, quæ non est confessio vel sensuum nostrorum infirmitatis, vel ejus quod à nobis inveniri non potest, sed quod & certum, & revera inventum est. idem ex- hac

hac mundi *indeterminatione*, quam vocat, etiam æternum ac omnipotentem ejus creatorem *nullis localibus terminis* vel *finibus determinabilem*, sed *infinitum esse* demonstrari ait, quod ex ignorantiae nostræ, aut infirmitatis, confessione, eum deducere velle non posso. Atque hæc quidem talia sunt, ut licet *nomen infiniti* soli Deo se reservare dicat Cartesius, rem ipsam tamen tevera etiam in nostrum mundum transfusisse convincatur.

Ex materia porro illa (ut ad reliqua procedamus) tollit omnia principia agendi, puta formas substantiales, & qualitates, atque adeo omnia accidentia realia, nulla enim talia dari credit, ita ut solum principium rerum naturalium passum ei sufficiat ad omnium rerum corporarum productionem. Age, primo de formis substantialibus ejus sententiam rimemur. Eas porro interdum concedit, interdum negat; verum ita ut cum concedit ludere tantum, & lectorem naso suspendere, cum vero rejicit, serio agere cum satis appareat. ad primum quod attinet, Meteor. p. 214. ait: *Moneo expressè, mo NIHIL eorum NEGARE qua illi (Philosophi) prater ea qua jam dixi in corporibus imaginantur, ut FORMAS SUBSTANTIALES, qualitates reales, & similia sed.*

sed parare, mens rationes tanto magis esse admittendas, quo simpliciora & pauciora sunt principia ex quibus pendent.. verum hæc tautum eo fine dici, ut placatores sibi habeat Philosophos, liquet e verbis præcedentibus: ne videar (inquit) sponte Philosophis aliquam in me disponendi occasionem dare velle. Nam aliud prorsus cum sentire apparet Medit. p. 491.. Postquam autem hac scie animadversi, & mentis ideam à corporis motusque corporei ideis accurate distinxii, omniesque alias qualitatum realismus FORMARVM SVBSTANTIALIVM idens, quae ante habueram, ex ipsis à me confitas EFFECTASVA fuisse deprehendi, &c.

Multa adversus hunc errorum possent adduci, sed sufficient mihi pauca ex iis quæ ipse Heerebortius, pro substantialibus formis, disséruit Disp. habita Lugd. Bat. 18. Julii anno 1643. Ubi rationibus Philosophicis selectioribus allatis, in fine hæc subjicit: Addamus & hoc argumentum, quod ex adversariorum concessione procedit. Concedunt animam rationalem esse formam substantiam hominis (nam materiales formas substantiales tantum negant) ex eo probo etiam alias dari præter eas: si concedatur, ut concedi debet, & est verissimum, animam rationalem esse formam.

STATOR
 animam hominis substantialis, sequitur dari
 subjectum aliquod aptum informari actus
 substantiali, & consequenter imperfectum
 in genere substantia: debet enim esse subje
 ctum quod perficiatur ab hac forma & hoc
 actu substantiali: hoc subjectum non est pro
 prium hominis; quia ante generationem ho
 minis presupponitur, post corruptionem re
 linquuntur; sequitur ergo subjectum illud
 reperiri in omnibus substantiis naturalibus;
 quia homo ex qualibet substantia ut princi
 cipo materiali generari, & in quamlibet
 substantiam ut principium materiale resolv
 potest, quod in ipsa corruptione manifestum
 est: ex quo sequitur, substantias omnes
 naturales constare ex subjecto imperfecto at
 que indifference simul, & forma perficien
 te, neque enim illa dari potest ratio, cur sub
 jectum alibi potius esse possit sine actu, quam
 in homine: ac proinde cum subjectum ab
 alio actu perfici possit, quam qui hominem
 constituit, sequitur dari quoque alias for
 mas substantialis, quam animam rationa
 lem. Atque hinc apparet, quam nihil sit
 responsio illa, quum continuo clamant,
 formam humanam se excipere, & tantum
 de materialibus loqui, nam ab illa ad
 has ut vides, argumentatur hic auctor,
 ac, in ratione formæ essentialis, & in
 formationis eandem utrarumque ratio-

nem.

nem esse agnoscit. Nec hac occasione lectori indicari inutile erit, quod refert Mersennus, de Verit, scient. l. i. p. 78. paucis retro mensibus quam illum librum ederet (edidit autem Anno 1625. Kal. Aug.) condemnatas fuisse Theses aliquot Lutheræ Parisorum affizas, quarum secunda negabat formas substantiales, & additur: *Verum est, fautores harum opinionum excepisse animam humanam, quando negabant reliquias formas Thesis sua secunda, atque etiam Thesis vii quando negabant discrimen specierum quas nos dicimus à formâ ortum habere, sed docti & boni judicabant, eos animam rationalem non excepisse nisi formidine supplicii, quod subiissent, tanquam Libertini & Athei, qui nec Deum nec religionem habent, si animam humanam reliquis formis annumerassent, id quod facturi fuisse existimantur, si neminem timuissent.* Porro hæ Theses censura notatæ fuerunt à Doctoribus Sorbonæ tanquam temeraria & insolentes, quapropter noluerunt Magistratus eas disputari, & auctores earum universa Parlamenti jurisdictione ejecerunt. v. p. 82. sequenti autem pag. dicitur, hasce opiniones à Theologiae ac Medicinae Doctoribus communi consensu fuisse condemnatas, tanquam perniciosas, ac tanti periculi, us
ex.

ex iis consequentiae deduci possent fides ad versa. Et tamen hisce (Theologis dicco Parisiensibus) Meditationes suas Metaphysicas Cartesius ausus fuit dedicare:

Idem, quem modo citavimus Heereboortius, Disp. habita 28 Octob. quia illi qui formas negant, hac inter alias ratione utuntur, quod ortus seu modus originis, quo formae oriuntur, explicari non possit, id ex mente Aristot. & Peripateticorum explicaturus, praemittit: *quod etiam si clare doceri non posset, quam formarum substantialium sit origo, inde tamen non sequatur, eas non existere: nam, qua hac (inquit) est sequela formarum substantialium (loquimur de materialibus) orsus est obscurus, difficilis explicatu, addam.* QVOD TAMEN FALSVM EST, inexplicabile, ergo non sunt. Quam multa sunt in rebus physicis, qua quomodo oriuntur, omnes ignorant, & tamen ea existere, experientia omnes convincit? Quid? quod hoc argumentandi modo sileat uti, non tantum substantialium formarum materialium, sed ipsius etiam anima rationalis existentia dubia redditur & incerta, imo NEGARI pari jure possit, quod ipsi illi vires docti, qui Christiani omnes sunt, absurdum existimant: nam de hujus forma immaterialis ortu, aque disputatur hodie inter viros doctissimos, & non minor.

minor est obscuritas ac difficultas ejus originem explicandi, multorum judicio, atque disputatur, & difficultas est, circa formarum materialium productionem &c. Hæc ille. è quibus patet, Cartesium, qui per ablationem formarum à rebus corporeis, se animæ humanæ existentiam ac naturam demonstrare jactat, eam rationem inire qua de animæ humanæ existenta non solum DUBITARI, sed ea plane NEGARI possit. Idem Disp. habita mense Febr. Anno CLX CXLIV. Thes. 3. Quia, inquit, BAL-
AVTIENS RUDIORIS SECULI PHILOSOPHIA nullam in rebus naturalibus substantiam, præter materiam, agnosces, omnem penitus GENERATIONEM de medio sustulit (unde mulcarum & magnarum rerum secuta est ignorantia) atque hujus sententia patroni hodieque reperiuntur, nos, qui cum veritate Antistite Aristotele quamlibet rem naturalē ex materia FORMAQUE SUBSTANTIALLI componimus, elementa omnia & ex his concreta corpora simpliciter sive SECUNDVM SUBSTANTIAM gigni, & interire, ex eo INDUBITANTER colligimus, quod novas affiduo formas substantiales in materia quamlibet de novo acquiri, alias contra doperdi, atque expelli ex eadem indispicenter cernamus, atque hanc mutationem GENERATIONEM vocamus, omnes vero rerum substan-

stantialium mutationes ad ACCIDENTIA revocare , nimis est absonum. Unde quod idem postea formas ait non inter substanzias, sed inter accidentia esse referendas, esse accidentium multorum mixturam , tempore ramentum vulgo dictum , & praterea nihil . Et gemina ratione absonum est , primo quia contrarium non modo afferuit , sed & indubitanter verum esse demonstravit , deinde , quia ad defensionem Cartesii nihil facit . is enim præter substantiales formas etiam omnia accidentia explosit , & solos modos admisit , ut mox apparebit.

Unde & insolutum manet eorum argumentum , qui per hanc opinionem res corporeas & que simplices statui dicunt ac est ipse Deus . ut enim in hoc est simplex essentia & tres subsistendi modi , ita in illis secundum Cartesium simplex es- sentia , quam materiam vocat , & aliquot modi tantummodo reperiuntur ; neque vel hic vel illic illa est compositio , cum modus non componatur sed determinet ac distinguat tantum . mitto reliqua . nam haec sufficiunt , ad ostendendum , dogma hoc , non modo in doctrina de anima , verum etiam de Deo periculorum esse .

Alterum principum activum (proximum & organicum) apud Philoso phos est qualitas . Hanc vero à sua ma teria .

veria removet, imo è rerum natura tollit
 Cartesius, una cū omnibus accidentibus
 realibus, licet ea, ut glaucomam offun-
 dat oculis censorum suorum, interdum
 videatur concedere. Nam Methodi p.2,
*Neque hic (inquit) discedere libet à com-
 missione sententia Philosophorum, qui dicunt;*
 inter ACCIDENTIA solum, non autem in-
 ter FORMAS SUBSTANTIALES individuo-
 rum ejusdem species, plus & minus reperiri.
 tale quid etiam habuimus supra ex Me-
 thod. pag. 214. Verum ubi scio-mentem
 suam aperit, ab aduersario pressus, ita
 clare loquitur, ut nullam de ea dubitan-
 di ansam relinquat. Medit. p. 294. Qua-
 proprie, inquit, si verum hic sine inuidia
 scribere licet, ausim sperare, venturum
 tempus aliquando, quo illa opinio qua po-
 nit. ACCIDENTIA REALIA, ut à ratione
 aliena, & incomprehensibili. Et PARV-
 ITAT IN FIDE, à Theologis explodetur. Et
 mea in ejus locum, ut CERTA & INDIVI-
 TATA recipietur, idemque, impios eos vo-
 cat, qui eam Sacris Scripturis ac verita-
 tibus fidei adversari dicunt, & ad eam ei-
 vertendam auctoritate Ecclesie uti volunt,
 à quibus provocat ad pios & orthodoxos
 Theologos, quorum se iudiciis & censuræ
 liberatissime submittat. Quid isto homine
 arrogans, qui nec professione Theo-
 lo-

logus , nec multum , ut ipse fatetur , in
Theologicis exercitatus , omnes tam
suarum quam nostrarum partium Theo-
logos quid in fide tutum , quid secus , do-
cere vult , & dissentientes à se impietatis
& heterodoxie tam impudenter insimula-
lare audet , auctoritate etiam ecclesiæ suæ
insuper habita? quinam autem sunt illi
pii & orthodoxi Theologi ad quos pro-
vocat? sane laterna Diogenis opus esset
ad illos inveniendos , nemo enim eorum
quod sciām , adhuc palam hanc ejus opis-
tionem , ut certam & indubitatam rece-
pit . ut causa , haud dubie casurus sit , si ad
illorum tribunalia lis hæc fuerit devolu-
ta . Notavit hanc hominis insolentiam &
doctiss. Gassendus Disq. Metaphys. p. 7. 8.
sed pergamus interim in Cartesio .

Is Medit. p. 482. ait : *Omnino repugnat*
dari accidentia realia , quia quicquid esse
*reale potest separatim ab alio subiecto exis-
tere , quicquid autem ita separatim potest exi-
stere , est substantia , non accidens . Nec re-
fert , quod dicatur , accidentia realia non na-
turaliter , sed tantum per divinam potentiam
in subjecto suo sejungi posse : Nihil enim a-
liud est fieri naturaliter , quam fieri per po-
tentiam Dei ordinariam , que nullo modo
differt ab ejus potentia extraordinaria : nec
aliud quicquam ponit in rebus : adeo ut si o-
mne*

mne id, quod naturaliter sine subiecto esse potest, sit substantia, quicquid etiam per quantumvis extraordinariam Dei potentiam potest esse sine subiecto, substantia est dicendum.

Hæc cum directe evertant Transubstantiationis doctrinam, à pontificiis qui Cartesiana ad examen vocarunt concordi non potuerunt. Et quibus auctor Quæ artarum objectionum, Medit. pag. 250. Verum, inquit, quod maxime Theologis offendiculo fore prevideo, est, quod secundum Viri Cl. dogmata, salva & integrâ remanere non posse videantur, quæ de sacro sanctis altaris mysteriis docet Ecclesia.

Fide enim credimus, ablata ab Eucharistico pane panus substantia, sola illuc accidentia remanere: ea autem sunt extensio, figura, color, odor, sapor, aliaeque sensiles qualitates.

Qualitates sensiles nullas esse putat Vir C. sed tantummodo varias corpusculorum nobis adjacentium motiones, quibus varias illas impressiones percipimus, quas deinde coloris, saporis, odoris nominibus appellamus: restant ergo figura, extensio, mobilitas. At negat auctor facultates illas absque aliqua substantia cui insint posse intelligi, nec proinde etiam absque illa existere: quod etiam repetit in response ad Theologum.

Nec

Nec agnoscit inter illas affectiones, & substantiam, distinctionem nisi formalem; qua sufficere non videtur ut qua sic distinguuntur à se invicem etiam diuinitus separantur.

Non dubito, quin qua pietate est vir Cl. id accente diligenterque perpendat, & summo sibi studio judicet incumbendum, ne cum DEI CAVSAM adversus impios aggredi meditatur, fidei illius autoritate fundata, & cuius beneficio immortalem illam vitam, quam hominibus persuadendam suscepit, se consecuturum sperat, aliqua in re PERICULVM CREASSE videatur. hæc ille, pro opinione ecclesiaz suę graviter & modestè. confer Objectt. vi. scrupulo vii. pag. 460.

Ad hanc difficultatem respondet Cartesius pag. 285. & seqq. primo per velitationem quandam fugæ similem, deinde conserta quasi manu pugnando. ita enim primo loquitur: *Quam objectionem per facile possem ELUDERE, dicendo, me nunquam hactenus accidentia realia negasse;* nam quamvis ipsis in Dioptricā & Meteoricē non usus sum ad ea de quibus agebam explicanda, dixi tamen expressis verbis in Meteoris pag. 164. me illa non negare. in his vero Meditationibus supposui quidem ipsa mundum à me cognosci, sed non idcirco nula

la esse &c. Ac denique ex eo quod dixerim modos absque aliqua substantia cui insinu non posse intelligi, non debet inferri me negasse illos absq; ipsa per divinam potentiam ponit posse, quia plane affirmo & credo, Deum multa posse efficere que nos intelligere non possumus.

Quæ de accidentibus dicit, quia mera sunt xlvsiō, ut ipse fatetur, prætervolamus. quæ vero de modis adjicit, capitaliorem fraudem habent: neque enim tantum dixit, modos absque aliqua substantia non posse INTELLIGI (in qua voce latebram querit, quasi tantum mentis nostræ infirmitatem indicasset) verum etiam eos PER NVLLAM POTENTIAM SINE CORPORE POSSE EXISTERE. Medit. p. 489. si per nullam potentiam, ergo nec per divinam. Et axioma quo utitur dag, 482. nempe, quicquid separatim à subjecto potest existere esse substantiam, etiam hic locum habere necesse est. Unde, nisi extensiones, motus, figuræ, substantias se- se putet, cogitur negare ea extra subjecta sua esse posse.

Sed audiamus jam hominem tandem aliquando quid de hisce sentiat diserte profitentem:

Sed ut hic (inquit, p. 287.) agam liberalius, non dissimulabo, memibi persuaderem

re, nihil plane aliud esse, à quo sensus nostri afficiantur, prater solam illam superficiem qua est terminus dimensionum ejus corporis quod sentitur. & pag. 288. Notandum per superficiem NON intelligi PARTEM ullam SUBSTANTIAE, nec quidem QUANTITATIS ejusdem corporis, nec etiam partem corporum circumiacentium, sed tantummodo terminum illum, qui medius esse concipitur inter singulas ejus particulas, & corpora ipsa ambientia, quique NULAM plane habet ENTITATEM, nisi modalem.

P. 289. hæc ad eucharistiam applicat, his verbis: *Docet autem ecclesia in Concilio Tridentino sess. 13. can. 2. & 4. conversionem fieri totius substantiae panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, manente duntaxat specie panis. Vbi non video quidnam possit intelligi per SPECIEM panis prater illam superficiem qua media est inter singulas ejus particulas, & corpora ipsas ambientia* G.c.p.290. *Que omnia tam commode, ac tam recte per mea principia explicantur, ut non modo nihil hic habeam quod verear, ne orthodoxis Theologis offendiculo sit futurum, sed contra potius magnam me ab ipsis gratiam initurum esse confidam, quod eas in Physica proponam opiniones, que LONGE MELIUS quam VULGARES cum Theologiae conficiant. Nam sane, nul- libi*

Libi unquam, saltem quod sciam, docuit eccl^{esi}a SPECIES panis & vini remanentes in sacramento Euchristia esse ACCIDENTIA quadam realia, qua sublata substantia, cui inherebant, MIRACULOSAE sola subsistunt.

Sed cum forte primi theologi, qui hanc questionem philosophico more explicare co-
misi sunt, iam firmiter sibi persuaderent, accidentia illa que sensus movent esse quid reale à substantia diversum, ut ne adverte-
rent quidem ea de re posse unquam dubitari:
sine ullo examine ac SINE IUSTA RATIONE supposuerant, species panis esse accidentia ejusmodi realia; trosique deinde in eō fuorunt,
ut explicarent quomodo ipsa sine subjecto esse possint. Quia in re tot difficultates inven-
tūne, ut vel ex hoc uno (quemadmodum
viatores cum forte ad salebras & loca
nullo modo per via dovererunt) se A V E-
R O ITINERE DEFLEXISSE judicare debuiſ-
ſant. In primis enim NON videntur simi-
CONSTAR E, saltem si qui omnem sensuum
perceptionem per contatum fieri concedunt.
cum in objectus aliquid aliud quam iporum
superficies varie dispositas, ad movendos
sensus requiri supponunt: quia per se notum
est, ad contatum solam superficiem suffi-
cere: siqui vero id non concedant, NIHIL
ea de re afferre possunt quod VLLAM habeat
SPECIEM ERRITATIS. Deinde, non potest

humana mens cogitare, accidentia panis esse realia, & tamen absque ejus substantia existere, quin simul illa per modum substantia concipiatur: Adeo ut IMPLICARE videatur, ut tota panis substantia mutetur, quemadmodum credit Ecclesia, & interim ut aliquid reale, quod prius erat in pane remaneat: quia nihil reale potest intelligi remanere, nisi quod subsistat, & , quamvis verbo vocetur accidens, concipiatur tamen ut substantia. Ideoque in re idem est acsi diceretur, totam quidem panis substantiam mutari, sed tamen illam ejus substantia partem qua vocatur accidens reale, remanere: quod si non in verbis, certe in conceptu CONTRADICTIONEM INVOLVIT. Atque hec praecipua ratio esse videtur, ob quam nonnulli hac in parte ab Ecclesia Romana dissenserunt. Quis autem neget, ubi liberum est, & NVLLA RATIO nec Theologica, nec quidem Philosophica COGIT NOS AD ALIQVAS OPTIONES AMPLECTENDAS, quin illa polissimum sint eligenda, qua nullam alii occasio[n]em nec pretextum dare possint à veritate Fidei deflectendi? Quod autem opinio qua realia ponit accidentia, CVM THEOLOGICIS RATIONIBVS NON CONVENIAT, puto hic satis perspicue ostendere. Denique non possunt accidentia realia supponi, quin MIRACULO Transubstantiationis, quod solum

folum ex verbis consecrationis concludi potest , aliud novum , & quidem incomprehensibile GRATIS addatur , per quod accidentia ista realia absque panis substantia ita existant , ut ipsa interim non siant substantie , quod non modo pugnat CONTRA HUMANA M RATIONEM , sed etiam CONTRA AXIOMA THEOLOGORVM , qui dicunt verba ista consecrationis nihil efficere nisi suum significatum , & quae per rationem naturalem possunt explicari , miraculo nolunt adscribi . Quia omnes difficultates per meam hujus rei explicationem plane tolluntur . nam tantum abest , ut juxta ipsum (forte ipsam) opus sit aliquo miraculo ad conservanda accidentia post sublatam substantiam ; quin potius sine novo miraculo (per quod scilicet dimensiones mutentur) tolli non possunt . Nocque aliquando contigisse memoria proditum est , cum loco panis consecrati caro , vel puer in manibus sacerdotis apparuit . Non enim id unquam per miraculi cessationem , sed omnino per novum miraculum fieri proditum est . Praterea nihil est incomprehensibile aut difficile in eo , quod Deus creator omnium possit unam substantiam in aliam mutare , quodque hac posterior substantia sub eadem planè superficie remaneat sub qua prior contineatur &c . Hic sententia omnium pontificiorum , de accidentibus sine subiecto in-

Eucharistia exploditur , ac deridetur . Dicit enim Cartesius 1. *Sine iusta ratione esse introductani , à vero itinere defectere , sibi non constare , nullā speciem veritatis habere , implicare , contradictionem involvend , nullam rationem , nec Theologicam , nec Philosophicam cogere nos ad eam amplectendum , Theologicis rationibus , non convenire , pugnare contra hamanam rationem , & axioma Theologicum . Quæ omnia nos verissima esse scimus , & innumeris scriptis evulgatis id à nostris demonstratum est , quorum vice carceres , equuleos signes reportavimus ; & Cartesius tantam adversus suos Theologos audaciam impune feret ?*

2. Negat eam sententiam ecclæsiæ esse . tanto , inquam , pejus , quod ad eam stabilendam orbem terrarum cæde & sanguine miscuerint . Verum hoc ei non concedent sui Parisienses , qui anno Domini 1226. inter alios articulos etiam hunc erroris condemnarunt : *Quod Deus non potest facere accidens sine subjecto , & excommunicarunt omnes qui ita sentirent . v. Append. Mag. sent. p. 348.*

3. Dicit eos tot in hoc dogmate difficultates invenisse , ut inde judicare debuissent se à vero itinere deflexisse . quod argumentum si procedit , non modo in acci-

accidentibus separatis, sed & in ipsa transubstantiatione à vero itinere deflexerunt, in qua nec minores nec pauciores occurrunt difficultates, & Cartesius ipse à vero itinere aberravit, cum huic opinioni non minus monstruosam & inexplicabilem substituit.

4. Dicit eos gratis miracula multiplicare. & hoc verum est, non modo in accidentibus separatis, verum etiam in ipsa transubstantiatione. quæ enim necessitas in Eucharistia miraculum fingendi, magis quam in reliquis Sacramentis? sed an Cartesius ab hoc crimine liber est? minime gentium, nam miraculuni omnia miracula excedens nobis effinxit, ut mox videbimus.

5. Dicit contradictionem quæ deprehenditur in existentia accedentis sine subiecto præcipuam rationem videri, cur quidam hac in parte ab ecclesia Romana dissentient. & verum certe est, hanc ex rationibus unam esse. sed mihi Cartesi, vel ratio illa nullius momenti est, atque ita tibi non prodest, vel fatearis oportet, hanc esse opinionem Ecclesie Romanæ, quod modo negasti. quomodo enim ab Ecclesia Rom. dissentire possunt, in opinione quæ ad Ecclesiam illam non pertinet? Interim satis liquido nostrum hac

200 S T A T E R A
in parte dissensum approbas.

6. Dicit concilium Tridentinum per species non intellexisse accidentia, sed superficiem panis & vini, cum tamen omnes Theologi, etiam qui in illo cœtu calculum posuerunt, quotquot de hac re scripserunt *species & accidentia* pro iisdem usurpent, nemini autem opinio Cartesiana in mentem venerit. sequetur ergo Patres illos quæ dicebant non intellexisse, sed, instar Caïaphæ de re incognita, & à Cartesio demum enucleanda prophe-tasse.

7. Dicit nullum esse miraculum quod corpus Christi videatur sub aliena super-ficie, imo miraculū esse quum post trans-substantiationem sub propria superficie propriisque dimensionibus videtur, prout factum sit cum in manibus sacerdotis ca-ro, vel puer apparuit. Scilicet, caro illa, & puer ille erat Christus! num Christus ti-bi frustum carnis est? num Christus, quem virum adultum esse scimus, in Eucaristi-a repuerascit? Secundum hæc, præter mutationem panis in corpus Christi, po-netur altera hominis in frustum carnis, & tertia viri in puerum. Atque hic non pos-sum quin te tuam. 1. Pontificiam circa hæc Theologiam doceam. M. Becanus Jesuita c.19. de Sacramentis in specie. q.9,

Con-

Concl. 2. *Hujusmodi, inquit, apparitiones possunt fieri tripliciter, primo virtute divina. 2. Per illusionem demonum. 3. Ex vehementi imaginatione, vel lascione & debilitate phantasie v. Alex, Alens. 4. p. q. 53. memb. 4. a. 3.* Hinc sequitur, opus esse distinctione spirituum ad discernendum an fiant à Deo, an à Damone, an ex imaginatione & phantasia. Nos spiritus illos facile discernimus, qui scimus à Deo nullum miraculum fieri ad stabilendam doctrinam erroneam, qualem esse Transubstantiationem certi sumus. Concl. 3. addit. Haec apparitiones duobus modis fieri possunt à Deo, ut notat D. Thom. art. 8. &c. alii passim.

1. Per immutationē ex parte videntium; ut quando aliquis putat se videre puerum aut carnem in Sacramento, & tamen ex parte Sacramenti nulla facta est mutatio: (Hic modus Cartesium non juvat, cum per eum non mutentur dimensiones aut superficies in sacramento, sed oculi tantum videntium afficiantur) secundo, per mutationem ex parte sacramenti, ut quando re vera apparet species pueri vel carnis in sacramento. &c. Conclus. 4. In his apparitionibus, tametsi à Deo fiant, probabile est, NVNQVAM VIDERI CHRISTVM SECUNDVM SE, NEC VERAM CARNEM AVESANGVINEM CHRISTI. de apparitione ex

parte videntium res clara est , de illa quæ
fit ex parte sacramenti , ait , *tunc quidem
esse ibi veram speciem carnis & sanguinis* ;
*NON tamen VERAM CARNEM ET SAN-
GUINEM sub illa specie.* probat id ex Tho-
ma art. 8. alios tamen contrarium sen-
tire addit , & concludit per hæc verba :
RES INCERTA EST. Unde apparet , Car-
tesi , te per eam , opinionem tuam certam
reddere non posse .

8. Dicit , per hanc suam explicationem
omnes difficultates tolli . quasi minor dif-
ficultas esset in divelbendo modo ab eo
quod modificabat , quam in separatione
accidentis à subjecto , & quasi nihil in eo
difficultatis sit ; quod superficies , quæ
tantum est fictio Mathematica , & nihil
positivi , statuatur esse principium omnis
sensationis , migrare de corpore in cor-
pus , & quæ alia ei attribuit Cartesius.
quod de superficie dixi non esse rem posi-
tivam , idem de omnibus Mathematico-
rum indivisibilibus intelligo , & mecum
in eo sentiude Durandus in 2. Dist. q.4.
Ocham Dialecticæ cap. de quant. Gre-
gor. in 1. Dist. 2 , q. 2. a. 1. Gabriel item ,
& Nominalium Schola in genere , quos
sequitur Fromondus de Comp. continui
c. 32. Jesuitæ Arriaga , Hurtadus aliquæ
v. quæ hac de re discernimus in Zuarehi
Disp.

Disp. Metaph. xl. & confer Gassend. Disquis. p. 261. Non possunt ergo illa vera esse quæ superficie Cartesius attribuit, cum non entis ut nulla accidentia, ita etiam nulla sint effecta.

Et hæc quidem est difficultas quam patit negatio accidentum realium in doctrinâ Ecclesiæ Romanæ, cuius se subditum profitetur Cartesius. Adjiciamus alteram, multo majorem, quæ nobis & illis communis est; videlicet: Si non dantur accidentia realia, non dantur habitus Theologici, fides, spes, charitas, quæ cum substantiæ non sint, accidentia esse oportet; unde si non dantur accidentia, neque hæc dabuntur, ut dictum est.

Hæc difficultas cum mota fuisset à præstanti Theologo, respondit ei Henr. Regius Respons. in Append. ad Cœroll. Theol. Philos. p. 17. Non negare se habitus, sed duplicitis generis illos statuere, alii enim (inquit) sunt pure materiales, qui à sola partium configuratione & motu dependent; alii vero sunt immateriales, ut habitus fidei, gratiae, aliquique apud Theologos; qui ab ea non dependent, sed sunt MODI spirituales, mentis inexistentes, ut figura vel motus est modus corporeus, corpori inexistentis. Phys. p. 252. dicit eos esse mentis quosdam modos, non figura & situs sunt modi corporis, quibus hoc-

hoc varie modificatur, & actiones variæ peragit. Hæc responsio quin ad mentem Cartesii sic dubitari non potest, consideranti, cum *cognitionem* mentis modum esse affirmare, Princip. p. 25. §. LXIV. ad cognitionis autem promptitudinem habitus omnes refert quem citavimus Regius. Itaque hoc non nihil meditemur, initio facto à definitione Modi.

Modus in acceptione maxime propria & Philosophica definitur, *Id quod ex se nullam entitatem positivam addit subjecto, illud tamen aliquo modo afficit: quales sunt, figura in quantitate, sessio in Petro, existentia, subsistentia, finitas, in creatura, actus potentia, contingentia, necessitas & ejusmodi.* Definitionem hanc petii ex Pictavorum Episcopi Distinctionibus, neque ut arbitror, meliorem habet quam ei substituat Cartesius.

Quæro jam, an spes, fides, charitas, Nihil Positivum addant humanæ menti? si modi sunt, nihil addunt, negari non potest; quid ergo Deus nobis dedit? quid in nobis omnipotenti sua actione operatus est? quid per Spiritum Sanctum nobis infudit? Nihil, si credimus Cartesiano. Et haec opinionem disertè proficeretur omnium Cartesianorum doctissimus, Kenelmus Digbey, qui ad calcem

Ob.

PHIL. C A R T E S I A N E . 105
Observationum suarum in libellum cui
titulus est Religio Medici , quod ad GRA-
TIAM , attinet , inquit , NON CONCIPIO
eam esse QVALITATAM à Deo . O . M. anima
INFVSAM , & sc̄e explicans , per incras
causas morales divinitus ad salutem ho-
minis directas , videlicet infortunia , na-
turam mollem & ductilem , occursum li-
bri utilis , aut concionatoris pathetici , &c.
cum perfectè converti possit arbitratur .
An hoc approbaturi sint Domini Sorbo-
nistæ valde dubito , certe à nostris , qui-
bus innotuit ex Dei verbo η ὑπέβαλλε,
μήγεθος τι διωμιας αὐτῷ εἰς ἡκῆς τὸς πα-
τέρων τοις , &c. quam alienissimum esse de-
bet .

Quod de substantiis corporeis supra
observavi , id majori etiam ratione de
spiritualibus , quales sunt animæ & ange-
li , hic observo , nempe reddi eas per do-
ctrinam Cartesianam non minus simpli-
ces quam est ipse Deus , utpote in qui-
bus nihil aliud agnoscat quam essentiam
simplicem & modos , accidentia autem
nulla . Unde Theologi simplicitatem ex
albo attributorum divinorum sibi expun-
gendarū sciant , nisi hæc doctrina illuc unde
malum pedem attulit quam primum
remittatur . Habuimus principium sub-
stantiale unicum ac solum , materiam vi-
deli-

delicet, quæ, ut ait Princ. p. 45. in toto
universo una & eadem existit, utpote qua
omnis per hoc unum tantum agnosceretur, quod
sit extensa. Omnesque proprietates, quas in
eā clare percipiuntur, ad hoc unum reducun-
tur quod sit partibilis; & mobilis secundum
partes; & proinde capax omnium illarum
affectionum, quas ex ejus partium Motu
sequi posse percipimus. Partitio enim qua-
sit sola cogitatione, nihil mutat; sed om-
nia materiae variatio, sive omnium ejus
formarum diversitas, pendet à motu. Videt
ergo lector, postquam de materia fuit
actum, nancindagandum, quomodo per
motum solum, juxta Cartesium, ex illa
materia omnia facta sint; & etiamnum
frant, quo antequam perveniamus, prius
de quo motus genere loquatur, quidve
per eum intelligat videndum. pergit ergo
ibidem: Motus autem (scilicet LOCALIS,
neque enim ullus alias sub cogitationem
meam cadit, nec ideo etiam ullum alium
in rerum natura FINGENDVM puto.) motus
inquam, ut vulgo sumitur, nihil aliud est
quam actio, qua corpus aliquod ex uno loco
in alienum migrat, &c. (& p. 46.) Sed si
non tam ex vulgi usu, quam ex rei veritate
consideremus, quid per motum debeat intel-
ligi, ne aliqua ei determinata natura tri-
buatur; dicere possumus, esse translatio-
nem.

nem unius partis materiæ, sive unius corporis, ex vicinia eorum corporum, quæ illud immediate contingunt, & tanquam quiescentia spectantur; in viciniam aliorum. (& mox) dico esse translationem, non vim vel actionem qua transfert, ut ostendam illum se peresse in mobili, non in mente. quia hac duo non satis accurate solent distingui, ac esse diversas ojus modum, non rem aliquam subsistensem, &c. v. & p. 28.

§. LXIX. Antequam ad rem ipsam accedamus, 1. Obiter consideretur ratio, cur nullum motum præter localem Cartesius agnoscat, est autem hæc, quia nulla aliis sub cogitationem ejus cadat. quia ratione ex adverso argumentabuntur Peripatetici, esse plures motus species, quia plures sub cogitationem eorum condant. 2. Quodvalgo non satis accurate motus naturam consideranti attribuit, motum ab illo vocari actionem, sibi autem rem ex veritate consideranti hoc non placere, quia motus sit in mobili, non in mente, frivolum est, cum utrumque verum sit, respectu diverso. videat discipulum suum Heereboortiam Disput. De motu in genere, habita 3. Maius 43. Thesi 4. Dicitur (motus) actio, quatenus procedit ab agente, etq; ultimus actus, ex exercitium potest actione, i. dicitur passio, quatenus recipitur in pa-

patiente, estq; actus mobilis. Majoris considerationis est, unde motus ille sit in materia? id quod verbis ipsius Cartesii proponemus: ita autem ait Princip. p. 53. §. xxxvi. *Motus naturā sic animadversa, considerare oportet ejus causam, eamque duplēcēm:* Primo scilicet universalem & primariam, qua est causa generalis omnium motuum qui sunt in mundo; ac deinde particularem, à qua fit, ut singula materia partes motus quos prius non habuerunt acquirant. Et generalem quod attinet, manifestum mihi videtur illam non aliam esse, quam Deum ipsum, qui materiam simul cum motu & quiete in principio creavit, jamque per solum suum concursum ordinarium tantundem motus & quietis, in ea tota quantum tunc posuit conservat, & mox: Intelligimus, perfectionem esse in Deo, non solum quod in se ipso sit immutabilis; sed etiam quod modo quam maxime constanti & immutabili operetur: Adeo ut ius mutationibus exceptis, quas evidens experientia, vel divina revelatio certas reddat, quasque sine ulla in creatoro mutatione fieri percipimus, aut credimus, nullas alias in ejus operibus supponere debeamus, ne qua inde INCONSTANTIA in ipso arguatur. Vnde sequitur, quam maxime esse rationi consentaneum, ut PUTAMVS, ex hoc solo quod Deum diversi mode

modo MOVERIT partes materia, cum pri-
mum illas creavit, jamque totam istam ma-
teriam conservet, eodem plane modo, eadem
que ratione qua prius creavit, cum etiam
tancundem motus in ipsa semper conservare.

¶. XXXVII. At quo ex hac eadem IMMObI-
LITATE Dei, regule quadam, sive leges
natura cognosci possunt, quae sunt CAUSÆ
SECUNDARIE ac particulares diversorum
motuum, quos in singulis corporibus adver-
timus, Sc. p. 58. ¶. XLII. ait, Deum ab ini-
tio mundum creando, non modo diversas e-
ius partes diversimode MCVISSE, sed simili
etiam effecisse ut una alias impellerent, mo-
ritusque suos in illas TRANSFERRENT: adeo
ut jam ipsum conservando EADEM ACTIONE
ac cum iisdem legibus quibus creavit, motu
non iisdem materia partibus semper infixum
sed ex unis in alias, prout sibi mutuo occur-
sunt, TRANSEVENTAM conservet. Sicque
hac ipsa creaturarum continua MUTATIO,
IMMUTABILITATIS Dei est argumentum.

Hic nostrarum est partium, imprimis
examinare argumentum illud theologi-
cum, quo immutabilitatem motus in u-
niverso deducit ab immutabilitate Dei,
id quod multis modis vacillat. Etenim i.
Si ex immutabilitate Dei sequitur immu-
tabilitas in rebus creatis, sequetur etiam
ex Dei immobilitate, earundem immobi-
litas.

litas, & sic motus tolletur à rebus. 2. si immutabilitas illa sequitur in universo, sequetur etiam in singulis ejus partibus, aut vero, Deus respectu universi immutabilis erit, respectu vero partium mutabitur. eadem enim utrobique relatio est. & sic omnis mutatione tolletur de creaturis. 3. sequetur Deum conservare universum in illo statu in quo eum condidit, ex necessitate naturæ. necessario enim, & non arbitrariè immutabilis est. id vero est contra theologiam, quæ docet operationes Dei externas non necessarias sed liberas esse. 4. Sequetur universum hoc ab æterno fuisse. Nam Deus *ab æterno* fuit immutabilis, nec in eo unquam fuit novitas essendi, unde ea secundum Cartesium ne in universo quidem unquam fuerit. 5. Sequetur mundum hunc cum omni suo motu semper duraturum, quia Deus *in eternum* immutabilis erit. Et hoc cum Christiana fide pugnat, quæ docet mundum hunc interitum, si non quoad substantiam, saltem. quoad varios motus, & ortas ex eis generationes, corruptiones &c. 6. Quod fatetur evidenti experientia, & divina revelatione constare, fieri in rebus creatis mutationes sine ulla creatoris mutatione, eo ipso argumentum suum à divina immutabilitate sum-

samtum propriis quasi manibus evertit. si enim vel semel mutatio facta sit in creaturis, sine mutatione creatoris, sequitur id semper fieri posse, neque ullam connexionem esse inter illius immutabilitatem & universi. insignes porro mutationes habemus in interrupto, aut etiam retroacto salis cursu, tempore Josuæ. cap. 10. & Hizkiæ Jes. cap. 30. 7. Cum Deo tribuitur materiam creare & ejus partes diversimadè movere, nullum appetet principium motus in creatura, sed in solo Deo, atque ita à creaturis tollitur omnis actio, generatio &c. 8. Cum Deo tribuitur, & materiam conservare, & motum quo ipse eam movet, nullus appetet concursus causæ primæ cum secunda, quam tam conservatio sit à solo Deo quam creatio, ut quæ ejus continuatio est. quomodo ergo creaturas omnes & materia fieri posse citra creationis miraculum, per solum ordinarium Dei concursum alterare ausus fuit? nam idem (ut ejus modo loquamus) est miraculum in divina conservatione, quod in creatione. ita ut, sequendo hanc opinionem, ipsi rerum natura nihil fiat naturaliter, sed omnia miraculose. i. solitaria & supernaturali Dei actione. Hoc secundumque ut enodet Cartesius, commentus est *causas* qualidam.

dam secundarias & particulares diversorum motuum, quos in singulis corporibus advertimus: eas vocat *regulas* quas-dam, sive *leges naturae*; quarum prima est, *unamquamque rem*, quatenus est *simplex & indivisa*, manere quantum in se est in eodem semper statu. secunda, *unamquamque partem materiae seorsim spectatam*, non tendere unquam, ut secundum illas lineas obliquas pergit moveri, sed transummodo secundum rectas. Tertia: *Vbi corpus quod movetur alteri occurrit*, si minorem vim habeat ad pergendum secundum lineam rectam, quam alterum ad ei resistendum, tunc deflecti in aliam partem &c. v. Prince pag. 54. 55. 57. Non jam nobis disputandum est, an quae hic referuntur in creaturis inveniantur, sed unde ea sint, id est à quo principio activo? sequatur ductum auctoris. *Leges & regulas* hanc vocat. 1. quæro quis leges eas tulerit? Deus haud dubie. nihil ergo hic creatura sibi vindicat. 2. quæro cui eas tulerit? sibine, an materiae? si sibi, nihil hic iterum relinquitur materiae. si huic, certè sci inertis & legis incapaci ex latæ sunt. 3. quære quo sensu haec leges sunt *motuum causæ*? naturalesne, an morales? de naturalibus hic quæri certum est, at leges tantum sunt causæ morales, quæ imperant, non autem.

autem efficiunt. Videor mihi videre hominem irascentem, & *legum ac regularum* vocabula non in propria significacione, sed è vulgi usu benigne interpretanda contendentem. age, non ero difficilis, sed quia cum philosopho, non cum rhetore mihi res est, hoc vicissim ab eo flagitio, ut propria tandem voce quid per figuratam illam intelligat nobis indicet, quo percipere queamus quomodo ille five leges, five nescio quid aliud, sint motuum cause secundaria? Non potest hic aliud communisci, quam ut dicat Deum vim quandam actuosam materiae indisse per quam motus suos, ut causa secunda producat. Neque quin hoc statuere cogatur unquam eluctabitur. Ipse enim suo se indicio, plus vice simplici, tanquam solex prodidit. Princ. p. 48. §. xxix. dicit translationem fieri è vicinia corporum contiguorum &c. ubi eadem vis. & Actio requiritur ex una parte atque ex altera. pag. 58. §. XLII. tribuit vim cniique corpori, ad AGENDVM in aliud, vel ad actioni alterius resistendum. ut pag. 59. §. XLV. VIRES ad MOVENDVM & ad motui resistendum. Est ergo in materia vis ad agendum & moveendum, est vis & actio. quod h[ic] sic est; quid ribi in mente erat, cum dices; Deum motoriam simul cum suo

suo motu creasse pag. 93? cur non addebas,
 cum *vitæ* movendæ quid, cum pag. 46. tam
 sollicite cavebas ne motum vel VIM vel
 ACTIONEM appetires, idque ut ostende-
 res illum semper esse in mobili non in mo-
 ventes? an non iis verbis, significasti mate-
 riā moveri tantum; non autem moveare?
 atque ita nec vim agendi, nec actionem ei-
 nesse? At hic contrarium afferis, neque
 aliter quam per VIM & ACTIONEM legum
 quartum & regularum *triplicem* explicare
 potes. Id quod fecisti magno tuo cum
 pretio atque malo, cum ruina inquam
 tuæ philosophiar. quarto enim, via illa ad
 AGENDVM: quam ponis in materia sive
 substantiaz accidens? si substantia, non.
 potest esse aliud quam forma substantia-
 lis. at ista tibi figmentum est. nec adei-
 dens esse dices, qui omnia accidentia ne-
 gas. superest ut ad tuos modos recurras
 nam, propter substantiam se modos, nul-
 sum aliud serum genus agnoscis. pag. 63.
 et illi nihil possumus addunt substantiam,
 unde neque possumus quicquam possunt
 producere. seduna ut cestam, terram, &
 omnes creaturas quod tu censes, produ-
 cante. ut indecum ad anima mortali.
 Atque hoc de regibus sive regulis na-
 turæ in communione, hanc das diligenter
 percurramus. Hanc primam (inquit Cas-
 te-

PHIL. CARTESIANA. 119
tessius, p. 45) est, unamquamque rem, quatenus est simplex & indivisa, manere quantum in se est in eodem semper statu, nec unquam mutari nisi a causis externis. Ita si pars aliqua materia sit quadrata, facile nobis persuaderemus illam perpetuo mansuram esse quadratam, nisi quid aliunde adveniat quod ejus figuram mutet; Si quiescat, non credimus illam unquam incepturnam moveri, nisi ab aliqua causa ad id impellatur; Nec sita major ratio est si moveatur; cur putemus ipsam unquam sua sponte & a nullo ratio impeditam, motum illum suum esse intermissuram. Atque ideo concludendam est, id quod movetur, quantum in se est semper moveri. Hoc pag. seq. illustrat exemplo motus projectorum. Neque enim (inquit) ullæ ratio est, cur projecta perseverent abs quādū in motu, postquam à manu ja ciente separata sunt, quam quia semel mēsa pergunt moveri, donec ab obvīis corporib[us] retardentur. Hanc regulam ex immobilitate Dei dicit cognosci posse (initio §. xxxvii.)

Ubi primum observo, si ex immobilitate Dei sequitur id quod movetur (nam de motu hic nominatim agimus) quantum est in se semper moveri, sequitur etiam id quod movetur a nullo extrinsecō quominus moveatur impediri posse. Deinde enim

enim non solum ab *intrinseco*, sed & ab *extrinseco* immobilis est, neque ab ulla re quæ extra ipsum est in operibus suis si-
sti aut impediri potest. at hoc in creaturis
falsum esse ipse Cartesius fatetur. 2. Falsa
est hæc regula, quo cunque tandem sensu
sumatur. si enim consideremus moventē
Deum, movere is non quantum potest,
sed quantum vult, atque ideo, omni et-
iam impedimento sublato, desinit tamen
motus eo momento quod Deus ei præ-
finivit. Si spectemus movens aliquod
creatum, id non potest motum infinitum
mobili conferre, cum ipsum sit finitum,
& finitam activitatis (ut loquuntur)
sphærām habeat. 3. Vel loquitur Cartesius
de motu naturali, vel de violento, motus
naturalis non protenditur in infinitum,
sed usque ad terminum à natura consti-
tutum. v. g. lapidis (si omnia impedi-
menta absint) usque ad centrum univer-
si. Motus violentus, qualis est projecto-
rum, multo minus in infinitum abit, ob-
rationem modo allatam.

Altera lex naturæ Cartesio est; unam-
quamq; partem materia seorsim spectatam,
non tendere anquam, ut secundum ullas li-
neas obliquas pergit moveri, sed tantum-
modo secundum rectas; et si multa sepe co-
gantur deflectere propter occursum aliarum,
atque,

atque, ut paulo ante dictum est, in quolibet motu fiat quodammodo circulus, ex omnibus materia simul mota. Causa huius regulae eadem est qua precedentis, nempe immutabilitas, & simplicitas operationis, per quam Deus motum in materia conservat: Neque enim illum conservat, nisi praeceps qualis est eo ipso temporis momenzo quo conservat, nulla habita ratione ejus qui forte fuit paulo ante.

Pag. 50. § xxxiiii afferuit, nullum corpus moveri posse nisi per circulum, ita scilicet, ut aliud aliquid corpus ex loco quem ingreditur expellat, hocque rursus aliud, usque ad ultimum, quod in locum a primo derelictum, eodem temporis momento, quo derelictus est, ingrediatur. Hic contra alferit, nullam partem materie de se secundum lineas obliquas moveri, sed tantummodo secundum rectas. Tamen bianti vulneri, ineptissima mabagmata imponit. primo enim, illic se egisse ait de omni materia simul mota, hic de partibus materiae secundum spectatis. at 1. mentitur, neque enim omnis materia simul mota aliud corpus ex loco suo expellere potest. quod enim est aliud corpus extra omnem materialiter loquatus ergo fuit de quolibet corpore, ut ipsa ejus verba diserte exprimunt. 2. Quomodo potest tota materia

ria moveri in orbem, si nulla ejus pars in orbem moveatur? Neq; hic quicquam prodest, quod lapis è funda excidens secundum lineam rectam feratur, neque enim de lapide funda excidente, sed de eo qui funda rotatur questione est, id est de corpore quod in orbem moveatur, neque aliter, secundum Cartesium, moveri potest, quomodo id simul non nisi orbiculari, & non nisi recto motu moveatur? Hic trifisco invento evadit Regius. fingit eam Phys. p.17. omnes linea curva partes minimas esse lineolas rectas. quod si verum est, nihil aliud erit circulus quam figura πλάνη, quod quale sit, Mathematicis discutiendum relinquo. 3. agitur quod est, quod non dicat aperte materialis partes moveri secundum lineas rectas, sed tendere ut ita moveantur, itera determinata esse ad illum motum. at 1. diserte dicit in margine p.55. §. xxxix. omnem motum ex se ipso efficiunt. 2. illa tendentia, & illa determinatio quam addit quicquid tandem sit, nunquam in actum duci potest, quum non possit moveri nisi circulariter. quid ergo facit ad rerum motus ac productiones? Deinde de levibus & gravibus quod dicit verum est, non autem de iis quae naturaliter in orbem moveruntur, ut sunt cœlestia corpora. unde enim pro-

probabit ea tendere ac determinata esse ad motum rectum? certe Princ. p. 82. de planetis loquens, ait, semper motus circulares affectare, 4. Denique triarios admovet, & non tendere eas ait ut secundum lineas rectas moveantur, sed ut ad illas, non autem obliquas pergant moveri. præsupponit ergo eas antea aliter motas fuisse. Atque ut hoc etiam ab immutabilitate & simplicitate operationis divine derivet, ait Deum motum in materia non conservare, nisi præcisè qualis est eo ipso temporis momento quo conservat, nulla habita ratione ejus qui forte fuit PAVLO ANTE. fuit ergo forte paulo ante quam Deus motum conservaret tempus in quo is à Deo non conservaretur. & sic causa secunda forte ad aliquantulum temporis potest conservari independenter à prima. infelix Theologe, quo tantem cibadæm te abductura est?

Tertia lex naturæ Cartesio est: p. 57. 58.
 § XL. XLI. XLII. ubi corpus quod movetur alteri occurrit, si minorem habeat vim ad pergendum secundum lineam rectam, quam hoc alterum ad eī resistendum, tunc deflectitur in aliam partem. & motum suum retinendo, solam motus determinationem amittit; si vero habeat majorem, tunc alterum corpus secum moveret, at quantum ei DAT de

suo motu, ransundem PERDIT. Ita experimur dura qualibet corpora, cum in aliud durum corpus impingunt, non ideo à motu cessare, sed versus contrariam partem reflecti; contra vero, cum occurrunt corpori molli, quia facile in illud motum omnem suum TRANSMITTUNT, ideo statim ad quietem reduci. Atque omnes causa particulares mutationum, qua corporibus accidunt, in hac tercia lege continentur; saltem ea qua ipsa corporea sunt; an enim, & qualem, mentes humana vel angelica vim habeant corpora movendi, non jam inquiremus, sed ad tractationem de homine reservamus.

Demonstratur autem prior pars hujus legis ex eo quod differentia sit inter motum in se spectatum, & ipsum DETERMINATIONEM versus certam partem; quâ fit, ut ista determinatio possit mutari, motu integro remanente. Cum enim, ut ante dictum est, unaquaque res, non composita sed SIMPLEX qualis est motus, semper esse preseveret, quamdiu à nulla causa externa DESTRIVITVR; & in occursu duri corporis, apparent quidem causa qua impediat, ne motus alterius corporis, cum occurrit, maneat determinatus versus eandem partem; non autem ulla qua motum ipsum TOLLAT, vel MINVAT, quia motus motui non est contrarius; hinc sequitur illum iecirco minus non debere.

De-

Demonstratur etiam pars altera, ex immutabilitate operationis Dei, mundum eadem actione, qua olim creavit, continuo jam conservans. Cum cum omnia corporibus sint plena, & nihilominus uniuscujusque corporis motus tendat in lineam rectam, perspicuum est, Deum ab initio mundum creando, non modo diversas ejus partes diversimode movisse, sed simul etiam efficiere, ut una alias impellerent, motusque suos in illas TRANSFERRENT: adeo ut jam ipsum conservando eadem actione, ac cum iisdem legibus, cum quibus creavit, motum non iisdem materia partibus semper infixum, sed ex unis in alias, prout sibi mutuo occurruunt TRANSEUNTEM conservet. sicque haec ipsa creaturarum continua mutatio, immutabilitatis Dei est argumentum.

Hic multa occurruunt quæ adversus omnem sanam rationem sunt: 1. Quod dicit motum ab uno corpore in aliud transferre, transferri, transmitti, &c. atqui motus, ut ipse dixit, non est aliquid subsistens, sed tantum modus, quem ab uno corpore separati & in aliud divertere nemo nisi appassio & diabolus laborans unquam dixit. 2. Quod motum à causa externa destrui agnoscit, & tamen nec à duro nec molli corpore id fieri posse ait. nam à duro reflectitur, in molle transfer-

sunt, neque vel hoc vel illic destruitur.
 3. Quod in occursu duri corporis, motum ab eo reflexum ne *minus* quidem au-
 sit dicere, cum manifestum sit pilam in
 parietem impactum, non tam longe resi-
 lire quam (si nihil obstatisset) antrosum
 fuisset detata. 4. Quod puerat sufficere ad
 immutabilitatem divinarum operatio-
 num, si conservet *motum* cum quo uni-
 versum creavit, nihil autem ad eam inter-
 esse quod motus *terminos* immutet. Sive
 ergo sol progrediatur, sive regrediatur,
 sive ordo rerum qualis jam est continua-
 tur, sive invertatur, imo si Deus cælum
 ac terram in tale chaos conjecterit, quale
 nobis alibi depinxit Cartesius, modo illud
 chaos sursum deorsum moveat, nullam
 hic in operatione divina mutationem vi-
 debit Cartesius, quare? quia *motus* re-
 mansit, termini tantum ejus mutati sunt,
 at si motum sustulerit, & omnia ad quietem
 deduxerit, Deus ipse (si credimus
 Cartesio) & actiones ejus mutari censem-
 buntur. 5. Qua ratione ait omnes cau-
 las particulares mutationum quæ corpo-
 ribus accidunt, in hac tertia lege conti-
 neri (loquitur autem de mutationibus
 quæ accidunt in hoc universo) quem
 stante ejus fundamento, id est, immuta-
 bilitate operationum divinarum, omnia
 con-

PHIL. C A R T E S I A N A . 123
contrario modo rebus possint accidere &
mitto contradictionem de motu recto, &
circulari. & pergo.

P. 97. quartam naturæ legem condit,
nempe corpora omnia que in orbem agun-
tur, quantum in se est, à censris sui motu
rocedere. hoc est: ita sita esse, & ad mo-
tum incitata, ne revera eō versus sint itura,
si à nulla alia causa impedianter. Explicat
hoc p. 98. 99. 100. 101. 1. Exemplo lapi-
dis qui funda circumactus, si ea excidat,
linea recta, vel in latus, vel deorsum fera-
tur. 2. Formicæ, quæ baculo insidens,
& cum eo circumacta, & ipsa à centro
totis viribus abire conatur. 3. à canali, in
quo globulus circumactus eundem cona-
tum exhiberet. In quibus hæc observo:
1. Si Cartesio. hæc licentia concedatur,
quicquid tandem fingeret, pro lege naturæ
nobis obtrudet. 2. Explicationes ejus
nullæ sunt. Non prima, quia non agi-
etur hic de motu violento, qualis est lapi-
dis in funda, sed de naturali, qualem
materiæ in prima creatione inditam ar-
bitratur, in ea autem lapidi non est indi-
tus motus orbicularis sed rectus. Non
secunda, quia formica cum moveatur
motu animali, nulla est ratio, cur ma-
gis à centro circumacti baculi descendat
quam ad centrum ejus ascendat. ut ta-

ceam quæod formicæ illi alas appinxe-
rit, quibus quaquaversus pro libitu vo-
lare potest, id quod in re de qua agitur,
puta in motu informis materiæ locum
non habet. Non tertia, quia eadem il-
lius est ratio quæ primæ, ut apparebit cir-
culum claudenti, & in summitate ejus
globulum ponenti, is enim ad centrum,
non à centro tendet. Hæc obiter, nec e-
nim statui me immergere reliquis ejus
commentis, de corpusculis rotundis &
angulosis, globulis primi & secundi ele-
menti, &c. è quibus deinceps cœlum,
terram meteora, &c. magno molimine
deducit. Cum eorum principia ipse fa-
teatur à se supponi, fingi, falsas hypo-
theses esse, &c. ut supra indicavimus, to-
tum autem principiorum tractatum con-
cludat per NIHIL AFFIRMO, cui dicto
prudens lector suum calculum facile ad-
jiciet, per NIHIL CREDO.

Non possum tamen intermittere, quia
atttingam ea quæ de Animalium ortu, at-
que ipsius primi hominis, adumbrat ma-
gis quam docet. quia hæc pars universi
inter alias Theologiam maxime vel illu-
strat, si recte, vel obscurat, si secus tra-
ctetur. Eam ergo non nihil expendamus.

Princip. p. 297. *Plura, inquit, non ad-
derem in hac quarta Principiorum Philo-
sophie.*

sophie parte, si (quemadmodum mihi antehac in animo fuit) duas adhuc alias, quintam scilicet de viventibus, sive de animalibus & plantis, ac sextam de homine esse scripturas. Sed quia nondum omnia, de quibus in iis agere vollem, mihi planè perspecta sunt, nec scio an sati unquam otii habiturus sim. ad ipsas absolvendas, ne priores in circulo diutius retineam, vel quid in iis desideretur, quod ad alias reservarim, pauca quadam de sensuum objectis hic subjungam. &c. Agit autem in progressu de sensibus rum internis, tum externis, & nonnulla de anima humana.

Methodi p. 41. *A descriptione*, inquit, corporum inanimatorum & plantarum, transivi ad animalia, & speciatim ad hominem. Sed quia nondum tantam istorum adeptus eram cognitionem, ut de iis eadem qua de ceteris methodo tractare possem, hoc est demonstrando effectus per causas, & offendendo ex quibus seminibus, quove modo natura ea producere debeat, contentus fui supponere, Deum formare corpus hominis unicè nostris omnino simile, tam in externa membrorum figura, quam in interna organorum conformatione, ex eadem cum illa quam descripsoram materia, nullamque ab inicio ei indere animam rationalem, nec quicquam aliud quod loco anima vegetantis

aut sentientis esset ; sed tantum in ipsius corde aliquem sine lumine ignem , qualem antea descripsoram excitare ; quem non putabam diversum esse ab eo qui fenum congestum ante quam siccum sit calefacit ; aut qui vinarentia ab aciniis nondum separata fervere facit . Nam functiones qua consequenter in hoc humano corpore esse poterant expendens , inveniebam perfecte omnes que nobis non cogitansibus ineffe possunt ; ac proinde absque cooperatione anima , hoc est illius nostri partis , à corpore distincta , cuius ante dictum est naturam in cogitatione tantum sitam esse ; easdemque in quibus potest dici animalia ratione destituta nobiscum convenire ; ita tamen ut nullam earum animadverterem , quem cum à mente pondeant , sole nostra sunt quatenus homines sumus ; quas nihilominus ibi postea reperiebam , eum Deum animam rationalem creasse , eamque isti corpori certo quodam quem describebam modo conjunxiisse , supposuisse .

Quia justi tractatus de animalibus & speciatim de homine hic nobis spem quidem facit Cartesius , sed dubiam , neque tamen quid de iis sentire nos penitus ignorare passus est , consultum duximus (dum pleniora expectamus) hoc argumentum , ut maximi momenti , non præterire , sed quæcum hic cum alibi de eo dil-

eo differuit, ad examen revocare.

Ac primo attendendum quæ de re hic agat, nempe de prima animalium & hominis quoque productione, ut appareat in transitione quam facit à descriptione corporum inanimatorum ad animata, de illorum autem prima origine differuerat; item ex eo quod supponat, Deum formare corpus hominis è materia informi &c. quod manifesto pertinet ad adumbrandum ortum primi hominis, non posterorum. Hic vero cum videoas vehementer sudantem, & causas necentem, cur non plene ac rotunde de hac re agat, imo dubium an unquam id facturus sit. *Ostium videlicet homini docti*, qui per totum ferre vitæ curriculum huic speculationi vacavit: nondum *plano perspecta* habet omnia de quibus circa hanc rem agere velit, at hoc saltem novit, post principia rerum inanimatarum de principiis quoque animatum sibi agendum esse. *Nondum satis novit ex quibus seminibus*, queve modo natura eas producere debeat, at novit, juxta sua principia, ex materia informi & omnino æquali, per solum motum localem omnia naturaliter produci. nulla ergo hic requiruntur semina præter materiam, nullus producendi modus præter localem motum. Hæc tam certo, tamque nullo-

negotio quum ei methodus sua posse
 suppeditare, quid tergiversatur? quid tre-
 pidat? dicam quod res est. quod in re-
 bus inanimatis ausus est, non ita ausus
 fuit in homine. hinc saltuariam hanc ma-
 teriam deflorare maluit, & ei, ut alibi
 loquitur, umbras quasdam iujicere, quam
 aperta fronte eam explicare. Verum at-
 tento lectori quid sentiat obscurum esse
 non potest, vel ex istis: Sed quia pondum
 tantam istorum (animalium, & speciatim
 hominis) ad ipsius eram cognitionem, ut da-
 sis eadem, qua de caseris methodo tractare
 possem, hoc est, demonstrando effectus per
 causas, & ostendendo, ex quibus, sc. minimis,
 quoque modo natura ea producere debeat,
 contentus fui supponere, Deum formare cor-
 pus &c. Ubi 1. se à methodo sua discede-
 re profitetur, & qua tamen se omnia de-
 ducturum jactavit. 2. se hic effectus per
 causas non demonstrare agnoscit, unde
 sequitur, Deum non esse causam quæ
 corpus hominis formavit, neque idem
 corpus illius effectum. 3. Esse semina
 quædam è quibus natura corpus huma-
 num certo modo producere debeat, quæ
 tamen non indicet rationem tum ab ipso
 obtentam, tum veram modo audivimus.
 4. Se ideo consentum esse supponere cor-
 pus humanum à Deo formatum esse, qua
 sua.

sua suppositione proinde contentus non esset, si semina illa & modum (quo non Deus *actione supernaturali*, sed ipsa NATURE id non solum possit, sed etiam DEBEAT producere) enunciare auderet. In summa, sententia Cartesii absque involucris & umbrasculis proposita hæc est, ut animalia quæ imperfecta vocant è limo &c. prodire videmus, ita & omnia reliqua è sola materia sponte sua posse oriri, ac nominatim corpus humanum, non quidem anima rationali donatum, sed tamen omnibus illis functionibus instrutum quas homo communes habet cum bestiis. Hæc opinio magnam affinitatem habet cum ea quam ex interpolatis veterum paganorum deliriis superiore seculo literato orbi obtrudere ausus fuit Andreas Cæsalpinus Peripat quæst. libr. 5. quæst. 1. posse videlicet homines naturaliter è terra nasci, atque id quibusdam regionibus, ubi clementior est aer re ipsa fieri. quam ejus insaniam castigavit inter alios Fortunius Licetus De spontaneo viventium ortu lib. 1. c. 18. & seqq. Hoc tamen inter illum & Cartesium interest, quod ille homines integros corpore & anima constantes, hic vero tantum corpora corporeis functionibus instructa ita gigni posse arbitretur. An vero hunc primum

num hominis ortū revera fuisse tacite immuat, id inde patet, quod alibi ait, *vix fieri posse, quin causa ex quibus omnia phænomena clare deducantur sint verae.* ex spontaneo autem ortu quem supp onit omnia phænomena quæ in homine (citra anima considerato) reperiuntur clare deduci putat: Vix ergo ex ejus sententia fieri potest quinis sit verus. quo dato, vix fieri potest quin qualem *Moles descripsit,* sit falsus.

Sed sive hanc suam hypothesis ut veram, sive ut possibilem tantum venum exponat Cartesius, in gravissima circa theologiam incommoda incidit. periclitantur enim per eam art. 1. de creatione. ea apud Theologos duplex est, ex nihilo, & ex materia indisposita. priorem labefactavit Cartesius illo suo offato, quod æternæ veritatis esse non semel assertuit, videlicet *ex nihilo nihil fieri posse,* posteriorem hic prorsus supervacanciam reddit: ad quid enim Deus ex materia indisposita aliquid crearet, cum omnia sua sponte ex illa proditura essent? & quid hæc creatio supernaturale haberet, cum naturæ opus acceleret tantum, non autem excedat? 2. Articulus de Incarnatione. Si enim vi solius materiæ naturaliter potest efformari humanum corpus, sequitur nullo miraculo id potuisse fieri in utero.

tero virginis, vi seminis ac sanguinis
mauliebris, quæ materiam fœtus esse
negare nequit. quid ergo omnipotenti
Spiritus sancti operationi hic negotii fuit?
3. Articulus de resurrectione, quod vidit
& Licetus. si enim homo (hæc fere ejus
verba sunt) sponte oriri valeret, jam nul-
lo negocio, puris naturæ viribus homi-
num cadavera possent in eadem specie sal-
tem reviviscere; quemadmodum ex ra-
narum cadaveribus ranas quotannis exo-
riri testatur Plinius, & ex muscarum a-
pumque morticinis novas muscas & apes
enasci ab Aristotele idem nobiscum didi-
cit auctor. hæc ille, & plura in eam sen-
tentiam. quamvis autem hic bestiolarum
exortus aliquid discriminis habeat à re-
surrectione ejusdem individui, tamen &
illam ex Cartesiano dogmate non diffi-
culter educet infidelis quispiam, quid e-
nim obstat quo minus materia hominis
defuncti suapte vi idem quod ante fuit
corpus humanum instaureat? atque ita
hunc fidei articulum Epicureis & atheis
badibrio exponi nemo non videt.

Tetigeram obiter, datâ occasione,
Abstensionis p. 20. sententiam ejus con-
tra quem scribebam, quicunque is tan-
dem esset, debrutis, quæ sensibus care-
scit. arbitratur. Id auctor *Speciminis in-
scitis*.

scitiae (vel *meæ* vel *sue*) quem Heereboortius è charissimis sibi capitibus unum esse profitetur, tanquam, de Heereboortio dictum accipit, & rem ipsam, licet ~~οὐδέποτε~~, tamen in a sano sensu veram esse contendit. Sanus ille sensus est sensus Cartesianus, prout cum è Cartesio idem explicat. Excusat autem factum Heereboortii, quod id *Exercitii causa* (quod titulus indicet) disputari permisit, &c. Ut ad hæc paucis respondeam,

1. Inconsideratè agit ille quisquis est, qui reum hic facit Heereboortium, quem an loco de quo agimus intellexerim ignorat.
2. Illud: *Exercitii gratia* (quod quanti sit alibi observamus) ea quidem quam ille citat Disputatione legitur, non autem Disp. habita 1647. mense Aprili Thes. 47 ubi hæc habentur disertè: *Bestie non sentiunt, nec etiam homines in membris at anima immediatè in solo conario.* Hæc positiō bimembri, ut videmus, est, primo enim de brutis, deinde de ipso homine Cartesianum dogma propugnat. Nostrum est utrumque quale sit ex ipso Cartesio despicere, & ad lydium veritatis lapidem exigere. Et bestiis quidem is animam ac sensum omnem, licet verbo interduxitribuat, tamen re ipsa prorsus adimit, ac omnes earum actiones ex nulla.

da materia esse persuasum vult. Hanc e-
jus opinionem ita exprimit auctor quar-
tarum objectionum Medit. p. 235. Quod
vero spectat ad brutorum animas, satis in-
sinuat alius in locis nullam iis inesse, sed tan-
tum corpus modo quodam certo configura-
sum, & variis organis ita conflatum, ut o-
perationes omnes in illo, & per illud fieri
possint quas videmus. cui Cartesius respon-
deus p. 264. ait, nullos motus fieri posse
tam in brutorum corporibus quam in nostris.
nisi ad sint omnia planè organa sive instru-
menta, quorum ope iidem etiam in machi-
na peragi possent, & p. seq. nullum plane in
ipsis principium motus à nobis cognosci, pra-
ter solam dispositionem organorum, & con-
tinuum affluxum spiritum. eos Spiritus
dicit esse instar venti subtilissimi, aut po-
tius, flamma purissima, que omnibus mem-
bris motum dat. Method. p. 49. atque eodem
modo animam bruti (si quando sibi
ea voce utendum putat) describit. vocat
enim eam tenui corpus. Epist. ad cl. Vee-
tium p. 238. quod cum vento illo subtili
& pura flamma apprimè convenit, unde
apparet cum hæc duo unum & idem pu-
tare. De eadem, ut & vita ac sensu Me-
dit. p. 472. ait: Etsi enim addant (adver-
sarii) se non credere operationes belluarum,
absque sensu, vita, & anima (hoc est, ut
in e-

interpretor, ab/que cogitatione, neque enim id QVOD VULGO VITA VOCATVR, nec anima corporea, nec sensus organicus, brutis à me denegatur) ope mechanica posse explicari, &c. Ubi patet, quoties vitam, animam, sensum brutis tribuit, ex mente vulgi cum loqui, non autem suâ præser-tim cum omnem cogitationem eis adimat, sub qua etiam sensum complectitur. nam Princip. p. 3. profitetur non modo intelli-gere, velle, imaginari, sed etiam SENTIRE idem sibi esse quod COGITARE. Secundum hæc Discipulus ejus Regius Phys. p. 153. ait Motum SENSITIVUM & loco motivum fieri in animalibus eodem modo ut automa-ta agitantur. sine illa scilicet COGNITIONE vel vero APPETITIV. Hinc Cartesius, Princ. p. 307. §. cciii. Nullum, inquit, aliud in-ter ipsa (artefacta) & corpora naturalia discrimen agnoscere, nisi quod arte factorum operationes, ut plurimum peraguntur in-strumentis adeo magnis, ut sensu facile per-cipi possint: hoc enim requiritur, ut ab ho-minibus fabricari queant. Contra autem, naturales effectus, fere semper dependent ab aliquibus organis adeo minutis, ut omnem sensum effugiant (& mox) neowinus na-turale est horologio, ex his vel illis rotis com-posito, ut horas indicet, quam arbori ex hoc vel illo semina orta, ut tales fructus pro-ducat.

PHIL. C A R T E S I A N E 335
ducat. Regius Phys. p. 2. ait, *animalia, & omnes alias res naturales eodem modo ex materia per solam partium dispositionem esse factas*, ut ex ferro sunt gladii & horologii; *asque ex lana & serico vestes aliquae superlex.* pag. 45. dicit, *res qua vulgo artificiales dicuntur etiam esse naturales, nec ullam hio esse essentialem differentiam, quamquam differant se majus & minus, seu perfectione gradibus.* Similia habet Responsi. ad Append. Cl. Voetii p. 18. Phylices p. 45. ait, *in stirpis vel bestie generatione, non magis quam in constructione domus vel horologii, qua iisdem perficitur principiis, novam substantiam produci, sed tantum materiam, qua est substantia, secundum illa principia, cuiusque rei constitutioni convenienter disponi.* Quibus non obstantibus, nihilo minus attribuit bestiis *vitam.* Phys. p. 126. 145. 154. 160. *animam sensitivam.* 153. & seqq. *facultatem sentiendi.* ib. *quam etiam in Zoophytis agnoscit* pag. 241 *imaginationem* p. 166. *sivephantasiam.* p. 209. *ambitum* p. 170. *appetitum* p. 166. *describit animal latum, triste, iratum, doctum, indoctum* p. 239. 240. *generosum, ignavum.* ib. & p. 241. *pudore affectum.* ib. &c. Atque haec omnia sine ulla vel cognitione, vel affectu. quale monstrum an unquam Africa protulerit, omnes qui sensum & rati-

sationem non ejurarunt judices fero. sed
præstat hæc paucis eventilari.

Ac primo ex te si viveres quærerem
Cartesi, qui ne in minima quidem re te
à Deo facti posse contendisti, eique prin-
cipio infallibilitatem tuæ methodi super-
struxisti, quid tibi animi fuerit, cum tam
grandem, tam universalem deceptionem
à Deo in orbem terrarum inventam esse
affereres, ut omnes ubique homines cre-
derent bestias vivere, quas tu unus tan-
dem deprehenderes vita carere? Hoc re-
vera est ex Deo agyrtam aut ludionem
facere, ex eorum genere qui saltantes
puppas & oscilla pro rebus vivis ac spi-
rantibus curiosæ plebeculae repræsentare
solent. Neque ea deceptio tantum ad
nos pertigerit in statu peccati, sed ipsum
primum hominem à Deo hac in re dece-
ptum fuisse cogeris statuere. ei enim di-
xit Deus Gen. i. 30. *Omnibus autem be-
stiis terra, & omnibus volucribus coeli, om-
nibusque reptantibus super terram IN QVI-
BVS EST ANIMA VIVENS, dedi omnes
herbas virides ad comedendum.* mentitus
ergo secundum te Deus fuit, & Adamum
decepit cum bestiis tribueret **נַפְשׁוֹ**
animam vitæ, quam nullam haberent. v.
ib. v. 20. 21. 24. c. 2. 19. Ita alibi eis tri-
buit spiritum. Eccl. i. 20. *halitum.* Gen-

7. 22. *vitam* ib. 23. *Auditum.* Job. 39. 28.
Pſal. 58. 5. 6. viſum. Num. 22. 23. 25. 27.
 33. Job. 39. 32. *Odoratum.* ib. 28. *gustum*
 Job. 60. 10. Psalm 104. 11. Jonaz 3. 8. *Ta-*
ctum. Prov. 30. 28. *Cognitionem.* Jes. 1. 3.
 Jer. 8. 7. &c. *Appetitum.* Pſal. 34. 11. &
 42. 2. & 104. 11. Prov. 28. 15. *lesitiam.*
 Job. 39. 24. *dolorem.* ib. v. 6. *somnum.*
 Numer. 24. 9. *vigiliam,* ib. *generationem.*
 Gen. 1. 22. *partum.* Job. 39. 5. *mortem*
 denique. Gen. 7. 22, 23. Eccl. 9. 4. &c.
 Et horum quidem pleraque etiam Re-
 gium brutis aſſcribentem audivimus, ſed
 omnia ſine ulla cognitione aut appetitu
 vero. ita ſenſum ſine ſenſu, appetitum ſine
 appetitu conuenit, & omnia quibus
 animalia videti voluit ornare, non re ipsa
 ſed ficte & imaginarie ois conuenite per-
 ſuafum vult Cum autem ea loca scripturæ
 quæ diſorte bestiis cognitionem attri-
 buuat ſibi vehementer obſeffe cerneret,
 quo pacto ea interpretetur operę pretium
 eſt cognoscere: Cum itaque (inquit pag.
 242.) dicit scriptura apud Eſaiam 1. 3. Co-
 gnovit bos poffefforem ſuum; & aſinus
 præſepe Domini ſui: Iſraël autem me
 non cognovit: Et apud Ioremiām 8, 7.
 Milvus in coelo cognovit tempus ſuum:
 turtur, hirundo, & ciconia cuſtodierunt
 (obſervarunt) tempus adventus ſui; po-
 pulūs

palus autem meus non cognovit iudicium Domini . *idiotismus secundum apparentiam* , seu *metaphora in illis verbis est intelligenda* . *Ita ut verba illa sanctorum prophetarum nihil aliud velint* , quam *brevem* , *afinum* , *mitrum* , *turturem* & *ciconiam ita vitam institueret* , ut *imperitoribus videantur dominos suos* , *præsepe* , & *tempora novisse* ; *Israelem vero ita vivere* , ut *imperitoribus nullam Dei vel divine voluntatis notitiam habere videantur* . Equidem Cartesium è S. scriptura natus cereum , & regulam plumbeam facere non ita ægrè fero , papista enim est . sed idem audere hominem reformatam religionem professum , tolerandum non est . Sollet Scriptura uti metaphoris & allegoriis , verum non perpetuis , ut *Origeni & Sebastiano Franco visum* , sed quod uno loco per tropum , id alio propriis verbis enunciat . Ubi autem hujus Regiani glossematis in sacro codice vel vola vel vestigium est ? Asque hic mihi commodum occurrit monitum Constantini l'Empereur τῆς ἡγεμονίας qui in calce Epistolæ Petri Paschalis de statu Christi post resurrectionem adversus Lubienicum Sociianum , agens de audacia detorquendi Scripturam in sensus alienos , quæ frequentissima est apud Socium : à vocum , in-

inquit, proprietate non est discedendum, nisi locorum circumstantia, & vel loca parallela id exigunt. Quocirca à vocum proprietate discedentes duo praestare tenentur: offendere vocem improprie etiam in sacra usurpare; secundo, sensum tropi cum hoc vel illo loco omnino admittendum, propter antecedentia ut consequentia, aliave loca S. Scriptura, qua iudicantur. (& mox) Nec enim verisimile est, neque judicio praeceps id persuaderi posset; Spiritum Sanctum, cum simplicissimos instituere & erudire ad fidem vollet, ita omnibus istius locis loquuntur fuisse, ut ea securi intelligenda sint, quam verba simpliciter praeseruerunt. Atque ex illa Scripturam interpretandi ratione, quam ipso (Socinus) cum affectio sua sectatur, mira fabricatus est dogmata in Religione Christiana. Vere quidem ille de Socino, sed non minus mira dogmata in Christianam religionem ab hisce hominibus importatum iri, nobis oscitantibus, utinam non experientia stultorum Magistra nos cum magno nostro malo doceat! Age autem, ne sibi hic novus Scripturæ interpres in hac sua interpretatione nimis blandiatur, nude eam & sine fuco lectorum oculis objiciamus: *Cognovit bos possessorem suum, &c. Israel autem me non cognovit.* hoc est, (ex sensu Regii). Bos ita

vitam instituit (quam nullam vere ha-
 bet , sed imperitoribus videtur habere)
 ut (iisdem) imperitoribus videatur Do-
 minum suum nosse : Israel vero ita (sce-
 lerate) vivit (licet nulla scelerata vere
 habeat , sed ea si imperitoribus habere
 putetur) ut (iisdem) imperitoribus null-
 lam Dei vel divina , voluntatis notitiam
 habere videatur . Enim pulchellum fæ-
 tum Regii ! ex quo etiam querere pos-
 sem , quinam sint illi quos nominat im-
 peritores ? nam qui ex sceleribus titulu-
 rum suorum judicabant eos nullam Dei
 vel divinæ voluntatis cognitionem habe-
 re , eo ipso se divinæ voluntatis peritos
 esse ostenderunt , cum ab ea vitam isto-
 rum discrepare observarent , addo : non
 agi hic de cognitione nuda , sed cum af-
 fectu conjuncta . notum enim est tyroni-
 bus lingue . Hebrew verba notitia spe-
 numesse affectum consignificare . quo
 sensu qui sceleratos illos tali Dei ejusque
 voluntatis cognitione destitutos esse ju-
 dicarunt , non imperite , sed ex rei verita-
 te judicasse dicendi sunt . Sed exerceas-
 mus nos non nihil cum hisce novis sapien-
 tiæ consultis . Animam vegetativam ac
 sentitivam in bestiis & hominibus agno-
 scimus ex ejus operationibus , scimus et-
 iam eam eateus corpoream esse , quate-
 te-

tenus à corpore in esse & permanere de-
pendet, intimam tamen ejus essentiam
nos notam habere afferere non audemus.
Id quod hisce heroibus tam facile est, ut
nullum de sua doctrina dubitationi lo-
cum relinquant. audiamus eorum ora-
cula 1. *Anima bestie* (ait Cartesius) *est te-*
nue corpus. dico: si corpus est, corpus pe-
netrare non potest, quod tamen facit ca-
vitates quidem ejus potest subire, at i-
psam ejus substantiam nequit pervadere.
2. *Anima* (inquit) *est instar venti subtilis-*
simi. dico: animata ergo erunt quæ ven-
to sunt repleta, ut folles, & præcipue or-
gana musica. & quæ ventum emittunt, a-
nimam emittent. denique corpus mor-
tuum vento repleatur, reviviscet 3. *Ani-*
ma est instar flammæ purissima. item, *est*
sine lumine ignis, qualis est qui fœnum re-
fectum, & vinum recens ferre facit. dico: si
flamma est, non est ventus. si ignis est
qualem describit, sequitur fœnum & vi-
num animata esse, & quidem anima
sensitiva. de ea enim agit. 4. *Anima* (in-
quit Regius Phys. p. 242.) *est sanguis.* ex
Lev. 17. 14. dico: si anima est sanguis, u-
tique nec ignis, nec ventus est, atque ita
Cartesi scita abrogantur. Ad rem ipsam
quod attinet, Regium, qui philosophus
& medicus est, ad philosophum ac me-
dicum

dicum Sennertum remitto. apud quem (tractatu de origine & natura animarum in brutus p. 27) Facultas Theologica Lipsiensis ait : *Non anima proprie sanguis est, sed insperatus, id est, causaliter, & concomitanter.* Et quando Genes. c. 9. v. 4. Lev. 17. v. 14. anima cuiusque carnis (anima) dicitur esse sanguis, synecdochice hoc accipiendum, sicut optimè declarat Aug. quatenus anima est in sanguine. Lev. 17. v. 14. aut pro anima est sanguis v. 13. Eoque sensu Virgilius sanguinem nominat purpuream animam. Hæc illi. locus autem quem citant ex Aug. est Quæst. in Levit. p. 219. edit. Froben. ubi metonymiam continentis pro contento agnoscit in verbis Mosis. at idem Augustinus contra Adversar. legis & Prophetarum signum pro signato ponit existimat. utut est, animam non pro substantia vivificante, sed pro vita accipit in Levit. quo sup. porro animam i. vitam pro re ad vitam sustentandam necessaria usurpari, evincit locus Deut. 24. 6. *Ne pignori accipito quisquam metam & catillum רוח נפש* (in Hebr. est animam) acciperet. id est, rem vitæ conservandæ destinatam. Si hoc locum habet in externo vitæ adminiculo, quale est mola farinaria, majoratione in interno, quale est san-

sanguis, sine quo animal vivere nequaquam potest. 5. nullum (ait Cartes.) est discrimen inter res naturales & arte factas preter magnitudinem & exilitatem organorum. dico: si hoc verum est, plus est vita in subtilesimis organis exigui horologii, quam in corde, iecore, cerebro &c. vel hominis vel bruti, illa enim organa sensum penè effugiant, hæc vero notabilem magnitudinem habent. Porro si horologia dum moventur vivunt, sequitur ea mori quā primum motus cessat, & reviviscere simul ac motus instauratur. ita nobiliori quoad hoc conditione sunt quam vel homines vel bestiæ, hæc enim nunquam, illi autem ultimo die semel tantum reviviscunt. horologia autem singulis horis occidi & in vitam revocari possunt. neque mortuorum resuscitatio Deo soli competet, cum vel minima ancilla eam, pro libitu posset exercere. 6. Si auditus, visus, phantasia &c. dentur absque ulla cognitione, sequitur & videre speculum, quia imaginem recipit, & audire cavad rupem, quia vocem admittit, & phantasia atque etiam memoria pollere pictam tabulam, & librum quoque, quia impressas sibi literas ac figuræ retinent, & ad longissimum temporis spatium conservant. quid enim hæc minus præstant quam oculi,

culi, aures, cerebrum animalis insensiles & omni cognitione destituti? 7. si cibi, potus, veneris appetitus, si lætitia, tristitia, ira, pudor &c. sine omni affectu esse possunt, nec earum vel definitiones vel vocabula nobis deinceps integra relinquentur, ac universum hoc nihil aliud erit, quam

Pergula pictorum, veri nihil, omnia ficta.

Nequè caret opinio hæc evidenti periculo in rebus Theologicis. unum afferram, licet plura occurrant: docet Apostolus ad Hebræos 9.16. 17. 18. 19. 20. Testamentum in mortuis ratum esse, ideo & testamentum vetus sanguine (i. cruenta morte) vitulorum ac hircorum dedicatum fuisse, & novum morte testatoris. i. Jesu Christi. Quæro, si pecora non vivebant, quomodo potuerunt mori? si non sunt mortua, quomodo fuerunt typus mortis Jesu Christi? nisi & hunc non vere, sed tantum in speciem mortuum fuisse post Marcionem fingas, quo posito corruit fundamentum salutis nostræ. Satis de bestiis. De homine duo apud Cartesium examinanda occurrunt. 1. corpus. 2. anima. Corporis primo ortus describitur, deinde functiones ab eo promanantes. ortum quem Cartesius ei affingit, quod videlicet è sola materia sponte sua

sua possit oriri, & (positis ejus principiis). verè ortum sit, alibi ex ejus dictis erui-
mus, & incommoda quæ exinde conse-
quentur notavimus. Nunc quæ functio-
nes ab ipso illo corpore oriuntur, pen-
tius investigandum. Supponit ergo Me-
thod. p. 42. corpus illud anima rationali
destitutum, nec quicquam habens aliud
quod loco anima vegetantis, aut sentientis
esset: sed tantum in ipsius corde aliquem
sine lumine ignem; quem non putat diver-
sum esse ab eo qui faenum congestum anti-
quam siccum sit, calefacit; aut qui vina-
recentia ab acinus nondum separata fervere
facit. Nam functiones (inquit) qua con-
sequenter in hoc humano corpore esse pot-
erant expendens, inveniebam perfecte om-
nes qua nobis non cogitantibus inesse pos-
sunt; ac proinde absque cooperatione ani-
ma, hoc est illius nostri partis à corpore di-
stincta, cuius ante dictum est naturam in
cogitatione tantum sitam esse, easdemque in
quibus potest dici animalia ratione destituta
nobiscum convenire; ita tamen ut nullam
earum animadverterem, qua cum à mente
pendeant, sola nostra sunt quatenus homi-
nes sumus; quas nihilominus omnes ibi po-
stea reperiebam, cum Deum animam ratio-
nalem creasse, eamque isti corpori certo quo-
dam quem describebam modo conjunxisse

supposuisse.

De igne illo quem in corpore humano-loco animæ vegetativæ & sensitivæ commentus est , quædam supra sunt dicta , & nonnulla infra dicenda restant. Nunc illud considerandum, quod omnes functiones quæ nobis cum bestiis communes sunt , possint esse in corpore humano-inanimi, ideoque sicut Absque coops-RATIONE ANIMA, ut pote quarum NVL-LEA A MENTE PENDEAT. rationes duæ sunt sibi mutuo connexæ. 1. quod nobis non cogitantibus inesse possint. 2. quia animæ natura in cogitatione tantum sita sit. Ubi primo manifestam hominis contradictionem, notari operæ pretium erit. Nam Dioptr. p.93. §. IV. De motu pupillæ agens (is autem nobis cum bestiis communis est) Et observandum , inquit, hunc motum voluntarium esse dicendum , licet ut plurimum à nobis ignorantibus peragatur ; neque enim ab hoc minus DEPENDET , aut minus sequitur ex voluntate quæ habemus benè videndi. Quemadmodum labiorum & lingue motus, pronunciationi inserviens, voluntarius dicitur, quoniam loquendi voluntatem sequitur; licet sapissime ignoremus, quam singula litera requirantur. Ubi non modo functionum quas cum bestiis communes habemus INDEPENDEN-

BENTIAM à mente evertit, sed & rationem illam, quod nobis non cognoscentibus inesse possint, ipse refutat. Et sane, si functiones nobis cum bestiis communes fiant *sine cooperatione animæ*, sequitur nos in edendo, bibendo, coēndo, & mille talibus, peccare non posse, cum omnia hæc fiant independenter ab anima, nec in bestiis puniantur. Et huc manifesto ducunt quæ habet Hogelandus Cogitat. p. 229. ubi dicit, *homines, quatenus anima-hia sunt, motibus AUTOMATICIS subjectos es- se, inter quos, inquit, & isti forte recenser- possunt, per quos homo quandoque, proprio judicio contrarium quasi suggestore, & per consequens voluntate quodammodo refragunse, in vitiis quadam, ex. gr. ebrietatem, libidinem, iram, &c. allicitur & adduei- tur, &c.* Censet ergo motus illos esse au- tomaticos, quales sunt v.g. motus horolo- gii aut similis machinæ. quales motus, si hoc verum est, ejusmodi helluonem aut scortatorem à peccato excusant. E- quidem legi sæpenumero apud pontifi- cios auctores, primos *animi motus*, eo quod in potestate nostra non sint, pecca- ta non esse, quanto magis peccato care- bunt motus illi *corporis* plane, & citra ani- mæ adminiculum *automotus* producti, quales sunt non modo quos recensamus,

sed & laniare, occidere, rapere, clepere, &c. nam & hæc à brutis fieri videmus. O gratam Epicuri de grege porcis dextrinam !

Quæro porro ex Cartesio, si omnes hæc functiones non cooperante anima fiunt, & ab ea haudquaquam dependent, quî fiat, ut in iis à quibus per mortem decessit anima, non remaneant? juxta enim hanc opinionem, homo mortuus non desisteret ab edendo, bibendo, generando, &c. hæc enim cum brutis, communia habet, & ab anima non dependent, ac citta eam fieri possunt. quî autem scit Cartesius, an inter homines vivos an mortuos ambulet? qui sciet judex, perpetrato homicidio, vivusne homo an mortuus fuerit obtruncatus? & unde novit animam rationalem inesse infantibus, cum in illa etatula nullas functiones edant quas non exercent & bruta? imo, ut ipse quidem putat, & automata? quid autem tantum peccavit vel Pharao qui infantes in fluvium projectit, vel Herodes qui eas gladiis sicariorum objecit, si nihil aliud de iis judicare potuerunt, quam esse machinas quædam vita carentes, & facile parabiles? ô gratam iterum hominibus sanguinariis dextrinam! Quam & fidei Christianæ exi-

tio -

tiosam esse vel ex hoc appareret, quod secundum eam Judæus quispiam poterit concedere, Christum è sepulcro exivisse, sed negare inde sequi eum revixisse, cum furgere, ambulare, edere bibere, &c. tales secundum Cartesium sint functiones quæ citra animam possunt fieri.

Utile autem erit considerare palmariam rationem qua fieri hæc posse putat Cartesius. De Methodo. p. 42. ait: *Sed ut cognosci possit qua ratione illic materiam istam tractarem, velo hic apponere explicationem motus cordis, & arteriarum; qui cum primus & generalissimus sit qui in animalibus observatur, ex eo facile judicabitur quid de reliquis omnibus sit sentiendum.* Et postquam de cordis anatome nonnulla dissevit, hæc quæ proprie ad rem faciunt adjicit: p. 44. *Multo semper plus caloris esse in corde quam in ulla alia corporis parte; cumque calorem posse efficere ut si guttula aliqua sanguinis in ipsius cavitates ingrediatur, statim intumescat & dilatetur; sicut omnibus in universum liquoribus contingit, cum guttatum in aliquod valde calidum vas stillant.* Post hoc (inquit) non opus est ut quicquam aliud dicam ad motum cordis explicandum, nisi quod cum ipsius cavitates non sunt sanguine plena, illuc necessario defuerat, è vena quidem, & ex arteria venosa in-

in sinistrā; quia hec duo vasa sanguine semper plena sunt, & ipsorum orificia qua respectant tunc obturata esse non possunt. Sed simul atque dua sanguinis gutta ita illuc sunt ingressa, nimis in unamquamque cavitatem una, cum necessario sint valde magna, eo quod ostia per qua ingrediuntur ampla sint, & vasa unde procedunt plena sanguine, statim ea rarefiant & dilatantur, propter calorem quem illic inveniunt. Qua ratione fit, ut totum cor intumescere faciant, simulque pellant & claudant quinque valvulas, quae sunt in ingressu vasorum unde manant, impedianque ne major sanguinis copia in cor descendat; & cum magis magisque rarefiant, simul impellant & aperiunt sex reliquas valvulas, quae sunt in orificio duorum aliorum vasorum, per quae exirent; hac ratione efficientes, ut omnes vena arteriosa & magna arterie rami, eodem perè cum corde motu intumescent; quod statim postea, sicut etiam ista arteria, detumescit, quia sanguis qui eo ingressus est, refrigeratur. & ipsarum sex valvula clauduntur, & quinque vena cave & arteria venose aperiuntur, transiuntque præbent duabus aliis guttis sanguinis, que iterum faciunt ut cor & arteria intumescent, sicut præcedentes. Et quia sanguis qui ita cor ingreditur, per istas duas ipsius auriculas transit, inde.

inde fit ut ipsarum motus cordis motus contrarius sit, & cum intumescit detumescant. Et paulo post adjicit; motum hunc, quem modo explicavit, adeo necessario sequi ex sola organorum dispositione, quam nostris in corde oculis intueri possumus, & ex calore qui digitis percipitur, naturaque sanguinis qua experientia cognoscitur; atque horologii motus, ex vi, seu & figura ponderum & rotarum quibus constat.

Evidem, ex prologo & epilogo hujus dissertationis constare puto, tanti hoc inventum ab auctore suo fieri, ut si in hoc errarit, causam non dicat, quo minus & de reliquis omnibus quae huc spectant idem judicetur. Luculentata est conditio, itaque huc mentis oculos convertamus. Examen non erit difficile, quia id ante nos instituit summus admirator Cartesii Kenelmus Digby, eques Anglus, Tractatu suo de natura Corporum c. 26. pag. 233. edit. Paris. in folio. Unde haec ex Anglico traducta lectori judicanda, Cartesianis refellenda proponimus:

Is ergo propositæ à se opinioni Cartesi hæc subjicit: Verum dubito; an hac explicatio difficultatem perrumpere possit. Primo enim, & Galenus, & Doctor Harvey ostendit simulac sanguis in cor pervenerit, id se ipsum contrahere: quod cum hypothese

Cartesiana minime convenit; in ejus enim doctrina, cur id cum repletum est contrahabatur, nulla apparet causa: contra enim, semet ipsum dilatatum iret, donec sanguinis qui cordi instillatur, satis magna portio in vaporem esset conversa, ad aperiendas portas, per quas inde quidem egredi; in corpore vero ingredi posset.

Deinde, D. Cartesius supponit, substancialiam cordis esse instar vesicae, qua non habet motum in se, verum dicitur & contrahitur, prout id quod ea continetur vel dilatatur eam, vel permittit ut contrahatur de novo ac concidat. quum contra demonstret Harveus, id quando repletum est se ipsum comprimere celeri ac vehementi motu, ad expellendum id quod ipso coatinetur: evacuatum vero reverii ad naturalem suam dilatationem, figuram, ac situm, cessante illius agentis operatione, quod motum ejus causabat: unde apparet, esse id substance modo fibrosa, ut habeat proprium motum a se ipso.

Tertio: non video qua ratione hic motus possit esse proportionalis. Etenim, necessario sporeret cor aperiri ac dilatari multo vehementius, quam id possit claudi ac contrahi: cum nulla sit causa ejus claudendi, ac ad extremam periodum contractionis perdurandi, aiea, prater egressum vaporis, per quem.

quem, evacuatur: qui vapor, cum non cogatur ab ulla re alia quam inclinatione propria, potest fortasse primitus, quando abundas, vehementer, cor extendere ac tumefacere, verum à primo impulsu, quo pars ejus aliqua prorupit ē caverna qua concludebatur; nihil est quod reliquum expellat, quod siccirco sensim admodū evaporari oporteret.

Quarto, quid impediret sanguinem quominus introiret antequam cor plane esset evacuatum, & contractum, usque ad gradum maxime remissum? simulac enim vapor introrsum fertur, novus sanguis forinsecus influore potest; atque ita cor continuo dilatatum servare, absque ulla permissione perfectè ac penitus se contrahendi.

Quinto, cor vipera impositum tabula in loco calido, palpitabit per horas 24. & multo etiam diutius, si cum cura corpori ejus extertum fuerit, & aer calidus ac humidus extiterit: evidens autem est, fieri id citra successionem sanguinis ad causandos ejus pulsus. Nec absimiliratione, membra separata crenaturarum viventium, ad tempus moventur postquam à corporibus suis divulsa sunt, cuius rei nullam ejusmodi causam suspicari possumus.

Sexto, in D. Cartesii opinione, cor esset durissimum, quando maxime repletum est; & eruptio vaporis ex eo vehementissima foret.

ret. in principio : quum experientia doceat, mollescere id esse in puncto repletionis sua ; & durissimum in puncto evacuationis ; mox denique ejus vehementissima circa finem sui.

Septimo ; in via Cartesii, non datur agens aut vis satis efficax ad faciendum ut sanguis ex corde promanet : si enim solus vapor fores aperiat, nihil prater illum exibit, sanguis autem retro detinebitur, quum depresso quam vapor sit situs, & remotius ab exitu unde is egreditur. At Doct. Harvauus per experientiam comperit (Et quo patet id quis experiri possit docet) si quando vulnus in cor incidit, sanguinem per intervalla exiliatur, ad singulos pulsus cordis.

Postremo ; si vera esset hypothesis D Cartesii, arterie nihil reciperent prater vaporrem. quum tamen sit evidens, principium quod eas implet esse sanguinem.

Hæc auctor ille, & natalibus & scriptis nobilis, & Cartesio tum religione devinatus, tum opinionibus valde affinis, quæ nisi accurate refellerit Cartesius, satis liquido, propria sponsione de summa reliquorum quæ huc pertinent prædicitabatur. Nos pergamus.

De sensu in homine ita differit : Medit. 6. p. 90. Adverso, mentem non ab omnibus corporis partibus immediate affici, sed,

tantummodo à cerebro, vel forte etiam ab una tantum EXIGVA ejus PARTE, nempe ab eâ in qua dicitur esse sensus communis; qua quotiescumque eodem modo est disposita, menti idem exhibet, etiam si reliqua corporis partes diversis interim modis possint se habere, &c. Aduerto præterea, eam esse corporis naturam, ut nulla ejus pars possit ab alia parte aliquantum remota moveri, quin possit etiam moveri eodem modo à qualibet ex iis qua interjacent, quamvis illa remotior nihil agat. Ut exempli causa; in fune A.B.C.D. si trahatur ejus ultima pars D, non alio pacto movebitur prima A, quam moveri etiam posset si traheretur una ex intermediis B. vel C. Si ultima D. maneret immota: Nec dissimili ratione, cum sentio dolorem pedis, docuit me Physica sensum illum fieri ope nervorum per pedes sparsorum, qui inde ad cerebrum usque funium instar extensi, dum trahuntur in pede trahunt etiam interiores cerebri partes ad quas pertingunt, quendamque motum in iis excitant, qui institutus est à natura ut mentem afficiat sensu doloris. TANQVM in pede existentes. sed quia illi nervi per tibiam, crus, lumbos, dorsum, &c. collum transire debent, ut à pede ad cerebrum perveniant, potest contingere, ut etiam si eorum pars qua est in pede non attingatur sed alio.

156 STATERA
aliqua tantum ex intermediis, idem plane
ille motus fiat in cerebro qui fit pede male
affecto, ex quo necesse erit ut mens sentiat
eundem dolorem. Et idem de quolibet alio
sensu est putandum.

Adverta denique, quandoquidem unus
quisque ex motibus qui sunt in ea parte ce-
rebri qua immediate mentem afficit, non ni-
si unum aliquem sensum illi infert, nihil hac
in re melius posse excogitari, quam si exum
inferat qui ex omnibus quos inforre potest
ad hominis sani conservationem quam ma-
xime. Et quam frequentissime CONDUCTUS.
Experientiam autem testari tales esse omnes
sensus nobis à natura inditos; ac proinde
nihil plane in iis reperiri, quod non Dei po-
tentiam bonitatemque TESTETUR. Ita ex-
empli causa, cum nervi qui sunt in pede ve-
hementer & prater consuetudinem moven-
tur, ille eorum motus per spine dorsi medul-
lam ad intima cerebri pertingens, ibi menti
SIGNUM DAT ad aliquid sentiendum, nem-
pe dolorem TANquam in pede existentem,
à qua illa excitatur, ad ejus causam ut pede
infestam, quantum in se est, amovendam.
Potuisse vero natura hominis à Deo sic con-
stitui ut ille idem motus in cerebro quidvis a-
liud menti exhiberet; nempe vel se ipsum
quatenus est in cerebro; vel quatenus est in
pede; vel in aliquo ex intermediis vel deni-
que

que aliud quidlibet ; sed nihil aliud ad corporis conservationem aque CONDUXISSET. Eodem modo cum potu indigemus, quadam inde oritur siccitas in gurgite nervos ejus movens, & illorum ope cerebri interiora ; hicque motus mentem afficit sensibus, quia nihil in toto hoc negotio nobis UTILIUS est scire, quam quod potu ad conservationem valetudinis egeamus. & sic de ceteris.

Ex quibus omnino manifestum est NON OBSTANTE immensa Dei bonitate, naturam hominis ut ex mente & corpore compositi NON POSSE NON aliquando ESSE FALACREM. Nam si qua causa NON IN PEDE, sed in alia quavis ex partibus per quas nervi à pede ad cerebrum porrigitur, vel etiam in ipso cerebro eundem plane motum excitet qui solet excitari pede male affecto, sentietur dolor TANQVAM IN PEDE, sensusque naturaliter falletur, quia cum idem ille motus in cerebro non possit nisi eundem SEMPER sensum menti inferre, multoque frequentius oriri soleat à causa qua ludit pendens, quam ab aliâ alibi existente, ratione consentaneum est, ut pedis potius quam alterius partis dolorem menti SEMPER exhibeat. Et si quando faucium ariditas non ut solet ex eo quod ad corporis valetudinem potius CONDVCAT, sed ex contraria aliqua.

cau-

causa oriatur, ut in hydroptico contingat;
longe MELIUS est illam tunc fallere, quam si
contra semper falleret cum corpus est bene
constitutum. & sic de reliquis.

Atque haec consideratio plurimum juvat
non modo ut errores OMNES quibus natura
mea obnoxia est animadvertam, sed etiam
ut illos aut emendare, aut vitare FACILE
possim. Nam sane, cum sciam omnes sen-
sus circa ea qua ad corporis COMMODVM
spectant multo frequentius verum indicare
quam falsum. possimque uti FERE SEM-
PER pluribus ex iis ad eandem rem examin-
nandam; & insuper memoria, qua presen-
tia cum precedentibus connectit; & intel-
lectus, qui jam OMNES ERRANDI CAUSAES
PERSPEXIT, non amplius vereri debeo ne-
lla qua mihi quotidie à sensibus exhibentur
sint falsa, &c. Sed quia rerum agendarum
necessitas NON SEMPER tam accurati exa-
minis moram concedit, fatendum est, hu-
manam vitam circa res particulares saepe er-
roribus esse obnoxiam. &c. hæc ibi.

Princip. p. 3. ait mentem solam sentire. p.
297. Sciendum (inquit) humanam animam
et si totum corpus informet. præcipuam tamen
sedem suam habere in cerebro. IN QVO SO-
LO, non modo intelligit & imaginatur, sed
etiam SENTIT. hocque ope nervorum, qui
senserunt instar à cerebro ad omnia reliqua
mem-

PHIL. CARTESIANE. 159
membra protenduntur, isque sic annexi sunt, ut vix illa pars humani corporis sanguis possit, quin hoc ipso moveantur aliquot nervorum extremitates per ipsam sparsa, atque earum motus ad alias eorum nervorum extremitates in cerebro circa sedem anime collectas transferatur. Motus autem qui sic in cerebro à nervis excitantur, ANIMAM sive MENTEM intime cerebro conjunctam diversimode sic afficiunt, prout ipsis sunt diversi. Atque ha diverse MENTIS AFFECTIONES, sive COGITATIONES existimotibus immediate consequentes, SENSUM PERCEPTIONES, sive, ut vulgo loquuntur SENSUS appellantur. Atque hæc per singulos sensus exteros explicat, concluditque p. 301. ANIMAM non quatenus est in singulis membris, sed tantum quatenus IN CEREBRO, ea qua corpori accidentum in singulis membris, nervorum ope SENTIRE. v. seqq.

Diopt. p. 95. Omnibus (inquit) jam constat, ANIMAM ESSE QVÆ SENTIT, NON CORPUS. & mox: Nec magis obscurum est, illam non propriè sentire quatenus est in organis sensuum exteriorum, sed quatenus est IN CEREBRO, ubi illam facultatem exercet, quam nuncupant SENSUM COMMUNEM. In qua autem cerebri parte ea facultas exerceatur, exprimit Diopt. pag-

pag. 115. videlicet in glandula quadam exigua, que in medio circiter cavitatum (cerebri) occurrit, (estque) PROPRIA SENSUS COMMUNIS SEDES. Hanc glandulam Regius Phys. p. 213. vocat conarium, quod dicit esse sensorium commune. & pag. 222. Præcipuum, inquit, & commune sensationis &c. instrumentum esse existimo circa centrum cerebri, in interiori ejus substantia, ubi GLANDULA PINEALIS sive conarium est situm, quo omnes motus sensoriis propriis impressi, tanquam ad centrum & commune sensorium confluunt &c. v. & p. 253. pagin. 254. dicit: *Animam nervorum operi IN SOLO CAPITE, non in aliis membris SENTIRE.* & addit. Itaque MEMBRA NON SENTIUNT, sed sunt tantum organa externa, quibus MENS nostra SENIIT.

Antequam nostram in hanc opinionem censuram stringamus, non inconveniens erit ea quæ unus è maximis Cartesii sectatoribus, præceptore suo hic desidearet audire. Is est Kenelmus Digby, qui tractatu Anglico de Natura corporum c. 32. postquam inventum Cartesii retulit, & ex parte approbavit, etiam eousque, ut dicat, *sensus externos NON ESSE SENSUS VEROS, quasi in ipsis esse potentia sensatio- nis: sed alia significatione, in quantum videlicet sunt instrumenta qualificandi (ut lo qui-*

quitur) sive adducendi objectum ad cerebrum. p. 277. modum tamen quo id fiat à Cartesio excogitatum, videlicet per nervorum motum, repudiat. Unde p. 281. ait: *Postquam (objectum) ad sensum pervenit, nulla ratione convenit id inde ad cerebrum ita perduci, aut naturam intendere tale genus instrumenti quale est nervus, ad continentandam praeceps determinatam motionem: Etenim si consideres quo pacto nervus in testudine, aut aliud simile medium deducat motum in ipso excitatum, deprehendes, ut recte hoc faciat ac clare, oportere id secundum totum sui extendi, usque ad cereum gradum rigoris: quum nervi nostri intensi non sint, sed inflati in corporibus nostris jaceant; & flaccidi admodum sint, donec occasione spirituum eos subintrantium insumescant.* Adhac, illigati sunt carni, aliisque corporis partibus, que cum tangentia facile cedant, necessario ictum facient elangescere, neque ut is longe feratur permittent. Denique, nervi obnoxii sunt ut subinde contrahantur ac dilatentur proprio marte, citra ullam relationem ad ictus sibi illatos ab externo agente: que nullo modo est conveniens dispositio ejus corporis quod simplici alicui motus deferendo sit distinatum: id enim continua in expectatione foret & magna quidem cum tranquillitate, ad scrupulose & exacte obser-

*servandum onus quod sibi deferendum in-
cumbit. Ita ut ego concipere non possim, na-
turam intendere tale effectum per nervos ut
medium peragere.*

Verum D. Cartesius conatur stabilire o-
pinionem suam , per id quod solet accidere
in paralysi , quando quis amittit vim ma-
nus suas aliave membra movendi . Salvo ta-
men tactu : id quod ea ratione putat fieri ,
quod *integra remanserint nervorum fibrae*,
deficientibus aliqua ex parte spiritibus. Ad
hoc respondere possumus producendo exem-
pla contraria , in nonnullis , qui *integrum*
*habuerunt ac nullo modo impeditum mem-
brorum suorum motum* , cum tamen tactus
plane nullus esset , nec in carne nec in cute
corporis universi. Ex iis fuit famulus qui-
dam in collegio medicorum Londini , quem
eruditiss. Harvauis (unus ex iis quibus ille
ministrabat) mihi retulit fuisse ad labores
valentissimum , & aptissimum ad onus ali-
quod necessarium deferendum , & ad dexte-
reres aliquas , occasione data , removendas:
quam tamen ita ab omni tactu vacuus esset ,
ut frequenter manus parietibus illideret , &
inter scruta que tractabat excoriaret , ita
ut sanguine manarent , ipso nihil sentien-
te , nec unde id esset animadvertisse. (& post nonnulla.)

Prater hac omnia , una superest difficul-
tas

tas adversus hanc doctrinam, magis insuperabilis (in fallor.) quam quicquam eorum, aut etiam simul omnia que hactenus à nobis dicta sunt. Videlicet: quopacto memoria rem ullam in se conservares, nobisque representaret corpora, phantasia nostra ea flagitante, si nihil prater motiones intrent in cerebrum. Neque enim fieri potest, in subiecto adeo divisibili, ut sunt spiritus, motionem longo temporis spatio conservari: prout evidenter videmus in aëre, per quem move circum ardentem quam potes celerrime, quamprimum enim cum deposueris, ipso inquit illo momento, flamma desinit agitari in lacus, sed quiete ac equaliter ordinario suo motu sursum fertur: eo ipso ostendens, motum aëris, qui paulo ante violentus erat, repente tranquillatum esse ac quiescere: alioquin enim flamma cerei in eam partem deflecteret quo motus erat aëris. Corpora certè qua vim habent motum diu conservandi, sicca & dura esse oportet. nec tamen eadem tempore valde longo eum retinere queunt, causa ejus à sua operatione cessante. Quia ergo ratione imaginabitur quis tantam copiam purarum motionum quantam memoria reconditam habere debet in usum ac ministerium hominis, conservari assidue posse in ejus cerebro citra confusionem; ac tanto tempore, ad quantum memoria ejus apta est

extendi? Considera cantum aliquem ictie testudinis aliusve instrumenti musici emodulatum, ac tecum cogita, qua vis sit aut esse possit in natura, cantum illum conservandi perpetuo sonantem: max considera, si impressiones in sensum communem nihil aliud sint quam res ejusdemmodi, opus esse, eas conservari quales sunt. Et continuo actu in cerebro nostro moveri, quo immediate presto esse possint, quotiescumque placuerit voluntati nostra eas advocare. Videat lector reliqua, ne nobis opus sit omnia enotare. Idem auctor ejusdem tractatus c. 35. impugnat opinionem Cartesii, qua glandulam pinealem sensus communis sedem facit, cuius loco ipse substituit corpusculum illud transparens in cerebro, quod *septum lucidum*, sive *speculum* vocant Anatomici. Hogelandus, solium animae & sensationis organon, cerebrum, & FORTE (id enim bis adjicit) glandulam pinealem esse ait. pag. 40. & 228. Habet campum Cartesius in quo se cum discipulis suis (maxime Digbæo) exerceat, & eos aut meliora doceat, aut recta monentibus cedat. nos interim quid nobis de tota hac re videatur exponemus. Iis ergo quæ ab acutissimo Digbæo dicta sunt, addo, non posse me satis mirari à viris doctis non esse animadver-

PHIL. CARTESIANE. 165
adversam crassissimam ~~λόγιας~~ quæ occurrit in hac opinione. Etenim cum faciat Cartesius nervum qui in pede est per tibiam, crus, lumbos, dorsum, collum transire antequam ad cerebrum perveniat, & ubicunque tangatur eundem motum in cerebro excitare, quæro quo iudicio cognoscet anima ibi residens an pes, an crus, an lumbi, an dorsum, an collum male habeat? id enim nisi ostenderit, sequetur per hunc sensationis modum nihil carupaturum quæ in corpore sunt menti nostra certum fore, ea enim pedis, & capitis quæ sunt discrimina nescierit, semper ambiguum ad eam nuncium deferente nerve, cuius contrarium cum liquido appareat, omnes enim partes in quibus est dolor distincte mens nostra novit, pudeat tandem Cartesium dogma tam absurdum credito orbi obtrudere.

Bellum vero hic effugium, & quo nibil melius posse excogitari ipsi ait, iavenit Cartesius, nempe motum quem nervus excitat in cerebro, ex omnibus sensibus quos ei offerre potest, eum tantum interfere qui ad hominis sani conservationem maxime condacit. At hoc profecto naturaliter fieri non potest, nisi statuas nervum illum intellectu & judicio pollere, ut qui agat propter finem, & ex innumeris

ris mediis quod maxime est conducibile eligat. Non est ergo in glandula pineali querendus sensus , aut cogitatio , cum eam ipse nervus in se habeat , quod quomodo cum doctrina Cartesiana conveneriat nemo non videt.

Quod porro ad eam stabilicendam omni
dilectione munzariis advocet, hoc est, immensam
Dei potentiam ac bonitatem laudet, id
huc spectat, ut cum res ea quam excogita-
vit naturaliter fieri non possit, eam
miraculo fieri nobis persuadeat. Sed in
omni sensatione miraculum intervenire
qui credant, nec inter philosophos, nec
inter Theologos facile repertus est.

Observez porro lector quam egregie
sibi & promissis suis constet Cartesius.
dixerat Medit. 4. p. 53. Totum illud cas-
sarum genus quod à fine peti solet, in rebus
physicis nullum usum habere existimo. &c
Princip. pag. 11. Nullas unquam ratio-
nes circa res naturales, à fine, quem Deus
aut natura in iis faciendis sibi proposuit de-
sumemus: quia non tantum nobis doloremus
arrogare, ut ejus consiliorum participes esse
putemus. At hic velificatione in contra-
rium versa ab eo quod melius, quod uti-
lius, quod conducibilior est, tum conser-
vanda sanitati, tum testande Dei potentiae
ac bonitati, id est à sola finali causa argu-
men-

menta emendat. nec reformidat notam illam arrogantiæ, quam hac in re videbatur velle declinare. confer quæ huc faciunt Considerat. nostræ p. 33. & seqq.

Nunc quod in hac opinione præcipuum est examinemus. Id in eo consistit, *quod anima humana, et si totum corpus informet, præcipuam tamen sedem suam habeat in cerebro* (i. in ea illius particula de qua modo loquebamur) *in quo solo non modo intelligit & imaginatur sed etiam sentit.* item, *animam esse qua sentit, non corpus.* &c. Ubi primo statuere videtur animam totum corpus informare. sed videtur tantum. nam re ipsa plane diversum sentit. Quæro enim, secundum quem sui gradum hoc faciat ? an ut vegetans ? an ut sentiens ? an ut intelligens ? Postremum hoc aperte negat, cum actum intelligendi in solo cerebro ponit. imo & secundum, videlicet actum sentiendi. quæcunque autem extra hæc sunt, à sola materiæ dispositione esse, & ab anima non dependere credit. ut supra visum. ridicula ergo esset illa informatio, quæ corpori nihil plane conferret : neque ullo modo de ea constare posset, cum formæ rerum ex operationibus dignoscantur, quæ hic prorsus nullæ sunt. Pergamus nonnihil. Methodi pag. 53. ait : *Non sufficere ut instar*

nauta in navi ipsa (anima) in corpore habitet, nisi forsan ad illius membra movenda; sed requiri ut cum ipso arctius jungatur uniaturque, ad sensus & appetitus nostris similes habendos, & ita verum hominem componendum. Platonicum dogma erat (quod habetur in Alcibiade primo) intellectivam animam non conjungi corpori ut formam materia, sed ut motorem duntaxat mobili: habereque se animam Socratis ad Socratem ut gubernatorem ad navem, quatenus intelligentia & rationis artificio, quasi clavo corpus movet, ejusque actiones inflectit & moderatur. Hoc dogma hic videri vult rejicere Cartesius, sed revera stabilit. cum hoc sufficere arbitretur ad membra corporis membra moveret, quæ motum omnem sine cooperatione animæ habeant, ab anima, ut diximus, non dependentem? nulla igitur ratio est, cur anima omnibus membris adsit, ne quidem ut externus motor. Qued autem adjicit, requiri ut cum corpore arctius jungatur uniaturque, ad sensus & appetitus nostris similes habendos, & ita verum hominem componendum, ad nullam alibi necessitatem habet nisi in unica cerebri glandula, ibi enim & non ali-

alibi sensus & appetitus, *juxta Cartesium*, inveniuntur. Mirum autem quid sibi velint sensus & appetitus in anima NOSTRIS-SIMILES. iis enim verbis innuitur sensus & appetitus animæ non esse nostros, sed nos sensus aliquos & appetitus habere, quibus similes alii sunt in anima. Si dicat, se per sensus & appetitus nostros intelligere motus nervorum, quis sensus &c. in anima producunt (neque enim quid aliud comminisci valeat videre possum) opponam ei quod nos docuit Dioptr. p. 116. videlicet **NULLA SIMILITUDINE opus esse inter idem quas anima percipit, v. g. dolorem, & motus qui earum sunt causa.** Quod si ad verum hominem componendum arctior hæc conjunctio sit necessaria (ut certe est) sequetur *juxta hypotheses Cartesianas ex anima & corpore verum hominem non componi*, cum anima, ejus iudicio uni muccosæ glandulæ conjungatur, imo si recte rem expendamus, ne glandulæ quidem illi ita conjuncta sit, ut (quod formæ est officium) substantiæ ejus se intime insinuet, cur enim illi magis quam reliquo corpori nihil certe aliud est in illa glandula, quam ultimus nervi motus, qui non minus quam primus & omnes intermedii sine anima & absq; ultra ab eadem dependentia fieri potest. Re-

linquitur ut anima in glandulæ hujus non corpore, sed concavitate aliqua continetur, tanquam mus in muscipula, unde, quid in corpore, prorsus à se independente, geratur, nervorum ope, qui & ipsi ab ea non dependent, tanquam per corrycæos quosdam aucupétur.

Atque ad hanc opinionem manifesto deducunt ii modi loquendi quibus partim Cartesius, partim & ejus discipuli in hoc argumento utuntur. v. g. Primo, quod anima sit res completa. Hoc reperiatur Cartesii Medit. p. 253. 255. &c. quod dictum cum controverteretur, ait se per rem completam nihil aliud intelligere, quam substantiam induam iis formis, sive attributis, quæ sufficiunt ut ex iis agnoscat ipsam esse substantiam. p. 256. postea substantias ait nihil habere incompleti quatenus sunt substantia, sed tantum quatenus referuntur ad aliquam aliam substantiam, cum qua UNUM PER SE componunt. eoque modo mentem & corpus esse substantias incompletas cum referuntur ad hominem quem componunt: sed solas spectatas esse completas ib. &c. p. 257. Vbi primo, nova, & arbitrio Cartesii conficta est definitio substantiæ completæ. non enim ea dicitur à philosophis, quæ omnia habet per quæ cognoscatur esse substantia (nam hoc etiam incompleta-

con-

PHIS, CARTESIANE 275
convenit) sed; *qua per se ad alterius sub-*
stantia realem compositionem seu constitu-
tionem non ordinatur. v. Suarez Disput.
33. sectio. 1. tit. 9. id quod de animâ-
dici non potest. certe, terminis Philo-
sophicis velle uti, & iis, cum urge-
tis, diversum sensum velle affingere quam
eorum autores habuerunt, sophistarum
est, non solide ac subtiliter differentium.
Deinde, cum ait ex anima & corpore ~~nu~~
~~num~~ *per se* componi, recte quidem lo-
quitur, sed inconstanter, ut mox pate-
bit.

Discipulus ergo Cartesii Hen. Regius
non consentus hac doctrina præceptoris
sui, videlicet animam & corpus esse sub-
stantias completas, addit, *ex mente &*
corpore NON fieri VNVM ens PER se, sed
per accidens. quod licet directè repugnet
dicto Cartesii supra citato, tamen ipsum
Cartesium non puduit id defendere. Ep.
ad Dinetum p. 180. 183. & nihil in eo esse
mali asserere. Ep. ad Voetium p. 6. nec ul-
lum in eo errorem commissum. p. 35. v. &
pag. 31. 33. 34. Nec mirum: videbat enim
hanc opinionem sequi è superiori suo do-
gmate de duabus substantiis completis.
Unde eam ante Regium & ipsum Carte-
sium dederunt Taurellus Triumpho
Philosophiae in præmissis, axiom. D. 4. &

D. 5. & Gorlaeus Exercit. Phil. 14. p. 263.
 argumentum enim quo moventur tale
 est: *Duo entia seu substantiae COMPLETAE
 faciunt unum PER ACCIDENS*, & non PAR-
 SE: sed *corpus & anima hominis sunt duae
 substantiae completæ*; ergo. quod argumentum
 refutatum v. à doctiss. Voetia Test.
 Acad. Ultraject. pag. 47. & seqq. Video
 quidem, Regium suam opinionem nega-
 re quicquam simile habere opinioni
 Taurelli & Gorlæi, Respons. ad Append.
 Voetii p. 34. sed res ipsa clamat eodem
 utrorumque esse terminos, nec alio ar-
 gumento hunc quam illos sufficit indu-
 ctum. ne jam addam quod Narrat his-
 nomine Acad. Ultraject. edita p. 23. refen-
 tur, Regium, cum à Theologo Acadæ-
 mæ Rectore super hoc Corollario mo-
 neretur, *excusasse se*, quod lectura hac sibi
est in GORLÆI exercitationibus, atque IN-
DEB disputationi insertum. Sed libes seq-
 si m quem ipse Regius huic dicto accom-
 modat non nihil considerare: Non dixa-
 nus inquit, HOMINEM esse ens per acci-
 dens nisi ratione PARIVM, animal scilicet
& corporis; ut ea ratione indigemus,
 U. ICV. QUE BARVM quodammodo esse ac-
 cidenz animal, quod altera alteri sit conjuncta
& unita; quandoquidem SINGULÆ
 eorum subsistere possunt. atque illud quod
 adest

adest vel abest sine subjecti corruptione, acci-
dens vocatur. At quatenus homo in se so-
lus consideratur, ipsum omnino esse ENS PER
SE, non vero per accidens, aperite fatemur;
quia unio qua ejus partes junguntur, non est
ipsi accidentia, sed essentialis; quoniam
hec ipsum etiam constituit, & homo sine ea
non est homo. ubi qui non videt esse ma-
nifestam fallaciam compositionis & divi-
sionis, cum talpā cœciorem esse oportet.
Corollarium ejus (citante Cartesio) tale
est: *Ex mente & corpore non fieri unum
ens per se, sed per accidens.* Hoc ita nunc
exponit acsi tò per se & per accidens modi-
ficarent vocem fieri, cum sole clarior sit
ea esse jungenda cum vocalis unum ens,
neque enim queritur, an ali quid fiat per
se vel per accidens, sed an fiat unum ens
per se vel accidens. illud vero unum ens ni-
hil aliud est quam Homo secundum totum
sui, nullo autem modo ad ejus partes
seorsim sumtas applicari potest. quod ita
certuta est, ut ipse Regius questionem à
se Disputatam eodem illo quem præ ma-
nibus habemus loco ita proposuerit, *An
Homo qui Compositus est ex corpore &
anima sit ens unum per se, an vero per ac-
cidens.* Nihil ergo præter putidam sophi-
sticen habet hæc ejus evasio.

Tertius loquendi modus totum hujus-

H. 5

dor.

doctrinæ secretum aperit, palam enim profitetur animam humanam non esse formam informantem. Invenitur hoc apud Heereboortium Disp. habita Anno 1643. 19. Decemb. Thes. 6. imo ibidem negatur eam esse formam hominis: talem nimirum quæ apud peripateticos in usu est. Disp. eodem anno habita 13 Julii Thes. 9. quasdam conditiones forma informantis, quasdam assistentis habere dicitur. Disp. habita Anno 1645. 17. Jun. Corol. 2. Non recte (anima rationalis) dicitur informans, peius assistens, optime media inter utramque alia habita mense Maio. Thes. 3. 4. 5. (Anima rationalis) est forma hominis, nec assistens, nec informans, sed media natura ac conditionis inter utramque. Ubi possem querere, quænam sit illa forma informans inter quam & assistentem media sit anima humana? nam nullam formam informantem præter hanc animam agnoscit Cartesius. & quomodo ea potest quasdam conditiones habere formæ informantis, quæ nulla datur? Ita ergo haec cohærent, ac si quis negaret esse terram, & tamen aërem in terram ac cœlum medium esse diceret. sed tædet nugatum. Cavit sibi pulcrè ab hac assertione Cartesius, non quod eam veram esse non putet, nam evidenter (ut vidimus) ex ejus.

ejus hypothesibus sequitur, sed quia novit à suæ Religionis Ecclesiæ hæreseos damnatam esse. v. Concil. Vienense sub Clemente. s. cuius decretum habetur in Clementina unica, de summa Trinitate.

¶ 2. his verbis: *Doctrinam omnem sive positionem temere afferentem, aut vertentem in dubium, quod substantia anima rationalis seu intellectiva, verè, ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam.*

E veritatē Catholica inimicam, predicto sacro concilio approbante, reprobamus, definites, quod quisquis deinceps afferere, sive tenere pertinaciter presumferit, quod anima rationalis seu intellectiva non sit forma corporis humani per se & essentialiter, tanquam HÆRETICVS fit censendus. similia habet concilium Lateranense sub leone 10. sess. 8.

De meo hæc addam: 1. si sensus est in sola pineali glandula, sequitur falsam esse doctrinam Cartesii, qua ait nos ideae que in nobis est (ad ideas autem sensus refert) statim esse conscientias. quis enim podagricus unquam conscient fuit, non pedes, sed glandulam pinealem sibi dolere? 2. Si sensus sit in sola mente, sequitur nullum dari dolorem, praeter tristitiam, metum &c. hi enim soli dolores in mente sedem habent. 3. sequitur corpora

damnatorum non dolere in inferno , sed solas animas . 4 sequitur Christum in corpore suo nulos dolores esse perpessum , sed in sola anima . nihil ergo sensit caput ejus cum spinis configeretur , nihil tergum cum flagellaretur , nihil manus & pedes cum clavis perfoderentur , sed omnes actus velut in saccum aut utrem , impacti fuerunt , absque ullo sensu , nisi quod per nervos anima in glandula pineali deligescens de omnibus hisce fuit admonita & certior reddita . ita pars illa passionis Christi quæ maxime fuit manifesta , propterea negatur ; ac Marcionitarum opinio , qui corpus Christi impassibile fuisse delirabant , velut ex orco revocatur . Penè omiseram partem illam Epistolæ Heereboortianæ , quæ nos docet modum quem tenuit Cartesius in dogmatis suis evulgandis . Non poterat (inquit p. 73 .) primum eo adduci , ut patet cogitationes suas in lucem exire publicam . Exoratus tandem frequentissima petitione Amicorum , hoc perpetuo urgentium , non esse denegandum humano generi , unde tantum boni ad illud red re valeret , emisit in lucem 1637 . Gallico sermone Discursum suum de Methodo Anno 1641 . edidit sex Meditationes de prima Philosophia . Subsecuta sunt 1644 .

Prin-

Addit p. 80. *An sequam lucem vidreantur Meditationes, examini fuerunt primum subjecta, & multorum doctissimorum objectionibus tentatae: ad quas respondendo, multa in Meditationibus obscura clarius exposuit. Author: atque ita salisfecit, ut nihil à quoquam sit regossum, nisi à solo Gas- sendo, cui Gallice est responsum, quod Me- ditationes cum objectionibus in Gallicum ser- monem translate à nobiliss. Gallo, clapsa anno excuderentur. Hæc Heereboortius.*

Quæ sanctè magnam considerationem mereri, faciam ut omnes intelligent, collatis è Cartesio locis quæ scopum ejus, & media quibus ad eum gravatus est palam faciunt. Is ergo Method. pag. i. ait: Ego sane nunquam existimavi, plus esse in me in- genit quam in quolibet è vulgo. quin imo etiam non raro vel cogitandi celeritate, vel distincte imaginandi facilitate, vel memoria capacitate aequa nisus, quosdam alios equare exceptavi, &c. Novi quam proclives sumus in errorem cum de nobis ipsis judicamus, & quam suspicta etiam esse debemus amicorum testimonias, cum nobis favent. Sed in hoc li- bello declarare institui quales vias in qua- ronda veritatem sequuntur sum, & vitam om- nino meam tanquam in tabella delineare, ut cuiuslibet ad REPREHENDENDVM pascat acceſ-

SETATERRA
accessus; & ipse post tabulam delitescens
LIBERAS hominum voces in mei ipsius e-
mendationem exaudiam, atque hunc adhuc
descendi modum, cateris quibus nisi solva-
adjungamus.

P. 55. Sed statim atque notiones aliquas
generales Physicam spectantes mihi compa-
ravi, &c. Credidi me eas occultas detinere
non posse ABSQVR GRAVI PECCATO, ad-
versus legem jubentem ut, quantum in no-
bus est, generale omnium hominum bonum
procuremus.

Contra pag. 59. Sed ab illo tempore alia
mihi occurserunt rationes, quibus ad mu-
tandam sententiam adductus sum, & ad co-
gitandum, me debere quidem pergere in scri-
bendis omnibus iis qua alicuius esse momentis
putarem, statim atque eorum veritatem de-
prehendisse, &c. Sed me NVLLO MODO
permittere debere ut me vivo in lucem exi-
rent, ne vel OPPPOSITIONES & controversiae
quibus forte VEXARFNTVR, vel etiam qua-
liscunque fama quam conciliare possem,
aliquam mihi darent occasionem, tempus
quod institutioni moe destinaveram amitt-
endi. Et si enim verum sit unumquemque
tenori quantum in se est, aliorum bonum
procurare; illumque proprie nullius esse
pretii qui nemini prodest; attamen verum
ociam est curas nostras ultra tempus prae-
debe-

debere extendi, bonumque esse omittere ex
que forte aliquam viventibus utilitatem es-
sent allatura, eo fine ut alia faciamus que
multo magis nepotibus nostris sunt profatu-
ra.

P. 67. At pergratum mihi erit si exami-
nentur, Et ut tanto major sit ejus rei occa-
sio, rogo omnes eos qui adversus ea obje-
ctiones aliquas facere volent, ut eas ad me-
um bibliopolam mittant, à quo monitus,
meum responsum eodem tempore adjungere
conabor, illæ enim ratione, lectores utraque
scripta simul videntes, tanto facilius de ve-
ritate judicium ferent. Non enim prolixa
illis opponere responsa polliceor, sed tantum
mea ERRATA ingenuè, si agnoscam, confi-
teri, quæ si ea animadvertere non possim,
simpliciter dicere quod putabo ad rerum à
me scriptarum defensionem requiri.

P. 58. Video illa (de experimentis lo-
quitur) esse talia & tam multiplicia; ne-
neque MANVS mea, neque FORTUNÆ, et
iam si MILECVPLQ MAIORES, essent ad
omnia possunt sufficere; prout autem detin-
ceps plura aus pauciora faciendi copia erit,
maiores etiam aus minores in Natura co-
gnitione progressus mihi promitto. Id quod
in composito à me tractatu declarare spera-
bam, ibique adeo clare patefacere quamam-
exinde ad publicum utilitas esse redditura;

est eos

ut eos, omnes quibus commune hominum bonum est esse, hoc est, omnes revera, & non in speciem eorum HONESTOS vires, inducuntque eorum cum ad mecum COMMUNICANDA qua iam fecissent EXPERIMENTA, tunc ad me JUVANDVM in INVESTIGATIONIBUS corrum quo suspensus sunt facienda.

Contra, p. 65. Verum quidem est, quantum ad EXPERIMENTA spectat qua huic scopo inferire queunt, unum hominem illus omnibus faciendis non esse pare, sed NULLAS etiam alias utilitar addibere posset MANVS quam Syas, nisi forte opificum, aut aliorum eiusmodi MERCENARIORVM, quos lucris (magna efficacie medium) impelleret ad accurato faciendum omnia qua ipsi prescriberet. Nam quod ad VOLUNTARIOS attinet, qui curiositate aut DISCENDI STUDIO moti, sponte forsitan operas suas ei offerent, preterquam quod ordinarie multa promittunt & pauca praeferent, nullumque unquam fore ipsorum propositum finem operatum forsitan; praeceps dubio vellent operam suam compensari aliquarum difficultatum explicacione, ut saltem iunctilibus comitatu officiis & sermonibus, &c. Et quod ad experimenta iam ab aliis facta, etiam si ipsa cum eo concurriare vellent, &c. plerumque tot sunt comitata circumstantius rebusque superfluis, ut inde veritatem elicenda

difficillimum foret, &c. Adeo ut (nota) Si quis esset in hoc terrarum orbe, quem constaret CAPACEM esse maxima queque, & in publicum utilissima inveniendi; & ea de causa CATERI HOMINES omnibus modis eum adjuvare contendente in proposito suo assequendo; Non videam eos ALIUD in ipsis gratiam facere posse, quam in experimenta quibus indiges SUMPATUS conferre; & de cetero IMPEDIRE ne tempus ipsis ullius IMPROBTUNITATE eripereatur. Sed praterquam quod non tantum mibi tribuo, ne aliquid extraordinarium polliceri velim, nec me adeo vanis cogitationibus pasco, ut pensem REM PUBLICAM multum mea consilia curare debere, non sum etiam tam abjecta animo, ut à QUILIBET accipere vellam beneficium, cuius me indignum esse credi posset.

P. 67, ait quotidie se magis ac magis perspicere moram quam patitur illud quod de se erudiendo cepit consilium, propter INFINITA (inquit) EXPERIMENTA quibus indigo, & qua SINE ALIENA OPE facere non possum, etiam si non adeo suffensus sum, ne sperem PUBLICUM in partem consiliorum meorum venire velle.

Habes hic lector totum arcanum negotiationis Cartesianæ, id est, media ac modos, quibus opiniones suas longe laetique

reque disseminare ; & si non rationibus, saltem vel vivel fraude incautis obrepere, eosque supplantare posset. Nemo hoc mysterium intellexit antequam captus esset, quapropter nec cui id tam facile deinceps contingat, paucis rem ut est enodabo. Et primo quidem cum anima suo disputat Cartesius, num sua typis divulgar, an penes se continere debet, post obitum suum tandem lucem aspectura. Horum prius ita necessarium aliquando credidit, ut *sine magno peccato* id sibi omittere non liceret : eo quod generale omnium hominum bonum, ex lege charitatis promovere teneretur: quod observent, qui negotium hoc non putant esse negotium conscientiae. quid? an *magna peccata* conscientiam non laedunt ? at tale se commissurum credit Cartesius nisi suas opiniones edat. sciat ergo vicissim tale se commissuros merito vereri, qui cognitis ejus erroribus continebunt, neque ad eos cavyendos proximo suo faciem allucent. Et haec quidem prima ejus fuit cogitatio, à qua deinde recessit, & *nullo modo* se vivo quicquam suum publicandum existimavit, *magno illo peccato* flocci facta, & arguento ab officio quo omnibus hominis obstringimur, explosa. Verum ne hic quidem substitit, sed ad priorem sententiam.

tiam postliminio reversus, scriptis suis ut per manus hominum volitarent tandem concessit.

Hic cum prævideret periculum, ne forte ea oppositionibus & controversiis, ut loquitur, vexarentur, vertit se in omnes formas: ingenium suum non majus se censere quam cuiuslibet è vulgo afferens, novisse se quam proclives sicutus in errorem cum de nobis ipsis judicamus, suspecta etiam esse debere judicia amicorum cum nobis favent: quare omnibus ad se reprehendendum liberum accessum offerat, ac emendationem sui pollicetur si qua in parte hallucinatus deprehendatur, pergratum sibi futurum suarum opinio- num examen professus, &c.

Quæ omnia cum amici ejus, ex suo in- genio de ipso judicium facientes, serio ac animo haud quaquam fucato agi puta- rent, ecce incauti in laqueum inciderunt, quo propemodum fuerunt strangulati. Audi callidissimum stratagema: Rogat o- mines eos qui adversum sua, objectiones aliquas facere volent, ut eas ad biblioplam suum mittant, sibi tradendas, re- sponsum suum sese continuo adjunctu- rum pollicitus, ut utraque scripta in ma- nus lectorum simul pervenire, eoque melius ab eis dijudicari possint. Hoc ve- ro pœ-

ro perinde est, ac si quis ad certamē quo-libet provocans, ut primo ad se arma sua mittant stipularetur, quo ea domi suæ re-tundere, habetare, & ad pugnam inepta reddere per otium posset, atque ita ex-ornata antagonistis suis remitteret. Id quod hic profecto factum.

Hinc eam prodierunt objectiones vi-vorum aliquot (verba ejus sunt in præfat. Medit.) *ingenio & doctrina excellentium* adversus ejus *Meditaciones Metaphysicas*; primæ, secundæ, &c. usque ad septimas, quas una cum suis responsis edidit, & quasi in triumphum duxit; quo facto id se assequutur speravit, ut & illarum objectionum auctores responsis suis acquiescerent, & alii à se oppugnando ab-sterrerentur. *Satis enim multa* (inquit ibidem) *& varia ab illis fuerint objecta, ut ausim sperare non facile quicquam aliis, saltem alicuius momenti, venturum in mentem quod ii nondum attigerint.* Successit ei ne-gotium in reliquis omnibus (quod & no-tavit Heereboortius) excepto Gassendo Quintarum objectionum auctore, quem scit ut præstantissimum philosophum suspi-ce-re, ut virum candore animi atque integrita-te vita celebrem amplecti, & ejus semper amicitiam quibuscumque posset obsequiis de-merori covaturum ait Medit. p. 453. & seq. qui

qui nihilominus , quod se in Responsionibus ejus nec pro amico, nec pro philosopho exceptum esse animadverteret, reposuit ei opus illud æternitate dignissimum, cui titulus est: *Disquisitio Metaphysica, seu dubitationes & instantia, adversus Renati Cartesii Metaphysicam & Responsas*; in quo cum Cartesius dogmata sua ita exostata & exartuata videret, ut nullum eis remedium inveniret, in eam rabiem exarsit, ut versione Meditationum suarum Gallica & illius objecta , & sua responsa jusserit ejici. Idque typographus jam fecerat , & quartis Objectionibus ac responsis subjunxerat sextas , omissis Gassendianis, quæ quintæ erant ; quod cum interpreti durum videretur , eo quod objectiones illæ (ut ipse loquitur) prodigent & calamo viri magna ob traditionem celebritatem , neve conseretur eas omissas velle Cartesius propterea quod ad eas non haberet quod reponeret, Adhuc, ne prævaretur lector maxima libri pars , & versio semiplena ei fuisset obtusa, item nequas putaret viros adeo bene institutos (Cartesium & Gassendum) capaces esse similitatis &c. contrarium ei quod Cartesius jusserat fecit , & objections Gassendi cum suo ordine legi non possent, inversa serie , quintas videlicet post sextas curavit excudi. Hic
ac lu-

ne ludibrium nasuto lectori deberet Cartesius, si tam celebres Gassendi instantias tacitus præteriret, ac nihil eis opponeret, Epistolam Gallicam edidit, quæ tribus pagellis comprehendendi posset, qua refellere videri vult, non ipsum Gassendum, sed nonnulla ex ejus opere ab alio excerpta. Atque hæc est (si Dis placet) responsio illa Cartesii, de qua ~~Διπλός~~ Heereboortius: *Responsum est Gallice.* At scin quomodo responsum? ita videlicet ut quidam honoris causa amico respondebat:

— ne petas

*Me velle respondere, non enim audeo,
Hocque esse respondere: Non respondeo.*

Deteriori etiam conditione fuit auctor septimarum objectionum, homo Jesuita, quem & oblitus reverentie quam illi ordinis se debere passim proficitur, maledicentissime tractavit, & ad superiores suos tanquam seditiosum detulit, & ejus objections simulque sua responsa in versione Meditationum Gallica ne compararent efficerent. Et hæc quidem adversus papistas suos. è nostris vero si quis ab eo dissentire ausus fuit, cum non rationibus confutare, quas nullas habet, sed auctoritate Magnatum quorundam in quorum gratiam homo sub dolus irrepserat opprimerre fategit, ac se eis NOCERE POSSIT

pu-

publice, cum omnium stupore, gloriatus est. sec omnino verbis fides defuit, nam academias patriæ nostræ in eas turbas conjecit, & professores non philosophiæ solum, sed & theologiz, ita inter se commisit, ut simile quid ab homine & extra-
neō, & diversæ religionis effici posse, ne-
me unquam, nisi experientia teste, cre-
didisset. Taceo quam contumeliose di-
scipulum suum H. Régium excepit, si-
mul ac in philosophia ipsius aliquid mo-
vere sibi licitum esse duxit, & pergo ad
sequentia. Cum multa requiri videret ex-
perimenta ad philosophiam suam perfic-
tiendam, ad quæ nec manus suæ, nec for-
tuna sufficerent, etiamsi (ut ait) millecu-
plo majores essent, omnes revera hone-
stos viros, & quibus commune bonum
esset cordi supplex rogavit, ut sua ipsi
communicarent, seque in reliquorum
investigatione juvarent: Mox mutata sen-
tientia, nullas præter suas manus hic utili-
ter adhiberi posse dixit, nisi forte opifi-
cium & mercenariorum, qui lucri spe in-
duci possent ad omnia facienda quæ ipsis
prescriberet. voluntarios autem, id est ho-
nestos illas viros quos ante ad id nego-
ciū invicaverat, rejecit. Ac denique nihil
melius fieri posse significavit, quam si in
experimenta quæ facturus esset sumtu
sibi

sibi suppeditarentur, non à *quol bet*, sed de *publico*, id est ab iis qui re*publicæ* præsunt, quibus & auctor est ut *impediant*, ne tempus sibi ullius *importunitate* eripiatur. Atque hæc omnia sub tali schemate, & verbis ita contortuplicatis, ac si non ad se se spectarent, sed, *Siquid effet in hoc terrarum orbe quem confabes capacem effemina-*
xima quaque &c. in publicum utilissima in-
veniendi &c. quasi quis nesciret cum sibi, ut alterum Antigenidam, hanc cantile-
nam intus canere. Rogo autem ut duo
hic considerentur: primo *infusum* opus
habet experimentis, facultates ejus ad ea
invenienda non sufficiunt, etiam si mille-
cuplo quam sunt majores effest. cas si
supplebit res*publica*, Deus bone, quan-
tas thesauros in trum *Cartesium* adige-
tur profundere! Nec in *Asia*, nam non
solus eis potietur, sed *opifices & mercenar-*
rios conducer, qui orbem terrarum ipsius
vice percepitabunt, ut si quid miri produ-
cat Africa &c. ad ipsam deportent. Mi-
rum vero ad quid ipsi profutare sint o-
pes tantæ, cum omnia beneficia suæ me-
thodi possit invenire, etiam supponens
nec cœlum nec terram esse. Neque quic-
quam in omnibus ejus libris reperiatur
quod vel teruncio ipsi constitisse videal-
tur, cum nil nisi chiméricas speculatio-
nes

nes contineant. Globulos primi, secundi, tertii clementi, nec opifices nec mercenarii ei è longinquis oris ad-
vexerunt, sed monstrorum ferax ejus
cerebrum suopte marte peperit. talia
sunt quæ de toto universo differunt,
quæ ei supersunt enucleanda diversi
~~com~~ matis esse non possunt. Rogo hac
occasione lectorem, ut oculos non-
nihil desigat in Epistolam primam, præ-
fixam libello Cartesii de Passionibus a-
nimæ, est autem, ut appareat, viri ali-
cujus auctoritate pollutis, & Carte-
sio, licet eum (jocanti, ut mihi videtur,
similis) liberè in nonnullis perstringat,
serio tamen addicti. Is ergo, injecta men-
tione Præfationis Cartesianæ in Gallicam
Principiorum suorum versionē, ubi post-
quam is succinctè egisset de partibus Philo-
sophiæ, quæ supersunt indagandæ ante-
quam præcipui ejus fructus decerpi pos-
sint, dixissetque: *Se non adeo viribus suis
diffidere ut non ausus esset suscipere explicati-
onem cunctarum, si commoditatem habe-
ret experimenta faciendi, que requirantur
ad comprobandas suas ratiocinationes; addit
ad id opus esse maximū sumtibus, quibus
privatus, ut ipse par esse non posset, nisi à
PUBLICO juvaretur: sed cum non videat se
debere illam opem expectare, putare sibi ac-*

quiescendum deinceps in studiis privatis, pro instructione sua speciali, & posteritatem ipsum excusaturam, si in posterum nullos pro ea amplius labores susciperet. Hæc, inquam, cum dixisset Cartesius, inter alia multa responderet: *Scias velim, non sufficere, ut aliquid à PUBLICO consequare, id verbulo.* Et obiter in prefatione cuiusdam libri sub-indicasse, non dicendo expresse te id exoptare. Et expectare, nec explicando rationes quæ probare possunt, non solum te id MERERIS, sed etiam maximè rip. INTERESSE ut id sibi concedatur, & inde maximam UTILITATEM expectari debere. Ita vulgo obtinet, omnes qui sibi IMAGINANTVR se aliquid VALERE, tantum ideo strepitum excitare, Et tanta cum importunitate posere quod pertendunt, ac tantum promittere ultra id quod possunt, ut cum quis non loqueretur de se nisi modestè, & nihil à quoquam petit, nec quicquam fidenter promittit, quod cunque documentum aliunde edat suarum virium, nulla ejus habeatur ratio, nec de illo cogitetur. & post multa: Et denique, quod cum ha observationes non possint omnes fieri brevissimo tempore, absque maximis sumtibus, debere OMNES POPULOS TERRÆ collimare, Et alacriter conferre, tanquam item summi in orbe momenti, & que ad omnes ex aere spectat; id, inquam, cum CERTIS-

TISSIMVM sit, & possit satis probari ex ser-
perus que jam typis evulgasti, deberes id tam
clare dicere, & promulgare tanta cum cura,
& tam expresse edicere in omnibus titulis
tuorum librorum, ut deinceps nemo posset
inveniri qui id nesciret: sic ad minimum
primo intuitu impelleres multos ad exami-
mandum quid de illo sit, & quo in illud dilo-
gentius incumberent, & attentius legerent
tua scripta, eo evidentius cognoscerent te de
rebus falsis gloriatum non fuisse. Et postea:
Qui cum attentione legerint librum tuum de
Principiis, considerantes quomodo ibi posue-
ris fundamenta totius Philosophia natura-
lis, & quanta sint consequentia veritatum
quas ex illis duxisti, dubitare non possunt
quam METHODVS illa, qua utoris SVFFI-
CIAT, ut absolvas reperire quicquid in Phy-
sica reperi potest; quia ea que jam expli-
cuisti non videntur faciliora iis qua adhuc
desiderari possunt. Postqnam autem non-
nulla subjecit de experimentis particu-
laribus: Nec miror, inquit, quod illa non
sentes propriis sumtibus. Scio enim inqui-
sitionem rerum minimarum plurimi con-
stare. Missis enim Alchymistis, & aliis se-
cretorum ruspatoribus, qui solent omnia
sua hoc modo dilapidare, audivi, solum
Magnetem, plusquam **QVINQAGINTA**
MILLE **CORONATIS** constitisse Gilberto:
quam-

quamvis fuerit vir solidissimi ingenii , ut ostendit in eo , quod primus fuerit qui repexit pricipias proprietates hujus lapidi. Vide quoque Instauracionem magnam , & Novum Athlantem Cancellarii Baconis , qui mihi videtur omnium qui ante te scripserunt fuisse primus , qui habuit optimas cogitationes quoad methodum adhibendam ad colophonem perfectionis Physica imponendum . Vix REDITVS ANNUI DVORVM AVT. TRINVS REGVM TOTO ORBE POTENTISSIMORVM non sufficerent exequendu omnibus quae id desiderat . Porro quamvis censcat Cartesium , qui tam multa iam sciat , &c. tantis opibus non indigere , tamen , consideratis difficultatibus &c. praesertim magno numero commodorum hominum , quibus ei opus foret , quosque dicto audi entes habere non posset nisi MAGNA PECVNIA VI , fatetur ei de publico esse subveniendum , additque : Et quamvis Gallia nostra , qua tua est patria , sit Status adeo potens , ut videatur sola posse tibi suppeditare quae eo requiruntur , attamen quia ad alias gentes non minus hac spectant , & confido plurimas ex illis sat generosas fore , ut Patria nostra in hoc officio non cedant , & nullam repertumiri tam barbaram , qua illicius rei particeps esse nolit .

Videt , opinor , lector , hunc Auctorem , qui ,

qui, quisquis fuit, emunctæ certe naris
fuit, verecundum illud postulatum Car-
tesii, quo totius orbis terrarum thesauros
penè universas, in le unum effundi petit,
ut eorum ope Physica sua posset absolve-
re, false potius irridere, quam (quod for-
tasse sperabat Cartesius) serio juvare. Et
façè prorsus ridiculum, & ab omni ratio-
ne aversum est hoc inceptum. quænam
enim quæsi ei supersunt inquirendæ? fos-
silia, stirpes, animalia. at ea penè omnia
sine sumtu haberi possunt. exerceat se in
iis quæ ante pedes sunt, indaget secun-
dum sua principia naturas herbarum, ar-
borum, brutorum, auri, argenti, stannii,
plumbi, lapidum & infinita alia, exigua
singulorum portio ad hoc sufficit, ne nu-
getur magnos hic requiri redditus. si qua
sunt exotica, ea quotidie ad nos à merca-
toribus advehuntur, neque opus est ut
exercitum fossorum, bajulorum, nauta-
rum utinatur &c. suo ære conducat ad ea
ab extremis oris huc sistenda. Quid ergo
aliud, quam Reges, principes, respublicas
argento, quæ posset emungere conatus
est Cartesius, ut eos magnificis promis-
fis tanquam vento pafceret? An & quous-
que hoc ei successerit, non est nostri scopi
examinare.

Alterum quod considerari velim est,
I 3 quod

quod *impediri* petit, ne quis sibi per *impartunitatem* tempus eripiat. quid hoc est? Vultne excludi eos ab ædibus suis, qui accedunt, ut inutilibus fabulis tempus cum eo terant? Hoc à *publico* peti opus non erat, per ancillam, vel servum atriensem (si quem habuit) id curare potuisset: aliud ergo profecto vult, quod existimat non aliunde quam à *republica* (ut loquitur) sibi præstari posse. quid hoc sit divinèt qui potest: ego nihil aliud invenio, quam ut decretum condatur, è *republica* videri, *ne quis contra Cartesium scribat*. id enim *importunum* arbitratur, & otio; quo æquum sit eum abundare, inimicum. Quod si obtinuerit (prudentiores autem fore qui ad clavum reip. nostræ sedent, non est quod dubitemus) papæ Bonifacio succedaneum habebimus papistam Cartesium. Ut enim ille, si vel animarum aliquot millia secum ad gehennam abduceret, nemini liberum esse volebar, ut diceret, *Cur ita facie?* ita & hujus negotium se habebit. Tale privilegium nemo unquam habuit, nemo (ne Cartesius quidem, uti spero) unquam habiturus est. *Prævilegium* hoc foret, non *privilegium*. Hactenus ab Heerebortio habuimus encomia Cartesij, nunc sequuntur probra & diræ in eos qui errores.

res ejus in apricum protulerunt & confutauit. Quæ hac occasione in Philosophos Cartesio adversos conjicit, non tangam, sed ea quæ Theologos, & me nominatum tangunt, plane præteriri non debent. Ait ergo p. 82. *Quod si Philosophos non deceat, multo minus id conveniet Theologo, quorum non est virgulam censoriam & dictaturam exercere in Philosophia & animalium scientiarum professiones, nec adoracionem, aut aliena curare negotia: qui domi sua habent satis quod agant.* Atqui hic merus coccylus est, repetitus ex præfatione ad Notas Cartesianas, & refutatus, à me Absterr. p. 29. ubi & Paulum censuram strinxisse in vanè Philosophantes demonstravimus ex Act. 17.18. & Colos. 2.8. & Cartesium sua dogmata à Theologis Parisiensibus corrigi voluisse, seque *Dei & religionis causam* agere apud eosdem profitement audivimus, à quâ Theologos excludi prorsus insanum est. Novimus fane, nec Heereboortio ad hoc monitore opus est, satis nobis esse domi nostræ quod agamus, sed quænam illa domus sit cui regendæ sumus præpositi, id quoque per Dei gratiam scimus. Theologiam in ea Dominam esse, eique philosophiam ancillari & dicto audientem esse reportere, omnes quoque norunt. ne jam

addam, subregentem. (velit nolit) sacerdotem Regenti: unde duplii titulo mihi inspectio in ejus doctrinam competit, ut Regenti, & ut Theologo. Addit: *Et defunguntur suo munere, si gregem sibi commissum fideliter pascant, viam salutis ei ostendant, juventutem Academicam sacris divina veritatibus imbuant, & omnibus pacis concordiaeque studio praluceant.* Resp. 1. si ab officio pascendi &c. officium repellendi errores excludat Heereboortius, vehementer errat. *Scriptura enim est divinitus inspirata, & utilis, non ad doctrinam modo, sed ad redargutionem & correctionem.* 2. Tim. 3. 16. Unde qui viam salutis ostendunt & ut eam insistant discipulos monent, etiam vias qua ad exitium ducunt, eis ostendere necesse habent, ne ad illas incauti divertant ac percant. 2. Si pacis & concordia studium ita in Theologis requirat, ut veritatis interim nulla ratio habeatur, fallitur periculose. que enim communio luci cum tenebris? *Et que concordia Christo cum Belial?* querit merito Apostolis 2. Cor. 6. 14, 15. Addit: *Et ferri possent levius eorum censura, si auctoritas modeste & absque atrocissimorum criminum consequentia instituerent censores, aut rerum quas censem periti forent.* Quasi non magis standum esset de rebus natura ejusque principiis.

principius iudicio Philosophi, qui etatem totam & vitam omnem in ius inquirendis & explicandis impendit, quam Theologi, qui aliis cogitationibus animique studiis distractus & distractus, sacra tantum tractavit, non naturam. Resp. 1. de modestia Philosophi nostri, qui eam Theologos docere vult, judicet lector vel ex hac Epistola. Hoc unum hic ad rem facit, non esse immodestiae si quis legitimis consequentiis atrocissima crimina ex doctrina falsa deducat, sed si id tentet per illegitimas consequentias ex doctrina vera. 2. Theologos rerum quas censem imperitos esse, vide quam modestè dicatur, & discentem factis exprimere quod verbis mones, Sermonis Atad. p. 19. *Abstineat disputator, nisi importunus audire velit & IMPUDENS, ab his ac similibus superba virulentia clausulit:* Tu nescis quid dicas. Tu nihil horum intelligis. Tu, cœcus de coloribus judicas. Quid tu scis de hoc argumento? Et si qui sunt alii ructus olidi intemperantis animi. 3. Si iis credendum qui etatem totam philosophie impenderint, tibi nulla hic fides habenda, qui ea cui etatem impendisti philosophia abjecta, novam, & hactenus inauditam nuper admodum arripuisti. Denique si Theologos à philosophiâ vis manum abstinere;

qui tibi liberum facis, quoties lubet in
Theologiam evagari? ostendimus hoc
Absterg. p. 30. & de Cartesio idem nota-
veramus p. 25. Ubi duo scripturæ com-
mata ab ejus corruptelis vindicavimus.
Prius est Eccl. 2. alterum c. 3. Sed ut ap-
pareat lectori, eos qui theologos tanquā
prophanos à suis sacris exesse jubent, o-
mnium audacissime in Theologiaz, quam
ignorant, penetralia se ingerere, age alios
textus nonnullos, haud melius quam eos
quos citavimus à Cartesio exceptos ad e-
xamen vocemus. Is ergo Medit. epistola
dedicatoria (* * *) 3. ait: *Dei cognitionem*
multis, qua de rebus creatis habentur esse fa-
ciliorem, atque omnino tam facilem, ut qui
illam non habent sint culpandi, patet sapien-
tia 13. (v. 8. 9.) *hus verbis:* Nec his debet
ignosci, si enim tantum potuerint scire
ut possent æstimare seculum, quomodo
hujus Dominum non facilius invenerunt?
Et ad Rom. c. 1. (v. 20) dicitur illos esse in-
excusabiles. atque ibidem etiam (v. 19.)
Quod notum est Dei manifestum est in il-
lis, videtur admoneri, ea omnia que de Deo
sciri possunt, rationibus NON ALIUNDE PE-
TITIS quam ab ipsamet nostra mente, posse
estendi. Ad illa hæc notamus:

1. Qui è principiis quam maxime com-
munibus & ubivis receptis omnia sua de-
du-

ducit, à s. scripturâ manum abstinere debbat, quæ à magna hominum parte non recipitur. 2. Qui scripturam citare vult, talem librum afferre non debebat, quem nec Iudæi in suo canone agnoscunt, nec antiquiores Christiani pro canonico admittunt, ne Hieronymus quidem, cuius prologum Galeatum codici bibliorum præfixerunt pontificii. ait enim : *Sapientia, qua vulgo Salomonis inscribitur, & Iesu filii Sirach liber, & Iudith, & Tobias, & Pastor, non sunt in Canone.* 3. qui alicui testimonium denunciat, si hominem palam mendacem adducat, cause suæ plus obest quam prodest. quis autem splendidius mentitur, quam auctor illius libri, qui se regem Solomonem, qui Deo tempulum ædificavit esse asserit, & quidem, quod horrendum est, in oratione quam se ad Deum effusile fingit c. 9. 7. 8. cum nihil minus fuerit ? Petrus Galatinus de aſcan. Cathol. verit. l. i. c. i. *Philonis, inquit, Hebrai librum, qui Sapientia Solomoni dicitur, nusquam apud Hebraos reperi, sed tantum gracos vidi.* pluribus hæc non aſtruam, nam & apud te Cartesi qui canon curas, & apud nostros ; quibus ea probe nota sunt, superflua & inutilia eſſent. Videamus potius, quid personatus iste Salomon te juvet. duo ex eo demon-

strare vis. 1. *Dei cognitionem multis que de rebus creatis habentur esse faciliorem, verissime sane.* nam præterquam quod illa omnibus naturaliter sit iuslita, è quavis vel minima creatura etiam inferri potest, cum presentem referat qualibet herba. Deum. non autem ita facile ad omnium creaturentum notitiam perveniri potest: quis hoc unquam negavit? 2. *Eos quis cognitionem Dei non habent, culpados esse.* itidem vere, si tales darentur. culpandi enim certè essent, vel eo nomine quod in primis parentibus (in quo omnes peccarunt Rom. 5.12.) cognitionem illam amiserunt. ut jam alia omittam. sed quid hoc ad rem tuam à tibi probandum erat, è creaturis quæ videntur aliterve sub sensum cadunt, Dei cognitionem comparari non posse, sed ex sola mente. hoccine dicit Salomonis ista larva? imo contrarium dicit. quinam enim sunt illi, de quibus ait, *Nec his potest ignosci?* nempe, qui ex iis **QVÆ VIDENT bonis non poterunt. Num novisse qui est?** v. i. vide seqq. eorum. autem princeps hodierno tempore est Cartesius, qui sensibus omnem auctoritatem abrogat, neque ex iis **qua videntur.** Dei existentiam probari posse putat. Pergit idem demonstrare ex Rom. i. 20. ubi dicitur, *illos esse inexcusabiles* (nempe qui-

CO.

PHIL. CARTESIUS. 108
cognitionem Dei non habent, ut sup.) ac-
que ibidem (inquit) etiam per hæc verba
(v. 19.) Quod notum est Dei manife-
festum est in illis, videtur admoneri, ea
omnia que de Deo sciri possunt, rationibus.
NON ALIVNDE petitis quam ab ipsamet no-
stra mente posse ostendi. Ubi largiter pec-
cat, primo enim non dicuntur hic inex-
cusabiles qui cognitionem Dei non ha-
bent, sed qui eam habent, & tamen cum
non colunt. verbi 2. Propterea quod cum
DEVN NORINT, tamen ut Deum non glo-
rificaverunt. 2. Nimis laxè dicitur, τὸ
γνῶσιν τὸν θεόν significare omnia que de Deo
sciri possunt. ita enim & mysteria fidei (pu-
ta Trinitatis &c.) è creaturis, possent
haberi, in qua sententia fuit. Mag. Sent.
lib. I. Dist. 3. c. 6. &c. at melius Thomas
I. 2. q. 32. Dupliciter, inquit, fidei derogat
qui Trinitatem personarum naturam ratio-
ne probare nititur. 1. quia fides est de invisi-
bilibus, qua rationem humanam superant.
2. quia hac ratione exponit ludibrio ipsam
fidem Christianam. τὸ γνῶσιν ergo τὸν θεόν
apud apostolum designat ea tantum quæ
naturaliter de Deo sciri possunt, quod
exprimendum erat. 3. absurde ex eo quod
Paulus dicit hæc manifesta esse in ipsis, ar-
gumentatur, ergo manifestari Deum ra-
tionibus ab illorum mente tantum petitis.
imo

302 . . . S T A T E R A .
imo id est directe contra Paulum: is enim
*invisibilia Dei intellecta, per videri ait, à
creatione mundi, & ex rebus factis. quæ ad
solam mentem astringere insipientia est.*
Unde quanti sunt illa quæ addit, facile po-
test æstimari: *Quod idcirco, inquit, quo-
modo fiat, & qua ratione Deus facilius &
certius quam res seculi cognoscatur, non pu-
tavè à me alienum esse inquirere. Si per co-
gnitionem rerum seculi intelligat multas
cognitiones qua de rebus creatis habentur(ut
modò explicavit) recte dicit, sed nihil ad
præpositum; si omnes falsum assunt,
neque in dicto pseudo-Solomonis, prout
ipse id exposuit, ratio est ex qua hoc edu-
cere posic, unde pérperam inde causam
vel occasionē sui instituti arcessit. f quam-
quam, quid auctoritatis meretur testi-
monium falsarii manifesti, si vel millies
diiceret idem quod Cartesius dicit?*

Medit. p. 475. circa finem inquit: *In-
primis igitur ajo, locum D. Pauli i. ad Cor.
c. 8. v. 2. debere tantum intelligi de scientia
qua non est cum charitate conjuncta, hoc est,
de scientia Atheorum, quia quisquis Deum,
ut par est, novit, non potest ipsum non dili-
gere, nec charitatem non habere. Hocque
probatur ex verbis proxime precedentibus:
Scientia inflat, charitas vero ædificat. &
ex proxime sequentibus: Siquis autem di-
liget:*

liget Deum, hic (*nempe Deus*) cognitus est ab eo. Ita enim non vult *Apostolus* nullam plane scientiam haberi posse, quia fateuntur diligentes Deum ipsum cognoscere, hoc est, de ipso habere scientiam; sed ait rātum, eos qui non habent charitatem, nec proinde satis Deum norunt, et si forte in ceteris rebus aliquid se scire existimant, nondum tamen cognoscere quemadmodum oporteat scire, quia *nempe incipendum* est à Dei cognitione, ac deinde aliarum omnium rerum cognitiones huic subordinanda, quod in meis *Meditationibus* explicui: atque ideo hic ipse locus, qui contra me afferebatur, meam hac de re opinionem tam aperte confirmat, ut non putes ipsum ab iis qui à me dissentient posse recte explicari. Quod si quis contendat, pronomen *HIC*, non referri ad Deum, sed ad hominem, qui à Deo cognoscatur & approbetur; aliis *Apostolus*, *nempe D. Ioannes Ep. I. c. 2.* mea explicationi prorsus favet. nam *v. 2.* *hat* *habet*: in hoc scimus, quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observamus. *cap. 4. v. 7.* qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum.

Hic quædam rectè à Cartesio dicuntur, quædam cum probabilitatis quadam specie, omnia autem perperam & quasi obterto collo ad ejus opinionem statuimandam rapiuntur. Rectum est, quod contra

tra adversarium afferit atque etiam probat, non negari à Paulo ullam omnino scientiam habeti posse, item cum ait eum agere tantum de scientia quæ conjuncta non est cum charitate. Quod autem ait talem esse scientiam Atheorum, discedit à proprietate vocabuli Atheos eum passim vocat eos qui negant Dei existentiam, at hic eos Atheos appellat qui scientiam de Deo habent, sed charitatem non habent, quales sine dubio sunt diaboli, CREDUNT enim Deum esse, sed horrescunt. Iac. 2. vers. 19. At, inquit, non cognoscunt eum ut par est, hoc enim qui faciunt, non possunt non eum diligere. illud ut par est, respondet apostolice phrasí, quemadmodum oportet scire. Id aliter in cognitione Dei, aliter in ea quæ est rerum cæterarum explicat Cartesius. in Dei cognitione nō ut par est, ei notat scientiam cum charitate conjunctam. in cæterarum rerum cognitione, talam notitiam quæ à Dei cognitione incipit ac deinde aliarum omnium rerum cognitionem huic subordinat. Itane vero? tam clare Paulus Apostolus methodum Cartesianum nos docuit? & rerum creatarum cognitionem non modo à cognitione existentiaz & naturæ divinæ (quod hactenus urbit Cartesius) sed etiam à nostra erga.

erga eum charitate derivat? sequetur ergo nihil ab ulti homine sciri præterquam à Deum amantibus. sequetur alienos à fide Christiana , & diabolum ipsum, omnium rerum ignaros esse. Iacet ergo demonstratio illa Cartesiana : *Deus est, & fallere non potest, ergo datur creatura;* nisi ita reformatur : *Deus est, & fallere non potest, & ego diligio eum,* ergo &c. quasi à dilectione aut mea , aut , tua pendeat creaturarum existentia ! Cæterum , ut quam inanis sit hæc Cartesii speculatio appearat , legat cui libet totum hoc Apostoli caput , & deprehenderet, non agere ibi Paulum de cognitione rerum creatarum, quæ à cognitione Dei deducenda fit , (nam contrariam plāne methodum de iis ostendit Rom. 1. 20.) sed de cognitione practicâ quæ versatur circa rem moralem , puta esum idolothitorum. videantur vers. 1. 4. 7. & reliqui usque ad finem capitinis. Et eos hanc rem sicut operier nosse , qdi circa eam versantur tranquilla conscientia v. 7. & salva charitate erga infirmos. v.9. & seqq. quæ quid commune habeant cum Methodo Cartesiana non puto quenquam tam oculatum esse qui videre possit , unico Cartesio excepto , qui ait , *bocum hunc , suam de ea re opinionem tam aperce confirmare , ut non paret ipsum ab illa quæ*

qui à se dissensibus posse recte explicari quid audacius , quid contumeliosius in omnes tam veteres quam novos Theologos qui in locum illum commentati fuerunt preferri potuit ?

Sed titillat hominem , quantum video , nova , & ab ipso excogitata loci Paulini constructio , eum enim legit v.3. εἰ δὲ ποτε ἤχαπῆ τὸ θέατρον , καὶ τὸ ἔγκλησιν τὸν αὐτὸν voculam καὶ τὸν , non ut hactenus factum ad hominem refert , sed ad Deum , hoc sensu : *Siquis deligit Deum , hic (scilicet Deus) cognitus est ab illo* (videlicet homine) Non erat ita Lynceus Joannes Chrysostomus , quem tamen unum opinor plus in Græcis vidisse quam decem Cartesios . is enim contrario plane modo : εὐκαίπτει (inquit) ἕγκλησιν αὐτῷ , αὐτὸν ἐγκλησθεῖν τὸν αὐτὸν . εἰ γὰρ οὐκεῖς αὐτῷ ἕγκλησθει , αὐτὸν οὐκεῖς αὐτὸν ἕγκλησθε . οὐδὲ τοῦ ἔλεγον εἰδότες οὐκεῖς με ἐξελέξαθε , αὐτὸν ἐξελέξαμεν οὐκεῖς . (Jo. 15. 17.) καὶ πάλιν τόπον ἁπτομένοις φυθάσκεις ἐπεγκλησθεῖν (1 Cor. 15. 12.) mitto reliquos interpretes . Instat tamen Cartesius : *Quod si quis contendat , pronomen Hic non referri ad Deum , sed ad hominem , qui à Deo cognoscatur Et APPROBETVR , alius Apostolus nempe Ioannes mea explicazioni prorsus favet . & citat Ep. I. c. 2. 2. & c. 4. 7. ē quibus locis si nos docere vult*

vult sensum loci Pauli, frustra est, & principium petit: si hoc tantum, eos qui diligunt, Deum, & præcepit ejus observant, cum cognoscere, aut etiam ut operet cognoscere, tota id manu ei dabimus, sed inde nihil pro opinione Cartesii erit posse certi sumus. quæ enim esset ista consequentia: qui diligit Deum cum novit, ergo qui non novit Deum non novit creaturas? non cohaerent hæc (ajebat ille) ut linum & linum. p. 477. 478. citat Ecclæsiastæ c. 8. 17. Et intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum quæ sunt sub sole &c. Hic præcipue, ait, attendendum esse ad hæc verba: quæ sunt sub sole. sapientis enim repetuntur in illo libro, & semper designant res naturales, ad exclusionem earum subordinationis ad Deum, quia nempe, cum Deus sit supra omnia, non continetur inter ea quæ sunt sub sole: Adeo ut loci citati verus sensus sit, hominem non posse res naturales recte scire, quamdiu Deum non cognoscit, ut ego etiam affirmavi.

Hic jam habemus verum Solomonem Cartesianismi auctorem, ne quis deinceps cum subditios Salomones nobis obrudere causetur. illius ergo verba, & Cartesii explicationem expendamus. verba Sapientis sunt ex vulgata versione: O-

perum Dei qua sunt sub sole nullam potest homo invenire rationem. eorum sensu Cartesius esse dicit, homo non potest res naturales recte scire, quamdiu Deum non cognoscit. Atque ita duo sibi credi postulat: 1. hic agi de rebus naturalibus 2. ut excludatur earum subordinatio ad Deum. prius probat ex verbis qua sunt sub sole, illa enim ait semper in hoc libro designare res naturales. Id quod falsissimum est, cum paucis locis exceptis, ubique notent res morales, puta actiones & studia hominum, eorumque eventus. v, cap. I. 3. & 2. 3. II. 17. 18. 20. 22. & 4. I. 7. 8. 15. & 5. 12. 17. & 6. 1. 2. 12. & 8. 15. & 10. 3. 6. &c. Hoc vero loco significantur opera divinæ providentiaz circa bonos & malos, quorum rationem nemo investigare potest, nec ex eventibus quos hic eis immittit de amore ejus aut odio judicare. ut immediate sequitur c. 9. I. Alterum, nempe considerari hic res naturales citra subordinationem ad Deum, inde concludit, quia Deus est supra omnia, ideoq; non conteneretur inter ea que sunt sub sole. egregie! quasi hoc quæ reretur at quæ rebatur an ea quæ sunt sub sole hic considerentur citra subordinationem ad eum qui est supra solem. hoc vero falsum est. vocantur enim expresse opera Dei. Denique, ut concludam, si ea quæ

PHIL. C A R T E S I A N A . 209
quæ sub sole suæ non possunt cognosci
niù Deo prius cognito, quomodo cogni-
tionem mentis suæ Cartesius præmitit
cognitioni Dei nam mens Cartesi, ut o-
pinor, etiam sub sole erat cum hæc scri-
beret.

Medit. 4. p. 50. ait :

*Iamque videre videoer aliquam viam per
quam ab ista contemplatione veri Des, in
quo tempore sunt omnes thesauri scientia-
rum & sapientiæ absconditi, ad ceterarum
rerum cognitionem deveniantur.*

Hic est tertius locus Pauli Apostoli,
quo Cartesianismum, si Dis placet, do-
cet. Habetur autem Col. 2. 1. 2. 3. ac ita
sonat : *Velim enim vos scire quantum cer-
tamen sustinem pro vobis, & iis qui sunt
Laodiceæ, & quotquot non viderunt fa-
ciem meam in carne: Ut consolationem acci-
pians eorum corda, ipsis charitate compactis,
& omni opulentia plene certiorata intelli-
gentia, ad cognitionem mysterii Dei ac Patris
& Christi : In quo sunt omnes thesauri sa-
pientia ac notitia absconditi.* Hęc ultima ita
Cartesius accipit, ut putet, quemadmo-
dum beneficio suæ methodi ad cognitio-
nem Dei pervenit, ita, quoniam in Deo
sunt absconditi omnes thesauri sapientiæ
&c. de rebus naturalibus, illo cognito,
ad harum quoque cognitionem se per-

yes

venire posse. Quid est illotis manibus, & noctuiniis unguibus in scripturam inve-
lare, si hoc non est? nihil enim illo loco
vel de naturali cognitione Dei, vel de no-
titia rerum naturalium ex illo deducenda
agitur. sed de cognitione M Y S T E R I I D E I
Patris ac Christi. In quo (nempe Christo,
vel mysterio Christi) omnes thesauri sa-
pientia ac cognitionis sunt absconditi: ita ut
qui Euangelii Doctrinam tenet, perfe-
ctam teneat sapientiam, nec quicquam
ultra ad salvificam Dei cognitionem pos-
sit vel debeat desiderare. Putatne Carre-
sius se per suam methodum ad hoc my-
sterium penetrare posse? & ex mysterio
Euangelii omnium rerum naturalium
cognitionem se posse deducere? & pro
hac sua methodo Paulum certamen su-
stинuisse inter gentes? quis hæc ferre po-
test?

Medit. 3. p. 48. ait, respiciens ad Gen.
1. 26. 27. *Et sane, non mirum est, Deum*
me creando ideam illam (sui) mihi indidisse,
ut esset tanquam nota artificis operi suo
impressa; nec etiam opus est ut nota illa sit
aliqua res ab opere ipso diversa, sed Ex HOC
VNO QVOD D E U S M E C R E A V I T , valde
credibile est, me quodammodo ad imagi-
nem & similitudinem ejus factum esse, illum-
que similitudinem, in qua Dei idea conti-

ne-

netur, à me percipi per eandem facultatem, por quam ego ipse à me percipior. hoc est, dum in me ipsum mentis aciem converto, non modo intelligo me esse rem incompletam & ab alio dependentem, remque ad majora & majora indefinitè aspirantem, sed simul etiam intelligo illum, à quo pendo, majora ipsa omnia, non indefinitè & potentia tantum, sed re ipsa infinite in se habere, atque ita Deum esse, &c.

Hic varia occurunt castiganda, quod ex hoc vno quod Deus ipsum creaverit deduci posse putat se quodammodo ad imaginem Dei factum esse. unde concludi posset nullam esse creaturam quæ non quodammodo ad imaginem Dei facta sit. omnes enim à Deo sunt creatæ. at hoc falsi arguunt sacræ literæ, quæ eo ipso loco quem in animo habebat Cartesius, enarrata rerum cæterarum creatione, Postea, inquit, dixit Deus, faciamus HOMINEM ad imaginem nostram, secundum similitudinem nostram, &c. Itaque creavit Deus HOMINEM ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit eum, &c. Et impec-
xite confunditi imaginem Dei cum nota artificis operi impressa. nam multæ possunt esse notæ artificum operibus eorum impressæ, quæ tamen non sunt eorum imagines. verbi gratia, Inscriptiones sta-
tua-

toarum sunt notæ artificum, non tamen sunt eorum imagines. Porro *inimitabile artificium in tabulis Apelli* (quod pro exemplo adducit Resp.ad Gassend.p. 181.) licet, ut recte ait, *sit nota quedam quam Apelles tabulis suis omnibus impressit, ut ab aliis dignoscantur*, nihil eum hic juvat, neque enim inde inferre ei promptum est, omnes Apellis tabulas ad imaginem artificis sui esse factas, cum multas fecerit ad imaginem Alexandri, aliorumque, atque etiam haud dubie brutorum animalium. ita, in luculento ædificio impressæ sunt notæ artificii architecti, neque tamen ædificium ad ejus imaginem factum est. Plane in eundem modum, nullam creaturam esse agnoscimus, cui non impressa sit nota divini artificis, nullam tamen præter hominem (de angelis jam non agimus) ad imaginem ejus factam esse cum scriptura credimus. Neque cum extricabit hinc suum quodammodo, quum imaginem suam non constituat Deus in generalibus illis, ente, substantia &c. ē quibus qualiscunque analogia à Deo ad creaturas in communi deduci solet, sed in illis donis ac privilegiis quibus homo reliquas animantes superat, ut perspicuum est.2. Multo deterius hanc similitudinem se percipere ait ex illis rebus

bus quæ maximam arguant dissimilitudinem. Intelligo, inquit me rem esse incompletam, & ab alio dependentem, remque ad majora. Et majora indefinite aspirantem, sed simul etiam intelligo, illum à quo pendo, majora ista omnia, non indefinite, & potentia tantum, sed re ipsa infinite in se habere, atque ita Deum esse. Atque hic recte profecto Gassendus; quare, inquit, hoc nos sic potius dissimilitudinis argumentum; cum Deus ex opposito sit completissimus, independentissimus, sibi sufficientissimus, quippe maximus, optimusque? Disquis. pag. 181. q.d. Quæ similitudo potest esse inter rem incompletam & completissimam? inter dependentem ab alio, & summe independentem? inter rem ad majora & majora indefinite aspirantem, & eam quæ majora illa infinite jam habet, ideoque sibi ipsis sufficit, nec ad majora aspirare ullo modo potest? inter hæc enim immane quantum discrimen est.

Hoc incommodo premi se videns Cartesius, audet dicere, se ista non insimilitudinis, sed dissimilitudinis argumentum attulisse. Dixi enim, inquit, me non modo percipere me in ipsis esse Deo inferiorem, & interim ad majora aspirantem, sed etiam majora ista in Deo esse, quibus majoribus aliiquid simile in me sit, cum ad ipsa

ST. A T E R A
aufem aspirare. Resp. Praeclarum vere argumentum! ad imaginem & similitudinem Dei se conditum demonstrare vult, & ea affert quæ dissimilitudinem ejus à Deo, ipso teste, coarguant. Verum esto, in hoc uno posuerit vim ratiocinationis suæ, quod ad *majora ista que in Deo sunt* ausit aspirare, unde apparent aliquid simile *majoribus istis in se esse.* Quid autem in hoc est similitudo tua cum Deo, quod ad *majora aspires?* imo hoc est indicium maximæ dissimilitudinis, ne dicam oppositionis. Deus enim ad *majora quam habet aspirare* non potest. 2. *Ain te ad majoria illa que sunt in Deo aspirare audere?* aspiratas ergo ad ea quæ Dei propria sunt. atque in eo non Deo similis es, sed illi qui dicebat in animo suo, *in cœlos ascendam, supra stellas Dei fortis exaltabo solium meum* &c. *ex aquabo me ex celo.* Jes. 14. 13. 14. v. & Genes. 3. 5. 3. *Ain ideo aliquid illis simile in te esse,* quia ad illa ausis aspirate? est ergo aliquid simile regiae potestati in hominæ mendico ad eam aspiranti. quis hinc non potius contrarium colligeret?

Et hæc nunc quidem sufficient, ad refrenandam temeritatem hominis sacram Scripturam, quam non intelligit, ad suum institutum obtorto quasi collo trahentis,
unde

unde & doctor judicabit, utrum Cartesius, aut vero Theologii, quod in eum virginalem censuram stringant, merito possint aut debeant culpari.

Sed non contentus noster, Theologos in genere sigillasse, in duos maxime armata dirigit, Cl. Voetium & me, quod usque nostrum Carelianis erroribus nos abjecerimus. Et ille quidem meo patrocinio non eger, pro me ut respondeam ratio exigit: quem insectatur p. 83. hac consumatissima apud AA. DD. Curatores accusatione Nestoris episi. Nobis. & Ampl. Domini quam serio vobis præterito anno per litteras conquestus sit D. Des Cartes, de impacto sibi sumere Pelagianismo, & Opusq. Theol. Regente D. Iacobo Revio in Diffoz. Acol. Theol. Thes. 53, ex verbis Diet. met. q. p. 35: Sola est voluntas sive arbitrii libertas, quam tantum in me ex-sperior, ut nullius majotis idem apprehendam. Et male citatis, & male explicatis, quorum alterum infusio sit, alterum perfidie. Immane crimen, & cuius unius causa operæ pretium fuit hanc Epistolam examinari. Executimus ergo singula. Noste ait Nobis, & AA. DD. Curatores quid ales Cartes de me, per litteras conquestus sit. quidam hoc nossent, cum Epistola ad eos fuerat

missa? nec soli illi hoc noverunt, sed
vit adversaries, norunt omnes Cartesia-
ni, quorum manus & oculos illa Epistola,
etiam in Belgicum, ut audio, serme-
nem versa, diu lassavit: multis ergo illa
innovuit, at mihi, cujus maxime intere-
rat non innovuit, nec in hunc quidem
diem. Interum non stetit per inimicos
hosce homines], quominus extrema in
me, illius nunquam mihi, ut dixi, vise
Epistolæ ratione statuerentur. verum li-
beravit me hactenus Deus à ~~biquo~~ hoc
aucupanti, & à peste hac in celiqne perse-
dente. Beat autem nos Hereticiiis,
dum illius argumentum Epistolæ nobis
appere dignatur. Id autem erat ques-
tionia super Disputatione quadam ad-
versus Cartesium habita. Si hic vixia
adversarii premere in animo haberem,
facili negotio elaborer. Is enim, cum in
Disputationibus sibi omnia licere velit, &
nihil tam falsum sit quod in illis non fa-
mat defendendum, ea tantum ratione,
quod id faciat Exercitiū causa; id ipsum &
mihi hic subvenire æquum esset. Si enim
illi licet exercitii causa falsum dicere de
Deo, cur non & mihi de Cartesio? Ve-
rum absit, ut quam in illo culpam non
fero, eam in me admittam. Crimen ergo
ipsum consideremus. Pelagianismi, in-
quit,

quic; Cartesium insimulavi; & in loco
quo id probarem bis erravi. Novum vero
scire crimen, & ante hunc diem inauditum,
hominem Jesuitam Pelagianum appella-
ret quis tam illius sectator inepit est;
Ut non hoc fateatur? consideremus vero
loquimur quo injuriam eum à me passum
acciditatur, quod peccatum profecto &
candidè fatebor, & supplex deprecabor,
alijs in eo ipso loco cù omnē Pelagiāni-
num exuperasse demonstravero. Medit-
tarum p. 54. ita loquitur: *Nec vero etiam
quasi possum, quod non satis amplam & per-
fectam voluntatem, sive arbitrii libertatem
ad Deo accepimus; nam sane NILLIS illam
LIMITIBVS CIRCVMSCRIBI experior. & post-
quam via facultate intelligendi aliter se-
rem habere ostendisset, addit p. 55. Ea-
dem ratione, si facultatem recordandi, vel
imaginandi, vel qualibet alias examinem,
nullam plane inuenio, quam non in me te-
nuerit. CIRCVMSCRIPTAM, in Deo IM-
MENSAM esse intelligam; sola est voluntas,
sive arbitrii libertas, quam TANTAM in-
sus experior, ut NILLIAS MAIORIS ideam
apprehendam: & mox: Nam quamvis ma-
jor absque comparatione in Deo quam in me
sit, tum ratione COGNITIONIS & POTEN-
TIAE que illi adjuncta sunt, redunduntque il-
lam magis firmam & efficacem; tum ra-
tione:*

stone OBJECTI, quoniam ad plura se exten-
dit; NON tamen IN SE FORMA LITERA
PRÆCISE spectata MAIOR videtur, quia tā-
rum in eo consistit, quod idem vel facere, vel
non facere (hoc est affirmare vel negare,
prosequi vel fugere) possimus, vel possumus in-
tantum, quod ad id quod nobis ab intellectu
proponitur affirmandum vel negandum, si de
prosequendum vel fugiendum ita feremus
ut NULLA VI EXTERNA nos ad id DETER-
MINARI sentiamus. Hic ita manifesto lib-
ertas humana Divinæ adæquatur, ut nemo
id negare possit, nisi sibi sponte oca-
los errete velit. Notentur tantum hæc
facultas intelligendi, recordandi, &c. in
nobis circumscripta est, at libertas ve-
luntatis *incircumscripta, immensa*, ac tan-
ta ut nulla sit major, ne in Deo quidem;
si formaliter ac in se spectetur, nam re-
tione cognitionis, potentiaz, objecti me-
jorem eam in Deo esse non difficitur
quod nihil aliud est, quam adjuncta li-
bertatis divinæ esse majora, non autem
libertatem ipsam. hanc porro equali-
tem nostræ libertatis cum divina in eo
posit, quod neutra à vi externa DETER-
MINETV& utraque ergo suarum actionum
Domina, & ab omni externo movente
INDEPENDENS. Hoc vero esse ipsum Pe-
lagianismi corculum, qui dubitat, legat
qua-

quam vir facundus & eruditus cuius au-
toritatem adversarius non defugiet, ad-
versus hanc indeterminationem ac inde-
pendentiam præclare differuit, operis sui
minoris p. 47. 62. 86. 119. 154. 273. 297.
majoris, p. (e) 4. 103. 106. 107. 108. 110.
111. 112. 114. 144. 145. 146. 162. 168. 222.
in eo aurea hic noster Pelagianismum
exuperat, quod nec Pelagius, nec quis-
quam ex ejus sectatoribus, quod sciam,
ex hac voluntatis independentia, ejus
cum divina æqualitatem ita aperte, ut
Cartesius facit, colligere annis fuit.
Conatur hoc postea nonnihil incrustare,
cum ait se in unam partem magis propende-
re, sive quia rationem veri & boni in ea e-
videnter intelligat, sive quia Deus intima
cognitionis sua ita disponat. Sed meru-
site lusus est, quo lectorem suum naso-
suspendit, nam nec propendere est deter-
minari, nec disponere determinare, nec ul-
timum hoc absolute Deo tribuit, sed al-
ternative, sive hoc, sive illud, unde quid
eius rei sentiat divinandum relinquit.
Videamus jam quam præclaro argumen-
to hanc humanæ libertatis cum divina æ-
qualitatè probet. Audire, atq; togā jubeo-
componere. Non tamen inquit, in se for-
maliter & precise spectata (divina libertas)
major video et (quam humana) quia tantum

in eo consistit, quod idem vel facere, vel non facere (hoc est, affirmare vel negare, prosequi vel fugere) possimus, vel potius. Et Huius talis est:

Quorum utrumque consistit in eo quod possit eandem rem prosequi vel fugere, eorum alterum non est maius altero. At utraque libertas, divina & humana in eo consistit.

Ergo neutra altera major est.

Relp. Utraque propositio falsa est. ac, ut brevis sim, utramque ex ipso Cartesio refutabo. Si enim prima vera est, vera & haec erit. *Quorum utrumque in eo consistit quod possit cognoscere quid verum, quid falsum sit, eorum neutrum altero manis est. At uterque intellectus, divinus & humanus in eo consistit. Ergo. Item: Quorum utramque in eo consistit ut possit extra se operari, eorum neutrum altero maius est. At utraque potentia, divina & humana in eo consistit. ergo, quis non videt eandem firmatatem esse in hisce propositionibus, quae est in Cartesiana? & tamen utraque, teste Cartesio, falsa est & falsa, ergo & ea quam ipse posuit. Altera ejus propositio nihilo plus veritatis habet, nempe utramque libertatem, divinam & humanam in eo consistere, quod possit eandem rem prosequi & fugere. Id ipse hoc eodem loco*

ex-

PHIL. CARTESIA N.E. 231
explodic, ita inconstans est. Neque enim, inquiens, opus est me in utramque partem ferri posse, ut sim liber. sed contra, quanto magis in unam propendo tanto liberius illam eligo. Indifferencia autem illa quam experiar, sit insimus gradus libertatis, & nullam in ea perfectionem, sed tanquammodo in cognitione defectum restatur. Nam si semper quid verum & bonum sit clare viderem, quamvis plane liber, nunquam tamen indiferens esse possem. Hæc cum propositione illa misere qui conciliaveris, ei me misericordia debere fatebor. Apparet ergo quam levi & stramineo fundamento quam gravem errorum superstruxerit Cartesius: meque, qui Pelagianismi Cartesium reum egii, causam illam adversus eum perspicue & solide perorasse, omnes, ut confido, præjudiciis non excecati, ingenue agnoscent.

Nunc ea in quibus hic cespitasse arguer expondamus. Primum est, quod quæ ille de libertate dixit, ego de ejus iudicis dicta accepterim. Sed innoxius est iste error (quem etiam in Opusculo meo correcxi) quum, utrumlibet dicatur, eandem impietatem contineat. & aequaliter quoque ex altero sequatur, quandoquidem ideam rei objecto suo commensurari in confessio est. Imo ex idea libertatis quam-

K. 5 in se

223 S. THOMAS AQUINAS
in se deprehendit, ad ipsam libertatem.
hoc ipso loco Carelius procedit.

Alterum majoris momenti videtur.
Instabilitatem à ~~γενήσει της αθηναϊκής~~, ac
regeret: Ut utros habet de exequatione
libertatis humanæ & divinae, à qua Car-
elesium liberare non possum, at omnibus
eius ultra æquum exaggerasti, cum cum
MAIOREM illam homini quam Deo tri-
buisse asserere ausus es. nee te hic à hra-
culpa, explicate potes. Ego vero, ô bo-
ne, quoniam ita virges, & quidam facilius
quam tu arbitreris id effectum dabo. e-
stendens nihil interesse, hominem quis
Deo æqualem, an co-majorem efficiat..
imo hoc ultimum crimen priori contine-
rit, & ex eo necessario fluere. Ut hoc e-
vincam, nullo alio ariete utar, quam du-
bus tribusve sententiis viri illius eruditissi-
ac facundi, quem modo laudavi. Is ergo
operis sui minoris. p.440. ubi Semipela-
gianos nostri ævi sugillat, quod rationem
Scripturæ æquiparent, eo ipso eos illam
Scripturæ anteponere arguit: Verum qui-
dem est (verba ejus sunt) eos rationem &
Scripturam in hisce allegatioi conjungere, sed
Eo ipso extollunt rationem supra
SCRIPTVRAM. quandoquidem eo ipso Scri-
ptura admittunt, id quod ei soli convenit. In
majori vero suo opere, p.436. ubi eosdem
casti.

castigat quod magistratum actiones cum decretis divinis pari veluti passu incedere faciant, similem inde consequentiam necit: *Itaque (inquieris) decreta Dei ex aquare velle actionibus Magistratum, & iuxta ea que homines facere solent, decreta Dei infiniti limitare & exigere, nihil aliud est quam homini Deum AQARE, & proprio suis cogitationibus in Deum MAGISTERIVM EXERCERE.* Hinc concluderem, ex paritate rationis, etiam illum qui (quod Cartesius facit) libertatem humanam divinæ exequat, & quidem ratione INDEPENDENTIAE, eo ipso Deum & sede sua deturbare, seque Deo anteferre, nisi id expressis verbis, in ipsa illa re conclusisset idem auctor, p. 877. ubi non solum voluntatem independentem ALTERVM DeVM esse ait, sed & alterutrum ex ea sequi infert, aut quod homo sua volendi facultate adversus voluntatem Dei utens DEF VOLVNTATEM ANNIHILET, SEQVE MAGISTRVM DEI CONSTITIVAT (vel DeVM IN POTESTATEM SVAM REDIGAT) aut quod homo sua voluntate Dei VOLVNTATEM CAVSET, utrumque autem revera est hominem Deo anteponere, ut quilibet videt.

Adjiciamus nunc alia quædam Cartesiana, eaque ut à Pelagianismo vindicetur.

cjus defensor rogabimus.

Princip. p.2. ait: *Hinc in nobis libertatem esse experimur, ut semper ab aliis credendis que non plane certa sunt & explorata possimus abstinere, atque ita CAVERE NE VNGUAM ERREMUS.*

Ib. p.14. *Quod in errores incidimus, defectus quidem est in nostra actione sive usus libertatis, sed NON IN NOSTRA NATURA, utpote qua eadem est cum non recte, quam cum recte judicamus.*

Medit. pag. 164. *Nec sane Turca, alii uero infideles ex eo peccant cum non amplectuntur Religionem Christianam, quod rebus obscuris, ut obscura sunt, NOLENT ASSENTIRI, sed vel ex eo, quod divina gratia interiorum illos moventi repugnant, vel quod in aliis peccando se gratia reddant indignos.* Hinc sequitur, 1. Nolle assentiri Religioni Christianæ, per se peccatum non esse. 2. ubi est interior gratiæ motus, ibi hominem qui ita movetur repugnare posse. 3. ubi non est ille motus ibi nec esse peccatum. 4. gratiam iis confetri qui se ea non reddiderint indignos &c. quasi aliqui tales sint,

Princip. p.15. postquam dixit, nos facile posse nos ipsos magnis difficultatibus intricare, si Dei PRÆORDINATIONEM cum libertati nostrae LIBERTATE conciliare, nequa sitramus.

utramque simul comprehendere conemur: addit: Illis vero nos expediemus, si recordemur mentem nostram esse finitam; Deinde autem potentiam, per quam non tantum omnia, qua sunt aut esse possunt, ab aeterno praeexistit, sed etiam voluit ac praeordinavit, esse infinitam: ideoque hanc quidem a nobis satis attingi; ut clare & distincte percipiamus ipsam in Deo esse; non autem satis comprehendendi; ut videamus Quo PACTO LIBERAS HOMINVM ACTIONES INDETERMINATAS RELINQVAT; libertatis autem & indifferentia qua in nobis est, nos ita conscientias esse, ut nihil sit quod evidentius & perfectius comprehendamus. Absurdum enim esset; propterea quod non comprehendimus unam rem, quam scimus ex natura sua nobis esse debere incomprehensibilem, de alia dubitare, quam internè comprehendimus, utique apud nosmet ipsos experimur. Hic libertatem arbitrii nostri in eo ponit, quod divina præordinatio liberas nostras actiones INDETERMINATAS relinquat, quomodo id fiat sciri non posse, sed rem ipsum esse evidentissimam,

Method. p. 23. Tertia regula erat; ut mihi firmiter persuaderem, nihil extra PROPRIAS COGITATIONES ABSOLUTAE ESSE IN NOSTRA POTESTATE. quod SOLVM sufficeret mihi videatur ad me hoc pacto SATTIS.

EOL.

EPELICEM reddendum. p. seq. Atque in hoc UNO mihi persuadeo positam fuisse omnem ARTEM illorum philosophorum qui aliam fortuna imperio se eximebant. & inter ipsos corporis cruciatus ac paupertatis incommoda De FOELICITATE CVM SVIS DIIS CONTENDEBANT. Nam tam plane sibi persuadabant nullam rem extra se positam, si uenient prater suas COGITATIONES, ad se per tinere, ut nihil etiam amplius optarent. Et tam ABSOLVTVM in eas IMPERIVM iste meditacionis usu acquirebant, hoc est, cupeditatibus, aliisque animi motibus regendis ita se assuefaciebant, ut non sine aliqua ratione, se solos divites, solos potentes, solos liberos, & SOLOS FOELICES esse, jactarent.

De passionibus animæ part. 2. art. 140.
 agens de objectis Cupiditatis, partitur ea in res quæ PENITVS A NOBIS PENDENT, & quæ à nobis non pendent. priores dicunt eas esse quæ EX NOBIS SOLIS PENDENT, ID EST, EX NOSTRO LIBERO ARBITRIO. eas, inquit, sufficit scire esse bonas, ut non possint nimis fervide desiderari, eoque quod virtutem sectari sit res bonas facere quæ A NOBIS PENDENT. nec possit nimis fervide Virtus desiderari: ut taceam, quod CUM NON POSSIT NON BENE SUCCEDERE, utpote A NOBIS SOLIS DEPENDENS.

quod.

quod ita appetimus, semper inde percipi-
mus omnem illam quam expectabamus sa-
tisfactionem. Art. 145. de iis loquens qua-
à nobis (i. à nostro libero arbitrio) non
dependent, ait: *sope nos debere reflectere
animum ad PROVIDENTIAM DIVINAM,*
*& cogitare, impossibile esse, aliquid evenire
alio modo quam ab eterno DETERMINAVIT*
hac Providentia; ita ut sit instar FATI, vel
IMMUTABILIS NECESSITATIS. Ut autem
apparet hæc tantum de iis rebus intel-
ligi quæ sunt extra nos, ait art. 146.
PROVIDENTIA DIVINE DECRETVM ATOM-
num, adeo INFALLIBILE & IMMUTABILE
esse, ut EXCEPTIS iis quæ idem decretum vo-
luit PENDERE EX NOSTRO LIBERO AR-
BITRIO, cogitare oporteat respectu noſtri
nihil evenire quod NECESSARIUM non fit,
& quadam tonus FATALE: adeo ut absque
errore cupere non possumus ut aliter eveniat.
Ibidem Fatum hoc explicans, Cum, in-
quit, non succedit res quam censuimus pen-
dere à fortuna, indicio id est, quandam ex
CAUSIS NECESSARIIS ad eam producen-
dam defecisse. Art. 146. Sed quia major
pars Cupiditatum nostrorum se extendit ad
res qua tota à nobis non pendent, nec tota
ab aliis, debemus exacte distinguere in illis
id quod NONNISI A NOBIS PENDET, ne
ad id SOLUM nostram cupiditatem proten-
deremus.

damus. & art. 152. *Vnum duntaxat in nos
bus observo, quod justam causam nobis possit
suppeditare NOSMET IPSOS ESTIMANDI.
(ita vertendum). tempore usum LIBERI
NOSTRI ARBITRII (interpretes de suo ad-
didiit, legitimum). & IMPERIUM QVOD
HABEMVS (interpretes substituit, exorcemus)
IN NOSTRAS VOLUNTATES. Nam prator
solas actiones PENDENTES EX ISTO (LI-
BERO ita habet textus Gallicus) ARBI-
TRIO, nihil est unde possimus cum ratione
laudari vel vituperari. Illudque nos quod-
ammodo reddit Deo similes, nos NO-
STRI DOMINOS faciendo, modo per igna-
viam non amittamus jura qua nobis con-
fere.*

Hic videmus, cogitationes nostras (ad-
quas pertinere actus volendi) modo se-
quamur regulas Cartesii, & artem veterum
Philosophorum, absolute esse in nostra po-
testate. habere nos in eas *absolutum impe-
rium*. Actus liberi arbitrii nostri à nobis
solis dependere. Excipi eosdem à providen-
tia divina, ejusque decreto. cætera omnia
fatali necessitate evenire, non cā tantum
quæ colligitur ex divino super iis decre-
to, sed & quæ ponitur in CAUSARUM na-
turalium complicatione, unde illicitum
sit desiderare (ac consequenter Deum
peccari) ut aliter evenant. quasi Deus
ipso:

ipse (quod sensisse dicuntur Stoici) hūc causarum necessitati subiectus sit. Item: *Vsum liberi nostri arbitrii, & imperium quod habemus in nostras voluntates, justam nobis rationem suppeditare, nos ipsos estimandi.* Adhac, *Imperio hoc nostro incogitationes nostras, nos satis felices, imo solos felices reddi.* *Deo quodammodo similes.* imo felicitate *cum Deo ipse certare.* Quod ultimum ne per calumniam Cartesio impingere videar, observa, cum suam tertiam regulam, & quam ei subjungit philosophorum artem, unam eandemque esse diserte affirmare, ut hi per eam felices evadebant, ita & sibi hoc attribuere. Unde (ut cætera quoque convenienter) quemadmodum illi per eam artem felicitate cum diis suis contendebant, ita & Cartesiam oportet per eandem felicitate cum DEO suo (qui est verus Deus) contendere. Nisi ridicule excepit, se quoque felicitate certare cum Diis philosophorum istorum et cum dæmonibus (nam Dii gentium Dæmonia sunt. 1 Cor. 10.20.) quæ sane miseranda esset felicitas.

Ex hisce patet nihil à me actum dolomato adversus Cartesium, cum res ipsa de qua illum accuso sit verissima. At verbum pro verbo posui (ait meus verborum auceps) & in sensu, quoque erravisse illud:

illud est perfidie, hoc insitiae. Bona verba, mi vir,

οἴδας καὶ μάλα μῆδος αὐτούσια τῦδε γοῦνος
oscitantiam vocates, vel hallucinationem,
vel tale quid, non contradicerem. quis e-
cūm non labitur in verbo? quis etiam no-
interdum à sententia scriptoris quem praet
manibus habet aberrat? presertim in scri-
pto tam intricato & fatentur hoc passim ex-
gregii & ingenui scriptores. Vel unū mīhi
vide in signem, quēm supra citavi, Theo-
logum, qui operis sui minoris p. * * 8. aīt:
*Ut homines, in nonnullis errare potuimus, in
omnibus non potuimus. cadē versā: Hic jam
subsistemus, expectantes si qua nobis dabitur
occasio, vel nostra defendendi, vel etiam, si
qua in parte lapsi fuerimus, à quo nos liberos
præstare nolumus, corrigendi, p. 409. Si de-
prehensua fuero, vel in omnibus (quod non
credo) vel in multis errasse, & ipsi adver-
sariis per hoc occasione dedisse sese purgandi
Ec. testor coram Deo & mundo universo
majorem eam mīhi voluptatem fore, quam
unquam dum vixi percepī: imo habituum
me id pro summa mea victoria, si in bisce-
potuero vinci, illique sincere ac efficaciter
demonstraverint, se non esse homines hujus
modi, neque ea fundamenta ponere, neque
ea βελύγμα fovere, que ē rationibus
adductis apud eos latere iudicavi. secun-
dum.*

deinde hæc, operis sui majoris p. 45. opinionem quam de adversariis suis in quædam doctrinæ parte conceperat, diserte retractat p. 593. Nullus, inquit, mortalis virius quem non aliqua ignorantia nebula involvatur. Hanc culpat à nativitate attrahimus. Homo enim, qui errat, errat humanus; & quis homo est. Ideoque immunem se censere ab errore & hallucinatione, est hominem se esse negare. p. 605. rogo lectorem meum, ut in quibus tecum certus & concors est, tecum pergit: ubi adhuc dubitat, mecum quarat: ubi errorum suum ac hallucinationem agnoscat, ad me transeat: ubi tecum errorum vides, me revocet. pag. 830. ratione sua quandam adversarii sui ita subtilem & intricatam esse ait, ut eam non capias, ideoque sine responsu transmittat. p. 958. Non audemus, inquit, nos in omnibus hisce liberos arbitriarib; omni aberratione &c. ut quibus nota est infirmitas & infabilitas iudicii humani. ac libenter nos in annueramus, qui scribendo proficiunt, & proficiendo scribunt.

Ingenuis ejusmodi scriptoribus annuendare non possum Cartesium, ut qui nec jocularem errorum ut emendaret ab arroganti animo impetrare potuerit. Ereditissimus Gassendus, descriptionem quandam animæ apud Cartesium examinans.

232 . . . S T A T E X A . . .
nans , in eo videlicet , quod eam diceres
rem non extensam , quofo , inquit , primum ,
accircone ideam tui claram & distinctam
babes ? Dicis te non extensem . Dicis quid
non sis , non vero quid sis . & post non nulla :
Ergone clara distinctaque erit Bucephali i-
dea ; si quis saltem noscet de Bucephalo , quod
MVSICA non sit ? Haec cum ita scripta es-
sent à Gassendo , & à Cartesii utroque ty-
pographo ita expressa (Parisiensis pag.
480. Amstelodamensi pag. 397) tamen
Lynceus noster Cartesius pro MVSICA lo-
git MVSICAM . & ridiculam expositionem
addidit . ita enim responderet (prioris e-
dit. p. 548. posterioris 452.) Neque vero ad-
didi , mentem non esse extensem , ut quid ipsa
effet explicarem , sed tantum ut monerem ,
illos errare qui putant esse extensem . Eodem
modo quo , si qui affirmarent Bucephalum
esse MVSICAM , id non frustra de ipso ab a-
luis negaretur . Et sane in iis que hic subjun-
gis , ut probes mentem esse extensem , quia scilicet
corpo utitur , quod est extensem , non
melius ratiocinari mihi videris , quam si ex
eo quod Bucephalus hinniat , vel mugiat . &
ita edat sonos qui referri possunt ad MVSICAM ,
concluderes de Bucephalo , quod sit
MVSICA . Habetus erratum quod dixi-
mus joculare , in eo qui se extra omne ex-
andi periculum ponit . Nuncaudiamus
per .

pervicaciam inauditam. Quum enim ab adversario, Disquisitionis in suam Metal physican pag. 305. de hoc lapsu modeste admonitus esset, hisce verbis: *video te (seu sponte, seu errore lectionis nescio) comparare Bucephalum cum MUSICA, quem ego ex sensu communi, & ex lectione Typographi, comparavi cum MUSICA.* quid fecit? ap quod peccatum erat correxit? an quicquam mutavit? imo in Gallica versione & MUSICAM in verbis Gassendi, & MUSICAM in suis ut erant reliquit, quamvis vastius inter hæc duo vocabula in illa lingua sit diversum quam in Romana. Legantur verba Gassendi: p. 523. *Et cedoy la, auroit il une Idee claire & distinckte de Bucephal, qui connoissoiroit du moins qu'il n'est pas une MUSIQUE? Subjiciatur responsum Cartesii. p. 589. Or je n'ay pas adjoint,* &c. *Tout de mesme que, s'il Je trouveroit quelques uns q'ui voulussent dire que Bucephal est une MUSIQUE &c. & mox: il me semble que vous ne raisonnez pas mieux, que si de ce que Bucephal hanmit (mugitum omnisi interpretis, quum videtur cum equo non convenire, sed reliqua sit inventus per-
suit, addit: enim.) Et ainsi poussé des sons qui peuvent estre rapportez à la MUSIQUE, vous tiriez cette conséquence, que Bucephal est donc une MUSIQUE. Quis non hic ex-
cla-*

534 7
clamer: O cbr Zenonis! O fecur Otacis! Cartesium ~~transmisimus~~, non visisse, ut in S. literis culox camelos, in prophanis musca elephanti opponitur. ~~littera~~ Gassendum museam Bucephalo opposuisse! & ita à communi sensu se derelicta hic ostendisse ut pro musca iegeret muscam! immo ne sine ratione insanire videatur, etiam rationem commentum esse qua hoc delirium illustraret? graphicum sane nugatorem? Fabula suppositam narrat pro virginie cervam, At nunc pro MUSICA supposita est, Sed dehinc haec tenuis. Pergit huc cerebore ortus.

Nostis, quam idem (Cartesius) ~~in~~ sicut litoris querelam instituerit de imputata fabri à primario nunc Professore Theologo D. Jacobo Triglandio, blasphemia in Coroll. 7. ad 6. Apr. defenso: Inter alio Spiritus Sancti testimonium de certitudine salutis, ad tempus negare, sed quocunq[ue]c preteritu non licet, multe minus ipsum Spiritum Sanctum (seu ipsum Deum, ac male Cartesius) pro imperatore ac deceptore habere seu fingere, quad plane blasphemum. Non referam quam fideliter Respondentem, Et Rec. D. Presidem collegam monuerim, ut, si paci et honori suo consilium vellet, ab illo Corollario, Et CRIMINE PERSONALI defonsuando abstinatur, qui

qui se Majorem Corollarii posuisse, cum esse blasphemum, qui Deum pro deceptore habet, non autem Minorem: Ut male Cartesius, ac Meditationes ejus nunquam se legisse, professus est. Et indicari a me petitus Respondenti ut deleretur: nec dicam, quomodo sententiam mutaverit ac disputaverit, ac turba ingentes sint exorta. hæc Heerebdoortius,

Ubi 1. Iterum nos beat, quod alteram Partem Epistolæ criminosa nobis indicat, quæ nec ipsa unquam ad manus Clar. Triglandii pervenit, unde nihil miri si, quod poterat, se super eo negotio adversus Cartesium non defenderit. 2. Rem falsissimam hic supponit, nempe contineri illo Corollario crimen personale. quū de solo dogmate dicatur, quod planè blasphemum, de persona autem nihil aliud, quam, ut male Cartesius, in quo nulla criminalis accusatio est. Si hanc ex illa sequi arbitretur, imperite judicat. Audiat quod non ita pridem circa aliud argumentum monui: *De dogmato quod affirmui, (addo nunc & quod hic afferuit Triglandius) licet forte duriuscula phras, in PERSONALEM INIVRIAM non debet miscari. Qui inter pontificios Thoma Aquinatis, quem pro Sancto colunt, dogmata falsa, atque etiam heretica attribuunt, no-*

lane

lunt tamen id in contumeliam tantum
 sit ipsis quidem videtur, divi redunda-
 re. vide tractatum Theologorum Par-
 issensium contra errores Iohann. de Montefo-
 no, subnexum Magistro sententiarum. neque
 qui durius quid dicunt de anabaptismo
 (quod omnes jam faciunt) injurii esse censem-
 tur in S. Cyprianum qui illum imprudenter
 afferuit. v. cætera de usu capillitii p. 50.
 51. Non ergo Triglandius hic CRIMEN
 PERSONALE intendit Cartesio, eo quod
 ejus sententiam qualis revera est propo-
 fuerit, & in auditorio Theologico venti-
 lari permiserit. Sed Cartesius crimen
 personale intendit Triglandio, dum eum
 non argumentis confutat, sed querela su-
 de eo defert ad A A. D D. Curatores. 3.
 Quod monuerit Triglandium Heere-
 boortius, ut à corollaria illo defendendo
 abstineret, id alium quemvis magis quam
 illum decuisset. quum enim ipse sibi libe-
 rum velit esse quælibet Respondentium
 suorum ~~enim~~ publicè tueri, qua fron-
 te id ausus carpere in Triglandio? Num
 se solum liberum arbitratur, reliquos au-
 tem servos? Tyrannis hæc esset, non li-
 bertas. 4. Quod Triglandius professus
 fuerit, se hactenus Cartesiana non legis-
 se, ideoque à positione Respondentis sui
 abstinece statuerit, sed postea sententiam
 muta-

mutaverit, id aliquid ex vero habere potest. Ita enim surdis passibus grassabatur haec lues; ut Theologæ professores omnes (nec hoc negarent si viverent) ad tempus latuerit, donec moniti, & re intellecta, periculum Academiæ & viderunt omnes, & ei invenienda remedia censuerunt. Id ergo & ipsum accidit Trigladio, unde eum distulisse disputationem illam ad duas, si recte memini, hebdomatas, prudentiæ proculdubio fuit, eo enim tempore locis Cartesii ostensis, & inspectis, verum esse id quod ei tribuebatur deprehendit. Et Corollarium de quo agebatur, adversus omnes Cartesianos, & te quoque qui copias illorum afflictas instaurare nonnihil nitebaris, ita dextere, ita solide ac nervose protrivit, ut omnes & magni senis promptitudinem admirarentur, & vestram miserarentur aridatem. Neque ullæ in hac disputatione (quod videris persuasum yelle) turbæ sunt exortæ, sed omnia summa cum tranquillitate & attentione peracta fuerunt. pergit Heereboortius : *Hac enim omnia Ampl. Confessui vestro sunt exposita, & ab Eo decretum 13. Kal. Iunias elapsi anni, ne à Professoribus Theologis ac Philosophis, & Collegiis Theologici Regentibus in posterum Cartesii, vel ejus opinionis minima mentio*

fieret. Hie non nihil subsistamus, & Decretum AA. DD. Curatorum prout in eorum Acta relatum est, ipsorum, non Heereboortii verbis, proponamus. ita autem habet, è Belgico versum :

Excerptum è Decretis Nobb. & honorariorum DD. Curatorum Vniversitatis, & Coss. civit. Leyd. sanctum in Ordinario eorundem conventu, habito in dicta civitate, xx Maij clc lccxlvii.

Postquam dicti Regens & Subregens secesserant, habita deliberatione, placuit & decretum fuit vigore praesentium, eosdem Regentem & Subregentem denuo esse intromittendos, siisque dicendum, prout & factum est, visum esse huic Confessori, injungendum Professoribus ac Regentibus, ut abstineant deinceps à nomine Cartesii typographi opera inservendo thesibus suo praestadio defendendis, neve eodem nomine & opinione viva voce in disputationibus suis utantur, sed de eo silent. Vtque subregens, iuxta precedencia decreta ac insinuationes ipsi factas, sese imposterum contineat limitibus Philosophia Aristotelica, in hac Academiâ recepta; Quod si aliter se gesserit, huius Confessori fore adversari ad ipsum quod ius erit statuendi. Vtrumque porro Regentem monendum ut mutuam amicitiam & correspondentiam deinceps colant.

Eadem die : Praterea decretum fuit vi-
gore

gore presentium ; dicta Epistola Cartesii respondendum, ac responso inferendum , Hunc et ceterum Rectorem, ac Professores Theologie & Philosophie hujus Universitatis, nec non Regentes Collegii ad se vocassi, monuisseque, atque etiam prospexit, ne deinceps in Disputationibus, lectionibus, aliisque publicis Actibus, aut Academicis exercitis (hoc ultimum, perspicuitatis gratia additum reperi in articulo hoc prout Latinè D. Steuarto fuit traditus) nominis ejus aut Philosophie ultra firmamento, nec pro nec contra &c.

Hic primo observet lector, Non absurde prohibitum fuisse, ne Cartesii, aut eius opinionis vel minimæ mentio fieret (ut Heereboortius creditu^t) sed limitatum id fuisse ad Disputationes, lectiones aliquaque publicos actus & Academica exercititia. 2. Sub regente nominatim intracancellios Philosophiae Aristotelicæ, & illo, & præcedentibus aliquot decretis ac insinuationibus, fuisse compulsum, non sine tacita exprobatione inobedientiæ, & contumaciam, nisi imposterum pareret. Addit jam adversarius:

Ego quidem ab eo tempore vestro decreto morem gessi, & sedulo operum dedi, ne Disputationem ullam pro aut contra Cartesium instituerem, aut sub meo praesidio disputation-

dam permitterem, uti quidem ante à me, ad ingenii exercitium fuerat factum. hæc ille, quibus adjicere eum oportuisset, nihil quoque se ab Aristotelica Philosophia alienum defendisse. utrumque enim ei in Decetra prohibetur.

Quam autem omni ex parte falsa sit hæc ejus gloriatio, è subjectis specimini- bus apparebit.

Primum specimen obedientiæ Heerboortianæ nobis erit Disputatio quam Aprili mense tueri fuerat prohibitus. ejus titulum in nihilo mutatum Academice valvis affixit, Kal. Jun. ventilandæ. positiones ipsæ licet multum immutatae essent etiamen & in Aristotelem arietabant vigesima sexta, & Cartesio velificabatur sexta super trigesimam. Annexa autem erant quæ sequuntur :

Reformatio Religionis initium duxit à reformatione Philosophia. quod ex variis magni Lutheri ad Iohannem Langum, Georgium Spalatinum, Iodocum Isennacensem, aliosque, datis litteris, annis 1516. 1517. 1518. liquet : ac presertim in quadam ad Isennacensem Epistola, ex monasterio Erfordensi data, in qua haec habentur verba : Ego simpliciter credo, quod impossibile su, Ecclesiam reformari posse, nisi FVNDITVS Canones, Decretales, Scholastica Theologia,

PHI-

PHILISORHIA, ut nunc habentur, & ERUDICENTVR, & alia studia instituantur.

Sequentes Theses, à Martino Lutherio preside in inclita Heydelberga apud Augustinianos 1518. 6. Kal. Maj. dispensatas defendendas suscipimus:

Corollariorum:

1. Qui sine periculo vult in Aristotele philosophari, necesse est, ut ante bene stultificetur in Christo.

2. Postquam receptum est, tot esse formas substantiales, quos composita, necessario & tot esse materias fuerat recipiendum.

3. Ex nulla re mundi aliquid fit necessario. Ex materia tamen necessario fit, quicquid fit naturaliter.

4. Aristoteles male reprehendit ac rideat Platoniarum idearum meliorem sua Philosophiam. Hactenus Corollariorum.

In quibus non inquiram, quo sensu prima ista dixerit Lutherus, sed quid sibi per ea voluerit homo Cartesianarum partium non est obscurum. Nempe, non posse reformari Ecclesiam, nisi Philosophia qua in scholis viget eradicetur, & Cartesiana substituatur. quod si verum est, sequitur nullam nos habere Ecclesiam vere reformatam, quum Cartesiana illa reformatio Philosophiae in nullam adhuc Academiam aut Scholam sit introducta.

videt lector, quam secure religio refor-
mata ab iis qui ei nomen dederunt homi-
ni Papistæ, nequid pejus dicam, deridenda
propincae. Qualis autem Religionis re-
formatio. è scriptis Cartesianis institui
possit, ex hisce reformatoriis intelligere
velim. sane iis qui ea legunt, & quæ ad
ea passim observamus expendunt, mira
& mea futura illa reformatio videtur.

2. *Stultificandos nos in Christo, ut sine
periculo in Aristotele versemur, non possi-
me dicitur.* Neque quisquam est qui eum
sequendum arbitretur in iis quæ, ut in
homine ethnico, Christianæ fidei repu-
gnant. Reliqua autem omnia ideo exi-
bilare velle, insipientia est. Audi multo
quaten te candidius de eo judicantem Ju-
dæum Majemonidem. Is More Nevochim.
part. 2. c. 22. *Quiequid, inquit, Aristoteles
dixit vel scripsit, de istis Entibus, que sunt
sub sphera luna usque ad centrum terre, ve-
rissimum est; neque discedet ab eo, nisi forte
is qui rem non intelligit, aut qui jam alias
sententias imbibit, quas propugnare vult &
defendere, queque illum eo usque trahunt,
ut illas etiam res negare aust quæ oculis ip-
sis apparent (nota hoc) Quod vero attinet
ea, quæ scripsit de iis, quæ sunt inde à sphera
luna sursum versus, illa sunt probabilia ali-
quo modo & vero similia, exceptis quibus-
dam,*

lans; praeципua vero illis, que scripsit de ordine Intelligentiarum, & quibusdam sententiis Deum spectantibus, quas ipso credit; in quibus gravissima sunt absurditates, corrupcionesque manifeste & evidentes, quarumque nullam omnino demonstrationem afferre posset. Si hic non placet, non potes contempnere Jo. Chrysost. Magnaum, Democriticæ Philosophiae (quæ multis in rebus Cartesianæ gemella est, si non eadem) nuperum instauratorem, is enim Democrit. Reviv. pag. 47. de variis philosophantium sectis locutus: *Pro juventutis, inquit institutione, satius est Aristotelem prelogeras quod ejus methodus, & sensa, omni sint exceptione majorata, cum etiam quia meliori philosopho carentia, absuntia veterum libris, Platoneque, qui solus cum Aristotele supervixit, in scientia naturali valde parco, nec ordinato. Unde gravissimo omnium pene populorum consensu, sancta & inviolabilis est in Academia peripateticorum principis majestas, ut maiori diligentia illi studeat invensus, quem a veteraniis quibusque vident scrupulosissime coli. Modeste omnino & judiciose, nec progenio sectæ Cartesianæ.*

3. Qui & in eo hic se prodit, quod Platonicas ideas contra Aristotelem fibi propugnandas sumit, ac illius hic melior-

244

S T A T E R A

rem quam hujus philosophiam esse ait:
quasi vero vel minimum in hac contro-
versia Aristotelis philosophia periclitetur.
qui si quid hic erraverit (ut multi putant)
eius error in eo tantum esse dicitur, quod
mentem Platonis minus sit assecutus.
nam ideas eo sensu quo ab Aristotele im-
pugnantur recte impugnari omnes faten-
tur. Quid ergo mentis fuisse corollarium
auctori dicendum est, nisi ut quocunque
modo Aristotelem suggillaret, atque ita
decretum DD. Curatorum se vilipen-
dere ostenderet?

Hisce Thesibus excusis, affixis, qua-
quaversus dispersis; cum jam omnes tam
generosæ disputationi inhiarent, repente
velut in alium (nec tamen alium) homi-
nem mutatus, valvis Academiæ hoc pro-
gramma affigit:

*Vti Nobb. D D. Curatoribus visum fuit
ne disputatio hac superiori thesium facie ha-
beretur, ita, ne sub hac posteriori, ab orna-
tiss. Respondente immutata habeatur, placet
D. Praesidi.*

Atque ita secunda vice in spongiam
incubuithic Ajax. Heereboortius autem
primum suæ erga DD. Curatores obe-
dientiæ specimen, satis, ut ipse quidem
arbitratur, luculentum edidit.

Sequitur alterum, non minus illustre.

Nam

Nam 28. Decemb. disputandam vulgavit Repetitionem de Notitia Dei naturali, cui subjecit corollaria, quibus Cartesii opiniones, de neganda omni sensibus fide, de abnegatione Dei temporaria, de eo quod Deum non modo negative sed & positivè suis causam efficientem, & per potentiam sui ipsius causam conservantem esse scripserit, tam impudenter negat, & tanta cum rabie cum in hisce defendit, ut nihil simile, à natis exercitiis Academicis usquam vixum sit. Mensem autem omnibus præjudiciis nudandam, (id est sensu Cartesiano, omnia quæ antea credideris, & inter ea ipsius Dei existentiam, pro falsis habenda) strenue tuetur. Opposuit se huic disputationi ecclesia, opposuit Academia, & Curatores ipsi eam ne haberetur inhibuerunt. Nec tamen reveritus fuit eam hac ipsa epistola recusam eorum Nobb. A Aut eximium quid offerre, imo postquam donum hoc rejecissent, & à librariis vendi prohibuissent. tertio eam excudendam dat, & Celsiss. Megapolitano duci inscribit. O inauditum ab omni ævo obedientiæ exemplum ! Adderemus disputationes quas anni sequentis initio habuit de formis substancialibus, directe & nominatim contra Aristotelem, duas quas postea, de Atomis contra eundem pro De-

mocrito , aliam *de libertate philosophandi*, manifesto oppositam decreto DD. Curatt. de sola philosophia Aristotelica retinenda. Aliam denique ~~et dñeias &c.~~ qua mirâ metamorphosi Cartesium in Aristotelem transformat. & illius dubitationes huic conatur affricare. Sed omnem obsequii ~~axeības~~ exuperat , quod simul ac de morte Cartesii inaudivit, eum publico lessso in auditorio philosophico prosequutus est &c.

Post hanc Heereboortii obedientiam (apertam rebellionem verius dices) sequitur mea , si DIS placet , inobedientia. Placuit , inquit , Regenti interea temporis Revio , in varia , & ab antecedentum consequentum serie divulsa loca & excerpta , ex Cartesii Methodo , Meditationibus , Principiis , &c. instituere , & evulgare libellum quinque foliorum , titulo Considerationis Theologice , addita geminâ disputatione , ex quatuor ante contra Cartesium habitis. Hæc sunt quæ de mea Consideratione habet omnia.ad quæ respondeo . 1. Nihil me hæc scriptione in decretum D.D. Curatorum peccasse , qui nunquam , ne in Cartesium scriberetur prohibuerunt . 2. Quod varia in illud scriptum loca è Cartesiana Methodo , Meditationibus , Principiis , ad mentem ejus. placeat

planam faciendam comportarim, recte factum omnes quibus sapum est cerebrum fatebuntur. unde enim Cartesium melius explicarem quam ex Cartesio? & quidem è dogmaticis ejus scriptis? qui Hoc improbat, improbet & factum sacerdotum populi Judaici qui *legebant librum legis divina explanare, & exponendo sensum, dabant intelligentiam per scripturam ipsam.* Nehem. 8. 9. 3. At loca Cartesiana, inquit protuli *divulsa ab antecedentibus & consequentibus.* quid ergo? an libros ejus integros à me exscribi voluit? si negat, fateatur loca citata à reliquis divelli oportuisse. Quod si id à me fraudulenter factum interpretetur, demonstret quod dicit, est enim res facti, quæ non præfumitur sin deteriorem partem nisi probetur. 4. Libellus inquit, erat quinque foliorum. Hoc mihi permirum accedit legenti. sunt enim in illo libello 135 paginæ quæ efficiunt 67 folia integra & quod excurrit. Sed vide hominis vafrium. Ut lectori imponeret, per folium intellexit non id, quod omnes intelligunt, sed integrum illam mappam chartæ è cuius plicaturâ, ad eam formam qua libellus meus excusus est, dodecim folia five 24. paginæ emergunt. Profecto vel mentitur hic, vel Jeremias propheta,

cum ait cap. 36. 23. Jehudi legisse coram
rege Jehoiachin tria vel quatuor folia ex
eo volumine quod scripsisset Baruch.
Nam, ut observant docti, Non erant fo-
lia illa separata, ut sunt librorum, sed a-
rea instar paginæ aut lateris unius folii.
qua voce metaphorica vocantur **הַלְתָוֹת**
janua, valva, quod figuram januæ refer-
rent. Si ergo plura ibi fuerunt folia, li-
cet sibi mutuo hærent, quanto magis
in libris nostratisibus, ubi divisa sunt.

Quam jejunum est, & indignum philoso-
pho, tractatum quem refutare non pos-
sis, à paucitate foliorum sugillare! Nul-
lam enim hactenus in eo periodum, nul-
lum verbum, nullam syllabam ostendisti
reprehensioni opportunam. itaque ma-
nent gravissima illa crimina quoram Car-
tesianam philosophiam inibi ream ago.

Alterum meum Tractatum, videlicet
Abstersionem columniarum, Corollariis
suis à me oppositum dicit. sed virulen-
tam illam præfationem, præfixam Notis
Cartesianis, pulcre dissimulat. In illam,
Abstersionem dico, plastrum convicio-
rum conjicit, eo ipso loco quo mihi ira-
cundiam, sibi vero moderationem tri-
buit. quæ, ut aspidem illam in insula
Melite Paulus Apostolus, manu excutio,
& in ignem suum conjicio, lectori qui au-

etrumque nostrum novit, utri ea potius
conveniant judicio delato.

Ne tamen ad rem ipsam nihil diceret,
subornavit alium, quem è charissimis sibi
capitibus unum esse profitetur. Is scilicet Ire-
naeum Philalethium Atheniensem vocat,
absque quo foro, Cretensem eum ex-
stimassem omnes. quanquam hoc Athe-
niensem κελπίον habet quod eis Lucas
evangelista tribuit. Act. 17. 21. αθηναῖς
δι πάντες, καὶ εἰ ἐπιδημῶντες ξένοι, οἵσ-
τοι, ἔπειροι, τυκνάεγοι, η λέγει τὸ καὶ α-
νγύειν καινότερογον. & hoc ipse ostentat no-
bis, cum ait, scilicet, postquam puluerem excus-
sus trivialem, longissimam in Aegyptum, Iu-
deam, Persiam, Indiam, ad sacerdotes,
Magos, Gymnosophistas suscepisse itinera, &
tandem Ingdunum Batavorum appulisse,
sibi voti compos, liberum ac versatilem (ita
loquitur) Philosophum Heereboortium
repererit, eique se in disciplinam dederit. ride
lector scabentes motuum malos. Fortasse
longinquarum illarum regionum appellatio,
designat classes aliquas aut decurias
puerorum elementariorum, quas hic
παύτερος, ut si, perreptarit, donec ad
Academiam Leydensem tanquam in por-
tum ejectus fuerit potius quem perlatuſ,
ita peregrinatio hæc, non postquam ex-
cussit puluerem trivialem, sed dum ei ade-
huc

huc immersus fuit, peracta probabilius
ceasetur. Idque puerilis scribendi ratio-
satis evincit. in qua festivum est, quod ait
p.6. *Gramm* se esse, nec *Latine* satis fortas-
se novisse idque ut credamus extem-
pore ipsum testem dat, cum pro *Cornu co-*
pia, *Cornucopia* nominat, qua syntaxi
& *Cornu* visulum. *Gramma* *afinum*, dicere
potuisset. Tales profecto nec ex disci-
plina grammaticarum dimitti, nec ad
principem orbis terrarum Academiam
admitti solebant, quod huic tamen mi-
nime merenti videmus contigisse. Per-
curramus nonnullas hasce inceptias. 1. Ut
Præceptor ejus Considerationem meam
foliorum esse dixerat, ita hic observat
Abstensionem meam sesquifolii esse, quam
ipse tamen paginas ejus citet 35. sunt atque
tem in universitate 47. saltē cum specie
aliqua veri mentiretur. si hoc artificium
si tantopere placet. 2. Respondet ad ea
qua dixorim de *Crambe recotta*, at illa in
toto meo libello non legitur. quid er-
go? aperiā mysterium. In manuscrip-
to meo ita posueram, sed primo liturario
et typographo accepto, ea verba delevi
& alia substitui. Appare hunc vafricu-
lum folium illud: ut & reliqua, è typo-
graphio furtim sublegisse, & ad ea, non
ad libellum ut editas est, respondisse. L
dem.

dem apparet in eo quod ad pag. meam
 31 (legendum 24) ubi locum petebam
 mihi dari è *Methodo, Meditationibus, aucto-*
Principiis Cartesii, in quo is rejecerit ex-
 pressissimis verbis ea quæ ipsi imputave-
 ram, hic noster locum affert ex Epistola
 ejus ad Dinetum, atque ita de alliis inter-
 rogatus, de cœpis respondet. quid hoc fa-
 ctum? quia in litorariis meis illa restri-
 ctio, de *Methodo, Meditationibus, Princi-*
piis nona fuerat addita, quam dum ea re-
 censeo, cautionis loco adjeci. folium er-
 go hoc quoque dum in litura est ex typo-
 graphio harpagavit. idque in toto libel-
 lo factum, unde & ille, (libellus inquam
 meus) & hujus responsum simul fuerunt
 excusa, ac simul in lucem venerunt. Sitne
 hæc ars una ex liberalibus, nos cum volet
 docebit, inter se ptem enim decantata scam.
 ego non reperio. 4. Cum quererem quo
 sensu ab Anonymo nuperus Theologus
 vocarer? Intellige, inquit hic pseudony-
 mus, qui Theologicam nupor Considera-
 tionem scripsit. Acute, supraquam dici po-
 test! ita enim quotiescumque Philosophus
 novas Theses conscribet, erit *nupor Philosophus*. 5. Ne hic reperiam, quod
 de negato bestiis sensu commentatur (id
 enim jam excussum) Ad pag. meam 12.
 ubi famosam Disputationem primo au-
 dio,

& toritate D. Rect. Magnifici, & deinde DD. Curatorum suppressam fuisse dico; falsum mihi impugnit, quod non suppressa, sed in adventum Curatorum dilata sit, oblitiscitur autem, eam ne tum quidem à DD. Curatoribus disputari permissem, imo nunquam fuisse disputatam. judicet lector, an merito à me dieatus suppressa fuisse.

Ab hac vitilitigatione ad rem magis seriam progreditur, quæque ipsam Theologiam directe petit. Miror autem non Philosophum modo præceptorem ejus, sed & tyronem qualis ipse est hoc audere, cum tamen nolint Theologos se immiscere ipsorum Philosophematis. sed ad rem:

Corollario ejus quam sèpe citamus Disputationis primo, ita habet Heerebookius: Ex 36. argumentorum pro Dei existentia titulus, à non nomine allatis, validissimum est quod petitur à testimonio conscientia, & nervosius eo quod petitur ab ordine causarum, quia illud hominem unumquemque convincit; at hoc, non vulgus, sed Philosophos tantum, nec omnes, sed qui argumentationis istius seriem & vim capiunt, tantum confirmat. Ad hoc Absterg. p. 13. duo dico: Primo, adversari id Apostolo Paulo, qui arguento ob ordine causarum.

PHYL. CARTESIANE. 253
rum petitio, non solos Philosophos, ne-
dum ex eis nonnullos tantum, sed omnes
omnino homines de Dei existentia con-
vincat. Rom. 1. 18. 19. 20. Secundo, con-
fero cum eo Disput. habitam ab Heere-
boortio Anno 1646.7. Julii Posit. 28. Ubique
is pleno ore dicit : *Argumentum à causa-*
rum subordinatione Non PROBAT effi-
caciter Deum esse. Hic contra, argumen-
tum illud & VIM habere, & à quibusdam
capi eosque confirmare fatetur.

Utrumque ad partes vocat Græculus
noster. & de primo quidem actum ait
Not. ad Vindic. Steuart. p. 6. l. 20. hoc i-
gitur sedulo consideremus.

Página illa quam ex Senarti vindicieis
citat, quædam sunt quæ me non tan-
gunt, quæ proinde ut defendam nihil
opus est. hoc unum mihi cum illo com-
mune est, quod ait : *falsum esse, argumen-*
tum ab ordine causarum petitum à solis phi-
losophis, neque tamen ab omnibus capi pos-
se: cum tibi (inquit) aperte contradicat
ipse Deus per Paulum Rom. 1. ubi dicit,
quod de Deo cognosci potest, Deus illus ma-
nifestum fecit : v. 19. idque per creationem
mundi. v. 20. petitio scilicet argumento ab
effectu ad causam, quo omnes tam stulti
quam sapientes redundunt inexcusabiles,
eodem versu. Et mox : *Si ergo argumentum*
boc.

boc non capiunt, aut capere non possunt. quomodo hac argumento inexcusabiles reddi possunt? Hæc conveniunt iis quæ habeo in Abstensione, imo quam solidissime ea confirmant. Ad quæ dum respondebat Atheniensis pag. 8. & 9. licet multa congerat de collatione hujus & illius argumenti quoad majorem vel minorem efficaciam, quæ me non tangunt, neque enim illam Corollarii partem attigi, adversus ea quæ ego attuli, quæque Steuartus, citatis verbis explicatoria dedit, nihil aliud affert præter ista: *Quomodo convincet (argumentum à subordinatione causarum) nisi ejus vis cognoscatur atque comprehendatur?* At non cognoscitur aut comprehenditur ab omnibus. Propone homini plebejo & rudi, uti illud vulgo ex Aristotele, Thoma, & scolasticis proponi solet, *vide an sit ejus vim percepturus.* Hoc videlicet est respondere! De vi argumenti in sece queritur, de modo quo id ab hoc vel illo proponitur respondetur. At, & bone, non cum Aristotele aut Thomatibi hic res est, sed cum Apostolo Paulo, ille omnes tam stultos quam sapientes per hoc argumentum inexcusabiles reddit, prout egregie observabat Steuartus, tu ad philosophos tantum, nec omnes id contrahis. obloqueris ergo in os ipsi Spiritui

Ad alterum, ubi Heereboortius negabat argumentum à subordinatione causum Dei existentiam efficaciter probare. Pseudonymus duo respondet. prius est : *Non presidem; sed respondentem fuisse istam Thesum auctorem, cuius hoc sit peculiare.* Quod responsum si semel admittatur, nihil tam falso tamque monstruosum poterit ab Heereboortio defendi, cui non parata sit excusatio. Cum enim nihil unquam præter theses ediderit (excipio Sermonem extemporaneum, epistolam hanc, ac similes quisquiliis) semper hoc postico elabetur : Respondens est auctor, non ego. Et hoc facit quod ait Pseudonymus pag. 9. 10. Cum enim obijiceretur ejus præceptoris à Steuarto in opinionibus inconstantia, distingue, ait, *disputationes quas facit auctor, & quas presertantur sustinet.* in his VARIUS est & INCONSTANS : nec id sibi dedecori, sed laudatur. Sed ô Pseudonyme,

— capitane talia, demens.

Dardanio rebusque tuis —

Ipsum, inquam, præceptorem tuum horbare ut Disputationes has ab illis distinguat, quo certi sumus, quas ipse, quas Respondens ejus corraserit. quamdiu hoc non facit merito omnes ipsi transcribimus.

mus. Dices forte, id quod petimus jam ab eo factum esse. Nam Epistolæ p. 57. *Quarum*, inquit, ipse Disputationum exiti autor in iis Aristotelis principia fui secutus, quod Physicarum, Ethicarum, selectarum Disputationum docent curricula: in Corollariorum, ut vocant, & Thesibus studiosorum proprio Marte & arte confectis, aliorum etiam Philosophorum placita & principia ventilari fui passus, ut meum simul & illorum exerceretur ingenium, &c. At hoc quam falsum sit evineit vel hoc ipsum cui hæc Epistola præfixa est Selectarum Disputationum volumen, in quo Disputations de Formis, de Compositione continua, de Atomis, de Elementis directè sunt contra Aristotelem, quarum tamen omnium & AVTHOR & PRÆSES fuit Heereborius, ut ipse titulus pre se fert.

Deinde hoc scito, nullam Disputationem, nullum etiam cotellarium sub ipso vel inscio vel invito propugnari. Si qua ergo thesis impia sub ejus præsidio defendatur, non auctorem solum, sed & præstem rectè eo nomine sugillari.

Alterum effugium est: *Illiud efficacites sumi debere comparatè, ut sensus sit, argumenti illius quidem vim esse aliquam, sed non tam efficacem, quin sit efficacior vis argumenti à testimonio conscientia.*

At.

Atqui hæc palinodia est, non solutio. Thesis enim Cartesiana à Cartesiano proposita & defensa, sensu Cartesiano debet accipi, non autem in sensum diversum trahi. Atqui Cartesius omnia argumentata pro Dei existentia, (excepto eo quod ab Idea ejus in homine excogitavit) absolu-
tutè rejicit. prout ostensum Confid. p. So-
loq. ex iis unū est, & quidem præcipuum,
quod defumitur à subordinatione causa-
rum. quū ergo & Respondens & Præses
qui hanc thesim absolute & sine restrictio-
posuerunt, ambo Cartesiani sint, cui-
nam persuadebunt eam aliter quam ille
fecie sumendam esse? Si vel hunc vel ill-
um, postquam melius edocti sunt, facti
pœnitent, cur non candidè agunt? cur in
tam manifesto errore querunt diverticula?

Notavi in eadem Disputatione absur-
dissimam contradictionem, ita quippe
definiebat Ideam posit. 3. ut eam esse ex-
emplat *rei faciendo* quilibet videret. & tam-
en Posit. 27. asserebat *Ideam Dei* nobis
inexistere. unde, collatis illis duabus po-
sitionibus, necessario sequi ostendebam,
nos Deum *efficere* posse. quid Pseudony-
mus noster? Dicit, vocem *Idee* possit. 3.
sumi sensu Amesiano, at posit. 27. sensu
Cartesiano. ideo nullam hic esse pugnam.
Vaferrimum inventum! Si accuso præsi-
dem,

dem, non illus, sed Respondentis Disputationem & PECULIVM fuisse ait. Si hunc sagillo, ne ipsius quidem, sed auctoruan
nde desumat esse clamat. ita Respon-
denti perit suum peculum. Quare cum
non ita positiones suas limitarit, ut intel-
ligi posset secundum diversos diversorum
auctorum sensus esse accipiendas? Nihil
video quod obtendat, praeter MENTA-
LEM RESERVATIONEM, qua omnes que-
stiones sibi propositas cludere solent Je-
suitæ. Ad hanc formam, si quis in Dispu-
tatione primo diceret, *Doum solum esse
invocandum, postea, Esse invocandam Vir-
ginem Mariam*: è collatis hisce deabus
positionibus tertiam elicere non licet,
nempe Virginem ergo Mariam esse Doum.
responderi enim posset, nullo modo hoc
sequi; quia prior illa positio accipienda
erit ex sensu reformatorum, posterior
hæc ex sensu pontificiorum. Ita si quis
in Disputatione diceret. i. *Doum esse ab
eterno, deinde Filium non esse ab eterno,*
*non licet in de concludere, ergo Filium
non esse Doum.* in promptu enim erit so-
utio; primum positionem intelligendam
en sensu orthodoxorum, alteram sensu Socia-
nianorum, idque Thesum auctorem sub-
intellexisse. Vider opinor Pseudonymus,
sutor nostrum benignius cum positionem
illa-

illarum defensore egerit, egone, qui ejus oscitantiam hic tantummodo notare voleui, an ipse qui cum cum Jesuitis in eodem ludo fraudum & reservationum concludit.

Ibidem rem majoris periculi observabam, quod videlicet Deum cognosci asserteret per speciem intelligibilem, quod nec Cartesius unquam dicere ausus fuisset, & communi theologorum sententiae repugnaret &c. Hic Pseudonymus: *Si nihil, inquit, est periculi in Graeca voce idem, quid periculi esse potest in latina voce species, que grata responderet?* Jam subsume, Pseudonyme: *Atqui nihil est periculi in graca voce idem, quis hoc tibi dabit?* Id enim est quod oppugnamus. unde Pseudonymus hic manifestè principium petit.

Ad Cotollarium 6 ubi ait qui Philosophis neutericis. *JAM DEVM ESSE CONFIDENTIBVS ascribunt, quod pronuncient Deum non modo negative, sed & positive causam suis efficientem esse, &c. eos calumniari & mentiri.* Inter alia observabam, quum negat hoc Philosophis illis *JAM Deum esse confidentibus ascribi debete, fateri eum, tempus fuisse cum illud non configrentur.* i. cum Athei essent. quis hoc non videt? Et tamen invenit hic quod diffin dat Pseudonymus: *Verba illa, inquiens,*

JAM

Iam Deum esse consitentibus, procedunt ex hypothesi eorum qui Neotericis Philosophis falso affingunt, illos modo Deum negare, modo cum facere causam efficientem sui: quod postremum, licet falsissimum, eis affin-
gi nequit, nisi concedant adversariis, Neoteri-
cos Philosophos jam Deum confiteri, quem
samen negari ab iis, ante, sed falso, confin-
xerant. Quot Mæandri, quot ambages
requiruntur ad malam causam incrustan-
dam! verba illa *Iam Deum esse consitentibus*, non significant Pseudonymo id quod
sonant, sed, *jam consitentibus adversariis eos Deum confiteri*. hoc vult, eos id confi-
teri non posse, & simul hos insimulare
quod Deum negent, ea enim simul con-
sistere nequire. At quis unquam dixit,
Cartesium velle simul & Deum negari, &
causam sui efficientem statui? hæc duo
pugnare non est dubium. sed nec hoc fa-
cit Cartesius, nec quisquam ei hoc attri-
buit. prius enim illud *primo* vult fieri,
posteriorius *deinde* cum Dei existentia pro-
banda est. quæ hic pugna est? & qui sunt
illi qui hic mentiuntur?

Addit: *Quantos vero fluctus in simulo*
excitas, cum Corollariorum authorem cum
Prisciano committis, ex eo quod, adscribit
legatur, pro adscribunt, visio vel typographi
excedentis, vel manus scribentis, Quis non
puta-

putaret, me ingentem hic declamationem in re nihil consumsisse? at jocose dicto hominem tumultuantem compescui tantum. hæc sunt verba: *Quod autem tam misere hic vapulamus, eo levius ferimus, quia bonus Priscianus nobiscum vapularat, cum ait Philosophus noster, qui ascribit, &c. mentiuntur.* ô fluctus decumanos! per quos tamen factum est, ut Philosophus sequentibus editionibus sollecitum correxerit. pro quo mihi aliqua gratia debebatur. Adjectum autem Pseudonymus, ne desit quod me remordeat: Sed vero non exiguum eruditio*nis tua partem esse sitam in emendandis Typographorum mendis, ostendit Suarezius à te repurgatus, si non erroneis opinionibus, vitiis saltem Typothetarum; nam in iis tollendis magna notarum pars consumitur.* Respondeo: In opere quod arrodis passim notavi Suarezii imperitiam, præterim in S. literis, *Contradictiones ejus* & *aliorum*, pravarications, mendacia & nominatim falsas citerations non aliorum modo auctorum verum etiam S. *Scriptura*, adhæc Idolatriam & ad eam ducentia, *Pagani* misum Pelagianismum, Blasphema & heretica dogmata quamplurima.

Tu ergo, qui in dubium vocas an erroneous opiniones in eo repurgari, om-

arium istorum criminum te reum constituis. Festivum autem est, quod ait de correctis in eo à me vitiis typothetarum, in quibus tollendis magna pars Notarum mearum consumatur. Correxi quedam loca, quæ remoram legenti objicere possent, sed ea tam pauca sunt, ut dimidia pagella facile contineri possint. eum in eoto opere sint pag. 1108. & tamen meus Pseudonymus (pœne dixeram ~~ψευδόνυμον~~) dicit magnam notarum mearum partem in iis consumi. En hominem qui cum in tenebris mices!

Quanto autem honoriscentius de illo zaco, multaram saepe vigiliarum, opere senserit olim etius Philosophus, cognoscas licet è Disputatione ejus de Dei existentia habita Anno 1643. intende Octobri. ubi proposita (thesi 3.) opinione Suarezii de demonstratione divinitate essentiaz A PRIORI, thesi seq. ait: *Verum non vero hoc divina existentia a priori inferenda per Suarezium demonstratio, quamvis sic factioenda, ARCVRA FE offensit nuper in suo Suarezio repugnat vir. Clor. ac Collage chariss. D. Jacobus Rosius.* Hæc ille, qui si nunc secus arbitretur, nihil præter solitum facit, ut qui inconstantiam (te recte) sibi laudi ducat.

Ad Corollarium 8. ubi periculoso utrue stat-

Paratur, dici, Nullam dari in nobis veritatem Dei insitam, sententiam ipsam pro amanoli defendere, nec adhuc defendo, sed ostendi, idem sentire Cartesum, id est que ipsius verbis, Not. p. 57. que hic repetam: Primo, inquit, monebo, per ideas innatas meas. NIHIL unquam intellexisse, nisi quod ipse esset (Stewartus), in p. 6. sui posterioris libelli verum esse expressis verbis affirmat, semper nobis natura inesse potentiam, quia Deum cognoscere possumus. quid hic Pseudonymus excitatis meae vel malitiae gemitus cum miseretur. quid ita? Negat, inquit, Cartesius, idem à natura inesse animalia, negotiis esse species à cogitandi facultate diversas, sed non negotiis simpliciter esse inforas. Judicet lector de cœcitate, &c. vel mea vel Pseudonymi. Cartesius profitetur scilicet per ideas innatas nihil aliquid intelligere quam Stewartum, Pseudonymus contrarium dicit. atq; ita Cartesum credam facit, & ejus sententiam scilicet melius intelligere putas quam ipsum. Negat (inquit) Cartesius idem à natura inesse animalia. idem (inquam ego) negat Stewartus. Negat esse species à cogitandi facultate diversas. Idem negat Stewartus. Sed non negat eas simpliciter esse inforas: ridiculet Species non sunt à cogitandi facultate diversae, & tamen ei sunt insitæ, erit ergo

cogitandi facultas insita cogitandi facultati. i. sibi ipsi.

Sed hic inquirendum, serione agat ac
sincere Cartesius, dum eadem pag. ait: *ad eo*
ut à risu abstinere non potuerim, cum vidi
magnam illam catervam, quam vir, for-
tasse minime malus; laboriose collegit, ad
probandum, infantes non habore notitiam
Dei actualem quondiu sunt in utero ma-
tris: tanquam si me hoc pacto egregie im-
pugnaret. Videtur ergo actualem illam
cognitionem denegare infantibus, prout
& facit Pseudonymus p. 10. quo nos re-
mittit. *Idea, inquiens, RERVM possunt esse*
in mente humana actu, ut tamen res non
cognoscantur actualiter: quia deest atten-
tio, & adversio, aut animadversio, QVALIS
IN INFANTES NON CADIT. & postea:
Nulla rationi connascuntur axiomata com-
plexa, nulla notiones menti nascenti sunt in-
serta: nec infans cognoscit hoc axioma Deus
est, nec hoc axioma: totum est majus sua
parte, &c. Attamen est in mente incom-
plexa quadam vi & potentia naturalis for-
mandi axiomata, &c. Nota obiter, Pseu-
donymum nihil non modo actuale, sed
nec habituale in infantium mentibus a-
gnoscere, sed solam facultatem, & ha-
cetenus cum Steuarto sentire. licet in mo-
do ciliendi ipsos cognoscendi actus
non-

PHIL. CARTESIANÆ 258
nonnullum videatur esse discrimen, sed
hoc hic non agimus, qui ab utroque di-
screpamus, & præter facultatem, habi-
tus concreatos credimus. Ad Carte-
sium revertamur, demonstraturos enim
nos confidimus, eum in infantibus alibi
non potentiam solum, sed aetatis ipsos co-
gitandi statuere, nec modo directos, sed
& reflexos. audiamus ipsius verba ex Re-
sponsionibus quartis p. 283. *Quamobrem,*
inquit, non dubito, quin mens statim atque
infantis corpori infusa est, incipiat cogita-
re, simulque sibi sua cogitationis conscientia sit,
essi postea ejus rei non recordetur, quia spe-
cies istarum cogitationum memoria non in-
herent. Judicet lector, quomodo hæc co-
hærent cum iis quæ modo ex ipso Pseu-
donymo in contrarium audivimus.

Corollarium 10. ubi dicitur *Deus à se*
esse positive, & quidem sensu Cartesiano,
qui addit(ut monuimus) tanquam à causa
efficiente, falsum & blasphemum esse af-
ruimus, etiamsi vel Angelus de cœlo di-
ceret, quod addebamus, ob autores qui
in hunc sensum citantur. Remittit nos
Pseudonymus ad pag. 16. Not. ad Vind.
Steuarti. at nihil ibi habet ad quod non
responderim. Vitio etiam vertit, quod
sensum dicti Augustini, cui nihil habet
quod opponat, eruerim, quod antea fa-

Etum non erat. quasi non hoc laudi potius ducendum esset. Ego (cum Augustino, quem hic illustravi) ex coram mea ratio me esse profiteor, qui scribendo proficiunt, & proficiendo scribunt.

Pag. 24. (ita lego apud Pseudon. pro 21.) Cum Cartesius dixisset se omnia quorum insimulabatur, expressissimas verbis rejectisse &c. postulabam mihi locum ostendi, ex Methodo, vel Meditationib[us], vel Principiis, quo dixerit, *ad tempus de h[oc]is* rebus non esse dubitandum, *ant tempus* h[oc]e neganda non esset. Responsi vice, Pseudonymus sicat locum, non ex scriptis illis Cartesii palmarisiis, sed ex Epistola ad Dinetum, quasi nos ignoraremus quaecunque Cartesius dogmaticis suis disputationibus defendendis postmodum edidit, scatere tergiversationibus, & impudenterissimis propriorum dogmatum negationibus. Quia ex causa factum sit ut Pseudonymus hic à toto ostio aberrarit, supra manifestum fecimus.

Pag. 29. Cum dixisset Heereb. me λυπεγμοτων notam incurrisse, dum falcem Theologicam immitto in messem Philosophicam &c. respondebam. Quasi vero, Deum negare, & falsam de ejus attributis doctrinam tradere philosophorum sit, & quando id facit aliquis philosophus,

phous, nihil ibi Theologis sit negotii. Hic Pseudonymus infrendit. Os impudens & mendax. Quis illa est o dñs a aliquo philosophus &c. Respondeo, non querendus est o dñs a, philosophus ille est Cartesius, qui Deum ad tempus negandum esse docet, & ipsum se id facisse testatur, qui & Deum a se ipso positive esse comminiscitur, toties id a nobis ostensum est, ut pauca paritura sis repetitio. Non igitur hic clamandum, os impudens & mendax, Revii, sed potius: Os impium & blasphemum Cartesii, & omnium qui cum hac in parte sequuntur. Pag. 30. ait me yneceum exibilare &c. in eminentissimum Theologum, cui aliquam præfationis partem falso asscripserim &c. Ego ut dona Dei in omnibus viris doctis & bene de ecclesia Dei meritis veneror, ita rogo Pseudonymum. 1. ut parcat nostros theologos insignire iis titulis, qui in papatu summæ secundum pontificem potestatis insignia sunt. talis est titulus EMINENTISSIMI, qui solis Cardinalibus auctoritate pontificia tribui cœpit, postquam eviluit appellatio ILLVSTRISSIMI. Non potest non ei Theologo quem inuis, ingrata esse ejusmodi adulatio. 2. Ut qui me & hic & ubique mendacii arguit, ipse tandem mentieadi finem faciat.

ciat. Non enim attribui Theologo partem præfationis. audi mea verba Absters. p. 7. *Ad prefationis auctorem quod attinet,*
LICET NIHIL PRO COMPERTO HABEAM
QVOD DICAM, videor tamen mihi dupl-
 cem in illa manum ac pennam animadver-
 tere, theologi, & philosophi. Et theologus
 quidem videtur esse appositissima, ut
 ipse quidem existimat, citatio atque ap-
 plicatio commatis cuiusdam è sacris literis
 petiti &c. Pagin. 30. (quam hic velicit
 Pseudonymus,) nihil quoque affirmo.
 audi iterum verba mea: Sed hic paulo pro-
 prius te conveniam, *Anonyme*. Vel enim
theologus es, vel philosophus. si Theologus
&c. Legatur totus locus. 3. falsone cita-
 tionem & applicationem commatis illius
 è sacris literis, de quo in Abstersione, à
 Theologo esse conjecterim. non est Pseu-
 donymi definire. qui enim ille hoc nō
 vit? imo quis est ille qui hoc dicit? Si
 Theologus neget telum illud de sua phar-
 retta esse, nihil aliud quam conjecturæ
 meæ, non assertioni contradixerit. Me-
 rito autem mihi ita tum temporis *visum*
fuisse, allatâ si opus fuerit ratione non
 contempnendâ spero me planum factu-
 rum. Pagin. 31. fontem ostendo, unde,
 meo iudicio, magna pars incommode-
 rum quæ Academiam urgent, manat.

ver-

verba mea sunt: Partiti sunt Nob b. & AA. DD. Curatores philosophicam professionem, ita ut alter philosophus Logicam & Ethicam, alter Physicam & Metaphysicam doceret. quaro, an non qui physice & Metaphysice disputat, cum ad Logica & Ethica tantummodo vocatus sit, transeat de genere in genus, & in alienam professionem invellet? Certe optarim id à Nobb. & AA. DD. Curatoribus considerari &c. Respondet Pseudonymus, In docendo philosophiae professoribus certos positos esse limites, in disputando non item, sed per universam philosophiam unicuique disputare esse licitum &c. quæro, quâ licitum? an lege? an consuetudine? si lege, proferantur tabulæ. Si consuetudine, non diffiteor, sed eam consuetudinem, non carecere confusione ajo, & postquam abusus eius ad academizæ detrimentum manifestò cœpit vergere, rem eam à Nobb. DD. Curatoribus considerari, & consuetudinem illam mutari opto. opto, inquam quod unum possum, nihil autem præscribo.

Sed recriminationem Pseudonymi videamus: Tu, inquit, hanc labem vide ut abs te abstergas, qui in Disp. Theol. curriculo tuo de rebus Physicalibus sub titulo de Creatione, de animarum pluralitate sub titulo

quæsito de unitate anime Christi , de dixi-
tione eius in ens à se & ab alio , in titulo de
Deo , & in Analectu de mundi aeternitate ,
terra stabilitate , & aliis rebus philosophicis ,
disputac ita philosophice , ut nullus sepe scri-
ptura locus in totâ disputatione , vel audi-
tur , vel videatur : nos si ipse jam binus literas
& Deputat. Ord. Holl. te menitum , ne ea
qua sunt magis theologica disputares .

Multa hic accumulat , quæ ordine excu-
tiamus . *De rebus physicis* egi sub titulo de
Creatione . Mirum , inquam , ni facerem.
quid enim aliud creavit Deus præter res
physicas ? tu fortasse argumentum de
Creatione tractans de horologiis aut
molis subventaneis ageres . putas enim
res naturales nihil aliud esse quam auto-
mata . Si res physicæ Theologo dum crea-
tionem exponit non sunt attingendæ , pec-
cavit Moses qui earum omnium origi-
nem distincte enarravit , peccarunt è
Græcis Basilius , è latinis Ambrosius , qui
Hexaemera conscripserunt , ne jam de no-
stris Zanchio , Danæo aliisque dicam , qui
multo latius illa quam ego tractavi . sed
vide atræ succum loli mis . Heereboor-
tius Sermonis extemporanei pag . 9 . Ali-
philosophos illos misere impingere , qui in
Physicus , totam B X S A C R I S historiam
Creationis & integrum Hexaemeron dispu-

tandum proponunt. Quasi, inquit, non ar-
tium & scientiarum finibus regendis praefi-
cata & praefixa leges. Ubi aperte rem hanc
philosophis adimit, & ad SACRA id est
Theologiam, quo pertinet, remittit. quod
enun. sufficit ad hanc criminationem à
me amoliendam. Quod ait me de ani-
marum pluralitate egisse, sub titulo que-
sto *de unitate anima Christi*, non male
censet. sed addenda est causa. Disputa-
tione mea 19. de operibus sexti diei ter-
tia, quæ est de prima Creatione animæ
humanæ Thes. 10.11.12. Unitatem ani-
mæ in singulis hominibus astruxi. atque
is locus, non *quaesitus*, sed ei quæstioni
proprius fuit. Non multo post, vir qui-
dam præstantissimus hasce theses sibi re-
futandas summis, defensa duabus disputa-
tionibus pluralitate animarum. Dum
currit disputationum mearum series, non
potuit commodè eis inseri sententiæ meæ
vindicatio, itaque occasionem arripui in
disputt. de Persona Christi, iterum & ac-
curatius de eadem re agendi, & quæ op-
posita erant examinandi. Unde natæ sunt
Dispp. *de unitate anima Christi*. quas, in
gratiam Pseudonymi, qui foliorum mul-
titudine gaudet, huic nostrœ scriptio sub-
iungemus, & lectori veritatis amanti ea-
rum judicium relinquemus. Hoc unum

M. 6. præ-

præfati, nos hic à partibus nostris Cartesium habere, qui unicam tantum in homine animam ponit, eamque rationalem, reliquas functiones corporeas à materia esse asserens, atque ita animam sensitivam & vegetantem, non modo ex homine, sed & à brutis & plantis removens. miror qua ratione hæc simul defensurus sit Pseudonymus. nam & Cartesium deserere durum, & è tribus duas animas amittere irreparabilis jactura esset.

Addit me de divisione entis in se & ab aliis egisse in titulo de Deo. At quomodo erroneam Cartesii doctrinam, qua asserebat Deum esse à se positive, ut à causa efficiente, refellereám, nisi eam divisionem huc applicarem? Nec hoc est de philosophica divisione ex professo agere, sed eam ubi opus est in subsidium vocare, quod vere est Theologischolastici, sive disputatoris. Notavimus id Analecto nostro primo Thes. 13. *Tria sunt fere scholastica Theologia propria i.* Genus orationis simplex ac breve. 2. Methodus accurata & dialectica. 3. Usus sive subsidium philosophiae ac disciplinarum naturalium, à qua nec Apostoli abhoruerunt. v. Act. 17. 28. 2. Cor. 15. 36. & ad res sacras explicandas, qua communes cum rebus naturalibus notiores habent multum facit. ut si agatur de hypo-

Hypostasi, essentia, existentia, subjecto; passionibus, loco, duratione &c. earum rerum quae ad Theologicam considerationem pertinent, nisi quis communes illarum rerum conceptus ex philosophia perspectos habeat, non poteris distincte eas explicare, aut adversariis qui iis utuntur obfistere.

Ait, rae de mundi eternitate ibidem disputasse. mirum, si quis Creationem mundi astruens, contra ejus eternitatem differere prohibeatur. At, inquit, res illa philosophica est. prorsusne? Cur igitur Creatio describitur in scriptura? cur fide eam teneri afferit Apostolus Heb.ii. 3?

Item de terra stabilitate egi. quidnifaccerem? cum illi qui in contraria opinione sunt, eam è scriptis literis obtorto colando deducere sagatant? de Galilæo dico & Lansbergio, qui tem hanc ita certam habuerunt, ut eam è scriptura demonstrare, ac quæ indidem in contrarium affectantur omni arte eludere conatisunt. vide illius Novantiquam ss. Patrum & probatorum Theologorum doctrinam, & hujus *Commentationes in motum terra*. quopatio non modo vera esse statuitur hæc opinio, sed etiam fide divina obtruditur credenda. Henricus Regius Fund. Rhyf. p. 58. dicta scripturæ, quibus sol quotidie oriri & occidere dicitur &c. ait ex com-

274 S. T. A. T. B. R. A.
comunis vulgi sententia, secundum appre-
rentiam tantum dici & in iis esse tropum
accusandum. Iudicet potro pius lector, an
Theologi sit, complicatis manibus, &
conniventeribus oculis permettere, sed um-
bra doctrinæ Astronomicæ novas scriptu-
rae explicationes & nova fidei dogmata
procudi. maxime cum per ea fidei aliquis
articulus verus in periculum venit. quod
hic fieri pridem demonstravimus. Disp.
postiarum Theol. xii. Thes. 14. ex qua
nonnulla, ut & duas Dispp. ex Analectis
postris de hoc argumento, quas arrodis
Pseudonymus, lectorum oculis subjicie-
mus. nunc in criminatione ejus perga-
mus:

Ait ergo me de his disputare ita philoso-
phico, ut nullus sape scripture locus in tali
disputatione vel audierit, vel videatur.
Resp. In materia de qua disputatur ~~ver-~~
~~erit~~ me sine scripture agere, non puto
dicet ipse, sed si vel pagani, vel Arabes
ex Muhammedis schola refellendi sunt,
eorum argumentis non est occurrentum
scriptura, quam reiiciunt, sed è princi-
piis quæ nobis & illis communia sunt.
Hinc potest fieri ut in disput. eleasticis
interdum non compareant scripture lo-
ca. Quid autem dicis de tuo philosopho,
Pseudonymo? An non is seponit. Di-
sp.

sputationes edit, nudis constantes positionibus; absque ulla ratione philosophica illum ergo prius redargue, ac postea, quod abs te alienum est cura.

Tandem ait, me binis literis à Dopp. Ord. esse monitum, ut ea qua magis sum: theologia disputarem. Resp. Monere, & moneri, ait ille, amicorum est. Multo minus mihi dedecori vestro & monear à superioribus. Monitus sum per literas bis, non nego, ut quæstiones quæ ipsorum AA. videbantur curiosiores omitterem. neq; tamē erant eæ quæstiones è Philosophia sive veteri, sive nova, sed partim ex Mose, partim ex Paulo petite. Mirum autem cuiquam videri posset, nunquam ab eorum AA. Heereboortium fuisse monitum ut falsas suas & Theologiæ inimicas opiniones disputare desisteret, cuius rei hæc est causa, quod omnes fecerunt quæ in Collegio DD. Ord. habentur disputationes Theologicas ad ipsorum AA. defendantur, honorario constituto theologiæ studiosis, quando eas ipsis consecrant: Philosophice autem ad eos nullæ perveniant, quod id beneficium ad Philosophie studiosos non pertingat. Hinc facile est, ex aliquot Disputationum theologiarum centariis, unam aut alteram occurrere, cuius argumentum minus ad guttum

stum AA. DD. Deputatorum sit, dum interim Philosophicæ disputationes hac quidem ex parte securè quo libet evagan- tur.

Subjeci Abstersionai meæ Disputationem ab Heereboortio habitam, qua totam Cartesianam doctrinam è fundamen- to convellit, idque ut videret Cartesius quali patrono causam suam commisisset, tali videlicet quales sunt illi causidici, qui utriusque litigantium parti mercenariam operam locant. quid ad hoc Pseudonymus ? Exercitii causa hoc factum ait, & eodem anno contrarium ab eo disputatum. Hoc ne sufficit ? In corollariis Philosophicis dicix, eos qui Italia Cartesio as- cribunt, calumniari, mentiri, & Deo con- vicci, calumnia, ac mendacii aliquando redi- turis ratione. subsumo : atqui hæc Car- tesio ascribit hac disputatione ipse Philo- sophus. ergo omnia illa crimina quæ ad versatio impingit in ipsum competunt nec elevat hoc rō exercitii causa. nam ca- lumniari, mentiri, & ea flagitia committe- re, ob quo alium coram tribunalis Dei citas : hæc inquam omnia facere exercitii causa, multo deterius est, quam si quis per erro- rem forte tale quid designaret.. Illud ergo Philosopho cum attribuat Pseudo- nymus , quam gratiam ab eo relaturus sit.

fit miror. 2. Consideretur nova distinctio,
alia serio agit Philosophus, alia exercitii
causa. & ad posterius genus refertur Di-
sputatio qua Cartesium refutat: At ipse
se exercitii causa cum defendisse supra cau-
fabatur. quod si, excerpti causa cum defen-
derit, sequitur serio eam refutasse, nisi utru-
q; fecerit joco, & nihil credat eorum quæ
vel affirmat vel negat, Non quodvis por-
ro exercitium esse licitum, docet tribus
verbis Apostolus 1. Tim. 4. 6. cum ait:
Exerce te ipsum ad pietatem. Imo ipse Phi-
losophus tuus hoc alios docet (utinam
se ipsum!) Sermon. Acad. p. 12. *Neque de-*
cet (inquiens) in Disputationibus eorum pa-
strocinium suscipere qua proxiui absurdia exi-
stunt, aut falsa, aut impia, aut moribus per-
nicioſa. Hoc enim qui faciunt, disputantes,
animum probant monſtroſum, temerarium,
atheum, impurum, & omnino diſſolutum.
Soli ne obloquitor, dicebat quondam Py-
thagoras; Et de rebus divinis, atque iis que
morum spectant honestatem, NEC IOCO
NEC SERIO aliter disputandum quam sese
habent, preclare monet in Topicis Aristoteles:
Qui quarunt, Dii an fint colendi, &
an amandi parentes nec ne. supplicio sunt co-
ercendi; qui, an nix sit alba, sensu carent.
Hujus generis sunt illa, sensibus esse fidem
omnem abrogandam aliaque delirantium
som-

somnia. In hisce Philosophi tui verbi multa observari possent , sed ista tantum nunc quidem : Primo dicit harum rerum non esse patrocinium suscipiendum . Inane ergo est illud effugium , cum positio- num quas defendit & quarum patroci- pium suscipit non se sed Respondentem suum esse auctorem causatur . 2. Non esse id faciendum Nec SERIO . nec Ioco- proinde nec EXERCITI CAUSA . 3. Cum sensu eos carere , ex Aristot. ait , qui di- sputant , an nix sit alba , quo in numero habendos putat , qui contendunt igne- esse humidum ? hoc sane non minus insul- sum est quam illud alterum . quod tamen ab se defensum proficitur , hujus Erisfor- la p.62.4. Cum inter absurdia illa refertur si quis dixerit , *sensibus esse fidem omnem ab- rogandam* , quid de eo judicabit , qui ne- gat in homine SENSUS esse ? (plurali in- quam , numero) id quod ipse , ibidem fa- cet p.63. *In homine (inquiens) est tantum unus sensus.* Denique cum haec appellatio delirantium somnia , an non id dictetur directè Cartesium petat , alibi abunde ex- ventilatum est , neque hic repetetur . In- terim quomodo duo haec deliria , Car- tesi dico & Anaxagoræ sibi mutuas operas- tradant , quæsto mecum cognosce , ex auctore inter Hispanos non incelebi-

Don.

Dou Laurentio Ramirez de Prado, Penitentiarach cap. 24. Dicam. inquit, serio.
Mixtae decadentes à caelo aquam effluere, & ea
opinione Anaxagore, falsa tamen, nivem
non esse album. Ad huc, illud primum mibi
dari & concedi postula, visum esse ex quin-
que sensibus cuius credi minimum opereat.
Epicurus dicebat, solenuisse bipedalem, quia
solis videntur. Statim, inquit Cicero 4. A-
enid. multas falsas affirmavit, longaque aliter
se habens, ac sensibus videantur. Et quid
mixta magis apud Philosophos (& nunc,
inquam, apud Cartesium) quam quaestio-
nies. ille de remo inflata; & de columba colu-
la? Nonne vides, cum secundo flumine ver-
hens, vacas, aut oves, aut etiam quercus,
quam citissime moveri, cum tu solus, qui
deseris, vel conspicis illa, moveare? Ipse Ci-
cero lib. de Divinat. scripsit, ubi de Chal-
dais, qui natilitia sidera notabant: Oculo-
rum fallacissimo sensu, iudicant ea, quaera-
tione, atque animo videre debebant. Hinc,
quia dicebas Anaxagoras aquam nigram
esse, ex qua concreta nix, non modo nivem
(ita legendum) negabat album esse sed no-
videri quidem, teste eodem Cicerone lib. 4.
ad finem; imo nigrum asseverabat esse, &c.
Vides Pseudonyme, non potuisse illum
scriptorem Anaxogoræ commento colo-
riom illucere, nisi in subsidium adyocata.

Car.

Cartesiana ἐχαπεληφία; sed pergamus.

Rogaram Anonymum, ut missis ineptijs *Confederationes* meas aggrederetur & refutaret. quid ad hoc Pseudonymus? 1. Contemptum me mereri, non responsum. At idem potuit contemnere *Abstersionem* meam, & vocem penitus contine-re, si hæc est silentii vera causa. 2. Philo-sophum quod spectat, non difficile ait ei fore malam fidem & ignorantiam meam in *Confederationum* libello prodere, si liberet. Quin, inquit, nec me ipsum ei rei imparem habeo, sed eadem facilitate Cartesium liberarem à calumniis, qua Philosophum liberavi ab iisdem in *Aspersione* tua aspersis, &c. Resp. De Philosopho quod gloriaris, toto cœlo erras.

— Nihil ille nec avsus

Nec potuit. —

De te multo magis. quid enim tu *infelix puer* posses quod ille non potuit? si se-cus arbitraris,

— quid cessas? an tibi *Mavres*

Ventosa in lingua pedibusque fugacibus ista
Semper erit?

Quia autem ineptiarum tuarum no-mine adversus *Abstersionem* meam ita magnificè te infers, judicent qui & illas & hoc meum responsum legerint. & ip-sam

sem Abstersionem ; si placet, eisdem apponant , videbunt te ne tertiam quidem ejus particulam delibare ausum. quomo-
do auderes vel attingere prius illud scri-
ptum, posteriori hoc multo & nervosius
& accuratius ? Neque hoc ad Thraso-
nismum & jactantiam meam (ut tu
dicis) spectat , sed ad causæ fiduciam.
Nam ut Cartesiana circa Philosophiam
& Theologiam deliramenta refutentur,
nec ingenio nec doctrina multa (quæ
quam sint in me tenuia agnosco) opus
est , sed mediocriter duntaxat diligentia ad
sensus ejus investigandum ; qui fideliter
erutus, simulac prodiit periiit.

Sequuntur Disputationes adversus Ani-
mam in homine triplicem , & Motum
terrae.

DIS.

DISPUTATIONUM THEOLOGICARUM,
QUADRAGESIMA,
D.E.
UNITATE ANIMÆ
CHRISTI.
THES. I.

Veritate animæ Christi expensa, ad e-
ius unitatem progrediemur. de qua
ita sentimus:

2. Unam in Christo animam esse, non
plures. eo argumento: quia *fratribus fratres*
per omnia similes est (id est, homo ut casto-
xi homines) excepto peccato, *bleb.* 2. 17. &
4. 15. Singulas autem singulis homini-
bus animas inesse ostendimus Disp. 19.
thes. 10. & seqq. quod nunc paulo ple-
nus evolvemus, & Christo applicabi-
mus.

3. Et primo quidem disertis id verbis
videtur testari scriptura cum animam
hominis UNICAM vocat *Psal. 22. 21.* E-
ripe à gladio animam meam, à carne UNI-
CAM meam *Psalm. 35. 17.* Reduc animam
meam à *vagationibus* eorum, à juvenibus
deonibus UNICAM meam. ubi (salvo alio-
rum judicio) exhibetur unice, animæ perpe-
tuum esse arbitratum, & rationem con-
tinere, cur propheta tam ardenter ut ea
seruetur petat, quia videlicet unica, ac
prota-

præiude unicè in pretio habenda, ac sollicitè custodienda sit. v. Bucer. ad illum locum. ita μόνον & οὐκ ἄλλον, unum idemque esse apud bonos auctores observat nobiliss. Heins. in Matth. 3. 17. in Marc. 1. 11. & 12. 6. Theocritic. lect. c. 17. pag. 355. & seqq.

4. Confirmat id ipsum creationis historia, in qua dicitur Deus inspirasse homini *spiraculum* vitarum. Gen. 2. 7. unum videlicet *spiraculum* pluriuita *vitarum*, id est unam animam, omnium in homine vitae graduum principium ac fons.

5. Idem deducunt orthodoxi nonauli theologi, è notione imaginis divinæ in anima humana. quatenus enim eam in ipsa anime essentia ponunt, præ ceteris ejus unitatem, tanquam characterem singularis essentiae divinæ receperint.

6. Perpetua quoque s. scriptus phrasologia id quod dicimus evincit. ubique enim de anima sive spiritu unius hominis in singulari loquitur, numero autem hominum numerum animarum exequatur, Gen. 9. 5. & 17. 14. & 19, 17. 19. 20. & 42. 21. & 44. 30. & 46. 15. Eccles. 12. 9. Zachar. 12. 1. Matth. 16. 26. Act. 2. 27. & locis infinitis aliis.

7. Ad idem ostendendum valent etiam illa

illa Christi verba Matth. 10. 28. *Ne timete vobis ab iis qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere;* &c. quæ non solum animæ humanæ immortalitatem testantur, sed simul indicant, unam tantum esse animam in quolibet homine. Nam, cum dicitur: *animam non possunt occidere,* monstratur immunitas animæ humanæ ab interitu: cum dicitur absolute, *animam non vero, animam rationalem,* significatur, nullam esse in homine animam quæ interitum subire possit. at si esset in eo anima peculiaris sensitiva, cum hæc sit morti obnoxia, non fuisset simpliciter vere affirmatum, *animam autem non possunt occidere.*

8. Ac eadem ratione Servatori nostro scriptura *animam* passim tribuit, nusquam *animas, spiritum, nusquam spiritus,* Psal. 16. 10. & 22. 21. Jes. 53. 10. II. 12. Matth. 2.20. & 20. 28. & 26. 38. Marc. 10. 45, & 14. 34. Joh. 10. 11. 15. 17. & 12. 27. & 15. 13. &c.

9. Accedimus ad argumentum quod Disp. 19. thes. 12. sumebamus à justitia divina. hoc modo: Si in homine sunt tres animæ, vel omnes sunt immortales ac separabiles, vel intellectiva tantum. non illud, ergo hoc. quo posito sequitur hominem in resurrectione duas novas animas

mas accipere. itaque, 1. non redire eundem hominem absolute, sed magna parte diversum. 2. novas illas animas loco vetetum damnari cum nihil mali fecerint, vel salvare cum nihil effecerint boni. id quod pugnat cum justitia divina. hoc argumentum jam non nihil illustrabimus.

10. Probant theologi contro Socinianos resurrectionem *huius* carnis, ex eo, quod alioqui iustus esset Deus, qui corpus de novo productum, quod non peccavit, æternum portaret, aut quod ipsum non toluit æternum bearet: illis corporibus quæ peccato se dediderunt, impunitis, & quæ arma fuisse justitiae, imo pro Christo passa sunt præmio defraudatis.

v. Synopsis Leyd. Disp. 51. thes. 26. 27. Hinc ita concludimus: Si hæc ratio locum habet in punitione aut remuneratione ejusdem corporis, ergo etiam, & quidem fortius, ejusdem animæ: quia anima & pars hominis præstantior, & peccati vel obedientiæ subjectum principalius est quam corpus. eandem ergo oportet esse, aut Deus in remunerando & puniendo (quod absit) iustus haberetur.

11. Neque hic satis facit exceptio, esse & alia quæ in resurrectione de novo producantur: v. g. *unibnem animæ & corporis, item formæ, quas statuant parvates*

membrorum. Nam quod de unione dicunt, nescitur falsa hypothesi, ne scimus esse illam modum aliquem substantialem ex natura rei distinctum à partibus unitis. negamus hoc, nam anima & corpus uniuertunt se ipsis immediate, non per talem modum. videantur Thom. 4. contra gent. c. 41. Alvar. de Incarn. disp. 13. §. 13. & Colleg. phys. doctiss. cuiusdam viri Disp. 4. thes. 5. 6. 7. 8. 9.

12. De formis partialibus membrorum non jam inquiremus, dentur an non, quia ad rem præsentem non refert. ponantur ergo dari, & alias loco aliarum in resurrectione produci: si inde concludis, ergo nihil incommodi esse, si & alias animæ producantur: quomodo impedit Socinianus à fortiori inferat, etiam nihil incommodi esse, si producantur alia corpora? ita hæc ratiocinatio auctore suum non extricat sed involvit. nunc quod diximus ad Christum accommodemus.

13. Si Christus habuisset tres animas, unam immortalem, mortales reliquas, sequeretur Christum morientem aliquam substantiam Verbo unitam simpliciter dimisisse. Unde Ocham, ut hoc incommodum evitet, dicit animam sensitivam Christi conservatam esse in Christo, vel cum rationali, vel cum corpore. Sed si intellegas

ligat mansisse unitam corpori, est hæresis, alias corpus illud non mansisset mortuum, sed sentiret. Si vero intelligat mansisse separatas, dicit miraculum inauditum, quod forma materialis conservata sit sine materia. Item, in auditum est in ecclesia, duas aut tres animas Christi esse separatas in triduo, quare temerarium est, ne dicam erroneum illud asserere.

14. Alii ut hunc iustum declinent, putant se defunctos esse, respondendo, animas illas redisse in potentiam materiæ, unde eductæ fuerant, ac inde rursus educi non resecabimus ad vivum. Hanc vel reductionem vel reductionem tantum dicimus, si redierunt in potentiam materiæ, desierunt in ea esse actu: & redit superior difficultas. Deinde querimus, an reductione hac in potentiam materiæ facta, materia sit in potentia ad animas eisdem numero quas ante habuit, an ad similes, sed numero diversas? prius falso diceretur, quia ad præteritum non est potentia: v. Arist. cap. de oppositis. & Phys. c. 4. t. 37. & 2. de Gener. c. 11. t. 7. posteriori posito, redit quæstio de premiis ac pœnis, & sic argumentum perstat insolutum.

15. Atque hic sedulo observandum est, quod docuimus Disp. præced. Christum.

tam in inferioribus quam superioribus animæ suæ facultatibus pro peccato nostro dolores ac anxietates sustinuisse. Opportebat autem eum ista pati & in gloriam suam intrare. *Luc. 24. 26.* Et propter hanc obedientiam Deus ipsum in summam extulit sublimitatem, ac donavit ei nomen quod est supra omne nomen &c. *Phil. 2. 9.* quis credat eum in gloriam suam intrasse cum animabus quæ nihil passæ erant? illas esse coronatas, eas vero quæ onus iræ divinæ sustinuerant in morte remansisse? immo quomodo nostras animas redemit, qui suas non potuit liberare? confer *Johan. 10. 17. 18.* *Actos. 2. 24.*

16. Præter hæc & illam difficultatem à scholasticis non omnino de nihilo moveri indicavimus, quod humanitas Christi per tres animas in triplici specie videatur ponи, divinitas autem non humanam solum, sed & bruti & plantæ naturam assumisse. Nam si anima sensitiva v. g. esset in homine re distincta à rationali, illa (inquit) esset specificè contracta intra gradum sensitivum: unde esset anima quædam irrationalis, & belluina, quæ seclusa rationali, aut per intellectum, aut re ipsa saltem per potentiam Dei, vere constitueret brutum tam integrum & com-

completum in specie animalis quia
est equus. quo respiciens Aug. l. 82. quæst.
q. 8. Apollinarem, ait, dum afferuit Verbum
assumisse animam sensitivam sine rationa-
li, re ipsa dixisse, assumisse quandam bel-
luam. Quomodo ergo posset compositum
tali anima constitutum ulterius in-
formari anima rationali? Et hæ quidem
rationes theologiam attingunt. mere
philosophicas mittimus, quæ peti pos-
sunt ex Coniubib, in I. de Gener. c. 4. q.
21. a. 2. Suarez Metaph. Disput. 15. sect.
10. t. 17. Philipp. Fabr. Physiol. Scott
Theor. 73. cap. 2. Sennert. hypomnem.
phys. 4. c. 13..

17. Tandem etiam mentionem injeci-
mus Synodi Constantinop. 4. quæ inter
universales octava numerari solet. ea, si
non ad aliud, ad hoc saltem valere debet,
ut pontificiis (Fernelio, Zabarellæ aliis-
que) qui eam pro oecumenica habent,
fibulam imponat, dum se se publico eccle-
siæ suæ judicio condemnatos, velint no-
nunt, fateri coguntur. referemus ejus ca-
nonem decimum, non prout ab Anasta-
siō bibliothecario homine pontificiarum-
partium, latine, sed ut postea græce edi-
tus est. ita autem habet: Τῆς παλαιᾶς
ἡγεμονίας Διαδήκτης μίαν ψυχὴν λογικὴν το-
ῦτινος διδασκόντων ἔχει τὸ ἀριθμόν, εγι-
τεῖται.

πάνται τοῦ θεογόρου πατέρου τοῦ διδασκάλου
τὸν οὐκλητὸν τὸν αὐτὸν δόξαν κατεμετέβανταν.
εἰς τοὺς, εἰ δόσον ψυχὰς ἔχειν αὐτὸν δόξαζοντες.
καὶ ποιητὴν οὐκλογίσσοντος ἵπτητο μαζεῖ τὸν ιδίαν
κρατήτοντον αὔρεσσι. ἡ τῶν αὐτῶν καὶ οἰκουμενῆς
αὕτη σωμάδω τὰς τὸν πιστόντας αὐτούς
εἴθιστος, καὶ τὰς ὁμοφρειῶντας δια-
δεκατίζει μεγαλοφάντας. εἰ δὲ τὸν σὸν αὐ-
τὸν τὸν λοιπὸν τολμεῖντο λέγειν, αὐτῷ γέγονεν
adiceremus interpretationem nisi textus
esset facilis & planus.

18. Unde in lib. de Ecclesiasticis dog-
matibus cap. 15. hoc etiam traditur ut
dogma certum. quia vero Occam dicit
ibi esse sermonem de duabus animabus
rationalibus, ut constet id esse falsum, se-
feremus verba: *Neque duas animas esse
dicimus in uno homine, sicut Iacobus Et alii
Syrorum scribunt, unam animalem, qua ani-
matur corpus, Et immista sit sanguini, Et
alteram spiritualem, qua rationem min-
istrat. sed dicimus, unam esse eandemque a-
nimam in homine, qua Et corpus sua socie-
tate vivificet, Et semet ipsam sua ratione
disponat.*

DIS

DISPUTATIONUM THEOLOGICARUM
QUADRAGESIMA PRIMA.

D E

UNITATE ANIMÆ
CHRISTI ALTERA.

THES. I.

POstquam opinionem de triplici ani-
ma in uno φισμίγ veritate carere
ostendimus, etiam nulla eam necessitate
invectam docebimus. id autem fiet, re-
futando præcipua argumenta quibus ca-
stabilitur. sunt eā 1. Averroistarum. 2.
Zabarellæ. 3. quorundam è nostris.

1. Primum Averroistarum argumen-
tum est: *Quia gradus vegetans, sentiens,
rationalis, habent suas facultates: vegetans
altricem, auctricem &c. sentiens visum,
auditum &c. rationalis intellectum, volun-
tatem. facultas autem facultati non accidit,
sed substantia: sunt ergo hi gradus sotidem
substantia, id est anima.* Resp. Vegetati-
va; ut est per se (in planta) & sensitiva
per se (in bruto) habet suas potentias.
sed id homine hæ sunt facultates unius
animæ rationalis, quæ simul & vegeta-
tiva & sensitiva est. atque ita utrobique
substantiæ accidunt, non accidenti.

3. Alterum est: *Operationes diversæ ar-
guunt formas diversas realiter: sed actus
anima vegetantis, & sentientis, &*

N 4

ratio-

rationalis sunt diversi: ergo sunt diversae animæ in homine. Resp. Falsa est major. Cog-
niū una forma simplex potest habere
diversas operationes. nam , farentibus
adversariis, anima vegetativa est una sub-
stantia , & tamen habet tres operationes,
alendi , augendi , gignendi. sensitiva ha-
bet quinque sensus externos , duos aux-
tres internos , nec tamen dicunt esse se-
ptem vel octo animas sensitivas. in intel-
lectiva est similis operationum varietas.
nihil ergo concludit argumentum.

4. Primum Zabarellæ argumentum ,
quō se maxime motum ad hanc senten-
tiā sequendam proficitur , petitum est
à pugna sensus cum ratione. quod enim sen-
sus appetit , ab eo ratio frequenter abhorrebit.
Et quod ratio vult , id per sepe sensus fugia-
rit molestum. non possunt autem ab eadem
anima substantia prodire dua facultates op-
positæ , sed subordinatae. Resp. 1. Neg. fa-
cultytes vitales , prout qualitates esse , &
ab animæ substantia procedere dicuntur ,
sibi mutuo opponi. 2. quod vero eorum
actus pugnare deprehendantur , id 1.
in statu integratæ locum non habuit ,
in eo enim sensus & ratio subordinatio-
nem exacte servabant. 2. quod in statu pec-
cati sibi mutuo adversentur , id non est à
multitudine animalium , sed à reliquiis
prin-

principiorum practicorum ab una & habitu peccati originalis ab altera parte. 3: in facultate quoque sensitiva s̄e penumero pugna est. appetit enim cibum propter dulcedinem, quem refudit propter caliditatem aut aliam intemperiem. nique propterea multiplicantur animæ sensitivæ. ita neque in re proposita.

5. Secundum argumentum: *Forma simplex est essentia, & dat unum tantum esse, non plura: qua igitur dat esse hominem, non dat esse animal: que dat esse animal, non dat esse vivum: sed per rationalem est homo, per sensibilem animal, per vegetantem vivens.* Resp. ex Piccol. de multit. form. c. 3. Si prædicatis singulis per se in eodem individuo formæ variæ respondeant, tunc cum ignis sit & ignis, & corpus inanimum, & corpus, & substantia, non esset simplex, sed compositus ex formis variis. similiter albedo non esset simplex, sed & albedinis, & coloris, & qualitatis passibilis, & qualitatis formas includeret. id ipsum contingere de quatuor primis qualitatibus, quæ rāmen & primæ, & simplicissimæ statuuntur. hæc ille, concludimus ergo: ut hæc omnia præstat una albedo, quæ & color est, & qualitas patibilis &c. (& sic in reliquis exemplis) ita unica anima dat homini ut sit animal, &

N 5. vivens,

vivens, & rationalis. neque hæc sunt re-
littere tibi esse, sed unum tantum : licet râ-
tione distinguantur.

6. Tertium : Vnum & idem esse non pa-
rest tribui à pluribus diversis formis. non
potest ergo, esse animal, equo tribui à forma
equi, leoni à forma leonis, homini à forma
hominis. sed necesse est aliam esse formam
ab omnibus specierum formis distingam, qua
per se tribuat esse animal, eamque unam &
eandem esse in omnibus animalibus: proin-
de communem formam generis distingam
esse à formis specierum. Resp. Hic incidit
Zabarella in delirium superiori opposi-
tum. illic enim unicum hominis esse tri-
plicabat, hic triplex esse trium diverso-
rum animalium, unicum esse putat, &
formam quandā genesis quę in nulla spe-
cie sit illud producere imaginatur. quod
somnium postquam destituerit ad co-
jectorem ut deferat suademus. nam post
ejectas ideas Platonicas netio id facile
admitteret.

7. Quartum : quia alias non servatur
univocatio generis. ea enim sunt univoca,
quibus una aliqua natura communis qua-
participent responderet, qualis est forma com-
munis animalis, quod in opposita sententia
non invenitur &c. Resp. Non requiritur
ad univocationem una natura communis.

pca

pet se existens, realiter distincta à speciebus, sed sufficit si convenient species in aliquo quod non sit nudum nomen. At homo & brutum in facultate sentiendi, & vegetandi. si procederet hoc argumentum, albedo & ingredio non convenient univoce in genere coloris. quare? quia non habent quandam colorem communem, qui nec albedo nec ingredo fit, qui que severa in utroque existat. plura aduersus Zabarella sophismata qui volet, legat Philip. Fabtum in Philos. nat. Scoti. Theoremate 73. & Sennert. Hypomn. phys. 4. c. 13.

8. E nostris præcipue sententiam hanc sequutus est Clariss. Burgersdicius. ejus primum argumentum est: *quia ab anima que immaterialis est, non possunt manare facultates & operationes materiales; atqui tales sunt potentia sentiendi & vegetandi.* Resp. primo de facultatibus; neg. eas esse materiales in se. vel enim sunt idem cum anima, vel cum ejus natura necessario convenire debent. ita ratiocinatur Burgersdic. neque contradicimus. Atqui, inquit, ex actionibus contrarium patet, que cum à materia dependeant, nec nisi in ea & per eam fieri possint, materialitatem quoque potentie evincunt. Resp. Neg. actiones illas esse materiales, prout sunt actiones.

Actio enim ut actio, i.e. quatenus à passione distinguitur, non habet subjectum in hæsionis, sed denominationis tantum. hoc est, non includit formaliter esse ipsius, sed esse ab, nec dicit propriam habitudinem inhærendi alicui, sed magandi ab aliquo: unde non sequitur: actio sentientiæ est materialis prout recipitur in organo, ergo & prout proficiuntur à facultate, ita enim inferre posses, & Dei actiones esse organicas & materiales, neque enim producit visum nisi in oculo, nec auditum nisi in aure, neque operationes illorum sensuum nisi per illa organa, nec formas rerum naturalium nisi in materia. conclude inde, ergo dependet Deus in operando à materia, & per consequens etiam in essendo. ac idem quod de anima facultatibus concluseris.

9. Alterum ejusdem argumentum est: *Homo non generabit hominem, si nulla in homine sit anima prater rationalem.* Qui-cunque enim generat est auctor forme, eamque educit ex potestate materia. Quare si anima rationalis non educitur ex potestate materia materialis quedam forma hominis tribuenda est, qua re ipsa diversa sit ab anima rationali. Resp. i. qui statuunt fœtum primo vivere anima vegetativa, ea decedente sensitiva, & hac intereunte rationali;

nali, dicent argumentum hoc quæstiōni non attingere, cum fateantur māteriales animas à generant produci; sed negent eas cum rationali permanere, hoc ergo quod negant, non illud quod concedunt probandum esse. 2. ut ut ea sententia se habeat, non assequitur adversarius quod intendit. cum enim dicit, qui cunque generat esse auctorem formæ, quārto an formam ultimam ac specificam intelligat, an communem aliquam & subordinatam? si ultimam, ipse pronunciatum illud falsum esse fatetur in, anima rationali: si subordinatam, videat quomodo per ejus productionem vindicetur generatio univoca. v. g. an homo hominem generare dicendus sit, quia gignit corpus & animam ratione carentem? quid quod formæ illæ communes dicuntur se tenere à parte materiæ? quomodo ergo per illarum productionem generatio totius compositi explicari potest? Ita hoc argumentum relinquit difficultatem de generatione hominis insolutam.

3o. Superfūt duo argumenta doctissimi cuiusdam viri, quę mallemus non, tangere: sed postquam veritatem hanc tuendam suscepimus, & ad omnis generis argumenta jubemur respondere, age etiam illorum solutionem tentemus, prius ita habet:

bet: *Anima HUMANA* diuersi realiter posse est, ex quo evidens est, quod non sit esse essentia sua una & simplex. Antecedens patet ex impura & horrenda hominis & bruci miscela, in qua homo non minus ad formam geniti concurrit, quam brutum. At forma istius monstri non est immaterialis, ut anima rationalis, sed materialis, ut anima vegetativa & sensitiva.

11. Resp. Neg. antecedens. & ad probacionem respondetur 1. ex mente eorum qui tres animas sibi mutuo succedentes arbitrantur, laborare hoc argumentum eadem ignoratione elenchi quæ in superiori norata est. vegetativam enim & sensitivam in illo casu (sed successivo) produci concedere possunt, absque detrimento suæ causæ, cum inde non sequatur animarum triplicitas simultanea, quam solum negant. 2. quod ad nos attinet, gravissima in adversarii sententia incommoda esse censemus. 1. quod ponat partem quandam animæ HUMANÆ, vel potius duas animas HUMANAS in eo quod ex bruto natum, nec aliud quam brutum est. 2. quod ad animas HUMANAS producendas & hominem & brutum concurrere ait &c. quæ quantas difficultates secum trahant, prudenter considerari meretur.

12. Pra-

12. Præterea si quis ex ipso petat ut
probet ejusmodi sobolem *εξ αρρύτου ουσίας* provenire , non dubitamus quin af-
fatum laboraturus sit. at quamdiu hypo-
thesis illa incerta est , quicquid ei super-
struitur erit ruinosum. Neque hic in so-
lutū accipiemus poëtarum fabulas, ut ne-
que impudentissimum Plutarchi menda-
cium , quo Aristonymum quandam ex a-
sinâ & Fulvium Stellum ex equâ formo-
fissimas filias suscepisse narrat in Parallelis.
quod ipsum si verum esset , nihil ta-
men juvaret controversiam quæ hic di-
sceptatur. de monstribus enim quæstio est .
& talibus quidem quæ careant anima ra-
tionali: horum autem neutrum pulcher-
rimis hisce puellis , quatum & altera in-
ter Deas, ut equorum curam gereret, re-
lata dicitur, applicari potest. Non est du-
biu[m] quin è sono nominum ad stultam-
plebeculam dimanarit hic error. quia e-
nim harum puellarum altera *Onoscelis*,
altera *Hippona* dicta fuit, hinc illam ex a-
sina, hanc ex equa genitam, ridicule cre-
ditum fuit. missis ergo portentosis græ-
culorum nugis , certa & indubitata hujus.
hypotheseos documenta postulamus. Di-
cet quis : Annon certum est foetus cum
membris quibusdam humanis è brutis
nonnunquam nasci ? certum profecto. at
et mu-

è mulieribus prolem membris pecuniosis deformem pro digni interdum, & que certum est. idque nulla nefariæ spacio, sed vi imaginationis; & subito ejusmodi animantium occursu. quid ne dem & prægnantibus bestiarum femellis usu venire credamus? sane horrefere omnes bestias hominis occursum, colligitur ex Gen. 9. 2. & quid in illis quoque valeat imaginatio circa foetus suos ex Gen. 30. v. 31. & seqq. ut & ex Avicennæ libri de Animalib. constare potest.

13. Alterum argumentum desumit ex generatione molarum quas rurdam, ex semine cum hominum, cum brutorum. Hoc enim aliqua anima vegetativa præditum sunt, sed carent sensitiva, multoque magis rationali. Resp. Et hæc alienæ pulpe sunt, sed sequendum quo nos trahit adversarius. occurremus ergo pro captu nostro, absque præjudicio tamen causæ. ad rem: Dicimus hic plus vice simpliciter. i. paralogismo secundum platonis interrogata. de humanis enim animabus quæstio est, unde quod genitum dicitur ex semine brutorum hoc non spectat. 2. juxta eos qui animas sibi succedentes ponunt, etiam ignoratione elenchi. nam de tribus animabus queritur, de una tantum concluditur. 3. repugnat quod hic dictum

ut ei quod paulo post idem ille vir praestantiss. infert: quod videlicet, qualibet forma materialis postules debite preparatam materiam, ut insit, & anima quidem corpus organicum, ut docet Aristot. l. 2. de Anima, c. i. quale cum semen(nos addimus, & mola) non sit, neque animam in se sustentare posset. Est enim mola qualis describitur ab Hippocrate & Galeno, caro $\delta\mu\eta$ $\tau\eta\eta$ $\alpha\delta\delta\alpha\theta\eta\sigma\sigma$. Galen. l. 14. de usu part. c. 7. neque animæ in ea vestigia apparent cum sit plane immobilis, nec nisi per accidens moveatur ad motum useri. quod si motus quidam appareat tremulus & palpitans, non tam à mola excitatur, quam ab utero, intile pendus excutere contendente. quod vero quosidie augatur & crescat, id non præstas vera mutatione, sed appositione. v. Andri. Laur. Anat. l. 8. q. 13.

14. Tanta porro est opinionum varietas circa molam, ut dogmati de tribus animalibus non nisi lubricum & perinfirmum fulcimentum esse possit. Sunt enim 1. qui dicunt esse uteri tumorem, & scirrhum instar lapidis induratum, unde enim. ita Avicenna, Aëcius, Eretianus. si ergo tumor, si scirrus, si lapis est, non est foetus. hinc Hesychius: μυλόσαρξ ἡνει κυνοφορῆση αἵτ' ἐμβρύων (loco foetus), φέρεται. non credidit ergo foetum esse. 2. sunt

sunt qui affirment eam absque semine virili gigni, etiam in virginibus. ut Plutarchus, Avicenna, Albertus & Mercurialis. quod si verum est, mola non est foetus: aut miraculum incarnationis Christi in virginis utero nullum est. v. A. Laur. loco citato. Rod. à Castro de nat. mul. l. 3. c. 11. si tale quippiam, inquit, *virginibus aliquando accidas, potius ad lumbricos, ans tumores matricis revocandum erit.* 3. Qui ex semine & sanguine gigni putant, quasdam vita omni destitui, quasdam vegetari tantum, quasdam sensum & motum obscurum, qualēm ζωόφυα, habere ajunt. (de quibus jam aliquid diximus) referre autem figurās varias, oblongam, orbicularē, rhomboidem. Platero visatū molam quę stellam marinam arborecentem repræsentabat. alias ex ampio ventre in angustum verticem surgere, rostro sūillo similem: alias polypi modo in plura brachia quasi dividi. Alex. Bened. l. 25. de curat. morb. c. 29. refert feminam polyppum peperisse quem ipse dissecuerit, & in medio masculum foetum integrum palmi magnitudine repererit, quem monstrum illud intra eas angustias accrescere non patiebatur. De non absimili animali, prægnantibus infesto v. Lemn. de occult. nat. mir. l. 1. c. 8. quæ omnia col-

colligit D. Sennert. med. pract. l. 4. part. 2. sect. 4. c. 9. E quibus concludas licet, bestiarum, non autem hominum rudimenta esse molas hujusmodi, neque gigai ex semine, saltem prolifico, sed ex materia quapiam corrupta, unde non datur generatio univoca, sed ejusmodi, qualis est animalium quae e putrido proveniunt.

15. Porro Sennerto, qui tam multa demolis egit nihil de triplicitate animarum ex iis statuenda in mentem venisse patet ex Hypomnem. phys. 4. c. 13. ubi eam ex professo refutat. & pag. 290. concludit in hæc verba: *Constanter ergo retineamus plurimorum doctrinæ virorum sententiam, qua rationibus firmis munita est, & contra quam nihil solidi afferri potest: Animam in quolibet vivente esse VNCAM, diversis tamen instrutam facultatibus.*

DIS.

DISPUTATIONUM THEOLOGICARUM
QUADRAGESIMA SECUNDA,

DE

UNITATE ANIMÆ
CHRISTI VLTIMA.

THES. I.

VT principia errorum nosse est utile,
ita & eorum notitiam habere qui eis
se opposuerunt. Origo opinionis de tri-
bus animabus est à Judæis, quos in eo,
ut in multis aliis Plato videtur imitatus.

2. Etenim illi, ut hominem bicorporem & *κινητόν*, creatum fuisse fixerunt,
detorto ad id loco Gen. 1. 27. *masculum*
& *feminam* creavit eos: ita & Plato in
Symposio. ut illi tres animas homini
tribuerunt, quia Deus dicatur ei inspira-
re spiritum *vitarum*, Gen. 2. 7. ita & idem
Plato in Timæo & l. 4. ac 9. de Republ.

3. Verum ut Judæi à suis deserti sunt
in opinione de androgyno, quod dandum
notavimus ex Maimonide, More Neve-
chim lib. 2. c. 30. ita etiam in tribus an-
nimabus, de quibus R. Aben Tybon.
Phys. Heb. c. 1. *A veteribus dictum est, in*
homine tres animas esse, glendi, sentiendi &
intelligendi, sed in via veritatis, (i.e. pro-
prie loquendo) una tantum substantia est.

305

in qua insunt tres ista facultates. cum hoc
dicit ait הַאֲמֹתָן עַל דָּרְךָ in via verita-
tis, innuit astetum illud intelligendum
עַל דָּרְךָ מִשְׁלֵךְ per viam parabola.

24. In eundem modum & præceptorem
suum Platonem hic destituit Aristot. l. 2.
de anima, text. 31. *Quemadmodum*, in-
quit, *in figuris*, sic &*in anima* sit. Nam
tangit in figuris quam in animantibus, *in eo*
quod deinceps est collocatum id inest poten-
zia, quod illo prius est, in quadrato namque
triangulus, & in sensitivo vegetativum in-
est.

25. Hanc sententiam ut vetiorum ple-
riique secuti sunt, & nos sequimur. ratio-
nes in præced. dispp. sunt adductæ, au-
toritates non statuimus accumulare.
Hoc unum non injunctæ observatio-
nis erit, si demonstraverimus, eam defen-
sam fuisse ab omnibus (de quibus qui-
dem nobis constet) qui in Academ. Lugd.
Bat. storoerunt, & hanc quæstionem atti-
gesse. ne Burgersdico quidem excepto.
Hoc præfati, nos non singulas singulo-
rum rationes defendendas, sed consen-
sum in summa rei exhibendum suscipere.
proferantur ergo primo insignes aliquot
theologi, mox & philosophi.

26. E theologis Franciscus Junius præ-
lectat, in Genes. c. 2. p. 35. postquam fa-
cul-

cultates animæ humanæ recensuisset, sub-
jicit: Ergo, inquiet, plures sunt animæ in
uno eodemque subjecto. Minime vero: nam
eiusque subjecti unica tantum forma essen-
tialis esse potest: anima autem essentialis
forma est hominis. sed perfectior forma cum
advenit, prior qua imperfectior fuit corrum-
pitur, & principium ipsa esse desinens, in
perfectiore conquiescit; ita ut sequens for-
ma habeat quicquid habuit prior, & eo am-
plius, qua perfectior est. Ac proinde, ut ve-
getativam facultatem sibi vindicat sensitivæ,
quum semini vel fœtui advenit, sic etiam
sensitivam sibi vindicat intelligens. est
que UNA eademque hominis anima princi-
pium facultatum omnium ad ipsam perti-
nentium, sive essentialis, ut est intelligens,
sive adventitiarum, ut cetera.

7. Lucas Trelocatus Pater, loc. comm.
loco 5. p. 104. Additur (in definitione
Animæ hominis) unam creatam à Deo
fuisse, & unitam uni corpori: UNAM, quia
sufficit UNA ad corpus hoc vivificandum,
sive vitâ vegetativâ, sive sensitivâ, sive ra-
tionali: tum ad exerendas suas vires omnes,
sive per illud corpus, ut organum, sive in il-
lo & tamen sine ejus operâ; tum ut extra
etiam corpus ad tempus subsistat, non ex-
tingcta extincto corpore.

8. Lucas Trelocatus Filius Instituit lib.
3. loc.

3. loc. l. p. 233. imaginem Dei ponit, in Anima proprie, in corpore propter animam, in persona propter utriusque unionem. in Anima, respectu substantiae, facultatum, habituum. de primo ait: *Anima substantia naturam Dei refert pro sua conditione & conditionis modulo tribus de causis.* 1. Quia prout illa, ita & hoc UNA est, quanquam pluribus constet facultatibus, tanquam partibus suis essentialibus, unius enim individui una est forma substantialis. 2. quia, prout illa, ita & hoc simplex &c.

9. Franc. Gomarus Disput. theologica nonâ habita 18. Dec. anno 1621, de Creatione hominis ad imaginem Dei, thes 8. Consistit autem hec imago Dei in Anima & in corpore. in Anima, i.e. in eius natura vel essentia. 2. in eius facultatibus. In Anima natura, sicut enim Deus unus est, simplex, immutabilis, & quo spiritualis, & immortalis; ita in homine animam Vnam facie, qua sua UNITATIS habet imaginem; quanquam tribus constet facultatibus, tanquam partibus suis essentialibus: cum unius tantum individui VNA possit esse forma substantialis, unumquodque enim habet à forma us sit, & ut Vnum sit,

10. Ant. Walæus loco de Creatâ hominis ad imaginem Dei, p. 224. Tertia questio est: *An una sit anima in corpore, an tres?* quintus

quum Moses dicat, Deum insufflasse in nar-
res Adam spiritum vitarum? □'n in
numero plurali. Resp. hanc sententiam qui-
dem fuisse Platonicorum, & quorundam
Medicorum &c. Et inter Aristotelicos Chri-
stianos etiam quidam sic sentiunt, ut Zaba-
rella &c. Hanc tamen sententiam NON
ESSE VERAM, ex s. scriptura, & firmis
rationibus demonstrabimus. 1. Ex ipsa pri-
ma anima creatione, Gen. 2.7. ubi Deus in
Adamum insufflasse dicitur spiritum vita-
rum. non ergo multos spiritus, sed UNVM,
qui trium vitarum facultates in se contine-
ret, quemadmodum etiam unius spiritus
tantum fit mentio Eccl. 12. Spiritus reddit
ad Deum qui dedit eum. item Zachar. 12.
qui creat spiritum hominis in medio ejus.
2. item demonstratur ex aliis locis scriptura.
in quibus una tantum anima in homine uno
esse affirmatur. ut Gen. 46. 17. omnes ani-
mæ familie Jacobi, qua venit in Ægy-
ptum, sunt septuaginta, nempe secundum
numerum hominum. Sic Christus Matth.
10. 28. inquit, Ne metuitote vobis ab iis
qui interimunt corpus, animam vero non
possunt interimere: sed metuite eum qui
animam & corpus potest abjecere in ge-
hennam. Sic Christus de se quoque loquitur
Matth. 26. Anima mea tristis est usque ad
mortem. & sic ubique scriptura. 3. Quia
entia

entiam non fuisse multiplicanda absque necessitate est.

ii. Iat. Triglandius Disp. Theol. ordin. 9. de natura creaturam rationalem &c. thes. 9. Corpori hunc iste bene preparato, Gen. 2. v. a solo Deo, sicut nullum est materia reductionis ab aliud dependet, infusa fuit scia in prima rationalis anima, per quam homo homo confitetur, et ab omnini se fecerit. Et postea: Quia autem ipsa anima formaliter angustus acfantis est, illa in homine sufficit: que tacita corpus, non partem solummodo, sed etiam sanguis, spiritu et anima Ise dicitur visibilis quia primaria, incomprehensibilis, et imperceptic.

iii. Philosophis, Galius Eusebius Vorstius Doct. Med. & physiologie Professor. Disp. phys. de anima rationali, habita anno 1599. thes. 5. Cum anima rationalis formam vel omnino, vel formam animorum substantiationis in homine est. IN C. omnius, possit esse manifestum est, nam discernere hanc esse rationem a ratione animali facilius ibidem, sed ut sub ratione animali ratione animali origonum sit sub numero quatuor nario rationibus; ita sub rationali vegetativa anima facilius tem una cum ratione animali comprehendendi.

iv. Ant. Trutius Philosophie Prof. Disp. de principiis anno 1596. append. 2. U-

NAM esse in homine animam. idem Disp. Eth. de fortit, Anno 1598. parecgo physico : Hominem constare ex corpore & anima, eaque UNA, & immortali. idem Disput. de Animæ definitione & facultatibus Anno 1602. thes. ult. Neque tamen plures erunt anima in eodem corpore animato, sed quemadmodum trigonus in tetragono, ita priores facultates in posterioribus continentur. Hoc nisi statuatur. concedenda erunt in eodem subjecto plures forma substantiales, quod absurdum est, nec ferendum in philosophia.

14. Jo. Murdisonus phil. Profess. Position. Natural. de anima rationali. Anno 1602. thes. 5. Hec anima sub se anima facultates reliquias complectitur, nec tantum ob id plures animas in eodem subjecto concedimus, tum enim animal rationale in se haberet plures formas substantiales, & per consequens, esset homo, bestia, & planta. quod cum monstrosum sit, & ab ipsa natura alienum, nos cum sana mentis hominibus, assertimus, non secus facultates sentiendi & vegetandi contineri sub anima rationali, quam sub quadrato trigonum.

15. Pet. Bertius Prof. Eth. & colleg. theolog. Subreg. Disp. de facult. animæ, Anno 1599. thes. 14. Ut ex adjectione linearum ad trigonon sit tetragonus, qui ipse cum

sit

31

sunt tetragonus, non trigonus, tamen in se tri-
gonum potestate habet: ita ex adjectio-
ne forma ad priorem, aliud nascitur anima-
gerus, quod ipsum quum habeat propriam
complexionem, tamen potestate prius illud in se
complectitur. Semper enim in his que sunt
in deo potestate inest prius. Homo igitur pra-
tor τὸ διαφορικὸν habet quoque τὸ αὐθητι-
κόν, ἐπειπλέοντα, quorum illud solum ho-
minis est σύντελην, & posteriora hec potes-
tate in se continet. Idem philosophem.
miscell. anno 1604. Corollario i. Non sunt
in homine tres animae res littere diverse.

16. Gilb. Jachænus Logic. Professor.
Positio 3. Natur.de Essentia animæ. Anno
1605. problemate i. *An in uno vivente sint
plures animæ?* Neg. Disp. phys. de Animæ
facultatibus, anno eod. th. 4. Et quamvis
diverse facultates ab ipsa anima substantia
manant, non tamen ex eo sequitur, plures
formas substantiales esse in uno vivente, se-
cundum essentiam distinctas; quia VNICA
forma, qua aliquam rem à se formatam ab
aliis rebus specificice distinguat, sufficit. Nam
quid homo esset aliud quam tergeminus Ge-
ryon? tres enim in eo forma informantes
invenirentur. Sed facultates hasce VNAM-
easdemque anima substantiam insequi te-
statur ratio, docet philosophia. Idem Disp.
physicarum. 17. & ult. de anima rationa-

h. Anno 1608. th. 3. Constat ergo animam rationalem esse veram hominis formam. Ergo VNICAM tantum in homine esse oportet, cum formarum pluralitas in eodem subjecto sit impossibilis. Ergo animam sentientem & vegetantem inseparabilem, hoc est, eadem præstabit in homine quæ vegetans & sentiens seorsim præstant, essentia enim sua simpliciter informabit corpus, at interventionis facultatum variarum coquet, videbit ergo facultates porro alia sunt ab anima, sed in legitimo organo, ut facultates sensuiva & vegetativa, alia vero in ipsa anima recipiuntur, ut intellectus & voluntas: quatenus omnes potentia, cum ab anima ipsa pendeant, ex ipsius proximum in operando instrumentum sunt, non est difficile videre, quomodo anima intellectiva reliquias potestare continet. Idem Disp. Psycholog. 5. de Anima lat. in gen. Anno 1610 thes. 7. Porro si sit forma substantialis hominis, ergo tantum UNA in quolibet homine. formas enim in eodem subjecto multiplicari impossibile est. quod quidem ita demonstrari potest: quia si plures essent forme in homine, i.e. homo non esset ens simpliciter unum nisi per formam unam, per quam habet res esse. ab eodem enim habet res quod sit ens, & quod sit una, & ideo ea quæ denominantur à diversis formis, non sunt unum simpliciter. Si igit-

zur homo ab alia forma haberet quod sit vivens, scil. ab anima vegetativa, & ab alia quod sit animal, scil. sensitiva, & ab alia quod sit homo, scil. rationalis, sequeretur quod homo non sit unum simpliciter. 2. una operatio, licet fuerit maxime intensa, non impediret aliam, quod tamen sit. videmus eas qui alicui rei, & potissimum contemplationi rerum abstusissimarum & maxime sublimium sunt quam intentissimi, alicet a eis presentissima minus percipere. quod nullo modo contingenet, nisi principium actionum esset per essentiam unum ponimus ergo UNAM numero formam substantialem, ANIMAM RATIONALEM, in qualibet hominum esse, eamque & vegetativam, & sensitivam virtute continere.

17. Daniel Sinapius L. A. M. Colleg. Theol. Pro-regens, Decade quest. philosoph. Anno 1626. quest. phys. 3. utrum in uno vivente plures insint anima, an una tantum? Resp. Constat quidem in plantis animam duntaxat vegetantem reperiri; tota vero difficultas est de animalibus & hominibus, num plures in illis anima insint? Per multi, prorsertim in hominibus plures posuerunt animas, qui in varias easque dissidentes sententias sunt distracti. Probabilior autem eorum sententia est, qui UNICAM duntaxat in unoquoque vivente anima.

nam ineffe arbitrantur: nempe in plantis
vegetantem, in animantibus sensitivam, in
homino rationalem. ita ut sensitiva vege-
tantem, & rationalis tum sensitivam tum
vegetantem eminensi quadam ratione con-
tineat.

17 Claudat agmen ipse Burgersdieu, qui in Physiologia sua contraria senten-
cia patronus est. is ergo Quæst. philoso-
ph. de Anim. hum. essent. Anno 1622.
quæst. 6. Utrum sua, & quidem UNICA,
caivis homini sit propria anima? Tres,
inquit, hujus dubii celebres extant senten-
tia: una est, plures in singulis hominibus
esse animas, vegetativam, sensitivam, &
rationalem. Altera ab hac longe diversa. si-
nam duntaxat esse omnium hominum, qui
unquam fuerunt, aut futuri sunt, animam
seu mentem. Tertia media est: neque plures
esse in quolibet corpore animato animas, ne-
que unam omnium mentem, sed UNIVSCV-
JYSQVE UNAM, que trium animarum, us-
vegetativa, scilicet, sensitiva, & rationalis
facultatibus sit instructa. Nos tertiam tan-
quam VERITATI CONSONAM AMPLECTI-
MVR, duabus prioribus REJECTIS, neque his
argumentis refutatis: prioris sententie FAL-
SITAS facile ex hoc argumento patet; quia,
cum tres animæ future sint tres forma, fu-
turum est ut homo non sit unum per se, sed
ter-

tergeminum quid. &c. Idem Assert. phil. miscell. Anno 1627. Assert. phys. 10. ait: *In uno vivente non dantur plures animæ realiter distinctæ.* Posit. miscell. Inaug. ipsius & facultatis philosophicæ decreto disputatis. posit phys. 10. *In homine non sunt tres animæ realiter distinctæ.* Disp. philos. de animæ ration. essentia & orig: Anno 1628. thes. ult. ait *supervacuum esse FINGERE tres in homine distinctas animas.* si enim (inquit) anima vegetans & sentiens in homine distinguerentur ab anima rationali, cum natura progrediatur ab imperfectoribus ad perfectiora, anima vegetans antecederet sentientem, & sentiens rationalem; atque ita embryo prius esset planta, deinde bestia, & tandem fieret homo. quandoquidem illud planta est, quod habet folia & unum vegetans, illud autem bestia quod habet vegetantem & sentientem sine rationali. Idem de eodem argumento Anno 1630. thes. 8. *Et sicuti singuli homines propriam habent animam, ita etiam singuli habent UNAM.* non enim diversa est anima rationalis ab anima vegetativa & sensitiva, sed eas sub se complectitur, cens numerus ternarius unitatem ac numerus binarium. Idem Idea philosophiae naturalis Disput. 18. thes. 2. *In unoquoque composito tantum est UNA anima.* In plan-

in vegetativa, in sensitiva, in ratione
ne intellectualis. Hanc etiam posterior,
priorum quatuor emittat ac viraliter
expiperit, hanc Burgerstidius.

AMICIS LECTOR

Auctoribus quibus in precedenti Di-
sputatione testimonium demansia-
tur, adiecti placeat viram praefaci-
sum Pet. Nolinatum, qui & ipse in Aca-
demia nostra Professorem egit. Is ergo
Physic. l. 8. c. 4. Ex eo inquit quod fa-
quens sit mentis anima vegetativa, & ani-
ma sensitiva, & rationalis, & haec anima
dicuntur homini inesse, non est existimand-
dam placere animas inesse uni homini. Sunt
enim haec facultates sensus anima, non
vero tres anima. Et cum dicitur homo prime
viveret via plantae quam animalis, & prime
vivere vita animalis quam vita hominis,
sensus est, prius in homine exerceri facultati-
nes facultatis vegetativae quam sensitiva, id
est, prius all. & crescere quam sentire. & prima
sentire quam ractociberur,

Religio Christiana in hac re dat leges plen-
iosophiae. Nam si in homine anima sensitiva
est, diversa substantia ab anima rationali.
Hac anima sensitiva est mortalis aut im-

mort-

mortalis. Si mortal is, statuendum esset, in resurrectione Deum creaturum aliam animam sensitivam: alioqui corpus post resurrectionem careret sensu. Quod si Deus aliam animam sensitivam crearet, in reprobis torqueretur, in iusto, quippe nullius peccati rea. At si anima sensitiva est immortalis, & diversa substantia à rationali, duae unius ejusdemque haminis essent anima immortales & competentes gloria, nullo imperio fo vinculo sociata, quando undeva est separata à corpore. Nonquando vix pium meritorum commendat Deus suas animas.

Nec hic advenit, quod ratio separare possit animas appositi sensibiles, unde videtur in inferno multitudine animarum. Nam & appositis sensibilibus falso incorso pugnant, & unus idemque homo traditur diversis cupiditatibus, testigium vero, sed exhibitus motu. Et ipsa ratio separare possunt pugnant, & alterius judiciis suorum.

Ita hanc quidem de tribus Animabus. Subiectio nunc nostra quae adversus morum errorum, praestantissimorum Theologorum vestigia se posse verbis interpretantes, neclaudamus quem à sacris literis differimus.

O. g.

D. L.

DISPUTATIONUM THEOLOGICARUM
DUODECIMA,

DE

OPERIBUS PRIMI DIEL.
ALTERA, VIDELICET, DE
TERRA, & LVCE.

THESES. XIII.

Terram centro mundi circumfusam in medio universi quiescere contra illorum assertimus, qui de Pythagoræ opinione, hanc quidem inter planetas rotari, solem, autem in centro immotum consistere sibi credi volunt. Hanc sententiam, ut nulla necessitate introductam, (falentibus, ejus auctoribus ad certitudinem mensuræ cœli & stellarū nihil interesse, sive sol, sive terra moveatur,) atq; etiā, ut rationi & scripturæ adversam, rejicimus. rationes accumulate non est nostri instituti. è scriptura hæc notentur: De sole dicitur Gen. 19. 23 sol egressus est Tzohar. Psal. 19. 5. 6. 7. dispositum dicitur soli tentorium *in caelis* (non in centro mundi) ibidem describitur, (ut sponsus prodiens è thalamo suo, tanquam robustus decurrens viam, ab extremitate cœlorum exortus ejus, & revolutione ejus ad extremitatem eorum Eccles. 1. 5, 6. Oritur sol & occidit sol; iterumque

que ad locum suū aspirat, ubi oriantur. Pro-
perat ad meridiem, & circumvit ad Aquilo-
nem: Jes. 10. 12. 13. pro miraculo habe-
betur, quod sol substiterit in medio cœlo. &
Jes. 38. 8. quod reversus est decem gradis
bus, iisdem quibus descendebat. De terra
Psalm 9. 3. Stabilitur orbis habitabilis:
(תָּבִל) non commovebitur. psal. 104. 5.
fundavit terram super bases ejus, ne di-
moveretur in sæculum & perpetuum. Ec-
cles. 1. 4. terra in seculum stat (עַמְדָה)
Job. 26. 7. suspendit terram super nihilum
חַמֵּחַ (hoc est, super centrum,
quod indivisible pulicatum, atque ita in-
te nihil est.) quæ omnia perpetuam ha-
bete improprietatem, non dicendum,
sed probandum erat.

14. Addimus, articulum ascensionis
Christi per hanc opinionem invertit,
quum enim Christus non noctu sed cla-
to die, videntibus Apostolis (Act. 1. 9.
10. 11.) ascenderit, sane caput ad solem
erectum habuit, qui si in imo mundi e-
rat, non ascendisse Christus sed descen-
disse dicendus esset.

15. Denique, cum infernus damnato-
rum à plerisque Theologis non sine ma-
gna rareione, in imo, & à sedibus beato-
rum remotissimo mundi loco esse statua-

Q. 6. tur,

ter, scriptum in hac magna chasma-
ponente, Luc. 16. 20. & abyssum, pu-
natum, fragatum, tenebras extiores pas-
sim. calamitosum illum locum vocante,
sequitur iuxta systema Copernicatum,
infernum in ipso sole esse, quod qua veri-
tatem adhuc posse asserti, prudentieribus
expendendum relinquimus.

ANALECTORUM THEOLOGICORUM.

DISPUTATIO XLVII.

D E

TERRÆ STABILITATE.

THES. I.

DE celo & angelis hæc cusa. quia scriptura illorum creationi, creationem terræ coniungit, de hac quoque egimus Disp. Theol. 12. vñ thes. 1. proprietatem quandam terræ atti-
muis, nempe stabilitatem, eamque è f. literis de-
monstravimus. Cum autem qui ejus motu & solita
quietem defendunt, & loca illa scripturæ illudent.
& alia ad suam opinionem obtruso collo respon-
cebant, ad theologum pertinet heic earum an-
sas obfistere. hoc ergo hic agemus, & primo lo-
quendo adducta vindicabimus, non que illi pro se
affirmane excusamus.

3. In genere aduersus opuscula scripturarum loca ex-
cipiant. 1. Quid scriptura fisi abutitur utrum non credan-
tes, quos delirant, redarguntur, emendationem, &
infringentes invenient. 2. Thes. 3. 16. non ergo agis de-
mum.

motu cœli aut quiete terra. Resp. Hoc argumentum præsupponit, vel de natura nihil agi in scriptura, quod falsum est, vel quæ in ea de rebus naturalibus traduntur, non pertinere ad doctrinam, &c. quod itidem falsum est. v. Psal. 8. 19. 104. Rom. 1. &c. infinita alia loca, quæ contrarium evincunt.

3. *Scriptura non agit de proportione diametri ad peripheriam & similibus,* ergo neque de motu cœli & quiete terra. Resp. idem est ac si quis dicat, scriptura non agit de scorbuto, ergo neque de lepra. contrarium v. Lev. 13. procedit argumentum ex particulari.

4. *Scriptura de naturalibus agens, rei veritatem sepe negligit, & sermones suos falsis hominum opinionibus accommodat.* id ergo etiam facit cum soli motu & terra quietem asserit. Resp. & hoc argumentum ex particulari procedit. deinde, cum scriptura sui ipsius interpres sit, quod rudi Minerva alicubi refert, id alibi quomodo intelligendum sit expouit, quod hic non sit. Sed videamus probationem antecedentis.

5. Gen. 2. 16. *Sol & Luna dicuntur luminaria magna, cum tamen luna stellis sit minor.* ergo dicit hoc scriptura ex falsa hominum opinione. Resp. imo ex rei veritate, cum magnitudo, non modo de substantia, sed etiam de potentia ac operationibus dicatur. Gen. 2. 4. 3. 5. Eccl. 2. 10. Luc. 1. 15. 1. Cor. 13. 13. ita hic intelligendum. additur enim, *luminare majus ad prefecturam diet, & luminare minus ad prefecturam noctis.* vere ergo notatum Basilio aliisque, *Magna hæc luminaria nos posse accipere, non tam aliorum comprehensione, quam suo munere.*

6. Sirach 1. 3. *Altitudinem cœli, & latitudinem terra, & profunditatem abyssi quis dimensus est?* at hec dimensi sunt Geographi & Astronomi &c. ergo dicitur hoc ex falsa opinione hominum. Resp. 1. auctor ille Apocryphus est. nihil ergo hæc ad s. scripturam. 2. Verum tamen est (ut adversarium juvemus) sicut illa reperiiri Job. 38. 18. 19. 20. Prov. 25. 3. Jer..

31. 37. sed ex rei veritate ea dicta afferimus. etenim
7. De dimensionibus terræ & maris ut dicamus,
sicut eæ confusa aliqua ratione, idquæ per suppu-
tationes haberi possint, non tamen ipso experi-
mento, nec distincte. quis enim novit v.g. quantum
terræ, quantum maris sit in globo illo composito?
neque enim hoc supputando invenitur, sed pera-
grando, quæ peragratio impossibilis est. cum tam
multæ ejus partes sint inaccessæ.

8. Ad cœlum quod attinet, ejus totius altitudi-
nem haberi posse negamus, & ipsi Astronomi ne-
gant, cum fateuntur (quicquid sit de orbibus plâ-
netarum) cœli stelliferi crassitatem via geometrica
cognosci nequire v. Clav. c. i. de sphæra pag. 234.
quid ergo de nono cœlo, de decimo, de undeci-
mo, quæ eis superaddunt? certo hoc ultimum
(quod est fedes beatorum) nullo modo ab Astro-
nomis cognosci potuisse faretur idem auctor p.
45. unde nec ejus dimensiones pervestigari.

9. Job. 26. 14. Tonitru potenter ejus quia intel-
ligit? at jam invento pulvere pyrio non difficile intelligi-
tur. ergo hoc dicitur ex falsa opinione hominum. Resp.
1. sensus loci pervertitur. neque enim hic tonitru proprie dictum, sed i. vim &
magnitudinem significat. atque ita vox ea accipi-
tur c. 3. 28. 2. quod de pulvere pyrio additur protes-
sus ineptum est, cum is tempore Jobi, & multis
postea annorum millibus fuerit incognitus. quo-
modo ergo ex eo potuit naturam tonitrus intelli-
gere?

10. Job. 41. 1. An extrahes balenam homo &c. at
nunc capiantur balena. ergo dicitur hoc ex falso homi-
num opinione. Resp. 1. Sufficit tunc non fuisse ca-
tas, id enim solum negat scriptura: quid jam fiat
nihil ad illum locum. 2. Neg. Leviathan (de quod
ibi agitur) esse de eo veterum genere quod capi-

tut hodie. velex eo quod ei scuta, i.e. squamae attribuantur v. 15. quibus Balænæ carent. vide reliquam ejus descriptionem à versu 12. usque ad finem capitinis, quæ minime nostris balænüs convenit.

11. *Divinus psalmus canit de sole Psal. 19. 6. quasi de sponsō. cui tabernaculum seu cubile Deus in celo concinnavit, ex quo mane egressus insīc gigantis se accingat ad corsum, nec desinat accelerare, donec ad metam pervenient, iterum in cubile seu tabernaculum se recipiat, quieturus in diem posterum. haec omnia ex falso vulgo op̄suere, non ex rei veritate dicuntur.*

12. Resp. hoc argumentum scatet erroribus, pro eodem sumit tabernaculum quod soli, thalamon, qui sponsō tribuitur & cubile denique. at a liad. est: **אַתָּה מֶשְׁכֹּנָה** item aliud. cur autem hoc mavult adversarius? nimirum ut sol juxta Davidem dormire, i.e. quiescere innaturi. at sic non tam ex sensu vulgi, qnam Copernicano loquaretur, quem verum esse adversarius putat, quod est contra ejus hypothēsin.

13. In verbis illis: *Ex quo MANE egressus &c.* mane non è sacro textu affertur, sed ex citantibus arbitrio obtruditur, ut videatur ex verbis prophetarum tantum dimidiam orbis partem illustrare, &c. in cubili ad anroram quiescere: sed ex falsa allegatione nihil sequitur.

14. Verba illa, donec ad metam pervenient, iterum in cubile aut tabernaculum se recipiat, quieturus in diem posterum, eadem sinistra liberalitate Davidi affecta sunt, qui neque merita, ueque cubilis, neque quietit, neque diei posteri meminit, è tanta falso ergo p̄tēmissis quid nisi falsum potest colligi?

15. Iam ipsa Davidis verba consideremus, ea ita habent: v. 6. 7. *Nam (sol) est tanquam sponsus prodiens è thalamo suo, letatim tanquam robustus de casuens viam. Ab extremitate caloris exoritur ejus,*

ad extremitates eorum: nec est quod abscondatur à ca-
lore ejus. Omnia vèr dicta, licet figurate. ut iam
videbimus.

1. *Sol est tanquam sponsus; scil. propter ornatum*
& lucem speciosissimam, & quia è terra nascentia
fœcundat: sed hinc non sequitur: Sponsus recipit
se in thalamum suum & quiescit, ergo etiam sol.

17. 2. *Sol latetur tanquam robustus, vel gigas, sci-*
licet propter celeritatem, & efficiaciam vera ite-
ram metaphoram, sed ex ea non sequitur: Robustus
peracto labore dormit, ergo etiam sol.

18. 3. *Sol ab extremitate cœlum oriuntur ad ex-*
tremitates eorum revoluti, vera sententia: quia sol
motu annuo nunc à septentrione ad meridiem,
nunc à meridiis ad septentrionem procedit. motu
quoque diurno vere mutat locum, & ab uno pur-
etio cœli procedit ad aliud, que ita effert Solomon
Ecccl. I. 7. 6. Quicquid sol, dicit accedit sol, iterumque ad lu-
cum suum aspirat, ubi orientum: properat ad meridiem,
& circumvit ad aquilonem.

19. Psal. 58. 5. 6. *Venenum illis simile veneno ser-*
pentis, sicut aspidis funde obthramis aurum suum, que-
nus aspergit vocis missarum, ut unis incantationibus
peritissima. Etiam hoc non ex rei veritate, sed ex falsa
vulg. opinione ponit scriptura.

20. Resp. Neg. nam haec vere geri testatur et-
iam alter scripturæ locus, Ierem. 18. 7. licet nec ra-
tio nec ars sic in ejusmodi incantationibus, sed
mera diabolica operatio, contra quam naturali in-
stinctu hoc aspidum genus inunitum esse non in-
epit dici potest. v. Aug. de Gcn. ad lit. c. 28. Al-
cum. I. 2. c. 15. Isid. His. 1. 2. c. 4. &c.

21. Luc. 5. 4. *Dicit Christus: Duo in altum: quasi*
mare terra altius sit. quod dicit ipsum non ex rei veritate,
sed ex falsa hominum opinione dicitur. Resp. nisi me-
lior esset mathematicus hic auctor quam gram-
maticus, suaderem ei ut aliam artem disceret, nam
in

327

in greco non est, s̄is. τὸ ὑψοῦ, sed s̄is τὸ
βέθεν. in profundum.

ANALECTORUM THEOLOGICORUM
DISPUTATIO XLVII.

B. B.

STABILITATE TERRÆ,
ALTERA.

Hactenus eminus, & velut per cuniculos mo-
tum solis & quietem terræ aduersarii oppug-
narunt, nunc cominus, & quasi collatis signis
eam invadunt, dum & ipsi quædam è sacrīs pro-
sua opinione adducunt, & quæ à nobis adducun-
tur convellunt. de utrisque aliquid agemus.

2. Primum quod nobis objiciunt est etymon
vocis *terre* in Hebreæ lingua. dicitur enim **תָּרַת**,
quam vocem grammatici à **תָּרַת** derivant, hoc
est *currere*. ergo terra currit.

3. Resp. argumentum hoc plane febriculosem
est. 1. enim, qui illam derivationem habent, non
eam causam allegant, quod terra currat, sed quod
super & circum eam sphæra currat. 2. alii à **תְּרֵת**
deducunt, quod teratur pedibus incedentium.
alii à **תְּרֵת** placere, quod ornata omnium rerum
amabilium copia placeat. Alii malunt esse dictio-
nem simplicem & à nulla derivatam. In summa,
per infirmum argumentum est quod sola, & qui-
dem incerta, etymologia nititur.

4. Alterum est, quod legitur Job. 9. 6. *Qui
commovet terram ē loco, adeo ut columnæ ejus contreb-
miscent.* Hic affirmari ajunt, terram universam
motu cieri atque agi, atque adeo à fundamentis

mo-

movebitur. Resp. 1. loquitur Job de actione Dei extraordinaria, & quam facit *in furore suo* v. vers. præced. 2. & magis quid Deus facere possit, quam quid severa faciat. vid. vers. seq. hinc ergo contrarium ab eo quod intendit adversarius sequitur, semper terram secundum totum sui (ponamus de ea intelligendum locum) ordinarie quiescere ac imminotam esse. 3. neque è tremore columnarum terre sequitur eam *sensuversam a fundamento*, moveri. idem enim dicitur de columnis cœli. c. 26. 11. An ideo totum quoque cœlum è loco suo moveatur? quoniam sit ut tremant columnæ alienigenæ aedificii, nec tamen totum aedificium è loco ad locum transsferatur? allegorica ergo hac locutione nihil profectum est.

5. Tertium est Jobi 38.32. *Nunquid axem* super filos suis quiescere facies? q. d. minime. ergo terra non quiescit, sed moveatur. nam *axis* ibi est, *polus terra*; dictus שׁוּ vel שׁוּ וְשׁוּ congregavit, quia circa illum congregantur omnes meridiani. filiae sunt stellæ fixæ &c. Resp. Cur שׁוּ magis sit polus terræ quam cœli nulla fatio redditur. nec שׁוּ necessario significat super sed etiam. nec בְּנֵי נָהָר filias ejus, sed filios, nec congregatio concursum meridianorum magis quam stellarum. unde per שׁוּ Aben Ezra intelligit chorum septem stellarum congregatarum, alii planis et c. ne autem ex agitemus singula, videmus hic supinam ignorantiam hebr. linguae, nam תְּנוּחָה (in qua tota argumenti vis est) non est à נָהָר quievit sed à תְּנוּחָה eduxit. unde nihil hic pro motu aut contra quietem terræ dicitur.

6. Atque haec præcipua sunt, quæ infelici contentu pro sua opinione afferunt. *In nunc videamus quid*

quid excipiant adversus ea quibus nos contrarium
& veram sententiam ex eadem stabilimus.

7. Et de terra quidem hæc occurunt, Iob. 38.
41. 6. *Ubinam eras quum fundarem terram?* aut *quis*
jetie lapidem angularem ejus? Psal. 24. 2. *Super*
maris fundavit eam (terram) & super flumina .
Stabilitat eam Psal. 93. 1. *Stabilitur orbis habitabilis,*
non commovebitur. Psal. 104. 5. *Fundavit terram*
super bases eius , ne dimoveretur in seculum & perpe-
titum , Psal. 119. 9. *Cum statueres terram illa stabat:*
Prov. 8. 29. *Statuit fundamenta terra,* Eccl. 1. 4.
Terra in seculum stat. adversus hæc nihil afferunt,
nisi communia illa quæ antehac fuerunt excusa.

8. De sole dicitur Geu. 19. 23. *Sol egressus est super*
terram , & locus ingressus est Zohar. Psal. 19. 5. 6, 7.
dispositum dicitur soli tensorum in coelis (non in ce-
tro mundi) ibidem describitur ut sponsus produens
talento suo , tanquam robustus decurrens viam. ab
extremitate celorum exortus ejus , & revolutio ejus ad
extremitatem eorum. Eccl. 1. 5. 6. *Exoritur sol &*
occidit sol : iterumque ad locum suum aspirat , ubi grie-
bat. properat ad meridiem & circuit aquilonem. Ios.
20. 12. 13. *pro miraculo habetur , quod sol substiterit*
in medio celo . quod repetitur Habac. 3. 11. &c
Ies. 38. 8. quod reversus est decem gradibus , iis deinceps
quibus descenderat. Matth. 5. 45. *Facit ut sol oriatur*
super bonos & malos , quæ omnia motum signifi-
cant.

9. Hic præter proletaria illa, de quibus ante, quæ-
dam loca conantur illudere. Et quidem ad Psal.
19. 5. 6. 7. dicunt, comparisonem esse, ut pa-
tet ex particula *tanquam &c.* Resp. *to tanquam , &c*
to ut referuntur , ad sponsus & robustus. sed prodire ,
& currere dicitur de sole absolute.

10. Ad Eccl. 1. 4. 5. 6. dicunt *to stare de dura-*
tione intelligendum , cum opponatur præteritione.
Resp.

Resp. Imo *tu* in *aterrum* opponit *preteritioni*,
flare autem aliquid addit, nempe *stabilitatem*, sive
quietem, & *opponitor labori*. v. 3. *arem ortui*, *occa-*
sui, *proparationi*, *circumitioni* solis. quae motus sunt,
nec figurate accipi patet ex immeditate sequenti-
bust de fluminiibus. v. 7.

11. Ad Ios. 10. 12. dicunt mentionem ibi esse
Gabaon & *vallis Aialon*. ergo terra, & non *sol*
inquiunt, per *miraclum* stabant. Resp. hoc argu-
mentum eo modo procedit, ac si quis dicat, in hi-
storia magorum memoratur casa bethlemitica,
ergo non stella, sed *casa*, magos ab Orienti comi-
tata est. deinde, quam ineptum est, cum *scriptura*
& solem & lunam miraculo stetisse referat, hoc
dicitum ita dividere, ut in sole nihil novi contige-
tit, ut qui steterit ab initio mundi, & semper sta-
turus sit, luna vero ordinarie quidem moveri, mi-
raculo autem stetisse dicatur? Quid hoc est aliud,
quam dicere, *scripturam partim veram partim*
falsam esse?

12. Ad Jes. 58. 8. tantum de *umbra* sermo-
nen esse ajunt, eam autem potuisse decrescere
terrae regressu ad occasum. Resp. Denmbra ser-
mo est 2. Regum 20. 9. loco autem citato non
tantum de umbra, sed & de sole ipso, qui dicitur
reversus esse, & descendisse. atque ita causam de-
crementi unib^re, non in terra, sed in sole textus
ille ponit.

F I N A S.

